

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศึกษาศาสตร์ดุสิต (หลักสูตรและการสอน)

ปริญญา

หลักสูตรและการสอน

การศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ
สำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

The Development of an Instructional Model to Enhance Professional Ethics
for Business Administration Students

นามผู้วิจัย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ปราณี โพธิ์สุข, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์แมนมาส ลีลัตตยกุล, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภารัตน์ สารสว่าง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ
สำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

The Development of an Instructional Model to Enhance Professional Ethics
for Business Administration Students

โดย

นายณัฐพงศ์ชัย ไตรพงษ์พันธุ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

พ.ศ. 2553

ณัฐพงศ์ชัย ไททรงษ์พันธุ์ 2553: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมใน
วิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง (หลักสูตรและ
การสอน) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รองศาสตราจารย์ปรางค์ โปธิสุข, Ph.D. 451 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน
เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในลักษณะ
ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยและพัฒนา โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพ
ปัญหาและความต้องการจริยธรรมและรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้าน
นักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 4 นำรูปแบบ
การเรียนการสอนไปใช้ และขั้นตอนที่ 5 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง
ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ในรอบที่ 1 คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2550 จำนวน 47 คน และในรอบที่ 2 คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ปีการศึกษา 2551 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลได้พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแล้ว ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามจริยธรรมที่ต้องการ
เสริมสร้างให้นักศึกษาในความคิดของอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ใช้บริการ
ทางธุรกิจ 2) แบบบันทึกการอ่านงานวิจัย 3) แบบวัดความรู้และความรู้สึกระหว่างเรียน 4) แบบสำรวจรูปแบบ
การเรียนรู้อื่นๆ และ 5) แผนการสอน จำนวน 13 แผน ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 ก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอน ระยะที่ 2 ระหว่างใช้รูปแบบการเรียนการสอน ระยะที่ 3 หลังใช้
รูปแบบการเรียนการสอน และระยะที่ 4 หลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนไปแล้วหนึ่งเดือน สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ สถิติไคสแควร์ ค่าขนาดของอิทธิพล การวิเคราะห์ความแปรปรวน
แบบวัดซ้ำสองมิติ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้ มีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ
บริหารธุรกิจให้นักศึกษาใน 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ และความมีระเบียบวินัย
ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness)
ขั้นตอนที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูลหรือความรู้ (Information) ขั้นตอนที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ (Consideration) ขั้นตอนที่ 4
การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) และขั้นตอนที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) เมื่อนำรูปแบบการเรียน
การสอน RICDA ไปใช้แล้วพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนามีลักษณะที่เน้นจริยธรรมนำการคิด
มีประสิทธิผลคือ นักศึกษาสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ในด้านจริยธรรม ด้านสติปัญญา ด้านทักษะพิสัย และ
มีความคงทนในการเรียนรู้ และเมื่อนำไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่นสามารถเสริมสร้างจริยธรรม ด้านสติปัญญา
และด้านทักษะพิสัยให้นักศึกษาได้ผลดีเช่นกัน

Natthaphongchai Thraiphongphan 2010: The Development of an Instructional Model to Enhance Professional Ethics for Business Administration Students. Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction), Major Field: Curriculum and Instruction, Department of Education. Thesis Advisor: Associate Professor Pranee Potisook, Ph.D. 451 pages.

The main purpose of this research was to develop and evaluate efficiency of an instructional model to enhance professional ethics for business administration students. The action research, and the research and development approach were used for this study. There were 5 steps as follow: Step 1 professional ethics need analysis and assessment about business ethical situation and instructional model to enhance professional ethics for business administration students: Step 2 analyze and synthesize students, and instructors background information and curriculum: Step 3 design an instructional model: Step 4 implementation of the instructional model to enhance professional ethics for business administration students and Step 5 evaluate efficiency of the instructional model. The 47 undergraduate students in Business Administration Faculty, Kasetsart University in the first semester of 2007 academic year was the first sample for implementation and 10 undergraduate students in Business Administration Faculty, Ratchaphruek College in the first semester of 2008 academic year was the second sample for implementation. The instruments were 1) the desirable business professional ethics inventories in according to instructors, students, office owners and customers 2) the reading research record form 3) the knowledge and the attitude toward business ethics scales 4) students' learning style inventories and 5) 13 teaching plans that were developed and verified for their quality. The data was collected in 4 phase as the following: Phase 1 before implementation, Phase 2 formative assessment, Phase 3 summative assessment and Phase 4 following up after one month implementation. Frequency, percentage, chi square test, effect sized analysis, two repeated measure analysis and content analysis were used for analyzing data.

The results of this study was relevance: an instructional model object was to enhance business administration professional ethics in honesty, responsibility, discipline, and diligence. The instructional activities followed in 5 steps: Step 1 preparing the readiness, Step 2 giving information the data or knowledge, Step 3 consideration, Step 4 discussion, and Step 5 application as it was called RICDA model. This model emphasized on students' ethics conduct as well as their cognition. After the implementation, it was found that this instructional model was effective. It could improve students' learning outcome and learning retention on ethics, cognitions, and skills. When the RICDA model was applied in another situation, it could enhance students' ethics, cognitions, and skills, too.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมนมาศ ลีลัตตยกุล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือเอาใจใส่อย่างยิ่ง ตลอดทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.นพวรรณ นิมรอยลาภ ประธานการสอบ และ อาจารย์ ดร.ราชา มหากันธา ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ที่ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะอันมีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์นี้ให้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น.ท.สำราญ ทองเล็ก ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการร่วมใช้รูปแบบการเรียนการสอน และที่สำคัญผู้วิจัยขอขอบใจนิสิตทุกคนที่ให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดีในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ อนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือการวิจัย และขอขอบคุณบุคคลอื่นๆ อีกหลายท่านที่ได้สนับสนุน ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยมิได้กล่าวนามไว้ ขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ ห้องสมุดทุกแห่งที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยในการสืบค้นข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวิชัย คุณแม่เพิ่มพร ไทรพงษ์พันธุ์ บิดาและมารดาผู้ให้ชีวิต และสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณพี่น้องครอบครัว ไทรพงษ์พันธุ์ ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ พี่วสันต์ ทองไทย ที่ให้คำปรึกษาแนะนำการทำวิจัย และให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ในการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รวมถึง ผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้

คุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่ฟ้าเบื้องบนที่เมตตาผู้วิจัย ตลอดจนพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์

ตุลาคม 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	13
ส่วนที่ 1 จริยธรรมในวิชาชีพ	13
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรม	13
จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ	25
ส่วนที่ 2 การพัฒนาจริยธรรม	48
ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม	48
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม	56
การวัดจริยธรรม	74
ส่วนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	79
ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน	79
การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน	80
ลักษณะสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	81
องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน	82
แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	85
ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	90
การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน	107

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 4 หลักสูตรบริหารธุรกิจ	108
ส่วนที่ 5 ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	112
ส่วนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	133
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	142
ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ	142
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	145
ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน	149
ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้	153
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน	155
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	172
ส่วนที่ 1 ผลวิเคราะห์สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจและความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจ	172
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ	186
ส่วนที่ 3 ผลการออกแบบการเรียนการสอน	189
ส่วนที่ 4 ผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้	216
ส่วนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน	291
ข้อวิจารณ์	305
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	317
สรุปผลการวิจัย	317
ข้อเสนอแนะของการวิจัย	333
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	336

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	349
ภาคผนวก ก รายชื่องานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ห่อภิมาณ	350
ภาคผนวก ข แผนการสอน ภาพการจัดกิจกรรม ผลงานนักศึกษา อนุทินนักศึกษา และบันทึกหลังสอน	353
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย	390
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาในความคิดของอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ใช้บริการทางธุรกิจ แบบบันทึกการอ่านงานวิจัย แบบวัดความรู้และ ความรู้สึกด้านจริยธรรม แบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้	393
ภาคผนวก จ การสนทนากลุ่ม	435
ภาคผนวก ฉ ตัวอย่างหนังสือราชการ	443
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	451

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สถานภาพและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจต่อองค์การธุรกิจ	33
2 คุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์	44
3 เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมตามองค์ประกอบของจริยธรรม	78
4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดต่าง ๆ	91
5 การเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง และแนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้	138
6 รูปแบบการเรียนการสอน RICDA	160
7 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ	163
8 สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากหนังสือพิมพ์	173
9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล	175
10 คุณลักษณะ และจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจ	177

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	ลำดับความต้องการคุณลักษณะ และจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ที่ควรเสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาบริหารธุรกิจ ใน 4 ลำดับแรก	180
12	ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอน	185
13	ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	186
14	ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย	192
15	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ทฤษฎี รูปแบบการเรียนรู้ บทบาท ของผู้เรียนรูปแบบการสอน บทบาทผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และ วิธีการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม	195
16	ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดอิทธิพล	199
17	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปรับ กับค่าขนาดอิทธิพล	199
18	ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนในแต่ละด้าน กับค่าขนาดอิทธิพล	200
19	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลโดยตัวแปรปรับ	203
20	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลโดยตัวแปรต้น	204

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง	205
22	ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ	215
23	การวางแผนการสอน	218
24	การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้	244
25	การปรับเวลาการสอนในแต่ละขั้นตอนตามกิจกรรม	245
26	พฤติกรรมความรับผิดชอบในการเข้าชั้นเรียน ความขยันหมั่นเพียรใน การส่งงาน และความมีระเบียบวินัยในการเรียน	249
27	คะแนนสอบกลางภาค และคะแนนสอบปลายภาคของนักศึกษา	266
28	คะแนนการทำรายงานของนักศึกษา	272
29	ปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุงแก้ไขระหว่างการจัดการเรียนการสอน ในแต่ละวงจร	288
30	ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของการวัดซ้ำ (การวัดก่อน วัดหลัง และความคงทน) สองทางระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ และผลจากการใช้ รูปแบบการเรียนการสอนด้านความรู้ ความรู้สึกด้านจริยธรรมของ นักศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550	292

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
31	การเปรียบเทียบภายหลังของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้านความรู้ทางจริยธรรม และความรู้สึทางจริยธรรม	293
32	ความถี่และร้อยละของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละระดับ	294
33	ผลการนำรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่น	304
34	ความสัมพันธขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ	329

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดการวิจัย	141
2	วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจ	217
3	สภาพทางด้านกายภาพของห้องเรียน	243
4	พฤติกรรมกรเข้าชั้นเรียนของนักศึกษา	250
5	พฤติกรรมกรส่งงานของนักศึกษา	251
6	พฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษา	252
7	ตัวอย่างผลงานที่แสดงถึงการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษา	268

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การบริหารธุรกิจเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากภาวะโลกปัจจุบันอยู่ในยุคเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งทุกประเทศมุ่งเน้นแข่งขันกันอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจควรต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารธุรกิจ เพื่อให้สามารถนำพาประเทศสู่ความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจที่ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานอันสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะการบริหารธุรกิจเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ใช้ในกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การร่วมมือประสานงานกัน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการจัดทำงบประมาณขององค์การ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ คือการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ความอยู่รอด การทำกำไร การเจริญเติบโต และความเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่นักบริหารธุรกิจต้องคำนึงถึงก็คือ คน เครื่องจักร วัตถุดิบ และเงินทุน เนื่องจากเป็นทรัพยากรทางการทำงานที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการบริหารธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการแข่งขันและแข่งขันในอุตสาหกรรมและการตลาดการค้าที่มีกลไกอันซับซ้อนและขาดแคลนทรัพยากร นักบริหารธุรกิจต้องหาวิธีการและเทคนิคที่จะช่วยให้องค์การสามารถดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำรงอยู่และมีพัฒนาการที่ต่อเนื่อง (ธงชัย สันติวงษ์, 2546: 18)

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารธุรกิจนั้นต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ มีความสนใจและความชอบในการบริหารธุรกิจ มีความตั้งใจที่จะลงทุนและเสี่ยงภัย มีความรู้และความชำนาญ เป็นนักวิเคราะห์และตัดสินใจได้ดี เป็นนักบริหาร มีภาวะผู้นำ มีความยืดหยุ่น มีความทันสมัยพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่นักบริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีก็คือคุณธรรมและจริยธรรมใน การประกอบวิชาชีพ (ธงชัย สันติวงษ์, 2533: 76-77; เสนาะ ดิยาว, 2544: 47-48; สมยศ นาวิการ, 2544: 38-42; สุภาพร พิศาลบุตร, 2549: 34-35) ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี (ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, 2549: 59) ความว่า

...การทำงานทุกอย่างทุกอาชีพ ย่อมจะมีจรรยาบรรณของตนเอง จรรยาบรรณนั้นจะบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ตาม แต่เป็นสิ่งที่ยึดถือกันว่าเป็นความดีงามที่คนในอาชีพนั้นพึงประพฤติปฏิบัติ หากผู้ใดล่วงละเมิดก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล หมู่คณะ และส่วนรวมได้ เหตุนี้ผู้ปฏิบัติงานในทุกสาขาอาชีพนอกจากจะต้องมีความรู้ในสาขาของตนอย่างลึกซึ้ง จัดเจน และศึกษาให้ก้าวหน้าอยู่เสมอแล้ว ยังจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนเองทั้งข้อที่ควรปฏิบัติและไม่พึงปฏิบัติอย่างเคร่งครัดด้วย จึงจะสามารถประพฤติตนปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ ได้รับความเชื่อถือ ยกย่องในเกียรติในศักดิ์ศรี และในความสามารถด้วยประการทั้งปวง...

จากพระบรมราโชวาทพบว่าจรรยาบรรณหรือจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญประการหนึ่งในการประกอบวิชาชีพ เพราะจริยธรรมเป็นข้อกำหนดแนวทางความประพฤติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงในวิชาชีพนั้น เนื่องจากจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและวิชาชีพนั้น ๆ ที่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การขาดจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพอาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพอีกด้วย (สมยศ นาวิการ, 2544: 21; 2546: 28; สุภาพร พิศาลบุตร, 2549: 6)

การบริหารธุรกิจจัดว่าเป็นวิชาชีพหนึ่ง เพราะประกอบด้วยความรู้วิทยาการขั้นสูง มีจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพนี้ต้องได้รับการฝึกฝนอบรม และมีสมาคมวิชาชีพควบคุมมาตรฐาน (กุหลาบ รัตนสังขธรรม, พิสมัย เสรีขจรกิจเจริญ และวิไล สถิตย์เสถียร, 2547: 25) ดังนั้นการบริหารธุรกิจจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม กล่าวคือ การบริหารธุรกิจเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้อยู่เหนือจริยธรรม หรือเป็นกิจกรรมที่เพียงทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่การบริหารธุรกิจเป็นกิจกรรมที่ต้องทำตามจริยธรรมด้วย การตัดสินใจคุณค่าทางจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการบริหารธุรกิจ โดยสังคมกำหนดให้นักบริหารธุรกิจต้องมีความรับผิดชอบทางจริยธรรมและต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ดังนั้นถ้าการดำเนินการทางบริหารธุรกิจปราศจากความเชื่อถือทางจริยธรรมแล้วการบริหารธุรกิจจะดำเนินไปไม่ได้ (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 67-68; พิกพ วังเงิน, 2546: 31; จินตนา บุญบังการ, 2548: 46; สุภาพร พิศาลบุตร, 2549: 105) เหตุผลที่นักบริหารธุรกิจต้องมีจริยธรรมเพราะเป็นความคาดหวังของสังคมว่านักบริหารธุรกิจต้องมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับสูง ซึ่งบุคคลที่จะประกอบวิชาชีพการบริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีจริยธรรมในวิชาชีพ เนื่องจากจริยธรรมในวิชาชีพเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญมากทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เป็นปัจจัยพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษย์ ช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย

ก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และมีระบบระเบียบ (พนัส หันนาคินทร์, 2523: 48; โกวิท ประวาลพุกัญ, 2529: 6; พจน์ สะเพียรชัย, 2532: 12) บุคคลที่มีจริยธรรมจะเป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ นำพาให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (บรรพต วีระชัย, 2532: 304) ดังที่ ประเวศ วะสี (2528: 213) กล่าวไว้ว่า “...คุณภาพของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการพัฒนาสังคม ถ้าประเทศชาติมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคตินิยมสูง ก็จะพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนเป็นสุข และองค์กรวิชาชีพใดที่มีบุคลากรที่มีคุณสมบัติดี มีความรู้ความสามารถ เปี่ยมด้วยจริยธรรม องค์กรวิชาชีพนั้นย่อมเป็นเลิศ...”

จริยธรรมวิชาชีพบริหารธุรกิจ ถูกกำหนดเป็นหลักเกณฑ์สำหรับนักบริหารธุรกิจยึดถือปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพด้วยสำนึกในความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมและการกระทำที่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจและจริยธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมนโยบายและการปฏิบัติในภาคธุรกิจ (อานันท์ ปันยารชุน, 2542: 20-21; จินตนา บุญบงการ, 2548: 45-46) ถ้าหากผู้ประกอบการบริหารธุรกิจขาดจริยธรรมในวิชาชีพแล้วก็จะมุ่งเน้นเพียงแต่การแสวงหากำไร หรือผลประโยชน์ส่วนตนเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของสังคม จะก่อให้เกิดอาชญากรรมทางธุรกิจและปัญหาในสังคมตามมา ปัจจุบันการดำเนินธุรกิจหวังกำไรสูงสุดมีการแข่งขันกันรุนแรงอย่างขาดกติกา และวินัยแห่งตน ทำให้ละเลยหรือขาดจริยธรรมเป็นเหตุให้เกิดปัญหาเลวร้ายแก่สังคมหรือประเทศชาติ คือปัญหาอาชญากรรม ดังจะเห็นได้จากมีการแข่งขันเพื่อลดคู่ต่อสู้โดยใช้ความให้โทษ กำจัดคู่ต่อสู้โดยอาศัยอิทธิพลก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งโดยผลงานผู้อื่น อาศัยอิทธิพลนักการเมือง ขโมย โจรกรรม ลอกเลียนแบบทรัพย์สินทางปัญญา ขโมยความคิด โกหกหลอกลวง ดั่มดุนทางการค้า พูดไม่จริง ทำสัญญาถ่วงถ่วง คดโกง หลีกเลียงกฎหมาย ปลอมปนสินค้า ใช้อำนาจหน้าที่ช่วยพวกพ้อง เอาเปรียบสตรี เด็ก ขูดรีดแรงงาน ใช้จิตวิทยาจูงใจ กีดกันสิทธิมนุษยชน เอาเปรียบผู้บริโภคด้วยระบบราคาทั้งคุณภาพและปริมาณ การเอาเปรียบลูกค้าในการผลิตสินค้าปลอม สินค้าด้อยคุณภาพ ลดต้นทุนการผลิตแต่ผลักภาระให้ผู้อื่น เช่น ปุ๋ยปลอม ปลอมปนข้าวสาร อาหารผสมเมลามีน ใช้ส่วนผสมอาหารที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น นอกจากนี้ยังไม่ปฏิบัติตามกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การบำบัดของเสียโดยไม่ถูกต้องตามวิธีการหรือไม่ได้มาตรฐาน เช่น น้ำเสีย ควัน กลิ่น เสียงดัง ฝุ่นผง ละอองสี แก๊สฟุ้งกระจาย เป็นต้น ทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย สังคม รอบข้างเกิดอันตราย ปัญหาทางธุรกิจดังกล่าวทำให้วงการธุรกิจมุ่งความสนใจมายังจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่จะเป็นตัวควบคุมภายใน นอกเหนือจากกฎหมายซึ่งเป็นตัวควบคุมภายนอก

นอกจากนี้ผลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 15); สุรเชษฐ์ ชีระมณี (2545: 74); บรรยงค์ โดจินดา (2545: 18); พยอม วงศ์สารศรี (2545: 48-49); อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง, บัณฑิต ผังนิรันดร์ และ ต่อศักดิ์ ซอแก้ว (2546: 101-102); พิกพ วังเงิน (2546: 226-227); สุภาพร พิศาลบุตร (2549: 6) และ Sims (2002: 22-23) สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นักบริหารธุรกิจพึงมี ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา การมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีน้ำใจ ความจงรักภักดีต่อองค์กร การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พยอม วงศ์สารศรี (2545: 48-49) ที่พบว่าองค์การบริหารธุรกิจให้ความสำคัญและคุณลักษณะของนักบริหารธุรกิจที่ต้องการในลำดับแรก ๆ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันในการทำงาน และความตรงต่อเวลาตามลำดับอีกด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย เป็นจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ควรเสริมสร้างให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารธุรกิจ

จากสภาพปัญหาทางสังคมที่มีสาเหตุอันเนื่องมาจากการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจของนักบริหารธุรกิจ และจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นักบริหารธุรกิจพึงมีดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นภาพสะท้อนให้ผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านบริหารธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ผู้สอนต้องตระหนักถึงและจำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจก่อนที่จะก้าวออกไปสู่วงการบริหารธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุปรีดา ลีเฉลิมวงศ์ (2543) ที่พบว่าสถาบันทางธุรกิจมีความต้องการนักศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด ซึ่งแนวทางหนึ่งที่มีส่วนเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจได้ก็คือ การใช้มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเข้ามาช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ทุกคนทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาที่ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม และจริยธรรม ดังเช่น จดหมายเหตุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ.2545) ระบุไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 12) ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาด้านบริหารธุรกิจจึงจำเป็นต้องพัฒนาจริยธรรมให้กับนักศึกษาด้านบริหารธุรกิจก่อนเข้าสู่วิชาชีพบริหารธุรกิจ เพื่อเตรียมให้เป็นนักบริหารธุรกิจที่สมบูรณ์พร้อมทั้งความรู้ ความสามารถด้านวิชาการ ความชำนาญด้านการบริหารธุรกิจ และความมีจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจด้วย

การพัฒนาให้นักศึกษาด้านบริหารธุรกิจมีจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจนั้น ถือว่าเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาของคณะบริหารธุรกิจ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในด้านบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า คณะบริหารธุรกิจของทุกสถาบันมีจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในด้านบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ นอกจากมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการปฏิบัติในด้านบริหารธุรกิจแล้ว ยังมีจุดเน้นที่สำคัญคือมุ่งพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรม และจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจด้วยเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546) ดังนั้นการหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้บัณฑิตทางบริหารธุรกิจมีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายดังกล่าวจึงเป็นภารกิจหลักของคณะบริหารธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม เพื่อความเป็นพลเมืองดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543: 2-11; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 239)

ข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบันทางกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญแก่การสอนจริยธรรมเป็นอย่างมาก และได้พยายามหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อช่วยครูอาจารย์ให้สามารถเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา แต่ปัญหาเกี่ยวกับการสอนจริยธรรมในสถานศึกษายังมีอยู่มาก ดังเช่นคำกล่าวของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545: 21-37) ซึ่งสรุปได้ว่าในสถาบันระดับอุดมศึกษาซึ่งได้ทำการสอนมาเป็นเวลา 80-90 ปีแล้ว มีการสอนทางด้านความรู้อย่างโดดเด่นแต่ได้ละเลยการปลูกฝังหรืออบรมสั่งสอนให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ เจตคติ และพฤติกรรมที่ถูกต้องทางจริยธรรม การขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องจริยธรรม นำไปสู่ปัญหาทั้งในขณะที่อยู่ระหว่างการเรียนการสอนและหลังจบการศึกษาไปแล้ว ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสามารถพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพคือสามารถพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของการจัดการศึกษา คือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการปฏิบัติในการบริหารธุรกิจและมีคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจด้วยเช่นกัน

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้มีประสิทธิภาพนั้นควรมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน เช่น ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน การสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม เป็นต้น (วารินทร์ รัตนิพรหม, 2542: 46) ซึ่งแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานนี้จะเป็นแนวทางในการกำหนดและจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน ดังนั้นการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กันจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์ จนสามารถกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

วิธีการหนึ่งที่ได้มาซึ่งแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ให้ความชัดเจนและสอดคล้องกันก็คือการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่สังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 2) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการเรียน การสอนสำหรับเสริมสร้างจริยธรรมให้กับนักศึกษาอย่างชัดเจน และสามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้นักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์โดยการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยของนิสิตในระดับบัณฑิตศึกษาจากฐานวิทยานิพนธ์ (ThaiLIS) สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศเมื่อเดือนธันวาคม 2549 พบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 15 เรื่อง ดังนั้นเพื่อให้การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความชัดเจน จึงควรมีการพัฒนาโดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเป็นฐาน ซึ่งกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยแต่ละเรื่องได้ก็คือ การวิเคราะห์ห่อภิมาณ

นอกจากนี้แล้วเพื่อให้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมานั้น สามารถนำไปใช้ได้ ในสภาพที่แตกต่างกัน เช่น วิชา ชั้นปี ผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนั้นในขั้นการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (กรณีการ สุธเกษม และ สุธชาติ

ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 41–42; Atweh and Others, 1998:21-22) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการ (Action) เพื่อการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (Stakeholder) ทั้งผู้วิจัย อาจารย์ผู้สอน นักศึกษา และผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้มีส่วนร่วม (Participate) ในทุกขั้นตอนของการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาไปใช้ตั้งแต่ การวางแผนการสอน (Plan) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัยเป็นการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) และความรู้สึกที่ดีให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยกระบวนการสร้างและใช้ความรู้ของตนก่อให้เกิดการพัฒนา มีส่วนช่วยทำให้เกิดการปลดปล่อยทางความคิด และพัฒนาเสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย

ดังนั้นการวิจัย “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาไปใช้ร่วมกับอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในรายวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (133425) ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 นอกจากนี้รูปแบบการเรียนการสอน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังสามารถเป็นต้นแบบให้กับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในการนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพด้วยความรู้ควบคู่จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษามีจริยธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย มีดังนี้

1. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาด้านบริหารธุรกิจมีจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ สำหรับการเตรียมกำลังคนในวิชาชีพบริหารธุรกิจต่อไป
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นผลจากการวิจัยในครั้งนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ผู้สอนที่สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่มุ่งเน้นเสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาด้านบริหารธุรกิจครั้งนี้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาในการวิจัยครั้งนี้ นำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอน 2 รอบ ดังนี้
 - 2.1 รอบที่ 1 รายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (Shipping Management) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2550 มีจำนวนนักศึกษา 47 คน ใช้ระยะเวลาการสอน 13 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ซึ่งในรอบที่ 1 เป็นการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน
 - 2.2 รอบที่ 2 รายวิชา (141-005) การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ จำนวน 10 คน และ รายวิชา (141-008) การบริหารโครงการ จำนวน 10 คน คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยราชพฤกษ์ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2551 ใช้ระยะเวลาการสอน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 ชั่วโมง ซึ่งในรอบที่ 2 เป็นการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน

3. รูปแบบการเรียนการสอน RICDA โมเดลที่นำไปใช้มี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness)

3.2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information)

3.3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration)

3.4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion)

3.5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application)

นิยามศัพท์เฉพาะ

จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ของบุคคลทั้งทางกาย วาจาและใจ อันเป็นความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ หรือการกล่อมเกลาทางสังคม ซึ่งจริยธรรมของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือพัฒนาได้

จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ หมายถึง พฤติกรรม การประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ดำรงของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ รอบคอบยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดี และผลเสีย และไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เกิดผลกระทบเป็นโทษเป็นภัยอันตราย หรือทำลายชื่อเสียงขององค์กร คู่แข่ง หรือสังคม

ความซื่อสัตย์ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงการประพฤติอย่างเหมาะสม ไม่คดโกง มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น การไม่ขโมยผลงานหรือ ลิขสิทธิ์ของผู้อื่น การไม่หลอกลวงฉ้อฉล การจงรักภักดีต่อองค์กร การพูดความจริง การเปิดเผยคุณสมบัติของสินค้าและบริการตามสภาพจริงต่อผู้ใช้

ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้วยความเอาใจใส่ การพัฒนาตนเองและงาน และความพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน

ความมีระเบียบวินัย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความมุ่งหวังทั้งของตนเอง และองค์กร มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจนและปฏิบัติตามแผนที่กำหนด และทำตามระเบียบข้อบังคับ

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา มีการจัดความสัมพันธ์และจัดลำดับขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นกระบวนการที่มีระบบ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอน RICDA เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness) ในขั้นนี้เป็นการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาพร้อมที่จะเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการเรียนรู้ที่ผ่านมา เช่น การเขียนอนุทินการเรียนรู้ของนักศึกษา การเล่าข่าวเหตุการณ์ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการเรียนเนื้อหาใหม่ ให้นักศึกษารู้จุดมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information) ในขั้นนี้เป็นการให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน เช่น การบรรยาย การแจกเอกสารประกอบการสอน การให้นักศึกษาได้ชมวิดีโอทัศน์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration) ในขั้นนี้เป็นการให้นักศึกษาได้ฝึกการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และทักษะการทำงานกลุ่ม โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ ภาระหน้าที่มาให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการแบ่งกลุ่มนักศึกษาที่จะร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีการฝึกปฏิบัติวางแผนการทำงานร่วมกัน ดำเนินการตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) ในขั้นนี้เป็นการให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียน แล้วผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานทั้งจุดเด่น และจุดด้อย แล้วร่วมกันหาข้อสรุป

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) ในขั้นนี้เป็นการให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยร่วมกันอภิปรายต่อยอดจาก การสรุปองค์ความรู้ในขั้นตอนที่ 4 เพื่อให้เห็นแนวทางการนำความรู้หรือประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

ประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน หมายถึง ผลที่เกิดจากการพัฒนาและการใช้รูปแบบการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยการเปรียบเทียบจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจก่อน-หลังการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และความคงทนในการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านความรู้ทางจริยธรรม หมายถึง ความสามารถทางสมองในด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ และความสามารถในการคิดที่เกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ซึ่งวัดได้จากการสังเกต แบบทดสอบความรู้ทางจริยธรรม การตรวจผลงาน และบันทึกอนุทินของนักศึกษา

1.2 ด้านความรู้สึทางจริยธรรม หมายถึง ความสนใจ ความชอบ การเห็นความสำคัญ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ซึ่งวัดได้จากการสังเกต แบบวัดเจตคติทางจริยธรรม และบันทึกอนุทินของนักศึกษา

1.3 ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกภายนอกของบุคคลที่สะท้อนถึง การมีจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และ ความมีระเบียบวินัย ซึ่งวัดได้จากการสังเกต และบันทึกพฤติกรรมของนักศึกษา

2. การพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านสติปัญญาของนักศึกษา ซึ่งหมายถึง การพัฒนาด้านความรู้ และความคิด

2.1 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ประกอบอาชีพธุรกิจ

2.2 ด้านความคิด หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์

3. การพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านทักษะของนักศึกษา ซึ่งหมายถึง การพัฒนาความสามารถ ในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ซึ่งประกอบด้วย ทักษะการทำงาน ทักษะการนำเสนอ ทักษะด้านการเขียน

4. การพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษา ซึ่งหมายถึง นักศึกษาสามารถนำความรู้ หรือประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเรียน รายวิชาอื่น ไปใช้ในอนาคต ไปใช้ในการประกอบอาชีพทางธุรกิจ

5. การพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ของนักศึกษา ซึ่งหมายถึง การพัฒนาในด้าน บุคลิกภาพ มารยาททางสังคม และความเป็นผู้นำ

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ
สำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 จริยธรรมในวิชาชีพ

ส่วนที่ 2 การพัฒนาจริยธรรม

ส่วนที่ 3 การพัฒนาการเรียนการสอน

ส่วนที่ 4 หลักสูตรบริหารธุรกิจ

ส่วนที่ 5 ระเบียบวิธีวิทยาเกี่ยวกับการวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน

ส่วนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 จริยธรรมในวิชาชีพ

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีจริยธรรมในวิชาชีพ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็น
หลัก 2 ประเด็น คือ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรม และ 2) จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรม

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจริยธรรม ผู้วิจัยขอนำเสนอในหัวข้อความหมายของจริยธรรม
องค์ประกอบของจริยธรรม คุณค่าของจริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์ และการเกิดจริยธรรมในมนุษย์
โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความหมายของจริยธรรม

คำว่า “จริยธรรม” (Ethics) นักจิตวิทยา นักการศึกษา นักปรัชญา นักบริหารธุรกิจ และในพุทธศาสนาได้ให้ความหมายไว้ในหลายทัศนะ ดังนี้

ทัศนะของนักจิตวิทยา

กลุณฐรี คำชาย (2540: 52) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงแนวทางของการประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

นีออน พินประดิษฐ์ (2542: 6) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคล ที่ทำให้นบุคคลเลือกกระทำในสิ่งที่ดีละเว้นชั่ว หรือเป็นกฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยภายนอก ตัวบุคคลที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคล

Piaget (1960: 1) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคม ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของการกระทำและสิทธิ หรือเป็นองค์ประกอบของกฎเกณฑ์ที่บุคคลยอมรับว่าถูกต้อง ว่าดี ว่าควร เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม

Brown (1965: 411) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงระบบของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด จริยธรรมของบุคคลและสังคมนั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จริยธรรมของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงได้เองตามธรรมชาติ เนื่องจากสาเหตุอย่างน้อย 3 ประการคือ 1) เปลี่ยนแปลงเพราะความขัดแย้งที่เกิดภายในจิตใจของบุคคล 2) เปลี่ยนแปลงเพราะบุคคลได้รับอิทธิพลของจริยธรรมจากสังคมอื่น และ 3) เปลี่ยนแปลงเพราะบุคคลตกอยู่ในสถานการณ์ที่แปลกและใหม่ จริยธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมการตัดสินใจความถูกต้องเหมาะสมของพฤติกรรม เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดจะมีลักษณะเป็นเหตุผลสากล กว้างขวาง ไม่ขัดแย้งกัน เป็นเหตุผลที่มีรากฐานจากคามมีหลักการและเป็นอุดมคติ

Kohlberg (1976: 34) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีจริยธรรมของตนเอง โดยอาศัยเกณฑ์จากสังคมเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิด จริยธรรมไม่ได้หมายถึงแต่การกระทำที่สังคมเห็นว่าดีหรือถูกต้องเท่านั้น แต่รวมถึงเหตุผลทางจริยธรรมในสิ่งที่ทุกคนเลือกกระทำ หรือตัดสินความคิด ความเชื่อหรือพฤติกรรมทางจริยธรรมที่แสดงออก

Rest (1977: 73) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในสังคม จะเกิดขึ้นในขณะที่บุคคลในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กัน แต่ไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าส่วนตัวของบุคคลแต่ละคน ซึ่งจะส่งผลไปกระทบต่อผู้อื่น

Bandura (1977: 24) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงกฎสำหรับการประเมินพฤติกรรม และถือว่าการตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กฎเกณฑ์เหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากการสังเกต จากการบอกเล่า จากประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วนำมาคิดไตร่ตรอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ความหมายของจริยธรรม” ตามทัศนะของนักจิตวิทยา หมายถึงความรู้สึก ความคิด หรือเหตุผลซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลที่คอยควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้เลือกกระทำในสิ่งที่ดีละเว้นชั่ว ทั้งกาย วาจา และใจ ให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากสังคม และยังเป็นกฎเกณฑ์ หรือกติกาต่าง ๆ ที่ใช้ในการแยกแยะ อธิบายเหตุผล ประเมินหรือตัดสินความคิด ความเชื่อหรือพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลที่แสดงออก

ทัศนะของนักการศึกษา

ระวี ภาวิไล (2531: 21) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงเครื่องกล่อมเกลาให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจอย่างมีกติกา มนุษย์จะมีจริยธรรมได้ต้องศึกษาทางทฤษฎี และการฝึกฝนอบรมทั้งโดยตรงและโดยคนอื่น แนวทางแสดงออกซึ่งจริยธรรมควรจะต้องเป็นไปในทางให้มนุษย์ช่วยตนเอง ก้าวไปสู่คุณงามความดี และช่วยคนอื่นได้ด้วย

ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2539: 3) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงผู้ที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีความดีงาม มีคุณธรรมและศีลธรรมประจำใจ เมื่อแสดงพฤติกรรมแล้วจะได้รับความพึงพอใจหรือภาคภูมิใจในตนเองที่ได้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม

สมบุญ ชิตพงศ์ (2544: 6-7) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงสิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิดความดี ความงาม ความสวย เป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องและซ้อนทับกับคุณธรรมซึ่งหมายถึงสิ่งที่ปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จริยธรรมจะเน้นในสิ่งที่เหนือกว่าคุณประโยชน์ การกำหนดจริยธรรมนั้นจะต้องดูที่เจตนาของผู้กระทำ ผู้กระทำรู้เพียงคนเดียว การให้คนมีจริยธรรมก็คือ การทำให้คนมีศีลธรรม (Moral) ซึ่งหัวใจของศีลธรรมของทุกศาสนาก็คือการทำดีละเว้นความชั่ว การสอนให้บุคคลเกิดจริยธรรมก็คือ สอนให้รู้จักทำความดี ละเว้นความชั่วตามฐานะหรือบทบาทที่บุคคลนั้นเป็น เช่น เป็นลูก นักเรียน สมาชิกในสังคม ในโรงเรียน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 107) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงลักษณะทางสังคม หลายลักษณะของมนุษย์ รวมถึงการกระทำของมนุษย์ด้วย ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ 2 ประการ คือ 1) จริยธรรม หมายถึงลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่นเป็นสำคัญ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการ และส่วนใหญ่สังคมจะให้การส่งเสริมสนับสนุนหรือทำให้ผู้กระทำรู้สีกว่าตนกำลังทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม จนเกิดความพอใจในตนเอง ผู้มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะและการกระทำที่กล่าวมานี้ 2) จริยธรรม หมายถึงการหลีกเลี่ยงหรือดเว้นที่จะกระทำการอันก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและต่อผู้อื่น โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เป็นลักษณะที่สังคมรังเกียจและลงโทษเมื่อมีผู้กระทำเช่นนั้น และเมื่อกระทำแล้วผู้กระทำส่วนใหญ่จะรู้สึกผิดและมีความอับอายหรือละอายเกิดขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ความหมายของจริยธรรม” ตามทัศนะของนักการศึกษา หมายถึงคุณลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อันได้แก่ ความดีงาม มีคุณธรรม ศีลธรรมประจำใจ รวมถึงการกระทำของมนุษย์ด้วย ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ 2 ประการ คือลักษณะที่ต้องการของสังคม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม และลักษณะที่พึงหลีกเลี่ยงหรือดเว้นที่จะกระทำการอันก่อให้เกิดโทษต่อตนเองและต่อผู้อื่น อันเนื่องมาจากการได้รับการกล่อมเกลาจากสังคม การฝึกฝนอบรมทั้งโดยตรงและโดยคนอื่น ที่ทำให้บุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วได้รับความพึงพอใจหรือภาคภูมิใจในตนเองที่ได้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม ก้าวไปสู่คุณงามความดี เป็นประโยชน์และเป็นไปในทางให้มนุษย์ช่วยตนเองช่วยคนอื่น และสังคมได้ด้วย

ทัศนะของนักปรัชญา

กิริติ บุญเจือ (2538: 5) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงกระบวนกฎเกณฑ์ความประพฤติ หรือหลักความประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

Kant (1968: 25) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงหลักการที่ล้วนยอมรับกันเป็นสากลว่า เป็นสิ่งที่ดี เป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ เป็นความปรารถนาดีที่จะกระทำตามหน้าที่

Hinman (1994: 5) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงการสะท้อนถึงจิตสำนึกที่เป็นความเชื่อ กับความดี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง ประเมินค่า และขัดเกลาความเชื่อในวิถีทางบางอย่าง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ความหมายของจริยธรรม” ตามทัศนะของนักปรัชญา หมายถึง กระบวนกฎเกณฑ์ หรือหลักการที่ล้วนยอมรับกันเป็นสากลว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งสะท้อนถึงจิตสำนึกที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความดี ความปรารถนาดีที่จะกระทำตามหน้าที่โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง ประเมินค่า ขัดเกลาความเชื่อในวิถีทางบางอย่าง อันส่งผลถึงความประพฤติ หรือประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

ทัศนะของนักบริหารธุรกิจ

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 6) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงสิ่งที่ควรประพฤติ และ ประพฤติเหมาะสมในสิ่งที่ถูกต้องซึ่งสังคมยอมรับ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ร่วมเย็น

พิภพ วังเงิน (2546: 4) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงกิริยามารยาทการประพฤติ ปฏิบัติที่สังคมปรารถนา เป็นแนวทางเพื่อบรรลุสภาพชีวิตที่ดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ (ทำ พูด คิด) เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ผิดต่อปทัสถานของสังคม (Social Norm)

อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง และคณะ (2546: 95-96) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงแนวทางที่จะ นำไปสู่พฤติกรรมที่มีศีลธรรมในสังคม ตัวอย่างเช่น การโกหก การขโมย การโกง ตลอดจน การทำร้ายผู้อื่น ถูกพิจารณาว่าเป็นการประพฤติที่ผิดจริยธรรม (Unethical) และผิดศีลธรรม (Immoral)

ส่วนการซื้อสัตย์ การรักษาสัญญา การช่วยเหลือผู้อื่นและการเคารพสิทธิของผู้อื่นนั้น ถูกพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมที่มีจริยธรรม (Ethically) และศีลธรรม (Morally) เพราะฉะนั้นหลักทางด้านจริยธรรมจึงเป็นกฎของพฤติกรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

นภาพร ชันชนา และ ศานิต คำนสมสถิต (2547: 1) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึง การศึกษาและปรัชญาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งเน้นการพิจารณาความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสิ่งที่ต้องพิจารณาเมื่อนำจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ 1) ธุรกิจต้องทำกำไร แต่ถ้าทำกำไรในทางที่ผิด ธุรกิจก็จะอยู่ได้ไม่นาน 2) ธุรกิจจะต้องรักษาสัมดุลระหว่างกำไรกับความต้องการของสังคม

จินตนา บุญบงการ (2548: 27) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงข้อประพฤติปฏิบัติ หรือหลักความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามที่เหมาะสม ที่มีคุณธรรมและถูกต้องตามศีลธรรม

สุภาพร พิศาลบุตร (2549: 3) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงการกระทำทั้งกาย วาจา ใจ ที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม หรือจริยธรรมหมายถึงความประพฤติการกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น การกระทำสิ่งที่ควรด้วย ความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล

สมคิด บางโม (2549: 12) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึง หลักหรือข้อควรประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามตามหลักคุณธรรม อะไรดีควรประพฤติ อะไรไม่ดีไม่ควรประพฤติ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ความหมายของจริยธรรม” ตามทัศนะของนักบริหารธุรกิจ หมายถึงสิ่งที่ควรประพฤติ กิริยามารยาท การประพฤติปฏิบัติที่สังคมปรารถนา เป็นแนวทางเพื่อบรรลุสภาพชีวิตที่ดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นไปในทางที่ดีและละเว้นสิ่งที่ผิดต่อปทัสถานของสังคม ประพฤติเหมาะสมในสิ่งที่ถูกต้องซึ่งสังคมยอมรับ ที่กระทำด้วย ความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ซึ่งเน้นการพิจารณาความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ นำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขร่วมกัน

ทัศนะของพุทธศาสนา

พระวรศักดิ์ วรธัมโม (2525: 133) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงระเบียบปฏิบัติที่มนุษย์ควรจะมี และต้องปฏิบัติเพื่อการแก้ปัญหาดับไม่เหลือแห่งความทุกข์ในทุกชั้นตอนแห่งวิวัฒนาการของเขา หรืออาจสรุปสั้น ๆ ว่า จริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรประพฤติ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541: 164) กล่าวว่า “จริยธรรม” มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนาหมายถึง มรรค คือวิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งเรียกว่าไตรสิกขา คือการศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ศีล สมาธิ และปัญญา จริยธรรมหรือพรหมจรรย์ มรรค และไตรสิกขา ทั้งหมดนี้เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายของชีวิต

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2542: 18) กล่าวว่า “จริยธรรม” หมายถึงเรื่องของการฝึกนิสัย โดยทำบ่อย ๆ ซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัยแล้วกลายเป็นคุณธรรม เป็นการริเริ่มจากภายนอกเข้าไปสู่ภายใน และเป็นลักษณะนิสัย เป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ฉะนั้นการทำดีต้องทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ความหมายของจริยธรรม” ตามทัศนะของพุทธศาสนา หมายถึงวิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ที่เป็นระเบียบปฏิบัติที่มนุษย์ควรจะมี และต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยที่ดีโดยการฝึกหัด หรือทำซ้ำบ่อย ๆ สำหรับนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อการดับทุกข์ และเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายของชีวิต

จากการศึกษาความหมายของจริยธรรมตามทัศนะของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า “จริยธรรม” หมายถึงความรู้สึก ความคิด การใช้เหตุผล ลักษณะนิสัย พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ของบุคคลทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นความรู้สึก ผิดชอบชั่วดีตามกฎหมายซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นหรือสังคมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อันเนื่องมาจากการฝึกฝน การได้รับประสบการณ์ หรือการกล่อมเกลาทางสังคม ซึ่งจริยธรรมของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือพัฒนาได้

2. องค์ประกอบของจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของจริยธรรมของนักวิชาการไว้หลายทัศนะ ดังนี้

พระราชารมูณี (ป.อ. ปยุตโต) (2523: 9-12) จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) จริยธรรมภายใน หมายถึง จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นรากฐานทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

2) จริยธรรมภายนอก หมายถึง จริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น และจริยธรรมที่แท้จริงของบุคคลนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมอันตะ คือมีความเป็นอิสระในความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกโดยไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด ๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 23) จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1) ด้านความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้น ถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใด เวลาใด ควรควเว้น ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล

2) ด้านทัศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ซึ่งส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความหมายรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ดังนั้นทัศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญที่ใช้ทำนายพฤติกรรมจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ทัศนคติอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาเปลี่ยนไป

3) ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งนักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ได้แก่ เพียเจต์ และโคลบลเบอร์ก์ ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น

4) ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ เพราะการกระทำของบุคคลจะส่งผลโดยตรงต่อความผาสุก และความทุกข์ของสังคมนั้น ๆ

โกศล มีคุณ (2533: 94-98) จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ซึ่งเป็นการเน้นความสามารถทางสมองหรือกระบวนการแก้ปัญหาของมนุษย์ที่เกี่ยวกับจริยธรรม
- 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ ที่มีต่อจริยธรรม
- 3) องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ หรือการลงมือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม

พิภพ วังเงิน (2546: 4-5) จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 3 องค์ประกอบ คือ

- 1) ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งถ้าองค์การขาดกฎเกณฑ์ แต่ละคนต่างทำอะไรได้ตามอำเภอใจ ไม่มีผู้นำ ไม่มีระเบียบแบบแผนให้ยึดถือ จะเกิดการละเมิดสิทธิหน้าที่ เกิดความเดือดร้อน ระส่ำระสาย

2) สังคม (Society) เป็นสิ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผน จะก่อให้เกิดความเรียบร้อย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

3) การปกครองตนเอง (Autonomy) เป็นสิ่งที่เกิดจากบุคคลผู้สำนึกในมโนธรรมและมีประสบการณ์ชีวิต ย่อมจะมีความสุขที่จะอยู่ในระเบียบวินัยอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อได้รับการขัดเกลาแล้ว สามารถปกครองตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมได้

อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง และคณะ (2546: 112-117) จำแนกองค์ประกอบของลักษณะทางด้านจริยธรรมที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและพนักงานไว้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1) คุณค่าและจุดมุ่งหมายของผู้บริหาร (Managers' Goals and Values) ผู้บริหารถือเป็นหนึ่งในกุญแจสำคัญที่จะทำให้บริษัทดำเนินการอย่างมีจริยธรรมหรือไม่มีจริยธรรม เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่ในการตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้บริหารจึงมีโอกาสมากกว่าคนอื่นในการที่จะก่อให้เกิดแนวคิดทางด้านจริยธรรมขึ้นในองค์กร คุณค่าที่ยึดถือโดยผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูงจะถือเป็นแบบอย่างสำหรับบุคคลอื่น ๆ ในองค์กร

2) ลักษณะเฉพาะและจิตสำนึกของบุคคลในองค์กร (Officers' Personal Character and Spirituality) บุคคลในองค์กรถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การมีมาตรฐานทางด้านศีลธรรมในระดับสูงขององค์กรธุรกิจ บุคคลที่มีความซื่อสัตย์จะทำให้องค์กรนั้นมีความซื่อสัตย์ด้วย นอกจากนี้การที่บุคคลในองค์กรมีจิตสำนึกที่ดีต่อองค์กรจะส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและ การลาออกจากงานลดลง มีความกลัวเกี่ยวกับที่ทำงานน้อยลง และจะมีลักษณะการประนีประนอมกัน และสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงได้ดี

3) วัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศทางจริยธรรม (Corporate Culture and Ethical Climates) กล่าวคือ คุณค่าส่วนบุคคลและลักษณะของการมีจริยธรรมถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาการดำเนินการที่มีจริยธรรมขององค์กร เนื่องจากคุณค่าส่วนบุคคลตลอดจนคุณสมบัตินั้นจะมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์กร

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “องค์ประกอบของจริยธรรม” มีหลายแนวคิด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาองค์ประกอบของจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ใน 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางด้านความรู้ องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก และ องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม

3. คุณค่าของจริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์

คุณค่าของจริยธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งของมนุษย์เนื่องจากจริยธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางสันติสุขอย่างแท้จริง ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ ทำให้มนุษย์สมบูรณ์ทั้งกายและใจ ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง ทำให้สังคมมนุษย์พัฒนาในระบอบที่ถูกต้องสมดุลกันด้วยดี ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าจริยธรรมมีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ โดยสรุปได้ดังนี้ (พิภพ วังเงิน, 2545: 22-23)

- 1) จริยธรรมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มนุษย์มีชีวิตที่ดี มีสุขภาพดีทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกาย มีชีวิตที่สมบูรณ์
- 2) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเอง มีความสำนึกในหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ และต่อหน้าที่การงาน
- 3) จริยธรรมเป็นวิถีทางแห่งปัญญา ทำให้มนุษย์มีเหตุผล รู้จักใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาวินิจฉัยชีวิตโดยนำเอาหลักจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาวินิจฉัย มีความเชื่อว่าการกระทำดีเป็นสิ่งที่ดีไม่หลงมกมาย
- 4) จริยธรรมช่วยสร้างสันติภาพในสังคมและสร้างสันติภาพโลก
- 5) จริยธรรมช่วยสร้างให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีระเบียบ เป็นระบบ รู้สึกมีความอบอุ่น ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีสันติภาพ
- 6) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น ๆ และสังคมอย่างมีระบบ เป็นระเบียบ สามารถครองคน ครองงาน ครองตน ครองเรือน ฯลฯ

7) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์มีเครื่องมือยึดเหนี่ยวและเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อป้องกันการเบียดเบียนการเอาเปรียบกันในส่วนตัวและสังคม

8) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์เป็นคนหนักแน่น อดทน ขยัน ต่อสู้ เพื่อเอาชนะด้วยตนเองเป็นที่พึงของตนเอง ไม่ต้องรอโชคชะตา

9) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์กำหนดเป้าหมายของชีวิต ดำเนินและพัฒนาชีวิตให้สำเร็จตามเป้าหมาย

10) จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาชีวิตและสามารถทำให้ความทุกข์หมดไปได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “คุณค่าของจริยธรรมต่อชีวิตมนุษย์” สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน คือ **คุณค่าต่อตัวผู้ปฏิบัติ** คือ ผู้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจะได้รับการยอมรับว่าเป็นคนดี ทำให้ตนเองรู้สึกภูมิใจ อิ่มใจ สบายใจ ไม่มีศัตรู เป็นที่ชอบพอรักใคร่ไว้วางใจของผู้อื่น และส่งผลให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และ**คุณค่าต่อสังคมส่วนรวม** คือ การที่ทุกคนในสังคมมีจริยธรรมย่อมถือว่าเป็นคนดีของสังคม อย่างน้อยสังคมก็ไม่ต้องแก้ปัญหา ไม่เป็นภาระต่อสังคม การกระทำความดีเป็นการช่วยเหลือสังคม

4. การเกิดจริยธรรมในมนุษย์

จากการศึกษาเอกสารของ พิกพ วังเงิน (2545: 27) สามารถสรุปได้ว่า การเกิดจริยธรรมในมนุษย์ มีดังต่อไปนี้

1) เกิดจากการเรียนรู้ระบบสังคม มนุษย์ได้จริยธรรม ค่านิยม จากการรู้จักวิเคราะห์คุณค่า ความถูกผิด ชั่วดี ความมีเหตุผล แล้วนำมายึดถือปฏิบัติ จนกลายเป็นหลักการข้อกำหนด กฎเกณฑ์ แนวศีลธรรม

2) เกิดจากการเลียนแบบ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ใหญ่เป็นสิ่งแวดล้อมเป็นแบบอย่าง ส่วนใหญ่ก็คือครอบครัว โรงเรียน เพื่อน และชุมชน ผู้ที่สัมผัสซึมซับพฤติกรรมของ

สมาชิกของสังคมเป็นเวลาพอสมควรจะเกิดความเคยชิน เกิดการยอมรับ เลียนแบบพฤติกรรมที่มี ประสพการณ์ปรับเข้ากับตัวเอง

3) เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมสากล (Universal) หลายศาสนาสร้างสรรคหลักธรรม ไว้กล่อมเกลาคิดใจคนดี มีมโนธรรม บำเพ็ญตน และปลูกศรัทธาให้คนทั่วไปเห็นคุณค่า จริยธรรม เหล่านี้เป็นสิ่งดีงามจึงขยายขอบเขตจากจุดเล็กที่สุด คือเฉพาะตน ไปถึงสากลโลกที่สุด ก็กลายเป็น หลักธรรมสากลให้คนถือปฏิบัติเป็นสากลโลก

4) เกิดจากการสร้างจริยธรรมให้ตนเอง เกิดจริยธรรมในตนเองโดยจิตสำนึก โดยตัวเอง เป็นผู้กำหนดขึ้น เนื่องจากความเป็นผู้มีมโนธรรม มีเหตุผล หรืออารมณ์ คานท์ (Kant) เชื่อว่ามนุษย์ มีกฎจริยธรรมเกิดขึ้นในตนเอง โดยรู้จักปรับตัวในสภาพธรรมชาติ (Natural Self) เป็นสภาพที่มี จริยธรรม(Moral Self) เข้าด้วยกัน แล้วเลือกเอาทางที่ดีมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

5) เกิดจากการบำเพ็ญประโยชน์และพันธสัญญาประชาคม (Utility and Social Contract) เป็นการปฏิบัติไปตามระเบียบ บทบาท หน้าที่ เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี มีมิตรสัมพันธ์

จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยขอนำเสนอสาระเกี่ยวกับความหมายของวิชาชีพ องค์ประกอบของวิชาชีพ จุดมุ่งหมายของการเรียนจริยธรรมในวิชาชีพ จริยธรรมวิชาชีพ ในการ บริหารธุรกิจ สภาพของการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และคุณลักษณะและจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความหมายของวิชาชีพ

คำว่า “วิชาชีพ” มาจากการประสมคำระหว่างคำว่า “วิชา” กับคำว่า “อาชีพ” ดังนั้น วิชาชีพ หมายถึงการมุ่งนำความรู้ความเข้าใจจากวิชาการไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้ปฏิบัติ วิชาชีพต้องมีวิชาการหรือความรู้ขั้นสูง ต้องทำเป็นอาชีพ ทำเป็นประจำ ไม่ใช่ทำชั่วคราว ชั่วคราว แบบสมัครเล่น การปฏิบัติวิชาชีพต้องมีความรู้ขั้นสูง ซึ่งจะต้องเรียนรู้และฝึกหัดกันเป็นเวลานาน กว่าที่จะมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติวิชาชีพได้ และลักษณะสำคัญของวิชาชีพอีกประการหนึ่ง

ก็คือวิชาชีพต้องมีจรรยาบรรณ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าจริยธรรมในวิชาชีพ (Professional Ethics) ซึ่งเป็นการประพฤติปฏิบัติชอบของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรรมการแรงงาน ผู้ขายบริการ รวมถึงเจ้าของกิจการ ผู้บริหารระดับสูง มีหลักพึงควรกระทำตนให้เป็นที่ปรารถนาของกันและกัน เน้นเสียสละส่วนตน และมารยาทในสังคมอันพึงควรปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้องกับอาชีพ การงานของตน ดังนั้นผู้ที่ประกอบวิชาชีพแต่ละวิชาชีพต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพของตนด้วย คือใช้ความรู้ความสามารถในวิชาชีพของตนอย่างมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และต่อสังคม มิฉะนั้นจะถือว่าบกพร่องในวิชาชีพและอาจถูกถอนใบอนุญาตการประกอบอาชีพนั้นได้ (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 201-204; พิภพ วังเงิน, 2546: 154, 2545: 16; วริยา ชินวรรณ, 2546: 1-2 และ สุภาพร พิศาลบุตร, 2549: 77)

2. องค์ประกอบของวิชาชีพ

จากการศึกษาเอกสารของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 202-203); พิภพ วังเงิน (2546: 154, 2545: 17); วริยา ชินวรรณ (2546: 2-3) และสุภาพร พิศาลบุตร (2549: 79-81) สามารถสรุปได้ว่า ความเป็นวิชาชีพมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) เป็นความรู้ทางวิทยาการขั้นสูง มักเป็นวิชาเฉพาะขั้นสูง เรียนกันในระดับอุดมศึกษา
- 2) มีจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ อุดมคติ ความรับผิดชอบหรือหลักปฏิบัติแห่งวิชาชีพ ถือว่าสำคัญยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน
- 3) ได้รับการฝึกอบรมและคัดเลือกเข้าสู่วิชาชีพ ผ่านกระบวนการฝึกอบรม ศึกษาหาความรู้ หาประสบการณ์ ฝึกทักษะ เต็มใจคัดเลือกและยอมรับเข้าสู่วิชาชีพ
- 4) มีสมาคมวิชาชีพควบคุมมาตรฐาน แต่ละวิชาชีพมีสถาบันของตนส่งเสริม รับผิดชอบวิชาชีพต่อสังคม และควบคุมมาตรฐานวิชาชีพในการยอมรับเข้าสู่วิชาชีพและ การปฏิบัติวิชาชีพ

3. จุดมุ่งหมายของการเรียนจริยธรรมในวิชาชีพ

ผู้ที่ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ จะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพนั้นด้วย ซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญของการเรียนจริยธรรมในวิชาชีพ สามารถสรุปได้ดังนี้ (พิภพ วังเงิน, 2545: 23 และ วริยา ชินวรรณ, 2546: 3-5)

- 1) เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาเกิดทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการมีเหตุมีผล
- 2) เพื่อพัฒนาให้นักเรียนนักศึกษาคิดเป็น พุดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น
- 3) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคม
- 4) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษารู้หลักการ ตลอดจนเทคนิควิธีการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ
- 5) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีสุข
- 6) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเข้าใจปรัชญาในการดำรงชีวิต
- 7) เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาเข้าใจหลักธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต

4. จริยธรรมวิชาชีพในการบริหารธุรกิจ

สมัยโบราณเราพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะปฐมภูมิ ไม่มุ่งหวังรายได้มากนัก สิ่งตอบแทนไม่ถือเป็นค่าจ้าง แต่ถือเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ช่วยเหลือ ใครผลิตอะไรได้มากก็เอามาแลกเปลี่ยนกัน เช่น เอาถั่ว 1 ถังมาแลกกับเกลือ 1 ถัง เมื่อประชากรมากขึ้นความต้องการบริโภคมีมากขึ้นจึงเกิดมีผู้ประกอบวิชาชีพและเรียกค่าตอบแทน ต่อมาโลกวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเทคโนโลยีและวิชาการ ส่งผลทำให้การผลิตได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากระบบการผลิตเพียงพอใช้ในครัวเรือนและแลกเปลี่ยนกันในหมู่บ้าน ได้เปลี่ยนมาเป็นการใช้เครื่องจักรผลิต

ขนาดใหญ่เพื่อให้ได้ผลผลิตมากที่สุด (Mass Production) จึงเกิดเป็น “วิชาชีพ” ขึ้น สังคมซับซ้อนมากขึ้น ต้องการวิชาความรู้ที่สูงขึ้น การใช้ความรู้ความสามารถขั้นสูงในทางที่ผิด การแข่งขันเอาัดเอาเปรียบเริ่มเกิดขึ้นด้วย ซึ่งเป็นโทษต่อสังคมอย่างมหันต์ในวงการณ์นั้น ๆ จึงต้องมีจรรยาบรรณควบคุมวิชาชีพของตนขึ้น (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 201 และพิภพ วังเงิน, 2545: 66)

สำหรับการบริหารธุรกิจเป็นวิชาชีพหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม หรือทุนนิยมที่การดำเนินการย่อมเป็นไปตามกลไกการตลาด ราคา ระบบเศรษฐกิจโดยภาคเอกชนเป็นแกนนำในการพัฒนาเศรษฐกิจ และต้องอาศัยนักบริหารธุรกิจเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตสินค้า บริการ และการพาณิชย์ ดังนั้นนักบริหารธุรกิจจึงเป็นอาชีพหนึ่งที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แม้นักบริหารธุรกิจเป็นอาชีพอิสระ ก็ต้องมีคุณธรรมจริยธรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อเป็นการจรรโลงศรัทธาต่ออาชีพ ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักจริยธรรมในวิชาชีพ ซึ่งจริยธรรมของนักบริหารธุรกิจที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 206-207 และ พิกพ วังเงิน, 2545: 112)

1) มีการคิดดี คิดชอบ เป็นจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานที่มีอยู่ในจิตใจ การคิดที่จะทำดีเป็นการเริ่มต้นที่ดี การเริ่มต้นที่ดีเท่ากับประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แม้จะยังไม่ได้ปฏิบัติการก็นับว่าเป็นคนมีจริยธรรมในขั้นการคิด เช่น คิดเอื้อเฟื้อ ไม่โลภ

2) มีการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นจริยธรรมที่แสดงจริยธรรมที่คิดในใจออกมาภายนอกให้สังคมประจักษ์คุณงามความดี เกิดเป็นจริยธรรมขั้นปฏิบัติการที่บริสุทธิ์และจริงใจ เพราะกระทำจากคุณธรรมที่ลึกซึ่งอยู่ในจิตใจเป็นพื้นฐาน

3) มีความเมตตากรุณาต่อทุกคน เป็นจริยธรรมที่ส่งเสริมสวัสดิภาพ สร้างความปลอดภัย ให้สวัสดิการเสมอหน้ากัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ให้ความปลอดภัย ให้โอกาส ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เฉลี่ยผลกำไรแก่ผู้ร่วมงานอย่างทั่วถึงตามอัตราส่วนความรับผิดชอบ

4) มีความรับผิดชอบ เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ รอบคอบ ไม่หลีกเลียง และยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดี และผลเสีย ซึ่งได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผู้ให้บริการ ความรับผิดชอบต่อผู้ให้บริการทราบคุณภาพของสินค้าหรือบริการอย่างเปิดเผยตรงความเป็นจริง มี

ความรับผิดชอบในกรณีที่สินค้าหรือบริการมีปัญหาโดยการนำไปแก้ไขสลับเปลี่ยนหรือชดใช้
ค่าเสียหาย และความรับผิดชอบต่อองค์การ หรือสังคม เช่น การไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เกิดผลกระทบ
เป็นโทษเป็นภัยอันตราย หรือทำลายชื่อเสียงขององค์การหรือสังคม

5) มีความซื่อสัตย์ เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงการประพฤติอย่างเหมาะสม ไม่คดโกง
มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น การไม่ขโมยผลงาน ลิขสิทธิ์ การไม่หลอกลวงฉ้อฉล การจงรักภักดีต่อ
องค์การ การพูดความจริง การเปิดเผยตัวสินค้าโดยการแสดงคุณสมบัติ ส่วนประกอบ สรรพคุณและ
ประโยชน์ที่เป็นจริงต่อผู้ใช้ ไม่โฆษณาชวนเชื่อเกินความจริงแจ้งคุณภาพสินค้าหรือบริการตามสัจจจริง

6) มีความขยันหมั่นเพียร เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างสม่ำเสมอ
เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้วยความเอาใจใส่ การมาปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาด
ถ้าไม่จำเป็น ตั้งใจทำงาน การพัฒนาตนเองและงาน ความพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน

7) มีความมีระเบียบวินัย เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการควบคุม
ตนเองให้เป็นไปตามความมุ่งหวังทั้งของตนเอง และองค์การ การปฏิบัติงานตรงเวลา การส่งภาระ
งานได้ตรงตามเวลาที่กำหนด

8) มีความกตัญญูกตเวที เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงการรู้คุณและตอบแทนคุณ
จงรักภักดีต่อองค์การ ประเทศชาติ พระมหากษัตริย์ เสียภาษีให้รัฐอย่างตรงไปตรงมา รักษาสมบัติ
ของชาติ

9) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นจริยธรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
ทั้งในองค์การ และนอกองค์การ ได้อย่างมีความสุข ความมีเมตตาธรรม มีน้ำใจต่อผู้ร่วมงานทุกกรณี
และทักทายปราศรัยผู้ร่วมงาน

ประโยชน์ของจริยธรรมต่อองค์การธุรกิจ

การที่นักบริหารธุรกิจมีจริยธรรมในวิชาชีพนั้นจะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อองค์การธุรกิจ ซึ่งประโยชน์ของจริยธรรมต่อองค์การธุรกิจ สามารถสรุปได้ ดังนี้ (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 204-205 และพิภพ วังเงิน, 2545: 24-25)

1. จริยธรรมก่อให้เกิดความเชื่อถือ โดยธรรมชาติความเชื่อนั้นเกิดจาก ความซื่อสัตย์ ดังนั้นคนที่มีจริยธรรม และมีความซื่อสัตย์เสมอ ย่อมได้รับความเชื่อถือ และ ความเชื่อถือคือที่มาของเครดิตทางการบริหารธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน ทั้งในด้านการลงทุน และการตลาด
2. จริยธรรมก่อให้เกิดการทุ่มเทของคนทำงาน อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพอันทรงคุณภาพ (Qualitative Efficiency) ต่อการผลิตที่เต็มกำลัง หากองค์การประกอบด้วย ความมีจริยธรรม ปฏิบัติต่อพนักงานทุกคนอย่างมีมนุษยธรรม และมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องย่อมเป็นที่รักที่ผูกพันของพนักงาน พนักงานย่อมทุ่มเทความสามารถต่อการผลิต หรือการบริการอย่างเต็มกำลังความสามารถอันนำมาซึ่งผลการผลิตหรือการบริการที่ดี
3. จริยธรรมก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีมีผลต่อตำแหน่งทางการค้าของบริษัท (Positioning) และมีผลต่อความภักดีที่ผู้บริโภคมีต่อสินค้า และบริการของบริษัท (Brand Loyalty) และภาพลักษณ์ทางการค้าที่ดีมีผลโดยตรงต่อการกำหนดราคา และความภักดีต่อสินค้า และบริการมีผลโดยตรงต่อยอดขาย ซึ่งราคาขายและยอดขายมีผลโดยตรงต่อกำไร
4. จริยธรรมก่อให้เกิดการลดหย่อนทางกฎหมาย บริษัทที่มีประวัติทางจริยธรรมที่ดีงาม เมื่อพลาดพลังไปมีคิความกับบุคคลอื่นที่ดี หรือกับรัฐที่ดี ย่อมได้รับข้อลดหย่อนในบทลงโทษตาม โทษานุโทษที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายของแต่ละสังคม
5. จริยธรรมก่อให้เกิดการทำงานอย่างมีความสุข เมื่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับบริษัท ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น ผู้ร่วมงานในบริษัทลูกค้า ลูกค้า ผู้บริโภค รัฐบาล และสังคมต่างก็มีจริยธรรม ที่ดีต่อกัน ย่อมเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีและอบอุ่นขึ้น ทุกฝ่ายจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสบายใจและไม่มีปัญหาบาดหมางใจกันเกิดขึ้น หรือหากมีบ้างโดยอุบัติเหตุก็จะแก้ไขได้โดยง่าย การทำงานอย่าง

มีจริยธรรมต่อตนเองและต่อกันและกัน จึงเป็นชีวิตการทำงานที่เป็นความสุข ปราศจากความเครียด หรือแม้จะมีความเครียดจากภาวะเสี่ยงบ้างจริยธรรมในการปฏิบัติงานก็จะช่วยผ่อนคลายและลดความเครียดไปได้เช่นกัน

บทบาทและความรับผิดชอบขององค์การธุรกิจต่อสังคม

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจต้องอาศัยกลไกการตลาดเป็นสำคัญ ถ้ายังใช้วิธีเก่า ๆ เช่น เอาเปรียบผู้บริโภค หลอกลวง กลโกง เพทุบาย ข้อมูลเท็จ ลูกค้ายและสังคมจะปฏิเสธองค์การธุรกิจนั้น และในที่สุดองค์การธุรกิจนั้นก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ดังนั้นองค์การธุรกิจจึงต้องสำรวจว่าสังคมเปลี่ยนไปแล้ว องค์การธุรกิจต้องมีบทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย จากการศึกษาเอกสารของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 123-125); พิภพ วังเงิน (2546: 42, 2545: 66); จินตนา บุญบงการ (2548: 46-50) และ สุภาพร พิศาลบุตร (2549: 44-45) สามารถสรุปได้ว่า บทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจต่อสังคม สามารถแยกกล่าวเป็นบทบาททั่วไป กับ บทบาทที่คาดหวังได้ดังนี้

1. บทบาททั่วไป หมายถึง บทบาทที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อดำเนินกิจการตามโครงสร้างขององค์การ กล่าวคือ เป็นบทบาทปกติขณะธุรกิจดำเนินอยู่ เช่นบทบาทต่อไปนี้

1.1 บทบาทในการผลิตสินค้าและบริการให้แก่สังคม องค์การธุรกิจขนาดเล็ก-ใหญ่ ผลิตวัสดุอุปกรณ์ เครื่องบริโภค อุปโภค เป็นสินค้าเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าและรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง ถ้าหยุดดำเนินการสินค้าในคลัง (Stock) ไม่มี จะทำให้เกิดความไม่สะดวกเดือดร้อนแก่ผู้ใช้

1.2 บทบาทในการเป็นแหล่งซื้อปัจจัยการผลิต ซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป

1.3 บทบาทในการเป็นแหล่งจ้างงาน ช่วยให้มีงานทำ มีรายได้

1.4 บทบาทในการเป็นแหล่งรายได้ของรัฐบาล เสียภาษีอากร ภาษีป้าย ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีศุลกากร ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต และยังช่วยรัฐบาลเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากพนักงานลูกจ้างโดยหักภาษี ณ ที่จ่ายด้วย

2. บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง บทบาทที่สังคมปรารถนาให้ปรากฏจากองค์การธุรกิจโดยสมัครใจ แม้จะไม่มีภาระบ่งชี้ชัดเจนว่าอะไรบ้าง องค์การที่ดีมีจริยธรรมก็จะมีภาพพจน์ที่ดี บทบาทที่คาดหวังมีดังนี้

2.1 บทบาทและความรับผิดชอบต่อสังคม มีขอบเขตควบคุมถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นิเวศวิทยา หรือสิ่งแวดล้อม เป็นผู้นำชุมชนที่ดี ไม่ถือโอกาสจากช่องโหว่ของกฎหมายเอาเปรียบสังคม ต้องมีบทบาทหน้าที่ละเอียดลึกซึ้งเกินกว่าที่ระบุไว้ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ควรเป็นบทบาทที่เกิดจากวิจรรณญาณที่คำนึงประโยชน์ของสังคมส่วนร่วมและการมีจริยธรรมทางธุรกิจเป็นสำคัญ บทบาทและความรับผิดชอบของธุรกิจที่มีต่อสังคมที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

2.1.1 บทบาทที่มีต่อชุมชน

2.1.1.1 การจัดปัญหามลภาวะ องค์การธุรกิจต้องรับผิดชอบและพยายามหลีกเลี่ยงการก่อมลภาวะสิ่งแวดล้อม เช่น คาร์บอนไดออกไซด์ ไอเสีย กลิ่นเหม็น ฯลฯ ถ้าบังเอิญเกิดมลพิษขึ้นต้องให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ปัญหา

2.1.1.2 การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากร ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด คุ้มค่ารักษาให้มืออยู่ตลอดไป

2.1.1.3 การเป็นผู้นำในทางที่ดีงาม ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ชักชวนกันรักษาคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์หรือบริการ แนะนำวิธีการทำมาหากินที่ให้ประโยชน์สูงแก่ชุมชน

2.1.2 บทบาทที่มีต่อประชาชน

2.1.2.1 ผลิตและจำหน่าย บริการอย่างเป็นธรรม ไม่เอาเปรียบผู้ที่บริโภค ทั้งทางปริมาณราคา คุณภาพ เปิดเผยข้อมูลโดยตรงไปตรงมา

2.1.2.2 ซื่อสัตย์-ปัจจัยในการผลิตในราคาที่เป็นธรรม ไม่กดราคาให้ต่ำจนเกินไป

2.1.2.3 เป็นนายจ้างที่ยุติธรรม จ่ายค่าตอบแทน ให้สวัสดิการ ผลประโยชน์ แก่บุคลากรตามกฎหมาย และยุติธรรม ไม่อคติ มีพรหมวิหาร ดูแลบรรยากาศ สภาพแวดล้อมในการทำงานที่สะดวกปลอดภัย

2.1.3 บทบาทที่มีต่อคู่แข่ง

ควรเป็นไปตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางธุรกิจ ไม่ใช้วิธีการสกปรก ถือว่าผู้ประกอบการธุรกิจประเภทเดียวกันเป็นเพื่อนร่วมอาชีพกัน ร่วมมือกันพัฒนาอาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้า

2.2 บทบาทในด้านการประสานประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ ทั้งทางตรง ทางอ้อม ภายในและภายนอกองค์กร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายต่างก็มีความคาดหวังต่อธุรกิจในแต่ละด้านต่าง ๆ กัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจต่อองค์กรธุรกิจ

สถานภาพ	ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ ต่อองค์กรธุรกิจ
เจ้าของ ผู้ถือหุ้น	ผลตอบแทนจากการลงทุน กำไร เงินปันผล ในอัตราที่พอใจ
ผู้บริหาร	เงินเดือน ค่าตอบแทนที่คุ้มกับความสามารถ
พนักงาน	เงินเดือน อัตราค่าจ้างที่พอใจ มีโอกาสก้าวหน้าในงานอาชีพ สวัสดิการ สวัสดิภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	ความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจ ต่อองค์การธุรกิจ
ลูกค้า สมาชิก ผู้บริโภค ผู้บริหาร	คุณภาพ ปริมาณ ความสะอาด สวยงาม คุณค่าคุ้มราคา ถูกใจ ได้รับความพึงพอใจจากการใช้สินค้าและบริการ
เจ้าของวัตถุดิบ หรือปัจจัย การผลิต	ได้รับราคาหรือผลตอบแทนที่เป็นธรรม ได้รับการชำระหนี้ตรงเวลาและเงื่อนไขที่ตกลงกัน
องค์การของรัฐ	ชำระภาษีครบถ้วนตามเวลากำหนด สินค้า บริการดีมี ประโยชน์ต่อชาติ ทำชื่อเสียงและเงินเข้าประเทศ
คู่แข่งชั้นที่ประกอบธุรกิจประเภท เดียวกัน	มีการแข่งขันในลักษณะที่เป็นธรรม มีความสำนึก เป็นเพื่อนร่วมอาชีพ
เจ้าหนี้ สถาบันการเงิน	ได้รับการชำระหนี้ครบถ้วนตามเงื่อนไขที่ตกลงกัน ตรงตามกำหนดเวลา
ชุมชน	ไม่ทำความเสียหายแก่สภาวะแวดล้อม ให้ความร่วมมือแก่ กิจกรรมของชุมชน เป็นผู้นำชุมชน ทำชื่อเสียงแก่ชุมชน

บทบาทของจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

นักบริหารธุรกิจ เป็นอาชีพหนึ่งที่น่าจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นผู้มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของชาติ ควรต้องจรรยาบรรณต่ออาชีพ ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมอาชีพ ทำตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือ สร้างให้เกิดความยอมรับบทบาทของตนขึ้นในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ด้วยความเชื่อในผลของการกระทำความดีที่จะสามารถทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและด้วยความเชื่อว่าธุรกิจสามารถช่วยให้สังคมบรรลุผลเช่นนั้นได้เท่ากับฝ่ายอื่น ๆ มูลนิธิเพื่อสถาบันการศึกษาวิชาการจัดการแห่งประเทศไทย (Institutes for Management Education for

Thailand : IMET) (พรนพ พุกกะพันธ์, 2544: 207-213; พิกพ วังเงิน, 2545: 108-112 และ สุภาพร พิศาลบุตร, 2549: 145- 149) จึงเสนอจริยธรรมขึ้นมาเพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้ประพฤติปฏิบัติ ในการดำเนินธุรกิจโดยกำหนดตามบทบาทของจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจหลัก ๆ 5 ประการ ประกอบด้วย จริยธรรมต่อลูกค้า จริยธรรมต่อคู่แข่ง จริยธรรมต่อหน่วยงานราชการ จริยธรรมต่อ พนักงาน และ จริยธรรมต่อสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. จริยธรรมต่อลูกค้า

ลูกค้าเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ธุรกิจดำเนินการได้ เป็นผู้ซื้อสินค้าและใช้บริการ ทำให้มีรายได้เพื่อค่าใช้จ่ายในการบริหารธุรกิจและกำไร ตลอดจนสร้างความเจริญเติบโตในธุรกิจต่อไป ดังนั้นลูกค้าพึงได้รับการปฏิบัติอย่างซื่อสัตย์และเป็นธรรม หากธุรกิจไม่สามารถรักษาลูกค้าของตนได้ ก็ไม่สามารถดำเนินธุรกิจของตนไว้ได้เช่นกัน จริยธรรมที่นักบริหารธุรกิจที่พึงปฏิบัติต่อลูกค้า มีดังนี้

1.1 พึงขายสินค้าและบริการในราคายุติธรรม มีกำไรตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับคุณภาพสินค้าและบริการ

1.2 พึงขายสินค้าและบริการให้ถูกต้อง ตามจำนวน คุณภาพ ราคาที่ตกลงกัน และมีความรับผิดชอบตามภาระผูกพันของตน

1.3 พึงดูแลและให้บริการแก่ลูกค้าทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ให้โอกาสเท่าเทียมกันที่จะซื้อสินค้าและรับบริการไม่ว่าในสภาวะใด เช่น ในสภาวะสินค้าขาดตลาด เป็นต้น

1.4 พึงละเว้นการกระทำใด ๆ ที่จะควบคุมการตัดสินใจของลูกค้าในการซื้อหรือรับบริการ โดยใช้ความใหญ่ขององค์กรของตนเป็นเครื่องต่อรอง หรือการซื้อขายโดยวิธีต่างตอบแทนกัน หรือสร้างเงื่อนไขกำหนดให้ลูกค้าต้องทำตาม

1.5 พึงละเว้นการกระทำใด ๆ เพื่อให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นโดยไม่มีเหตุผล เช่น การกักตุนสินค้า ปลอมข่าวอันเป็นเท็จ เพื่อให้ลูกค้าหลงเชื่อต้องซื้อสินค้าในสภาพที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความจำเป็น

1.6 พึงปฏิบัติต่อลูกค้า และให้บริการอย่างมีน้ำใจไมตรี ทัศนคติที่ดีต่อกัน

2. จริยธรรมต่อคู่แข่ง

การแข่งขันจะกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้บริโภค การที่มีคู่แข่งจะทำให้มีความพยายามในการทำธุรกิจของตนเจริญก้าวหน้าได้เร็วกว่าเดิม ทำให้เกิดการตื่นตัว ปรับเปลี่ยนการผลิต การเสนอและการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ ลดค่าใช้จ่ายเพื่อการแข่งขัน คู่แข่งขันจึงจำเป็นในการพัฒนาธุรกิจ การแข่งขันเป็นการพิสูจน์ความสามารถการแข่งขัน เป็นการสร้างสรรค์มิใช่เพื่อทำลายล้างซึ่งกันและกัน จริยธรรมที่นักบริหารธุรกิจที่พึงปฏิบัติต่อคู่แข่ง มีดังนี้

2.1 พึงละเว้นการกลั่นแกล้ง ใส่ร้ายป้ายสีทับถม ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือด้วยการข่มขู่หรือกีดกัน อันจะทำให้คู่แข่งเสียโอกาสอย่างไม่เป็นธรรม เช่น การขานตัดราคา การทุ่มสินค้าเข้าตลาด การแย่งขายเมื่อลูกค้าได้ตกลงใจที่จะซื้อจากคู่แข่งแน่นอนแล้ว การเอาข้อมูลของคู่แข่งมาโดยมิชอบ เป็นต้น

2.2 พึงให้ความร่วมมือในการแข่งขันเพื่อสร้างสภาวะตลาดที่ดี เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าหรือสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการใหม่ ๆ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการวางแผนร่วมกันป้องกันการขาดแคลนและการหาแหล่งชดเชย หรือการหาวัสดุอื่นชดเชย

3. จริยธรรมต่อหน่วยราชการ

หน่วยราชการเป็นหน่วยงานของสังคมหน่วยหนึ่งที่ทุกคนในชุมชนต้องมีการติดต่อในแง่รัฐกับพลเมืองของรัฐ หน่วยงานราชการเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารของรัฐต่อประชาชน เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขภายใต้ข้อบังคับของกฎหมาย เป็นการปกป้องผู้อ่อนแอจาก

ผู้มีกำลัง เป็นการป้องกันการใช้กำลังในทางมิชอบด้วยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร บางครั้งนักบริหารธุรกิจไม่เข้าใจหลักการและเหตุผลของรัฐ มองไม่เห็นภาพรวมทั้งหมดบ่อยครั้งเกิดจากการที่ข้าราชการใช้อำนาจในทางมิชอบ ซึ่งถือเป็นบุคคลมิใช่รัฐ และบุคคลนั้นย่อมถูกเพิกถอนอำนาจนั้น เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องแล้ว ก็จะสามารถใช้หลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจกับหน่วยราชการได้โดยง่าย จริยธรรมที่นักบริหารธุรกิจที่พึงปฏิบัติต่อหน่วยราชการ มีดังนี้

3.1 พึงทำธุรกิจต่อหน่วยราชการอย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์สุจริตและเป็นธรรม มีธรรมาภิบาลไม่ตรีประหนึ่งลูกค้าทั่วไป

3.2 พึงปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายในการทำธุรกิจ ทำบัญชี เสียภาษีให้รัฐอย่างถูกต้องตรงตามลักษณะของธุรกิจ ไม่เปิดโอกาสให้ข้าราชการประพฤติมิชอบในธุรกิจของตน

3.3 พึงละเว้นจากการติดสินบน จ้างวานข้าราชการเพื่ออำนวยความสะดวกให้ตนในการประกอบธุรกิจใด ๆ แม้ว่าธุรกิจนั้นจะไม่ผิดกฎหมายก็ตาม

3.4 พึงละเว้นการให้ความร่วมมือ สนับสนุนการกระทำของข้าราชการที่มีเจตนาทำการทุจริต ไม่ว่าทางใด ๆ แม้จะไม่เกี่ยวข้องเสียหายต่อธุรกิจของตนเองก็ตาม

3.5 พึงละเว้นจากการให้ของขวัญ หรือของกำนัลใด ๆ แก่ข้าราชการ เว้นแต่ จะเป็นสิ่งของเล็กน้อยที่คนส่วนใหญ่ให้กันตามประเพณีนิยม พึงระลึกว่าการแสดงไมตรีจิตต่อข้าราชการนั้นเพียงการให้ความร่วมมือ การปฏิบัติตามกฎหมาย และการมีน้ำใจต่อกัน ย่อมเป็นการเหมาะสมและเพียงพอแล้ว

3.6 พึงให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการในการทำตามหน้าที่พลเมืองดี ให้ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้รวมถึงการเสียสละเวลา สิ่งของ และปัจจัยต่าง ๆ ตามเหมาะสม

3.7 พึงมีทัศนคติที่ถูกต้องและมีความเชื่อถือต่อหน่วยราชการเป็นเบื้องต้น ไม่มีอคติหรือไม่พยายามหลีกเลี่ยงที่จะติดต่อด้วย พึงเชื่อว่าจริยธรรมสามารถร่วมมือกับราชการแก้ไขปัญหามีอยู่ รวมทั้งป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

4. จริยธรรมต่อพนักงาน

พนักงานเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของธุรกิจ การมีพนักงานที่ดี ภูมิจาน มีความซื่อสัตย์ ขยันขันแข็งจะทำให้ธุรกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในผลงาน ทำให้นักบริหารธุรกิจมีการะในการแก้ไขปัญหา้อยลงและสามารถปฏิบัติงานด้านอื่น ได้มากขึ้น นักบริหารธุรกิจที่ดีต้องศึกษาและบริหารพนักงานให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และ ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพได้นานที่สุดได้อย่างไร จริยธรรมที่นักบริหารธุรกิจที่พึงปฏิบัติ ต่อพนักงาน มีดังนี้

4.1 พึงให้ค่าจ้างและผลตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและลักษณะงาน รวมทั้ง การให้รางวัลเมื่อธุรกิจมีกำไรมากขึ้นหรือธุรกิจดีขึ้น

4.2 พึงเอาใจใส่ในสวัสดิการ สถานที่ทำงาน สภาพการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ ของพนักงานให้ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัยและจัดหาเครื่องป้องกันภัยที่อาจ เกิดในการทำงาน รวมทั้งดูแลสุขภาพของพนักงานให้เหมาะสมกับสภาพการทำงานด้วย

4.3 พึงพัฒนาให้ความรู้เพื่อเพิ่มความชำนาญและประสบการณ์ของพนักงาน ด้วยการ ฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำเป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิผลของงานสำหรับ ธุรกิจโดยตรง

4.4 พึงให้เป็นธรรมในการปกครอง และพิจารณาผลตอบแทนไม่เลือกที่รักมัก ที่ชัง ให้โอกาสในการแสดงความสามารถเท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถออกความคิดเห็นได้โดยเสรี

4.5 พึงศึกษาและทำความเข้าใจกับลักษณะนิสัยใจคอ รวมทั้งความถนัดของพนักงาน แต่ละคน ซึ่งทำให้รู้ว่าใครเหมาะสมกับงานประเภทใด และจะอย่างไรให้เขาทำงานดีที่สุด และ พอใจกับงานที่เขาทำ เพราะงานกับคนที่เหมาะสมกันย่อมมีผลงานที่ดีกว่าเสมอ

4.6 พึงเคารพสิทธิส่วนบุคคลและความสามารถของพนักงาน และเก็บรักษาข้อมูล ส่วนตัวเอาไว้อย่างดี ไม่แจกจ่ายหรือเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต

4.7 พึงให้ความเชื่อถือไว้วางใจมอบหมายงานที่มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น ให้การยอมรับในฐานะที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน

4.8 พึงให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอ หรือเมื่อเห็นว่าเป็นทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวตามความเหมาะสม

4.9 พึงสนับสนุนให้พนักงานได้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี มีโอกาสทำประโยชน์ต่อสังคม

5. จริยธรรมต่อสังคม

สังคมเกิดจากการที่มีคนมาอยู่ร่วมกัน โดยที่แต่ละคนมีหน้าที่ สิทธิ และเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมืองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย เนื่องจากในสังคมและบุคคลมีความแตกต่างกัน โดยสถานะ อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ และความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ การที่ทุกคนมีความแตกต่างเหล่านั้นจะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและพอใจในสภาพความเป็นอยู่ตามสภาวะของตน ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมในการช่วยกันสร้างสรรค์สภาพแวดล้อม สภาพธรรมชาติ พัฒนานามัยสังคมทั้งทางวัตถุและจิตใจ มีการรับและการให้อย่างสมดุล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนอยู่นอกเหนือจากขอบเขตการบังคับของกฎหมายทั้งสิ้น โดยที่นักบริหารธุรกิจเป็นสมาชิกของสังคม มีสังคมเป็นรากฐานการประกอบธุรกิจของตน ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของสังคมย่อมกระทบต่อธุรกิจได้ นักบริหารธุรกิจจึงควรถือเป็นความรับผิดชอบในอันที่จะมีส่วนร่วมสร้างสรรค์ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป จริยธรรมที่นักบริหารธุรกิจที่พึงปฏิบัติต่อสังคม มีดังนี้

5.1 พึงละเว้นจากการประกอบธุรกิจที่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ตัดไม้ทำลายป่า การค้าสัตว์ป่าและของป่า การทำไร่เลื่อนลอย ปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมลงแม่น้ำลำคลอง การทำลายดินน้ำลำธาร การทำลายหน้าดินโดยขาดหลักวิชาการ ทำลายป่าชายเลน การประมงที่ทำลายปะการัง การรुकล้ำทางน้ำสาธารณะหรือที่สาธารณะ เพื่อประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น

5.2 พึงละเว้นจากการประกอบธุรกิจที่ทำให้สังคมเสื่อม ทั้งความเสื่อมทางจิตใจ และความเสื่อมทางศีลธรรม อันส่งผลให้คนในสังคมขาดคุณภาพและสร้างค่านิยมที่ผิด เช่น การเปิดแหล่งอบายมุข การค้าประเวณี การสนับสนุนและการจัดหาเพื่อให้เกิดธุรกิจดังกล่าว รวมทั้ง

หลีกเลี่ยงการทำธุรกิจที่สนับสนุนให้เกิดการทำผิดกฎหมาย เช่น การรับซื้อของโจร สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งบั่นทอนศีลธรรมและความเจริญก้าวหน้าของสังคมทั้งสิ้น

5.3 พึงดูแลเอาใจใส่ประกอบกิจการของตน ป้องกันมิให้เป็นต้นเหตุก่อมลภาวะให้สิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น การจัดระบบระบายน้ำทิ้ง การป้องกันน้ำเสียที่จะไหลลงสู่แม่น้ำ ถ้าคลองการป้องกันเรื่องเสียงและกลิ่น การเก็บรักษาขนำสิ่งวัสดุมีพิษและวัตถุระเบิดให้เป็นไปตามมาตรการรักษาความปลอดภัย การระมัดระวังในการใช้ภาชนะบรรจุสารปนเปื้อน รวมทั้งระบบป้องกันอัคคีภัย อันเป็นการป้องกันภัยในชุมชนได้

5.4 พึงให้ความเคารพสิทธิทางปัญญาของผู้อื่นหรือธุรกิจอื่น ไม่ลอกเลียนความคิด การผลิตลอกเลียนของต้นแบบของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

5.5 พึงให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายในชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์สังคม โดยการสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ตามความเหมาะสมของตน

5.6 พึงให้ความสนใจในเรื่องการสร้างงานแก่คนในชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ อันจะสามารถทำให้ธุรกิจก้าวหน้า และยังทำให้สังคมมีคุณภาพ มีรายได้และพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

6. สภาพของการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

จริยธรรมเป็นสื่อคุณค่าหรือค่านิยม (Value) ที่ควบคุมและกำกับพฤติกรรมที่ยอมรับกันว่าถูกต้องสมควรประพฤติปฏิบัติเป็นคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับจิตใจหรือจิตสำนึกที่บ่งการพฤติกรรมของคนที่มีค่านิยมให้เป็นไปตามนัยของค่านิยมนั้น ๆ หรือการมีจริยธรรม คือการมีศีลธรรมนั่นเอง ซึ่งการมีจริยธรรมหรือการขาดจริยธรรมจึงเป็นสภาพของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏหรือแสดงออกมาของคนในสังคมนั้นในบริบทต่าง ๆ สำหรับในบริบทของธุรกิจองค์ประกอบของจริยธรรมที่สำคัญที่กำกับพฤติกรรมของผู้ที่อยู่ในวงการธุรกิจที่นิยมอ้างถึงเป็นประจำ อาทิ ความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม ความเชื่อถือ ความไว้วางใจได้ การรักษาคำพูด การให้เกียรติแก่ผู้อื่น ความจงรักภักดี ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ซึ่งผลจากการศึกษาเอกสารของ (Nash, 1990: 8-10) สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่สะท้อนถึงการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจมีดังนี้

- 1) ความโลภ
- 2) ปกปิดและให้ภาพคลาดเคลื่อนจากที่เป็นจริงในรายงาน หรือในการดำเนินงาน
- 3) ให้ความเท็จ หรือความจริงที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสรรพคุณของสินค้าและบริการ
- 4) ไม่ทำตามสัญญาหรือข้อตกลงที่เจรจากันแล้ว
- 5) ละทิ้งหรือไม่จรรงรักภักดีต่อบริษัท เมื่อยามที่บริษัทมีปัญหา
- 6) ผลิตสินค้า/บริการ ที่มีคุณภาพต่ำ โดยไม่ใส่ใจกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้สินค้า/
ผู้ใช้บริการ
- 7) บังคับให้เชื่อคำสั่งของผู้มีอำนาจสั่งการ แม้ว่าคำสั่งนั้นจะผิดจริยธรรมหรือ
ไม่เป็นธรรมต่อผู้อื่น
- 8) เน้นสร้างความสำเร็จของตนเองเหนือผลประโยชน์ของบริษัท
- 9) เลือกปฏิบัติต่อผู้อื่น
- 10) กำหนดราคาสินค้า/บริการ ที่ให้ประโยชน์แก่บริษัทเกินความเหมาะสม
- 11) กดขี่ไม่ให้สิทธิพื้นฐานแก่ผู้ร่วมงาน อันได้แก่ เสรีภาพในการพูด การเลือก และ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
- 12) ไม่กล้าคัดค้านเมื่อพบเห็นการปฏิบัติที่ขัดต่อจริยธรรม
- 13) ดำเนินการผลิตสินค้าที่สร้างมลภาวะต่อสภาพแวดล้อม
- 14) ไม่ได้ตอบแทนลูกจ้างในสัดส่วนที่สอดคล้องกับประโยชน์ที่ได้รับจากลูกจ้าง

15) ไม่ได้คงสภาพแวดล้อมให้เหมือนเดิมหรือเพิ่มคุณค่าให้แก่สภาพแวดล้อม หลังจากได้ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม

16) ระบุข้อเด่นของงานหรือโครงการที่ผิดจากความเป็นจริง เพื่อต้องการแรงสนับสนุนหรือการยอมรับ

17) เลื่อนตำแหน่งเลื่อนสถานภาพทางกรงานโดยวิธีการวิ่งเต้น และวิธีการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแสดงความสามารถในการทำงานในหน้าที่

18) กล่าวข้อเท็จจริงกับลูกจ้าง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของบริษัท

19) ไม่ยอมรับผิดชอบต่อความเสียหาย โดยตั้งใจหรือโดยไม่เจตนาที่เกิดขึ้นต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่น

20) ดำเนินการบางอย่างหรือสมยอมให้มีกิจกรรมบางอย่างเกิดขึ้นได้ทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อบริษัทหรือทำให้บริษัทต้องสูญเสียทั้งเวลาและเงินทอง

พฤติกรรมที่ยกมาเป็นตัวอย่างทั้ง 20 ข้อนี้ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในบริบท 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

1) พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อปฏิบัติที่ใช้บังคับกิจกรรมทางธุรกิจในด้านต่าง ๆ

2) พฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเลือกปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ในฐานะลูกค้า ลูกจ้าง คู่ค้า และในฐานะอื่น ๆ ที่บังเอิญเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการซื้อขาย

3) พฤติกรรมที่เกี่ยวพันกับการเน้นหรือการไม่เน้นความสำคัญของประโยชน์ส่วนตนเหนือประโยชน์ของบริษัทที่ตนทำงานให้ หรือของบุคคลอื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงานหรือที่อยู่นอกบริษัท

7. คุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์

จากการศึกษาเอกสารของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 15); สุรเชษฐ์ ชีระมณี (2545: 74); บรรยงค์ โตจินดา (2545: 18); พยอม วงศ์สารศรี (2545: 48-49); อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง และคณะ (2546: 101-102); พิกพ วังเงิน (2546: 226-227) และ สุภาพร พิศาลบุตร (2549: 6) สามารถสรุปคุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์ ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์

คุณลักษณะและจริยธรรมที่พึงประสงค์	เอกสาร/งานวิจัย						
	สุภาพร (2549)	พิภพ (2546)	อภิรัฐและคณะ (2546)	พยอม (2545)	บรรยงค์ (2545)	สุรเชษฐ์ (2545)	พรนพ (2544)
1. ความรับผิดชอบ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ความซื่อสัตย์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ความขยันหมั่นเพียร	-	-	-	✓	-	-	✓
4. การรักษาระเบียบวินัย	✓	-	-	✓	-	✓	✓
5. ความสามารถในการทำงาน	-	✓	-	✓	-	-	✓
6. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-	-	-	✓	✓	-	-
7. การมีมนุษยสัมพันธ์	-	-	-	✓	-	-	-
8. ความมีน้ำใจ	-	-	-	✓	-	-	-
9. ความเสียสละ	✓	-	-	-	-	✓	✓
10. ความจงรักภักดีต่อองค์กร	-	-	✓	✓	-	✓	✓
11. ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	-	✓	✓	✓	✓	-	✓
12. การกล้าแสดงออก	-	-	-	✓	-	-	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะและจริยธรรมที่พึงประสงค์	เอกสาร/งานวิจัย						
	สุภาพร (2549)	พิภพ (2546)	อภิรัฐและคณะ (2546)	พยอม (2545)	บรรยงค์ (2545)	สุรเชษฐ์ (2545)	พรนพ (2544)
13. การรับฟังคำตำหนิและพร้อมที่จะ แก้ไข	-	-	-	✓	-	-	-
14. การเชื่อถือ	-	-	-	✓	-	-	-
15. ความสนใจพัฒนาความรู้เพื่อการ พัฒนาตนเอง	-	-	-	✓	-	-	✓
16. ความสุภาพอ่อนน้อม	-	-	-	✓	-	-	-
17. การหมั่นแสวงหาความรู้เป็นนิจ	-	-	-	✓	-	-	-
18. การยอมรับความคิดเห็นและให้ ความสำคัญผู้อื่น	-	✓	-	✓	-	-	-
19. รักการทำงานเป็นทีม	-	-	-	✓	-	-	-
20. การยอมรับการเปลี่ยนแปลง	-	-	-	✓	-	-	-
21. ความฉลาด	-	-	-	✓	-	-	-
22. ความมีเหตุผล	✓	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คุณลักษณะและจริยธรรมที่พึงประสงค์	เอกสาร/งานวิจัย						
	สุภาพร (2549)	พิภพ (2546)	อภิรัฐและคณะ (2546)	พยอม (2545)	บรรยงค์ (2545)	สุรเชษฐ์ (2545)	พรนพ (2544)
23. ความกตัญญูกตเวที	✓	-	-	-	-	✓	-
24. ความสามัคคี	✓	-	-	-	-	-	-
25. การประหยัด	✓	-	-	-	-	✓	-
26. ความยุติธรรม	✓	-	-	-	✓	✓	-
27. ความอดุสาหะ	✓	-	-	-	-	-	-
28. ความเมตตา กรุณา	✓	-	-	-	-	✓	-
29. ความรักชาติ	-	-	-	-	-	✓	-

จากตารางพบว่า คุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์ มีหลายคุณลักษณะทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และจริยธรรมในวิชาชีพ ซึ่งจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่พึงประสงค์ ดังเช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความเสียสละ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อองค์กร เป็นต้น

จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้ที่ประกอบวิชาชีพบริหารธุรกิจพึงมี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้นักศึกษาบริหารธุรกิจ ใน 4 ด้าน ที่สอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่สำรวจความต้องการของอาจารย์ นักศึกษา สถานประกอบการ และผู้ให้บริการ (ดังรายละเอียดในตารางที่ 11 และตารางที่ 12) คือ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจ รอบคอบ ไม่หวั่นเกรง และยอมรับผลการกระทำของตนเองทั้งผลดี และผลเสีย เช่น ในกรณีที่สินค้าหรือบริการมีปัญหาผู้ขายสินค้าหรือผู้ให้บริการต้องรับผิดชอบ โดย การนำไปแก้ไขสลับเปลี่ยนหรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ลูกค้าหรือผู้ให้บริการ การไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เกิดผลกระทบเป็นโทษเป็นภัยอันตราย หรือทำลายชื่อเสียงขององค์กร หรือสังคม การไม่กระทำการใด ๆ ที่ไม่ให้สินค้ามีราคาสูงขึ้นอย่างไม่มีเหตุผล ละทิ้งหรือไม่จงรักภักดีต่อบริษัท ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่ำ สร้างมลภาวะแก่สังคม เป็นต้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่แสดงออกถึงการประพฤติอย่างเหมาะสม ไม่คดโกง มีความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การไม่ขโมยผลงานหรือลิขสิทธิ์ของผู้อื่น การไม่หลอกลวงฉ้อฉล การจงรักภักดีต่อองค์กร การพูดความจริง การเปิดเผยคุณสมบัติของสินค้าและบริการตามสภาพจริงต่อผู้ใช้ ให้ข้อมูลตามความเป็นจริง เป็นต้น

3. ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่แสดงออกถึงความพยายามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ด้วยความเอาใจใส่ เช่น การมาปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดถ้าไม่จำเป็น ตั้งใจทำงาน การพัฒนาตนเองและงาน ความพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน เป็นต้น

4. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่แสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมตนเองให้เป็นไปตามความมุ่งหวังทั้งของตนเอง และองค์กร เช่น การปฏิบัติงานตรงเวลา การส่งภาระงานได้ตรงตามเวลาที่กำหนด เป็นต้น

ส่วนที่ 2 การพัฒนาจริยธรรม

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม และ 3) การวัดจริยธรรม โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

การพัฒนาจริยธรรมนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของบุคคลในสังคม ได้มีนักวิชาการแสดงทัศนะเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมคือ กลุ่มที่ 1 ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมทางปัญญา ได้แก่ ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ และ ทฤษฎีการพัฒนาการทางปัญญาของโคลท์เบอร์ก และกลุ่มที่ 2 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ فروยด์ และ ทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมของอีริกสัน ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงสาระสำคัญโดยลำดับดังนี้

1. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมทางปัญญา (Moral Development Cognitive Theory)

1.1 ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

ทฤษฎีการพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1960: 120-152) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคนหนึ่ง สามารถสรุปแนวคิดการพัฒนาการทางความรู้ของบุคคลออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1) ขั้นการใช้ประสาทรับสัมผัส (Sensori-Motor Intelligence) เป็นระดับขั้นตั้งแต่ทารกแรกเกิดจนถึง 2 ปี มีการพัฒนาการทางความรู้เป็นไปตามแบบแผน (Scheme) ซึ่งเกี่ยวข้องกับโลกของวัยเด็ก เป็นการใช้องค์ความรู้ที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดกับตนเองตามแบบแผน เช่น การดูด การคลำ การเปิดปาก การดูดนิ้ว การตี การมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งข้างนอกตนเอง การเลียนแบบ เป็นต้น

2) ขั้นเตรียมการ (Preoperational Thought) ตั้งแต่ 2 ปี จนถึง 7 ปี เกิดการเรียนรู้ที่จะคิด รู้จักสัญลักษณ์และรูปสัญลักษณ์ภายใน ระดับของการคิดยังไม่เป็นระบบ และไม่มีเหตุผล รู้ว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของสังคมจึงเอาแต่ใจตนเอง ขาดความมีเหตุผล ความรู้จักผิดชอบชั่วดี เป็นขั้นเตรียมการทางสมองที่จะเริ่มมีเหตุผล

3) ขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operations) ตั้งแต่ 7 ปี จนถึง 11 ปี เด็กจะเกิดการพัฒนาความสามารถที่จะคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะกระทำได้โดยเฉพาะสิ่งของหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลทางวิทยาศาสตร์ ทักษะความคิดทางสังคม และมีการพัฒนาทางจริยธรรม ซึ่งจะเริ่มในระดับตั้งแต่ 10 ปี เป็นต้นไป

4) ขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม (Formal Operations) ตั้งแต่ 11 ปี จนถึงผู้ใหญ่ เป็นการพัฒนาการทางความคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเกิดจากการกระทำของจิตใจ (Mental Actions) และสามารถนำไปสู่การคิดอย่างเป็นนามธรรมและตั้งข้อสมมติฐานได้

พัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจต์พบว่า เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) ระดับก่อนจริยธรรม (Premoral Stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี เด็กไม่สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างละเอียดได้ มีความต้องการทางร่างกาย ไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใด เป็นระดับขั้นที่มีการรับรู้สภาพแวดล้อมและบทบาทของตนอย่างบริสุทธิ์

2) ระดับขั้นยึดคำสั่ง (Heteronomous Stage) เริ่มตั้งแต่ 3 ปี จนถึง 10 ปี ซึ่งจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ยอมรับกฎเกณฑ์ กฎเกณฑ์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ กฎระเบียบมาจากคณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ รัฐบาล หรือพระเจ้า ซึ่งเป็นภาวะที่อยู่ภายในอิทธิพลหรือความควบคุมของผู้อื่น

3) ระดับขั้นยึดหลักแห่งตน (Autonomous Stage) เริ่มตั้งแต่เด็กที่มีอายุมากกว่า 10 ปีขึ้นไปเด็กจะมองเห็นความสัมพันธ์มากขึ้น โดยเห็นว่ากฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ เป็นคล้ายกับการเล่นเกม สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือสร้างขึ้นมาใหม่ได้โดยได้รับการยอมรับจากสมาชิกทุกคน เป็นความคิดเห็นที่เป็นอิสระ สามารถปกครองตนเองได้

1.2 ทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญาของโคลบลเบิร์ก (Kohlberg)

ทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญาของ Kohlberg (1976: 34-35) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคนหนึ่งสามารถสรุปได้ว่า โคลบลเบิร์กได้พัฒนาทฤษฎีเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) ต่อจากเพียเจต์ โดยมุ่งเน้นด้านจริยธรรม และได้เสนอทฤษฎีระดับขั้นความคิดทางจริยธรรม โดยยึดหลักที่ว่าจริยธรรมไม่ถือการกระทำตามสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม แต่บุคคลสามารถเลือกปฏิบัติหรือกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง แล้วใช้หลักตัดสินใจโดยใช้เหตุผลแห่งความยุติธรรม ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) ระดับก่อนกฎเกณฑ์ทางสังคม (Preconventional Morality) แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ได้แก่

1.1) ขั้นยึดตามคำสั่ง (Heteronomous Morality) เป็นระดับขั้นที่ทำตามกฎเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ การอยู่ในโอวาทเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง หลีกเลี่ยงการสูญเสียหรือเจ็บปวดทางร่างกายและทรัพย์สิน ไม่ได้พิจารณาความสนใจของผู้อื่นหรือความแตกต่างของผู้อื่นกับตนเอง

1.2) ขั้นกระทำตามความพึงพอใจของบุคคลและการแลกเปลี่ยน (Individualism, Instrumental Purpose, and Exchange) เป็นการตัดสินใจกระทำตามกฎ ตามความสนใจ ความต้องการ และสามารถให้ผู้อื่นกระทำตามตนเองได้ ความถูกต้องอยู่ที่สิ่งที่เหมาะสม การแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียม ข้อต่อรอง และข้อตกลง เป็นการสนองความต้องการและความสนใจของตนเอง และตระหนักถึงว่าทุกคนมีสิทธิที่จะปฏิบัติตามหรือขัดแย้ง ดังนั้นความถูกต้องจึงมีส่วนสัมพันธ์กับความรู้สึกละส่วนบุคคล

2) ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่

2.1) ชั้นการกระทำตามความคาดหวังและมีส่วนร่วมกับผู้อื่น (Mutual Interpersonal Expectation Relationships, and Interpersonal Conformity) ใช้หลักการกระทำตามผู้อื่นเห็นชอบ เป็นชั้นที่บุคคลกระทำสิ่งใดขึ้นอยู่กับสิ่งที่คาดหวังจากผู้ที่อยู่ใกล้ชิด โดยเฉพาะครอบครัวและเพื่อน ความถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความหมายสร้างแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่าย เช่น ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ ความเคารพนับถือ ความกตัญญู บุคคลจะมีความตระหนักถึงความรู้สึกร่วมกัน ยึดข้อตกลง และตามความคาดหวังที่ผู้อื่นเห็นชอบ ไม่ได้พิจารณามุมมองสิ่งที่เป็นหลักการหรือหลักเกณฑ์ทั่วไป ทำอะไรคำนึงถึงผู้อื่นไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องการให้คงไว้ตามกฎและหน้าที่เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมที่ดี

2.2) ชั้นการกระทำตามระบบสังคมและความรู้สึกผิดชอบ (Social System and Conscience) เป็นชั้นที่ใช้หลักการกระทำตามหน้าที่และกฎระเบียบทางสังคมตามที่ได้ตกลงยึดกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาหรือให้เกิดความเหมาะสมทางสังคม ความถูกต้องจะพิจารณาให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อสังคม กลุ่ม และสถาบัน คำนึงถึงความเหมาะสมตามความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคม หรือสถาบัน

3) ระดับเหนือกฎเกณฑ์ทางสังคม (Postconventional or Principle Morality) แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่

3.1) ชั้นกระทำตามสัญญาสังคมหรือตามสิทธิและผลประโยชน์ของบุคคล (Social Contract or Utility and Individual Rights) มีความตระหนักถึงความสำคัญของคนส่วนใหญ่ ทั้งค่านิยม ความคิดเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับตนเอง การยึดถือกฎข้อบังคับจะสัมพันธ์กับตนเอง และกลุ่มตามสัญญาของสังคม สนับสนุนให้เกิดค่านิยมและความถูกต้อง เช่น ชีวิตและอิสรภาพ โดยความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในสังคม และไม่กระทำตนอันขัดต่อสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรู้สึกมีพันธะผูกพัน (Commitment) ต่อสัญญา โดยยึดหลักที่ว่า การกระทำหรือสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อคนส่วนมาก

3.2) ขั้นกระทำตามกฎหมายจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principles)

เป็นการกระทำที่ตัดสินตามการเลือก โดยยึดหลักแห่งจริยธรรมของตนเอง กฎหมายและข้อตกลงทางสังคมเป็นสิ่งที่เที่ยงตรง เพราะตั้งอยู่บนกฎระเบียบตามจริยธรรม ซึ่งเป็นกฎแห่งความยุติธรรม เป็นความเท่าเทียมกันตามสิทธิของมนุษย์ และการเคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีในฐานะส่วนบุคคล มีความรู้สึกถึงกฎและการมีพันธะผูกพันกับจริยธรรมหลัก มุมมองทางด้านจริยธรรมนั้นมาจากข้อตกลงทางสังคม และเป็นจริยธรรมตามธรรมชาติ

Kohlberg เชื่อว่าพัฒนาการของการใช้เหตุผลทางจริยธรรม จะดำเนินไปตามขั้นตอน และพัฒนาการอาจจะชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การรับรู้ทางสังคม การมีบทบาททางสังคมจะมีส่วนสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมซึ่งมีความเป็นสากล เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของมนุษย์กับการเรียนรู้ทางสังคม และมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาอีกด้วย

Kohlberg (1976: 40) ได้กล่าวถึงเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลว่า การตัดสินใจของบุคคลนั้นจะอาศัยแนวทางจริยธรรม (Moral Orientation) แนวทางใดแนวทางหนึ่งของต่อไปนี้

1) การยึดเกณฑ์ปกติตามบรรทัดฐานทางสังคม (Normative Order) มีจุดมุ่งหมายเพื่อการรักษากฎ ระเบียบ บทบาททางสังคมหรือระเบียบทางจริยธรรมเป็นพื้นฐานการพิจารณาในการตัดสินใจ

2) การยึดผลลัพธ์ที่มีประโยชน์สูงสุด (Utility Consequences) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินทางจริยธรรมถึงความดีหรือเลว ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่ตามมาต่อสวัสดิภาพของผู้อื่นหรือของตนเอง

3) การยึดความยุติธรรมหรือความเป็นธรรม (Justice or Fairness) มีจุดเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพ ความเสมอภาค การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และสิทธิสัญญาระหว่างบุคคล

4) การยึดอุดมคติแห่งตน (Ideal-Self) มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างตนเป็นคนดี เป็นผู้มี
อรรถาดี (Good Self) หรือเป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ มีมโนธรรม และแรงจูงใจอย่างสูง โดยไม่
คำนึงถึงความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น

2. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

2.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud)

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) (Crain, 1980: 136-137) นักจิตวิทยาบุคคล
สำคัญที่สุดในกลุ่มจิตวิเคราะห์นี้ สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้นเกิดจาก
การที่หน่วยของจิต (The Agencies of the Mind) ที่ประกอบไปด้วย อิด (Id) อีโก้ (Ego) และ
ซูเปอร์อีโก้ (Superego) ดังนี้

1) อิด (Id) หมายถึงส่วนที่เริ่มต้นที่เป็นแรงขับและสะท้อนความเป็นมนุษย์ของ
บุคคล ซึ่งเป็นความต้องการหรือเป็นไปตามธรรมชาติทางชีวภาพของบุคคล ดังนั้นส่วนนี้จึงประกอบด้วย
แรงขับและการสะท้อนของแรงขับ ภาพและความรู้สึกที่ได้รับแรงกดดัน รวมทั้งแรงกดดันทางเพศและ
สิ่งที่สัมพันธ์กับความต้องการตามธรรมชาติ เช่น ความหิว และความกระหายน้ำ เป็นต้น เปรียบได้กับ
ส่วนที่เป็นกิเลส ตัณหา อารมณ์ที่ไม่ได้รับการขัดเกลา

2) อีโก้ (Ego) หมายถึงส่วนที่เป็นเหตุผล ความรู้สึกที่ดี เป็นส่วนที่เป็นไปตาม
กฎเกณฑ์แห่งความเป็นจริง อีโก้ เป็นตัวแทนที่พยายามป้องกัน หรือขัดขวางการกระทำที่เกิดจาก
อิด (Id) จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม เมื่อบุคคลคิดถึงสิ่งที่ตนเองรับรู้หรือใช้
กระบวนการทางปัญญานั้น บุคคลจะใช้ส่วนที่เป็นหน้าที่อีโก้ ซึ่งจะเป็นอย่างมีกลไก ส่วนมาก
เราจะพบว่าการใช้คำนี้ในสังคม เช่น มีอีโก้สูง ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีความลำพองตนเอง (An
Inflated Self-image) แต่ ฟรอยด์กับคณะเห็นว่าควรจะจำแนกว่า อีโก้ หมายถึงส่วนที่ทำหน้าที่
เช่น การตัดสินใจตามความจริงอย่างคล่องแคล่ว การควบคุมอารมณ์ เป็นต้น ส่วนหน้าที่ของอีโก้
นั้นจะมีอิสระจากอิด แต่จะยืมแรงพลังมาจากอิด ทั้งอิด และ อีโก้มีส่วนที่สัมพันธ์กัน

3) ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) หมายถึงระบบควบคุมความเป็นบุคลิกลักษณะของบุคคล ซึ่งจะควบคุมบุคคลให้ระงับ ยับยั้งจิตใจจากการกระทำที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง ซุปเปอร์อีโก้ได้รับการตกแต่งมาจากมาตรฐานของสิ่งที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ดีงาม เรียกได้ว่าเป็นจริยธรรมของบุคคล เด็กจะสามารถพัฒนาระดับของซุปเปอร์อีโก้นี้ได้

จริยธรรมของบุคคลนั้น فروยด์เชื่อว่าซุปเปอร์อีโก้เป็นส่วนของจริยธรรมในบุคคล ซึ่งได้รับการขัดเกลาจากสังคม และจะคอยควบคุมพฤติกรรมภายนอกของบุคคลให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม โดยที่จริยธรรมของเด็กนั้นพัฒนามาจากแรงขับที่มาจากกามารมณ์ (Sex Drive) และแรงขับความก้าวร้าว (Aggressive Drive) ผสมกับการสร้าง อัตลักษณ์ หรือการถอดแบบ (Identification) โดยจะรับเอาบุคลิกลักษณะ ค่านิยม และสิ่งที่เป็นมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นหลักการในการปฏิบัติโดยอัตโนมัติ ดังนั้นเมื่อบุคคลประพฤตินั้นไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือมาตรฐานทางสังคมที่ตนยึดถือ ซุปเปอร์อีโก้จะกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งในใจจนให้เกิดความวิตกกังวลจนต้องเก็บกด (Repressed) หรือหยุดระงับ การกระทำที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เพื่อจะได้ลดความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2.2 ทฤษฎีการพัฒนากายทางจริยธรรมของอีริกสัน (Erikson's Psychosocial Theory)

ทฤษฎีการพัฒนากายตามระดับขั้นทางสังคมของอีริกสัน (Erikson) (Crain, 1980: 147) เป็นแนวคิดที่จัดอยู่ในทฤษฎีการพัฒนากลุ่มจิตวิเคราะห์ (Psychosocial Theory of Development) สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดนี้ได้พัฒนามาจากแนวคิดของการพัฒนาตามระดับขั้นของ فروยด์ มีการเพิ่มระดับขั้นของการพัฒนาทางจริยธรรมออกเป็น 8 ขั้น ซึ่งรวมถึงระดับผู้ใหญ่ ดังนี้

1) ขั้นการพัฒนากายทางปาก (The Oral Stage) เป็นระดับของการพัฒนากายทางปาก ผสมผสานกับตาและประสาทสัมผัสอื่นๆ สามารถแสดงความรู้สึกที่แยกแยะได้ โดยมีความต้องการ ความเชื่อ ความไว้วางใจในตนเอง และต่อสิ่งที่มีการปฏิสัมพันธ์ด้วย

2) ขั้นการพัฒนากายทางทวารหนัก (The Anal Stage) อายุระหว่าง 1 ปีครึ่ง จนถึง 3 ปี เป็นระดับที่มีการพัฒนากล้ามเนื้อ และการพัฒนากายทางจริยธรรมในระดับขั้นทั่วไป สามารถริเริ่มด้วยตนเอง มีความละเอียดและความสงสัยในการกระทำ และพฤติกรรม รู้จักแสดงความเป็นเจ้าของ สามารถควบคุมความตั้งใจ สังคม โดยผ่านการดูแลของผู้ปกครองช่วยในการตัดสินใจ

3) ขั้นการพัฒนาการทางอวัยวะเพศ (The Phallic/Opedipal Stage) อายุระหว่าง 3 ปี จนถึง 6 ปี เป็นระดับขั้นของความซับซ้อนเรื่องเพศ เกิดความก้าวร้าว การผลักดันให้เกิดความอยากรู้ อยากเห็น เริ่มพูด คอยในลักษณะก้าวร้าว มีการเลียนแบบ และรู้สึกผิดชอบชั่วดี

4) ขั้นการพัฒนาศักยภาพแฝง (The Latency Stage) อายุประมาณ 6 ปี จนถึง 11 ปี เป็นขั้นตอนการพัฒนาความขยัน มีการพัฒนาทางด้านปัญญา และทักษะทางสังคม มีวิกฤตของความรู้สึกต่ำต้อยกับความขยันหมั่นเพียร ความอดสาเห ความรู้สึกไม่เพียงพอ ความไม่เข้าใจในตัวเอง ซึ่งเกิดจากการแก้ปัญหาไม่ได้

5) ขั้นการพัฒนาของวัยหนุ่มวัยสาว (Puberty/Genital Stage) อายุ 13 ปี จนถึง 18 ปี เป็นระดับขั้นของการพัฒนาที่นำไปสู่การค้นพบตัวเอง อาชีพ ความชอบหรือไม่ชอบ ความถนัด มีการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง และความสับสนในบทบาทของตนเอง มีแรงขับภายในที่ส่งผลให้เกิดความต้องการทางเพศ และการเข้าสู่สังคมของกลุ่มเพื่อน

6) ขั้นพัฒนาการสู่วัยต้นของวัยผู้ใหญ่ (Young Adulthood) เป็นวัยรุ่นตอนปลาย เริ่มหาคู่ครอง เริ่มสนใจเพศตรงข้าม สนใจที่จะคุยกันในเรื่องคู่รัก เป็นช่วงที่มีความต้องการเพื่อนสังคม มีความสนิทสนมทางเพศ มีความขัดแย้งทางด้านการแยกตัว (Isolation) และการรู้จักระงับตนเอง (Self-Absorption)

7) ขั้นการพัฒนาสู่วัยผู้ใหญ่ (Adulthood) เป็นวัยสร้างสรรค์และเอาใจใส่ดูแลเด็ก ๆ ผลิตสิ่งต่าง ๆ และความคิดผ่านงาน มีวิกฤตทางด้านขาดความมั่นใจ มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง

8) ขั้นการพัฒนาสู่วัยสูงอายุ (Old Age) ในวัยนี้สามารถพัฒนาจริยธรรมสู่ระดับสูงสุด เป็นจริยธรรมสากล จากความซื่อสัตย์สู่สังขธรรม ยึดหลักคุณธรรม ซื่อสัตย์ ถูกต้อง เหมาะสม เพราะมีประสบการณ์ในการพัฒนาจริยธรรมมานาน เป็นที่พึ่งของลูกหลานและสังคม บางครั้งอาจเกิดวิกฤตทางด้านขาดความมั่นใจในตนเอง กลับไปสนใจวัยรุ่นที่เป็นเด็ก รู้สึกสูญเสียสิ้นหวัง

เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ จะนำไปใช้ในการเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้แก่ นักศึกษาบริหารธุรกิจในระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 18 ปี จนถึง 22 ปี ผลจากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม พบว่า นักศึกษาในช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่ป็นนามธรรม ควรมี เหตุผลทางจริยธรรมที่ยึดหลักสากล และสามารถเรียนรู้จริยธรรมจากสภาพแวดล้อมได้ดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม

ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิกิริยา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำนิยม แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม แนวคิดเกี่ยวกับระบบคู่สัญญาสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ และหลักการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา โดยจะกล่าวสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิกิริยา (Reinforcement Theory or Operant Conditioning)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิกิริยา (Reinforcement Theory or Operant Conditioning) สามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยานี้ ผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำ หรือตอบสนองต่อสิ่งแวดลอม และได้รับการเสริมแรงต่อการตอบสนองที่ถูกต้อง ซึ่งพฤติกรรมจะถูกควบคุมด้วยเงื่อนไขแห่งการเสริมแรงและเงื่อนไขแห่งการลงโทษ ซึ่งมาจากผลของการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งนักจิตวิทยาชื่อ สกินเนอร์ (Gagne' and Medsker, 1996: 9 cited Skinner, 1969) ได้สร้างกฎของการเรียนรู้ที่มีผลต่อการตอบสนองอย่างเข้มแข็งหรืออ่อนแอ เงื่อนไขเชิงปฏิบัติการ เช่น การสร้างรูปร่าง การสูญหายไป หรือการอ้างอิงสืบต่อไป ถึงแม้ว่า การทดลองจะได้กระทำกับสัตว์ แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับคนได้ดี การจัดการเรียนการสอนส่วนมากได้พัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานทางหลักการเรียนรู้จากทฤษฎีการเสริมแรง และเงื่อนไขการปฏิบัติการณ์

นอกจากนี้ สกินเนอร์ (Crain, 1980: 205-206 cited Skinner, 1969) ได้สนใจต่อ การสร้างเงื่อนไขที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่อิสระและสามารถกระทำต่อสิ่งแวดล้อมได้ เป็นการสร้างเงื่อนไขที่ให้ผลลัพธ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการสิ่งดังกล่าว ซึ่งพฤติกรรมการเลือกปฏิบัติหรือกระตานั้น มีบทบาทที่สำคัญต่อมนุษย์มาก เช่น การขับรถ การอ่านหนังสือพิมพ์ เกิดจากที่ประสบการณ์หรือการได้รับสิ่งเร้าและผลลัพธ์ของสิ่งนั้นในอดีต เช่น การอ่านหนังสือแล้วได้รับผลการเรียนที่ดี หรือ ได้รับรางวัล เป็นต้น นอกจากนั้นสิ่งที่มีผลต่อ การเรียนรู้และพัฒนาจริยธรรมของบุคคลได้มาจากการสร้างเงื่อนไข ได้แก่ การเสริมแรงและ การทำให้หาย (Reinforcement and Extinction) การเสริมแรงอย่างทันทีทันใด (Immediacy of Reinforcement) การเลือกหรือแยกแยะสิ่งเร้า (Discrimination Stimuli) การถ่ายโอนสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus and Response Generalization) การสร้างตัวอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Shaping) พฤติกรรมที่เป็นลูกโซ่สัมพันธ์หรือสอดคล้องกัน (Behavioral Chain) ตารางของ การเสริมแรง (Schedules of Reinforcement) อย่างต่อเนื่องหรือเป็นช่วงเวลา การให้รางวัลและ การลงโทษ (Reward and Punishment) ความคิด ความรู้สึกและแรงขับภายใน (Thoughts, Feelings, and Drives)

การควบคุมพฤติกรรมตนเองของมนุษย์ ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเสริมแรงหรือเงื่อนไขจากผลการปฏิบัตินี้ สามารถกระทำได้ ดังนี้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548: 143)

- 1) ถ้ามีความมุ่งหมายให้มนุษย์ปฏิบัติตนเองตามจริยธรรมที่พึงประสงค์ ควรให้การเสริมแรงในทางบวก เช่น การยกย่อง การให้รางวัล ให้ความก้าวหน้าแก่ชีวิต เป็นต้น
- 2) ถ้ามีความมุ่งหมายให้มนุษย์ควบคุมตนเอง โดยการลดการกระทำที่สังคมไม่พึงประสงค์ลงก็จะต้องให้ได้รับเงื่อนไขที่ตอบสนองจากการปฏิบัติทางลบ เช่น การลงโทษ การตำหนิต่อผิด การลดบทบาททางสังคม เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ” ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไข การเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดพฤติกรรมหนึ่งสัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำการต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็จะเกิดขึ้นตามความถี่ที่สูงขึ้น การปลูกฝังจริยธรรมก็เช่นเดียวกัน หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม และถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัด

เงื่อนไขเพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริม หรืออาจลงโทษด้วย ซึ่งไม่ได้คำนึงถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจ ความถูกต้อง แต่เน้นที่พฤติกรรมเท่านั้น

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา (Bandura) (Crain, 1980: 223-227 cited Bandura, 1969) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคนหนึ่ง สามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากบุคคล หรือจากต้นแบบนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านปัญญาซึ่งไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกอย่างเดียว แต่เกิดจากตัวแปรภายในบุคคล ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จึงต้องรวมสิ่งที่เป็นตัวแปรการเรียนรู้ภายใน บุคคลด้วย การเรียนรู้ทางสังคมนั้นเกิดจากการสังเกตจากต้นแบบ สัญลักษณ์ และทุกสิ่งทุกอย่างใน สังคม ซึ่งการเรียนรู้ทางสังคมด้วยการสังเกตจากต้นแบบตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้ (Mischel and Mischel, 1976: 84-107)

1) สิ่ง que เรียนรู้ของมนุษย์ คือสิ่งที่สัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ บุคคลเรียนรู้ความสัมพันธ์ ระหว่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน และเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจาก พฤติกรรม ความรู้ที่บุคคลเรียนรู้กลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อบุคคลเรียนรู้ว่าเหตุการณ์ใดส่งผลต่อเหตุการณ์อื่นอย่างไร เมื่อประสบเหตุการณ์นั้นอีกครั้ง ทำให้มนุษย์มีความคาดหวัง (Expectancy) เกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่งได้ ทำให้เกิดความดีใจ ความวิตกกังวล หรือความกลัวล่วงหน้า เมื่อเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม หนึ่งกับผลของการกระทำ ทำให้สามารถคาดหวังเกี่ยวกับผลที่ตามมาเมื่อได้ทำพฤติกรรมหนึ่ง สิ่งที่ได้เรียนรู้ในทศนะนี้จึงเป็นความรู้และความเข้าใจว่าอะไรสัมพันธ์กับอะไร และเป็นผล ของการสังเกตของผู้เรียนเอง

2) วิธีการเรียนรู้ ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง และเนื่องจากมนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกต ดังนั้น การสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นและผลรวมที่เกิดกับผู้อื่นจึงเป็นวิธีหนึ่งที่บุคคลเรียนรู้ การเรียนรู้ ด้วยการสังเกต (Observational Learning) มีความสำคัญต่อบุคคลในการกำหนดพฤติกรรมและ การกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ผู้ที่ช่างสังเกตและช่างคิดจะสามารถเข้าใจได้ดีกว่าผู้ที่ ไม่ชอบสังเกต นอกจากนั้นบุคคลยังสามารถเรียนรู้ด้วยการถ่ายทอดทางสัญลักษณ์ จากคำบอก เล่า การสนทนา ทำให้บุคคลเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

3) ความเชื่อ เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคล ทำให้บุคคลมีความคิด ความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความเชื่อนี้ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ความเชื่อที่เกิดจากการบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่สามารถโน้มน้าวจิตใจและมีความน่าเชื่อถือสูง แต่ไม่สามารถทดสอบหาความจริงได้ ความเชื่อของมนุษย์มีพลังในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าจากตัวอย่างของการยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต การยอมตายเพื่อชีวิตที่ดีในภพต่อไป เป็นต้น

4) การควบคุมพฤติกรรมด้วยปัญญา เพราะมนุษย์มีความคิดและมีความสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเรียนรู้ บุคคลจึงสามารถที่จะนำสัญลักษณ์มาไตร่ตรอง ทำให้สามารถมองเห็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลกระทบตามที่ปรารถนา และมองเห็นวิธีที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เลวร้าย และสามารถคิดในเชิงประมาท ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การบังคับบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนเองตั้งใจเอาไว้

5) จริยธรรม เป็นกฎสำหรับการประเมินพฤติกรรม เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกมา การจำแนกแยกแยะ การประเมิน และการตัดสินใจทางจริยธรรม ซึ่งกฎเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมถือว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนคิดว่าเกี่ยวข้อง กฎเกณฑ์ที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนี้มีจำนวนมาก จะต้องคำนึงถึงลักษณะของพฤติกรรมและผลที่เกิดตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวว่าเป็นอย่างไร สภาพแวดล้อมของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร ความรู้สึกของผู้กระทำคิดว่าได้รู้สึกสำนึกผิด หรือจำนวนบุคคลและประเภทบุคคลต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบกระเทือนจากการกระทำ และปัจจัยอื่น

6) การบังคับตนเอง องค์ประกอบของการบังคับตนเองนั้น เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยทางตรงและการสังเกตตัวอย่างผู้ใหญ่ที่แสดงตัวอย่างของการตั้งมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติไว้สูง และจะแสดงความพึงพอใจในตนเองเมื่อตนสามารถทำตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้เท่านั้น ก็จะมีผลให้เด็กได้เห็นบางอย่าง และถ้าผู้ใหญ่มีเงื่อนไขที่จะให้แรงเสริมแก่เด็กก็ต่อเมื่อเด็กตั้งมาตรฐานต่ำหรือเมื่อเด็กขาดความพยายามก็จะทำให้เด็กเกิดการประเมินพฤติกรรมตนเอง และบังคับตนเองด้วยการรู้สึกมีปฏิกิริยาต่อตนเอง

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสังเกตตัวต้นแบบนั้น แบนคูราได้แบ่งกระบวนการสังเกตออกเป็น 4 ส่วน คือ (ทิสนา แชมมณี, 2546: 19-20)

1) กระบวนการสร้างความสนใจ (Attentional Processes) เป็นการสร้างความสนใจที่เกิดจากตัวต้นแบบอย่างมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งจะต้องมีต้นแบบที่ได้รับความสำเร็จ ความสง่างาม อำนาจ และคุณสมบัติที่ดีอื่น ๆ

2) กระบวนการเก็บไว้ในความทรงจำ (Retention Processes) เมื่อบุคคลเลียนแบบจากตัวต้นแบบนั้นจะต้องอาศัยการสังเกต ใช้ความจำ กริยา อาการ ท่าทาง หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างโดยใช้สิ่งเร้าอย่างต่อเนื่อง (Stimulus Contiguity) ซึ่งสิ่งเร้านั้นควรเป็นสิ่งเร้าทางสายตา

3) กระบวนการทักษะการผลิตซ้ำ (Motor Reproduction Processes) เป็นการเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวต้นแบบอย่างคล่องแคล่ว ซึ่งบุคคลจะต้องมีทักษะทางการเคลื่อนไหวที่ดี บางครั้งการใช้วิธีการสังเกตแต่เพียงอย่างเดียวนั้น จะทำให้บุคคลได้รับทราบรูปแบบใหม่ (New Pattern) เพื่อตอบสนองต่อ แต่อาจจะไม่สามารถที่จะเลียนแบบได้ ดังนั้นจะต้องพัฒนาทางด้านทักษะและเกิดการฝึกหัดด้วย

4) กระบวนการเสริมแรงและสร้างแรงจูงใจ (Reinforcement and Motivational Processes) ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากการแยกแยะและการแสดงออกของการตอบสนองใหม่ บุคคลอาจสังเกตตัวต้นแบบและสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้ ซึ่งบางคนอาจไม่สามารถตอบสนองได้ การแสดงออกนั้นจะขึ้นอยู่กับตัวแปรทางการเสริมแรงและการสร้างแรงจูงใจ การเสริมแรงนั้นอาจมาจากการเสริมแรงโดยตรง (Direct Reinforcement) การเสริมแรงจาก ตัวต้นแบบตัวตัวแทน (Vicarious Reinforcement) และการเสริมแรงด้วยตนเอง (Self-Reinforcement)

นอกจากนั้น แบนคูราได้มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวต้นแบบว่า จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม 4 ชนิด คือ

1) ความก้าวร้าว (Aggression) ซึ่งสร้างได้ด้วยการให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้าอื่น ๆ ได้แก่ ความก้าวร้าวกับการให้รางวัล (Aggression-Rewarded) ความก้าวร้าวกับการลงโทษ (Aggression-Punished) และ ความก้าวร้าวกับการได้รับการเพิกเฉย (No-Sequences)

2) บทบาททางเพศ (Sex Roles) ตัวต้นแบบจะสร้างความเป็นเพศชายและเพศหญิงให้กับบุคคลได้เลียนแบบในสังคม

3) การเสริมแรงตนเอง (Self-Reinforcement) ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก ได้แก่ การให้รางวัลและการลงโทษ ส่วนการประเมินผลตัวเองเป็นทั้งการให้รางวัลและการลงโทษโดยตรง ซึ่งมีอิทธิพลจากตัวต้นแบบในสังคม

4) พฤติกรรมการสนับสนุนสังคม (Prosocial Behavior) การใช้ตัวต้นแบบสามารถส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการสนับสนุนสังคม ได้แก่ การแสดงความร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปันส่วน และการเห็นประโยชน์ของผู้อื่น

ในการตัดสินใจเหตุผลทางจริยธรรมนั้น แบนคูรา กล่าวว่า อายุไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดในเรื่องของการให้เหตุผลทางจริยธรรม ความคิดการให้เหตุผลของเด็กนั้นจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแบบ ซึ่งเด็กจะสังเกตตัวแบบจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ นอกจากนี้การกำหนดตัวต้นแบบจะต้องอาศัยทักษะความสามารถทางการสนทนาอีกด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม” มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น และการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธกับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำ

3. ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (Values Clarification Theory)

ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม ได้รับการพัฒนาโดย Rath, Harmin, and Simon, 1978: 28-30) โดยมีแนวคิดว่าคุณค่าจะรับรู้ค่านิยมในขณะที่เจริญเติบโตจากประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ค่านิยมของบุคคลจะสามารถปรับแต่งจากการเกิดประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมนั้นยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตสามารถปฏิบัติการในโอกาสหรือสถานการณ์ที่ซับซ้อน และจะเกี่ยวข้องกับความถูกต้องหรือผิด ดีหรือชั่ว จริงหรือเท็จ สถานการณ์หรือเงื่อนไขภายใต้การกำหนดโดยพฤติกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความต้องการที่ขัดแย้ง การชั่งน้ำหนัก การทำ

ให้สมดุล และจะเกิดการกระทำที่มีพลังแรง ดังนั้นค่านิยมจึงจะอยู่ในรูปของความบริสุทธิ์และเป็นนามธรรม เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ซับซ้อน โดยที่ค่านิยมจะสะท้อนออกมาเป็นผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ค่านิยมทางจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับประสบการณ์ของบุคคลที่ได้รับการสร้างและทดสอบค่านิยมนั้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติการ การประเมิน รวมทั้งแนวโน้มในการพัฒนาค่านิยม ได้แก่ ความถูกต้องหรือความต้องการ หรือการมีคุณค่า ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้จะกลายมาเป็นค่านิยม เนื่องจากชีวิตของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันตามเวลาและสถานที่ ดังนั้นจึงไม่สามารถกำหนดได้ว่าบุคคลจะต้องมีประสบการณ์อย่างไร ไม่สามารถกำหนดว่าสิ่งใดคือค่านิยม สิ่งใดคือลีลาของชีวิตที่เหมาะสมกับบุคคล แต่บุคคลสามารถมีกระบวนการที่เหมาะสมในการได้รับค่านิยม โดยใช้วิธีการทางปัญญาก่อให้เกิดความพึงพอใจของบุคคลและทำให้เกิดกระบวนการสร้างค่านิยมนั้น ซึ่งแนวทางและหลักเกณฑ์ในการพัฒนาค่านิยมเชิงจริยธรรมมี 7 ข้อ ดังนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่ 1 การเลือกกระทำได้อย่างอิสระ ไม่มีใครบังคับให้เลือก
(Choosing Freely)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 2 เลือกจากตัวเลือกหลายตัว (Choosing from among Alternative)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 3 เลือกโดยผ่านการพิจารณาถึงผลที่จะตามมาของแต่ละตัวเลือก
(Choosing after Thoughtful Consideration of the Consequences of each Alternative)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 4 ประเมินค่าแล้วเลือกและยึดมั่นในสิ่งที่เลือก
(Prizing and Cherishing)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 5 เลือกแล้วยอมรับในสิ่งที่เลือกอย่างเปิดเผย (Affirming)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 6 เลือกแล้วลงมือปฏิบัติตามค่านิยมที่เลือกนั้นจริง
(Acting upon Choices)

หลักเกณฑ์ข้อที่ 7 ปฏิบัติตามค่านิยมที่เลือกอย่างต่อเนื่อง (Repeating)

หลักเกณฑ์ทั้ง 7 ประการนี้ จะต้องมาพิจารณาให้สัมพันธ์กับค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถืออย่างเหนียวแน่น และนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์สำหรับการตรวจสอบความหมายของค่านิยมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ค่านิยมที่สมบูรณ์จะพัฒนามาจากกระบวนการที่คำนึงถึงความรู้สึก ความคิด เจตคติ ความต้องการ และการกระทำ มาผสมผสานกันและเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดยั้ง โดยหลักเกณฑ์ 3 ประการแรก จัดเป็นประเภทของการเลือกค่านิยมซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาของบุคคล ส่วนหลักเกณฑ์ 2 ประการต่อมานั้น เป็นการเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้เลือก ถือว่าเป็นความสามารถทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกของบุคคล และหลักเกณฑ์ 2 ประการสุดท้าย เป็นการลงมือปฏิบัติตามค่านิยม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภายนอกของบุคคล ดังนั้นการพัฒนาค่านิยมมาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัญญา จิตใจ และการกระทำของมนุษย์ ผสานกันและสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี หากกระบวนการทั้งหมดผสมผสานและสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ จะทำให้บุคคลเกิดศักยภาพในการเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

ขั้นตอนของการกระจ่างค่านิยมนั้น Raths, Harmin and Simon (1978: 38–55) ได้เสนอแนวคิดกระจ่างค่านิยมเพื่อการพัฒนาค่านิยมของบุคคลไว้ คือ

- 1) กระตุ้นบุคคลให้เลือก และตัดสินใจอย่างอิสระ
- 2) ช่วยเหลือให้ค้นพบ และตรวจสอบความเหมาะสมเมื่อเผชิญกับทางเลือกอันหลากหลาย
- 3) ช่วยเหลือให้รู้จักประเมินทางด้านความคิดเพื่อตัดสินใจ สะท้อนผลลัพธ์ที่ตามมาในแต่ละอย่าง
- 4) กระตุ้นให้พิจารณาว่าสิ่งใดควรจะได้รับรางวัลและชื่นชม
- 5) ให้โอกาสที่จะยืนยันต่อสาธารณะชนในการเลือกตัดสินใจของเขา
- 6) กระตุ้นให้เขากระทำ ประพฤติ และมีชีวิตตามที่เขาได้เลือกค่านิยม
- 7) ช่วยให้ตรวจสอบและกระทำพฤติกรรมหรือรูปแบบนั้นบ่อยๆ ในชีวิตประจำวัน

ค่านิยมของบุคคลนั้นสามารถพัฒนาให้เกิดได้โดยมีดัชนีที่สัมพันธ์ค่านิยม ได้แก่ เป้าหมายหรืออุดมการณ์ของบุคคล (Goal and Purpose) ความปรารถนา ทะเยอทะยาน (Aspiration) เจตคติ (Attitude) ความสนใจ (Interest) ความรู้สึก (Feeling) ความเชื่อ และการตัดสินใจว่าทำผิด (Belief and Conviction) กิจกรรมที่กระทำ (Activity) ความวิตกกังวล ปัญหาและอุปสรรค (Worry, Problem, Obstacle)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดตามทฤษฎีการกระจ่างนิยม” สามารถช่วยพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ให้มีความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางชีวิตของตนเอง ซึ่งจะบรรลุได้ ก็เพราะบุคคลรู้ที่จะแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เป็นแนวทางในการพัฒนา ค่านิยม ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่า การให้บุคคลได้คำนึงถึงวิธีการเกิดค่านิยม จะทำให้บุคคลรู้จักเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการและการให้บุคคลได้รู้จักค้นหาค่านิยมต่าง ๆ ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร

4. แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง (Self-Regulation)

แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง (Zimmerman, 1989: 329) เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เรานั้นไม่ได้เป็นผลจากการเสริมแรงและการลงโทษจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ว่ามนุษย์เราสามารถกระทบบางสิ่งบางอย่างเพื่อควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเองด้วยผลกรรมที่หามาเองเพื่อตัวเอง ความสามารถในการดำเนินการดังกล่าวนี้ แบนดูรา เรียกว่าเป็นการกำกับตนเอง ซึ่งจะต้องมีการฝึกและพัฒนา ความตั้งใจและความปรารถนา ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมี 3 กระบวนการ ดังนี้

4.1 กระบวนการสังเกตตนเอง (Self Observation) จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการกำกับตนเอง คือบุคคลจะต้องรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ เพราะความสำเร็จของการกำกับตนเองนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความชัดเจน ความสม่ำเสมอ และความแม่นยำของการสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับตนเอง ทั้งนี้ ต้องมีการเลือกมิติของพฤติกรรมในการสังเกตที่เป็นเป้าหมาย การสังเกตตนเองนั้นทำหน้าที่อย่างน้อยที่สุด 2 ประการคือ เป็นตัวข้อมูลที่ใช้เป็นต่อการกำหนดมาตรฐานของการกระทำที่มีความเป็นไปได้จริงและประเมินการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่กระทำอยู่

4.2 กระบวนการตัดสินใจ (Judgement Process) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตนเอง จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนไม่มากนัก ถ้าปราศจากกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งกระบวนการตัดสินใจนั้นต้องอาศัยมาตรฐานส่วนบุคคลและมีการเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงทางสังคม กระบวนการตัดสินใจจะไม่ส่งผลใด ๆ ต่อบุคคลถ้าหากพฤติกรรมที่ตัดสินใจนั้นยังไม่มีคุณค่าพอแก่ความสนใจของบุคคล แต่ถ้าพฤติกรรมนั้นมีคุณค่า การประเมินตนเองก็จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทันที

4.3 การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-Reaction) การพัฒนามาตรฐานในการประเมิน และทักษะในการตัดสินใจนั้น จะนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจในการที่จะนำไปสู่ผลทางบวก ทั้งในแง่ของผลที่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ หรือในแง่ของความพึงพอใจในตนเองส่วนมาตรฐานในใจของบุคคล ก็จะทำหน้าที่เป็นดังเกณฑ์ที่ทำให้บุคคลลงระดับการแสดงออกอีก ทั้งเป็นตัวจูงใจให้บุคคลกระทำพฤติกรรมไปสู่มาตรฐานดังกล่าวด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง” เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมโดยให้แต่ละบุคคลสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของตนเองได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการที่ใช้ ได้แก่ กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการที่สะท้อนและประเมินผลการปฏิบัติของตนเอง

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (Social Cognitive Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม โดยการสังเกตจากตัวแบบไปประยุกต์ในการสอนหรือพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ควรดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ทิสนา แหมมณี, 2546: 20-21)

5.1 กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจสังเกตตัวแบบ (Modeling)

5.2 การเสนอตัวแบบ ตัวแบบจะต้องมีลักษณะเด่นชัด ไม่สลับซับซ้อนจนเกินไป เป็นตัวแบบที่มีคุณค่ามีประโยชน์ สามารถดึงดูดจิตใจ และทำให้ผู้สังเกตพึงพอใจ

5.3 การช่วยให้ผู้เรียนเก็บจำตัวแบบนั้นโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดทำเป็นรหัสหรือโครงสร้างให้จำได้ง่าย การชักซ้อมลักษณะของตัวแบบในความคิดและการกระทำ

5.4 การจูงใจให้ผู้เรียนปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้รับรู้เห็นคุณค่าหรือเห็นผลที่น่าพึงพอใจของการปฏิบัติ รวมทั้งการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความสามารถของตนเองและเรียนรู้วิธีการกำกับตนเอง (Self-Efficacy and Self-Regulation)

5.5 การลงมือกระทำหรือปฏิบัติ โดยช่วยให้ผู้เรียนได้ลงมือสังเกตการกระทำของตนเองให้ผู้เรียนได้ข้อมูลป้อนกลับ และให้ผู้เรียนได้เทียบเคียงการกระทำของตนเองกับภาพตัวแบบในความคิด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม” เป็นแนวทางในการพัฒนาทางจริยธรรมที่ให้แก่บุคคลได้เรียนรู้การพัฒนาจริยธรรมจากต้นแบบ ซึ่งการดำเนินการมี 5 ขั้นตอนคือ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในตัวแบบ นำเสนอตัวแบบ เก็บจำตัวแบบ จูงใจให้ปฏิบัติ และ ลงมือปฏิบัติ

6. แนวคิดเกี่ยวกับระบบคู่สัญญาสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม (Contract Control System)

แนวคิดเรื่องระบบคู่สัญญานี้ ทิสนา แคมมณี (2546: 35-38) เป็นผู้พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การสอนนิสิตนักศึกษาและการฝึกอบรมพัฒนามุคัลกรในหน่วยงานต่าง ๆ จากการสอนและการฝึกอบรมในเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นทีมทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้สำเร็จ โดยให้ผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเองจัดทำเป็นโครงการที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การสำรวจปัญหา ทำความเข้าใจปัญหา กำหนดจุดมุ่งหมาย วิเคราะห์สาเหตุปัญหาหรือพฤติกรรม การคิดและแสวงหาวิธีการแก้ไข ปัญหา การลงมือปฏิบัติตามวิธีที่กำหนด การบันทึกการปฏิบัติ และการประเมินผล การดำเนินการทั้งหมคนี้นักปฏิบัติจะเป็นผู้ควบคุมตนเองโดยตลอด ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะพบว่าบุคคลที่มีลักษณะจิตใจอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งหรือไม่มีวินัยในตนเองเพียงพอที่จะควบคุมตนเองให้ดำเนินการจนกระทั่งประสบความสำเร็จก็จะไม่ได้ผล บุคคลที่มีลักษณะดังกล่าวนี้มีประมาณร้อยละ 80 และมีเพียงร้อยละ 20 หรือน้อยกว่าที่สามารถควบคุมตนเองได้ ดังนั้นเพื่อแก้ไข

จุดอ่อนนี้ ระบบคู่สัญญาจึงกำหนดให้ผู้ปฏิบัติแสวงหาคู่สัญญาที่จะมาช่วยรับรู้ โดยที่คู่สัญญานั้น จะทำหน้าที่รับรู้การดำเนินการของผู้ปฏิบัติให้คู่สัญญาทราบเป็นระยะ ๆ คู่สัญญานี้ไม่ได้ทำหน้าที่ควบคุม แต่จะทำหน้าที่เป็นกลไกทางจิตที่จะช่วยให้ผู้ฝึกปฏิบัติควบคุมตนเองให้สามารถ ดำเนินการตามความตั้งใจของตนเองจนประสบความสำเร็จ ดังนั้น ระบบคู่สัญญาจึงเป็นระบบที่ บุคคลสามารถใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาตนเองในเรื่องใด ๆ ที่ตนต้องการได้ด้วยตนเอง พฤติกรรมที่เคยได้รับการพัฒนาโดยแนวคิดระบบคู่สัญญานี้ ได้แก่ ความอดทน การรักษาระเบียบ วินัย การให้อภัย การฝึกสมาธิ การลดความใจร้อนหงุดหงิดใจโมโห การลดความโกรธ การมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น

นอกจากนี้จากเอกสารของ ทิศนา แหมมณี ยังสรุปได้ว่าวิธีหรือขั้นตอนในการ ดำเนินการเพื่อพัฒนาตนเองในเรื่องใดก็ตาม สามารถดำเนินการตามระบบคู่สัญญาได้ดังนี้

- 1) กำหนดเรื่อง/ปัญหา/จุดที่ต้องการพัฒนา โดยการสำรวจตัวเองหรือขอข้อมูลเกี่ยวกับ ตนเองจากบุคคลอื่น
- 2) แสวงหาคู่สัญญาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์
- 3) ตั้งปณิธานและขอคำแนะนำจากคู่สัญญา
- 4) วางแผนการดำเนินการ โดยจัดทำเป็นโครงการ มีรายละเอียดของกระบวนการ แก้ปัญหาครบถ้วน มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน
- 5) นำโครงการไปให้คู่สัญญา และทำสัญญากับคู่สัญญา
- 6) ลงมือปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดในโครงการ
- 7) บันทึกผลการปฏิบัติและส่งให้คู่สัญญารับรู้เป็นระยะๆ ตามที่ตกลงไว้กับคู่สัญญา
- 8) เมื่อครบกำหนดระยะเวลาจะประเมินผลการปฏิบัติตลอดโครงการ

9) ถ้ายังไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ปรับแผนการปฏิบัติให้เหมาะสมขึ้น และลงมือตามแผนการปฏิบัติใหม่

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดเกี่ยวกับระบบคู่สัญญาสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม” เป็นแนวคิดในการพัฒนาจริยธรรมที่ให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดทำสัญญา ซึ่งขั้นตอนของระบบคู่สัญญามีดังนี้ กำหนดเรื่องหรือปัญหา แสวงหาคู่สัญญา ตั้งปณิธานและขอคำแนะนำจากคู่สัญญา วางแผนการดำเนินการ นำโครงการไปให้คู่สัญญา ลงมือปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ ประเมินผลการปฏิบัติ และ ปรับปรุงแก้ไขหรือวางแผนปฏิบัติใหม่

7. การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ

การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ สามารถสรุปได้ว่า หมายถึงการประพฤติตนที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อชีวิตของตนเองและผู้อื่น และสัตว์อื่น กล่าวคือการประพฤติตนตามหลักศีล เช่น ศีล 5 ศีล 8 และประพฤติตนตามหลักธรรม เช่น ขันติธรรม วิริยะธรรม เป็นต้น

การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต) (2531: 592-593) กล่าวว่า เป็นการใช้ธรรมทั้งหมดในพุทธศาสนาตั้งแต่การประพฤติปฏิบัติศีลธรรมเบื้องต้น ศีล 5 การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การฝึกฝนอบรมจิตใจ ทำจิตใจให้มีความสุข มีความเข้มแข็งในจิตใจ มีคุณธรรมภายในใจ จนถึงการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง คิดหาเหตุผล เข้าใจในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ โดยยึดหลักของไตรสิกขาที่ประกอบไปด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา

ศีล เป็นเรื่องการฝึกพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล คือ วินัย เด็กควรได้รับการปลูกฝังให้อยู่ในหลักของศีล 5 เน้นการไม่เบียดเบียนโดยไม่ทำร้ายชีวิต ร่างกาย ไม่ลักขโมย ไม่แย่งของรักของหวงของผู้ใด ไม่ใช้วาจาประทุษร้าย สร้างความมีสติสัมปชัญญะ โดยเห็นโทษของการดื่มสุรา เสพของมีนเมาของเสพย์ติด นอกจากการปลูกฝังการไม่เบียดเบียนกันทางสังคมแล้ว ยังต้องพัฒนามนุษย์ในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์ และส่งเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้น การพัฒนามนุษย์ในระดับศีล จะต้องตั้งเป้าหมายที่จะสร้างพฤติกรรมที่ดีงามให้สะสมขึ้นในตัวมนุษย์ เมื่อเกิดการสะสมและปฏิบัติติดต่อกันไปก็จะส่งผลไปที่จิตใจให้เกิดความชื่นชมและยึดถือเวลาจะปฏิบัติอย่างนั้น ความชื่นชมยึดถือในจิตใจจะส่งเสริมให้มีเจตนาที่

มุ่งประพาศดี สมาธิ เป็นเรื่องการฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ การอบรมมนุษย์เป็นไปในเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ ทางจิตให้สมบูรณ์ด้วย

สมาธิ เป็นเรื่องของจิตที่ตั้งมั่นชอบ เป็นการทำจิตให้เป็นสมาธิผ่านระดับต่ำ ระดับกลาง ถึงระดับสูง จนบรรลุนาน สมาธิ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ จากระดับต่ำไปหาระดับสูง ดังต่อไปนี้

- 1) สมาธิชั่วขณะซึ่งเกิดแก่สามัญบุคคลทั่วไปในเวลาปฏิบัติภารกิจประจำวัน เรียกว่า ขณิกสมาธิ
- 2) สมาธิที่จวนจะแน่วแน่ สมาธิที่ตั้งจิตมั่นกว่าระดับแรก เรียกว่า อุปจารสมาธิ
- 3) สมาธิที่แนบแน่นสนิท เป็นสมาธิระดับฌานขั้นต่างๆ อันเป็นระดับสูงสุดเรียกว่า อัปปนาสมาธิ

ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง โดยนัยนี้มนุษย์ควรได้รับการอบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร ในเรื่องความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ การรู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง รู้จักแก้ปัญหา รู้จักดำเนินการต่างๆ มีเหตุมีผล รู้จักคิด การต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง นั่นคือ รู้เท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต

ในการฝึกอบรมมนุษย์ตามหลักไตรสิกขานี้ สามารถฝึกได้ในทุกการกระทำของมนุษย์ และฝึกหัดให้รู้จักการตรวจสอบด้วยตนเองจะช่วยให้การปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาก้าวหน้ายิ่งขึ้น นั่นคือ พิจารณาการกระทำของตนในส่วนของ “ศีล” ว่า ไปเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือไม่ หรือว่าการกระทำนั้นเป็นเพื่อความสนับสนุน เกื้อกูลช่วยเหลือ และสร้างสรรค์ ในขณะที่เกิดการกระทำนั้น “จิตใจ” ของตนเป็นอย่างไร คือเป็นการกระทำด้วยจิตที่เห็นแก่ตัว คิดร้ายต่อผู้อื่น หรือริษยา อาฆาต โลก โกรธ หลง หรือเปล่า หรือทำด้วยความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ทำด้วยความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความมีสติ ในขณะที่ทำมีสุขภาพจิตเป็นอย่างไร เช่น กระวนกระวาย เศร้าหมอง หรือมีจิตที่ร่าเริงแจ่มใสหรือสุขสงบ และใช้ “ปัญญา” ในการพิจารณาการกระทำของตนนั้นทำด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่กำลังทำอยู่ มีความเข้าใจ

ในกฎเกณฑ์และความมุ่งหมาย ทำโดยมีการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มองเห็นถึงผลดี ผลเสียและวิธีการปรับปรุงแก้ไขแล้วหรือไม่

ดังนั้นกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาจึงมีลักษณะที่เด่นและใช้เป็นทฤษฎีทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์ (2530: 44-45) สรุปวิเคราะห์ได้เป็นข้อๆ คือ

1) ผู้ที่ศึกษาตามกระบวนการศึกษาของหลักไตรสิกขาต้องปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยตนเอง คิด สมาธิ และปัญญา จะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจากการฟัง การอ่าน การดู หรือการบอกเล่า ต้องเรียนรู้ด้วยการกระทำ เรียนรู้ด้วยการคิด การควบคุม เรียนด้วยความอดกลั้น อดทน ข่มใจ และเรียนรู้ด้วยวิริยะอุตสาหะ ความสำเร็จของการศึกษาแต่ละระดับนั้น ผู้ศึกษาย่อมวัดและรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่มีผู้ใดมาประเมินให้ได้

2) เรื่องจากศีล สมาธิ ปัญญา เป็นระบบการฝึกหัดอบรมที่ต้องสามารถละสิ่งที่ควรละ และเจริญสิ่งที่ควรเจริญ ดังนั้นผู้ที่ศึกษาตามแนวทางของไตรสิกขานี้ จึงต้องได้รับการแนะนำสั่งสอนจากผู้เป็นกัลยาณมิตรก่อน แต่จะหยุดอยู่เพียงนั้นไม่ได้ ต้องรู้จักคิดและใช้ปัญญา ฝึกฝนไปทีละขั้น จนสามารถวินิจฉัย แยกแยะสิ่งดี สิ่งชั่ว (อย่างที่เรียกว่า รู้ผิดชอบชั่วดี) แล้วละเว้นสิ่งชั่ว เพิ่มพูนสิ่งที่ชอบธรรม และมีจิตใจผ่องใสบริสุทธิ์ได้

3) การฝึกหัดอบรมตนตามหลักของไตรสิกขา เป็นการฝึกหัดอบรมตนที่เป็นขั้นตอน สืบเนื่องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม เริ่มจากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งที่ยาก เช่น การกำจัดกิเลสอย่างหายับด้วยการควบคุมความประพฤติของตนทางกายและทางวาจา นั้น เป็นกระบวนการที่สังเกตเห็นได้ชัดเจนเหมือนการกำจัดเศษสวะทั้งหลายที่ลอยมาตามสายน้ำ การกำจัดกิเลสที่รุ่มร่าจิดใจ คือ นิวรณ์ต่างๆ เหมือนการกรองดิน โคลน กรวด ทราย ที่ปะปนอยู่ในน้ำนั้น หากสังเกตอย่างตั้งใจก็จะมองเห็นได้ ครั้นผู้ศึกษาฝึกปฏิบัติต่อไปจนสามารถกำจัดกิเลสอย่างละเอียดที่ฝังลึกแอบซ่อนอยู่ในกมลสันดานเสียได้ ก็เหมือนกับการกลั่นน้ำที่แม้จะดูใสแต่มีละอองตกตะกอนนอนก้นอยู่ ให้บริสุทธิ์สะอาด ผู้ที่ฝึกหัดอบรมตนตามกระบวนการนี้จึงเรียนลัดไม่ได้ หลอกตนเองและผู้อื่นไม่ได้ และผู้ที่เรียนได้สำเร็จต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาและใช้ปัญญาจนได้รับปริญญา 3 คือ **ญาณปริญญา** คือ การกำหนดรู้สภาวะลักษณะ **ศีลปริญญา** คือการกำหนดรู้สามัญลักษณะ และ **บุพพานปริญญา** คือการกำหนดรู้ด้วยการละความยึดติดในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นเสียได้โดยสิ้นเชิง

4) การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขานั้น เป็นการพัฒนามนุษย์ทางร่างกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นการพัฒนาที่กว้างและลึกมากกว่าการศึกษาที่เราเข้าใจโดยทั่วๆ ไป เพราะเป็นการฝึกหัดอบรมเพื่อรู้ รู้เพื่อรู้ลึก รู้ลึกเพื่ออยากจะต่อสู้ ต่อสู้ เพื่ออิสรภาพ อิสรภาพที่หลุดพ้นจากความทุกข์และความชั่ว อิสรภาพของวิญญูณมนุษย์ คือ สันติ ความสงบเย็น

5) การฝึกหัดอบรมตนตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการ เพราะเป็นการบูรณาการองค์ประกอบทุกองค์ประกอบของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และ มรรค มืองค์แปดซึ่งเป็นวิธีการประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดประสงค์สูงสุดนั้นมีลักษณะที่ ผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่เจริญ ยกที่จะแยกออกอย่างโคดเคี้ยว และไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดทิ้งไปได้

การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ฝึก ปฏิบัติและการพัฒนาทางกาย วาจา และปัญญากับสิ่งที่เรียนเพื่อพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณโทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติต่อไป ซึ่งศาสตราจารย์ กิตติคุณสุนน อมรวิวัฒน์ (2530: 47-48) กล่าวถึงการสอนแบบไตรสิกขาว่า เป็นการสอนที่เชื่อว่าคนที่มี ปัญญาและเกิดปัญญาวิสุทธิขึ้นได้นั้นต้องเกิดจากมีกำลัง (พละ) จิตใจ กำลังความคิดที่แน่วแน่ ไม่หวั่นไหว ชัดสายวอกแวก ต้องเพ่งพินิจคิดตรองในเรื่องเดียว คนที่จะมีกำลังความคิดรวม เป็นจุดเดียว แน่วแน่ (สมาธิ) ไม่หวั่นไหวชัดสายได้ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติเรียบร้อย สงบเรียบ มีระเบียบวินัย (มีศีล) นั่นคือ ถ้าผู้เรียนฝึกควบคุมสภาพทางกายให้อยู่ในระเบียบวินัย เรียบร้อยก็จะช่วยให้จิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวไปนอกเรื่อง นอกห้องเรียน ซึ่งจะช่วยให้มี กำลังความคิดคมกล้า สามารถแก้ปัญหาทำความเข้าใจปัญหาได้ ทำให้เกิดปัญญา มีความรู้แจ้งเรื่อง นั้น ๆ (ปัญญา) ได้ด้วยตนเอง ประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแต่รู้หรือทราบจากการบอกเล่าให้ฟัง เท่านั้น และได้จัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบไตรสิกขาโดยผ่านขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้น คือ

1) ขั้นศีล หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางกายและวาจา ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ ร่างกายพร้อมที่จะเรียนเสมอ

2) ขั้นสมาธิ หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนต้องรวบรวมนจิตใจ ความคิดให้แน่วแน่เป็นจุดเดียว ไม่ซัดส่ายไปสู่เรื่องอื่น สิ่งอื่น นอกห้องเรียน นอกเรื่องที่เรียน ไม่คิดตรึงตรอง วิตกกังวลถึงเรื่องอื่น ๆ ที่จะทำให้สมองไม่ปลอดโปร่ง นักเรียนต้องตัดสิ่งรบกวนอื่น ๆ (ปณิโพร) ออกจากความคิด จิตใจ

3) ขั้นปัญญา หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนใช้สมาธิ พลังความมีจิตใจแน่วแน่ ทำความเข้าใจ ปัญหา แก้ไขปัญหาจนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาขึ้นในตนเอง มีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามที่เป็นอย่างจริง ซึ่งสอดคล้องกับของ คุชฎี สิตลวรารักษ์ (2538: 63) ได้อธิบายถึง การจัดการเรียนการสอนแบบไตรสิกขาไว้ว่า เป็นการสอนที่ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้งทางกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตนจนกำหนด ควบคุมประพฤติทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้ โดยได้สร้างรูปแบบการสอนที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ 3 ขั้น ดังนี้

3.1) ศีลสิกขา คือ การสำรวมกาย วาจา ให้ถูกต้องต่อมารยาทสังคม กรอบของ ศีลธรรม ทั้งนี้โดยการควบคุมตนเอง เมื่อกาย วาจา อยู่ในศีลแล้วจิตจะประณีตมั่นคงขึ้น

3.2) จิตสิกขา คือ การฝึกจิตใจให้มั่นคง ไม่คล้อยตามความต้องการที่จะทำชั่ว จิตที่ ฝึกดีแล้วจะสามารถพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพที่เป็นจริง มีความมั่นคง ผ่องใส มีสมาธิและศีล มั่นคงขึ้น

3.3) ปัญญาสิกขา คือ การเฝ้าสังเกตร่างกาย ความรู้สึก ความคิด (โดยสรุปคือขั้นที่ 5) ของตนเอง ในขณะที่จิตเป็นสมาธิว่าต่างก็ไม่เที่ยง ทนทานอยู่ไม่ได้ ไม่มีตัวตนสำหรับการยึดมั่น แล้วนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนเองอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์โดยไม่ก่อทุกข์ หรือ เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ถ้ามีปัญญาแล้วสมาธิและศีลก็จะมั่นคงขึ้นตามลำดับแห่งปัญญานั้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “การจัดการเรียนการสอนแบบไตรสิกขา” ผู้เรียนต้องปฏิบัติสิ่งที่ เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เป็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริง ปัญญาที่ได้ จากการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นความรู้จากการเห็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผล มาจากการพิจารณาในใจโดยแยกกายแล้วนำความรู้้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประคับประคองและชี้จุดสำคัญที่นักเรียนพึงพิจารณาเท่านั้น

8. หลักการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา

จากการศึกษาเอกสารของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 356-357) เกี่ยวกับหลักการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ความสำคัญร่วมกันที่จะผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ รู้จักหลักของเหตุผล โดยมีหลักการสอนจริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

8.1 สถาบันการศึกษาดังขึ้นมาเพื่อรับใช้และให้ประโยชน์แก่นักศึกษา ไม่ได้ดังขึ้นมาเพื่อให้อาจารย์มีงานทำ หรือเจ้าของสถาบันมีรายได้เป็นกอบเป็นกำ นักศึกษาไม่ใช่ทาสของสถาบันการศึกษา ดังนั้นอาจารย์จะทำอะไรให้คิดถึงประโยชน์ของนักศึกษาให้มาก

8.2 อาจารย์จะสั่งการใดก่อนที่จะใช้วิธีอธิบายให้เข้าใจ จะต้องมีการสนใจเพื่อให้นักศึกษาทำตาม หรือเห็นด้วยโดยสมัครใจ ไม่ใช่วิธีบังคับ นอกจากจะบังคับด้วยมติมหาชนหรือมติของนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่

8.3 การทำงานใด ๆ อาจารย์ต้องคำนึงด้วยว่า “วิธีการ” เหมาะสมหรือไม่ อย่าเห็นแก่ผลลัพธ์อย่างเดียวก็พอ ต้องให้วิธีการหรือเครื่องมือแก่นักศึกษาในการทำงาน ไม่ใช่ให้ทำอย่างไรก็ได้เอาแต่ผลงานอย่างเดียว

8.4 ความเสมอภาคในหมู่นักศึกษาและในหมู่อาจารย์ถือวิธปฏิบัติที่ต้องทำในทุก ๆ เรื่อง อย่าให้มีการใช้อำนาจข่มขู่ หรือมีอภิสิทธิ์ในวงการศึกษาเป็นอันขาด เพราะนักศึกษาจะจำเอาสิ่งที่อาจารย์ทำกับเขาแล้วนำไปใช้ ส่วนวิธีสอนหรือหลักการที่อาจารย์สอนให้นักศึกษาจำและบอกให้ทำนั้น เขาจะไม่จำและจะไม่ทำ แต่จะทำอย่างทำอาจารย์ทำ อาจารย์จึงจำเป็นต้องมีจริยธรรมให้เป็นตัวอย่าง และจะต้องสอนด้วยวิธีการสอนที่ถูกต้อง เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้และจำจากวิธีการจริง ดีกว่าจำจากสิ่งที่อาจารย์บอกให้จำหรือแนะนำให้ทำ

8.5 การสอนในระดับอุดมศึกษา อาจารย์ต้องถือว่าการสอนคือกระบวนการ 2 ทาง คือ อาจารย์ให้ความรู้แก่นักศึกษา และให้โอกาสนักศึกษาออกความคิดเห็น โดยอาจารย์ถือว่านักศึกษาแต่ละคนมีความสำคัญ และมีความรับผิดชอบของตนเอง อาจารย์ก็ได้รับความรู้และความคิดจากนักศึกษาไปในตัวด้วย การสอนจึงมีทั้งการให้และการรับ ทั้งนี้เพราะอาจารย์ยอมรับนับถือใน

ความสำคัญของการศึกษาแต่ละคน และจะต้องซักถามหรือเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ร่วมอภิปรายในชั้นเรียน หรือนอกชั้นเรียนอย่างทั่วถึง

8.6 สอนให้นักศึกษามีความเคารพมติส่วนใหญ่ในชั้น แต่ต้องเคารพความเห็นของส่วนน้อย คือไม่ใช่ยังไม่ทันให้แสดงความคิดเห็นมากพอก็ให้ลงคะแนนแล้ว อย่างนี้พวกที่มีเพื่อนมากก็จะชนะ ต้องให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อน จึงจะให้ลงคะแนน และแม้ทุกคนจะไม่เห็นด้วย ต้องยอมรับทำตามมติของส่วนใหญ่หลังจากลงคะแนนแล้ว

8.7 การออกกระเปาะใบใด ๆ ในสถานศึกษา ถ้าจะให้อาจารย์ปฏิบัติต้องมีตัวแทนอาจารย์ร่วมกันด้วย ถ้าจะให้นักศึกษาปฏิบัติก็ต้องให้มีตัวแทนนักศึกษาร่วมด้วยเช่นเดียวกัน และควรให้เขามีโอกาสอภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางก่อนจะออกเป็นระเบียบเอามาใช้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม” มีทั้งทฤษฎีที่เป็นแนวคิดทางตะวันตก เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบเสริมแรง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำค่านิยม และแนวคิดทางตะวันออก คือ การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธคือ การพัฒนาจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจครั้งนี้ จะเป็นการนำแนวคิดของการพัฒนาจริยธรรมในแต่ละทฤษฎีมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในทางปฏิบัติให้มากที่สุด

การวัดจริยธรรม

สมบุญ ชิตพงศ์ (2544 อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 11-13) ได้เสนอแนะหลักการวัดจริยธรรมว่า การวัดจริยธรรมต้องมีระดับความเข้มในการกระทำที่แสดงออกของผู้เรียนว่า มีจริยธรรมระดับสูงสุดที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ยังเป็นจริยธรรมโดยเจตนาอันเกิดจากปัญญาไปกำกับเจตนาในการทำดีและเว้นชั่ว เครื่องมือวัดและประเมินต้องสะท้อนว่าผู้เรียนเป็นคนมีจริยธรรมอันเกิดจากความมีปัญญา และปัญญานั้นเองทำให้แสดงการกระทำนั้นออกมา ดังนั้นการตอบแบบประเมินหรือแบบสอบถามของผู้เรียนแสดงว่าผู้เรียนมีฐานมาจากการเกิดปัญญาว่าจะทำหรือไม่ทำโดยเจตนาของตนเอง ดังนั้นการวัดและประเมินผู้เรียนด้านจริยธรรมต้องใช้หลักจิตวัดจิต ไม่ควรยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่อยู่ที่วิธีคิดของผู้เรียน ครูต้องพิจารณาว่าผู้เรียนตอบอย่างนั้น ผู้เรียนคิดอย่างไร หลักการวัดและประเมินด้าน

จริยธรรมไม่ควรใช้เครื่องมือหนึ่ง แต่ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง หรือ ใช้การสังเกตพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งอาจไม่เหมาะสม อาจต้องใช้การสัมภาษณ์หรือใช้การพูดคุยกับผู้เรียน เพื่อให้ทราบว่าพฤติกรรมที่สังเกตได้ หรือคำตอบที่ได้จากแบบประเมินนั้นเกิดขึ้น เพราะอะไร เนื่องจากการวัดและประเมินผู้เรียนด้านจริยธรรมเป็นการวัดทางจิตใจที่วัดได้ยากกว่า การวัดความสามารถทางสติปัญญา ดังนั้นผู้วัดต้องใช้ตนเองเป็นเครื่องมือ ในการวัดทำตนเองให้ ปลอดภัยจากอคติ และเทคนิควิธีการประเมินจะต้องสามารถวัดได้ว่าผู้เรียน มีจริยธรรมที่เกิดจาก ปัญญาหรือสมองที่จะให้เกิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ปัญญากำกับ การกระทำดีละเว้นชั่วของ บุคคลนั้น นี่คือหัวใจสำคัญของการวัดและประเมินผู้เรียนด้านจริยธรรม สิ่งที่วัดในด้านจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. วัดความรู้ (Knowledge) คือการวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม
2. วัดทัศนคติเชิงจริยธรรม (Attitude) คือความโน้มเอียงทางจิตใจอันเนื่องมาจากการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษของสิ่งนั้น การกระทำหรือไม่กระทำในด้านจริยธรรมนั้น ขึ้นอยู่กับการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษเหล่านั้น ถ้าเห็นประโยชน์ก็ทำ ดังนั้นการวัด ทัศนคติเชิงจริยธรรม คือการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการกระทำนั้น ซึ่งดีกว่าการวัดความรู้
3. วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (Moral Reasoning) คือการวัดเหตุผลที่มาสนับสนุนให้ผู้เรียน กระทำหรือไม่กระทำ
4. พฤติกรรมการแสดงออก (Action) คือการแสดงออกของผู้เรียนในการกระทำดี ละเว้น ชั่ว การวัดและประเมินด้านจริยธรรมต้องสามารถวัดได้ทั้งการกระทำหรือการแสดงออกด้าน จริยธรรม

ส่วนสำเนา บุญเรืองรัตน์ (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544: 18-20) ได้เสนอหลักการวัดจริยธรรมไว้ว่าการวัดจริยธรรมนั้นมีการวัดใน 3 องค์ประกอบ ซึ่งได้แก่

1. การวัดด้านความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจริยธรรมของสังคมนั้น เป็นความรู้ของมนุษย์ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนหรือเรียนรู้ไว้ว่า การกระทำชนิดใดที่ควรกระทำ ทำแล้วได้แต่รับการยกย่องสรรเสริญ ทำแล้วไม่เป็นอันตรายต่อ

ตนเอง และต่อผู้อื่น นอกจากนั้นยังรวมถึงความรู้ ความประพฤติดังใดไม่ควรทำ ไม่ควร ประพฤติอีกด้วย การวัดความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมนั้น สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ว่า คนมีความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมหรือสิ่งที่ควรประพฤติไม่ควรประพฤติของสังคมหรือไม่

2. ทักษะคดีเกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง ความรู้ลึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าคนชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยเพียงใด การวัด ทักษะคดีเกี่ยวกับจริยธรรมนั้น สามารถวัดได้โดยการสร้างมาตรการวัดทักษะคดีแบบต่าง ๆ เช่น วิธีการของเธอร์สตัน หรือลิเคอร์ท์ หรือออสกูด เป็นต้น

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวมานี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลมีจริยธรรมในระดับต่างกัน

นอกจากนี้โกสล มีคุณ (2533: 94-98) ยังได้เสนอหลักการวัดจริยธรรมไว้ว่า ลักษณะทางจริยธรรมแต่ละลักษณะมีธรรมชาติและคุณสมบัติที่ค่อนข้างแตกต่างกัน จึงเป็นไปได้ยากที่เครื่องมือหรือเทคนิคเดียวกันในการวัดหลาย ๆ ลักษณะ ก่อนจะเลือกหรือสร้างเครื่องมือเพื่อวัดลักษณะใดจึงควร ได้ใช้ความพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบก่อน อย่างไรก็ตามในการวัดจริยธรรมอาจเลือกใช้เครื่องมือวัดจริยธรรมให้เหมาะสมกับองค์ประกอบของจริยธรรมที่ต้องการวัดได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ความคิด เป็นการเน้นวัดความสามารถทางสมองหรือกระบวนการแก้ปัญหา มนุษย์ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 ชั้น เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปขั้นสูงสุดได้ คือ ความรู้ความจำ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การนำไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินค่า (Evaluation)

หลักของการวัดความสามารถทางสมอง คือ นำสิ่งเร้าที่เป็นปัญหา สถานการณ์หรือคำถาม ไปกระตุ้นให้บุคคลได้ใช้สมองในการระลึกถึง การคิดเพื่อการตอบสนองงานเหล่านั้น เครื่องมือที่นิยมใช้เพื่อวัดคุณลักษณะประเภทนี้คือข้อสอบ แบบทดสอบ นอกจากนั้นที่พอใช้ได้ก็คือ การซักถาม (สัมภาษณ์) หรือการให้ทำงานแก้ปัญหา

2. ด้านความรู้สึก หมายถึงความสนใจ เจตคติ ค่านิยม การวัดทางด้านความรู้สึกไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบทดสอบเพราะแบบทดสอบจะให้คำตอบที่ถูกหรือผิดและผู้ถูกทดสอบพยายามจะทำให้ถูก ในสถานการณ์การสอบนั้นก็จะพยายามตั้งใจให้ผู้ถูกทดสอบได้ใช้ความพยายามจะทำให้ถูก ในสถานการณ์การสอบนั้นก็ต้องพยายามตั้งใจให้ผู้ถูกทดสอบได้ใช้ความสามารถของเขาอย่างเต็มที่ แต่ในการวัดด้านความรู้สึกนั้นไม่มีคำตอบประเภทถูกหรือผิดสิ่งที่ผู้ทดสอบต้องการทราบก็คือ ความรู้สึกหรือสภาพจิตใจอันแท้จริงของผู้ตอบขณะนั้น ปัญหาของการวัดทางด้านนี้ก็คือ เป็นการยากที่จะทราบว่า สิ่งที่เขาตอบนั้นเป็นความเชื่อ ความคิดเห็น เจตคติ หรือความรู้สึกอันแท้จริงหรือไม่ ดังนั้นประเด็นสำคัญก็คือผู้สอบวัดจะต้องพยายามหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ตอบเปิดเผยความรู้สึกอันแท้จริงของเขาอย่างตรงไปตรงมา เครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดลักษณะทางด้านความรู้สึกอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ผู้วัดเป็นผู้ประเมิน เช่น จากการสังเกตพฤติกรรม และประเภทที่ผู้ถูกวัดรายงานความรู้สึกของตนเอง ซึ่งได้แก่การให้ตอบแบบสำรวจแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการทำ(ตอบ) สเกลวัดเจตคติ เป็นต้น

3. ด้านพฤติกรรม การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นการวัดสิ่งที่บุคคลแสดงออกภายนอก ซึ่งผู้สอบวัดอาจสังเกตเห็นได้ เช่น ความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ความสนใจ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ วิธีการสังเกตน่าจะดีที่สุดสำหรับการวัดพฤติกรรมทางจริยธรรม แต่ข้อจำกัดของวิธีการดังกล่าวอยู่ตรงที่ผู้สังเกตมักไม่ค่อยมีโอกาสดูได้เห็นพฤติกรรมที่แท้จริงตามธรรมชาติของผู้ถูกสังเกต เพราะบุคคลมักจะระมัดระวังพฤติกรรมของตนเองเมื่อมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมเกิดขึ้นเท่านั้น และเหตุการณ์ดังกล่าวมิใช่จะเกิดขึ้นตลอดเวลา หรือตามที่ต้องการให้เกิดจึงเป็นการยากที่ผู้สังเกตจะเฝ้ารออยู่ ที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ พฤติกรรมที่แสดงออกเพียงครั้งสองครั้งไม่อาจนำมาสรุปได้ว่าเป็นพฤติกรรมประจำตัวบุคคล เพราะมันอาจเป็นพฤติกรรมเป็นลักษณะอันแท้จริงของเขาหรือไม่ก็ได้

ด้วยข้อจำกัดของวิธีการสังเกตดังกล่าว การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงอาจใช้เทคนิคอื่น ๆ ด้วย เช่น เทคนิคการให้รายงานพฤติกรรมของตนเองโดยให้มีการบันทึกหรือตรวจสอบพฤติกรรมของตนเองเป็นประจำ เช่น ทุกวัน ทุกสัปดาห์ การตรวจสอบพฤติกรรมโดยการสังเกตอย่างสม่ำเสมอ และมีแบบบันทึก การตรวจสอบผลงาน ซึ่งสะท้อนพฤติกรรมการทำงาน การวัดพฤติกรรมโดยสร้างสถานการณ์ นักวิจัยทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ นิยมใช้วิธีนี้เพราะสามารถทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เราให้ผู้ถูกวัดแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม การสร้างสถานการณ์ที่สมจริง และเฝ้าสังเกตโดยผู้ถูกวัดไม่รู้ตัวจะทำให้ทราบพฤติกรรมทางจริยธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งไม่ว่าจะใช้เทคนิค

วิธีใดก็ตาม สิ่งที่คุณสอบวัดต้องการก็คือ พฤติกรรมอันแท้จริงที่แสดงถึงคุณภาพทางจริยธรรมของผู้แสดงพฤติกรรมนั้น ซึ่งสามารถสรุปเทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้วัดตามองค์ประกอบของจริยธรรมได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เทคนิคหรือเครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมตามองค์ประกอบของจริยธรรม

องค์ประกอบทางจริยธรรม	เทคนิคหรือเครื่องมือวัด
1. ด้านความรู้ความคิด	1. ข้อสอบ หรือแบบทดสอบ 2. การซักถาม หรือสัมภาษณ์ 3. สถานการณ์หรืองานแก้ปัญหา
2. ด้านความรู้สึก	1. การสังเกตพฤติกรรม 2. แบบสำรวจ 3. แบบสอบถาม 4. การสัมภาษณ์ 5. มาตรวัดเจตคติ
3. ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรม	1. แบบวัดเหตุผลทางจริยธรรม 2. การสัมภาษณ์
4. ด้านพฤติกรรม	1. การสังเกต 2. ใช้สถานการณ์ช่วย 3. ตรวจสอบผลงาน 4. รายงานพฤติกรรมตนเอง

การวัดจริยธรรมในแต่ละลักษณะสามารถวัดได้หลายวิธีและบางลักษณะก็อาจใช้วิธีเดียวกันหรือคล้ายกับลักษณะอื่นได้ ดังนั้นจึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าวิธีการใดดีที่สุด การจะเลือกใช้เครื่องมือชนิดใด ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ความพร้อมและความเหมาะสมในขณะนั้น ซึ่งในการวัดจริยธรรมทางธุรกิจอันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการวัดจริยธรรมในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบด้านความรู้ทาง

จริยธรรม ใช้การสอบถาม การทดสอบ บันทึกอนุทิน และแฟ้มสะสมงาน องค์ประกอบด้าน
ความรู้สึกที่มีต่อจริยธรรม ใช้การสอบถาม การวัดเจตคติ บันทึกอนุทิน และแฟ้มสะสมงาน และ
องค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม ใช้การสังเกตพฤติกรรม บันทึกอนุทิน และแฟ้มสะสม
งาน

ส่วนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย
ขอนำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน 2) การจัด
กลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน 3) ลักษณะสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
4) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน 5) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ในการพัฒนา
รูปแบบการเรียนการสอน 6) ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และ 7) การนำเสนอ
รูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีความสำคัญ ดังนี้

ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอน (Instructional Model) หมายถึง แบบแผนที่แสดงการจัด
โครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้บรรลุ
ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (วารินทร์ รัชมิพรหม, 2542: 45; Joyce and Weil, 1986; Kemp,
Morrison, and Ross, 1994; Dick and Carey, 1997) ดังนั้นเพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มี
ประสิทธิภาพ คือสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องมี
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน (Instructional Development) ซึ่งเป็น การกำหนดแบบแผนการ
จัดการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า โดยการจัดทำขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนอย่าง
ชัดเจน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่างๆ ของการจัดการเรียน การสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์
เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน และกิจกรรม
สนับสนุนอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กันต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ และเมื่อนำรูปแบบ การเรียนการสอนไปปฏิบัติจะสามารถทำ
ได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย และเกิดผลตามที่ต้องการทุกประการ ดังนั้น
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้

อย่างสะดวก รวดเร็ว ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นใน การจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญคือช่วยให้ ผู้เรียนได้เกิด การเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาให้มีคุณลักษณะตามพึงประสงค์

การจัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอน

Joyce and Weil (1986: 5-14) ได้จัดกลุ่มรูปแบบการเรียนการสอนสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่เน้นการประมวลผลข้อมูล (The Information Processing Family) รูปแบบ การสอนในกลุ่มนี้เน้นการค้นหาและประมวลผลข้อมูล ให้รู้ปัญหาและหาคำตอบของปัญหา และให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและสร้างมโนทัศน์ รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้บางรูปแบบเน้น ให้ผู้เรียนสร้างมโนทัศน์และทดสอบสมมติฐาน บางรูปแบบมุ่งที่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ บางรูปแบบมุ่งส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาโดยทั่วไป ตัวอย่างของรูปแบบการสอนใน กลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) รูปแบบการสอนแบบ สืบสอบ ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Inquiry Model) รูปแบบการสอนกลยุทธการจำ (Memory Model)
2. กลุ่มที่เน้นตัวอย่างบุคคล (The Personal Family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้มุ่งพัฒนา ตัวบุคคล พัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ดีงาม เพื่อให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองดีขึ้น มีความ รับผิดชอบต่อการกระทำตนเอง มีความสามารถในการสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ สูงขึ้น ตัวอย่างของรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนแบบไม่สั่งการ (Non Directive Teaching Model) รูปแบบการสอนฝึกความตระหนักรู้ (Awareness Training Model)
3. กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่นและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้น การให้ กระบวนการประนีประนอมในการแก้ปัญหา เน้นการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น โดยใช้หลักการประชาธิปไตย ตัวอย่างรูปแบบการสอนในกลุ่ม เช่น รูปแบบการสอนแบบสืบสอบทางสังคมศาสตร์ (Social Science Inquiry Model) รูปแบบการสอนแบบให้ค้นคว้าเป็นกลุ่ม (Group Investigation Model)

4. กลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรม (The Behavioral Systems Family) รูปแบบการสอนในกลุ่มนี้มุ่งพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน และทักษะในการปฏิบัติ ทฤษฎีพื้นฐานที่รองรับรูปแบบการสอนในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของการปรับพฤติกรรม (Behavioral Modification) การรักษาเยียวาพฤติกรรม (Behavioral Therapy) การกำหนดงานและแจ้งผลความก้าวหน้าให้ผู้เรียนทราบอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น รูปแบบการฝึกความกล้าแสดงออก (Assertive Training Model) รูปแบบการเรียนรู้โดยมีเงื่อนไข (Contingency Management Model)

ลักษณะสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ลักษณะสำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรมีลักษณะดังนี้ (วารินทร์ รัตมีพรหม, 2542: 46)

1. มีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐาน รูปแบบการสอนต้องมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานอาจเกิดมาจากแนวคิดทางการศึกษา เช่น การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทฤษฎีจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นต้น ในการออกแบบการเรียนการสอนหนึ่งๆ อาจมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเพียงอย่างเดียว หรือมีแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ซึ่งแนวคิดหรือหลักการพื้นฐานนี้จะเป็นหลักหรือแนวในการกำหนดและจัดระเบียบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

2. มุ่งองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ ลักษณะนี้จัดเป็นสิ่งสำคัญที่ทำนายผู้ออกแบบหรือผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เนื่องจากจะต้องเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้เป็นไปอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐาน การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอนนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ ประสบการณ์ของผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ดังนั้นการกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องวิเคราะห์จนสามารถมองเห็นความสำคัญ และความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้อย่างชัดเจน จึงจะสามารถกำหนดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะของรูปแบบการเรียนการสอนในข้อนี้จะแตกต่างกันออกไป และยังไม่มีข้อกำหนดใด

ที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับกันในศาสตร์ของการสอนว่าจะต้องมีลักษณะหรือรูปแบบเป็นอย่างไรเป็น
อย่างนั้น

3. มีการพัฒนาหรือการออกแบบอย่างเป็นระบบ ในการออกแบบหรือการพัฒนา รูปแบบ
การเรียนการสอนจะต้องเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การศึกษาวเคราะห์ข้อมูลและองค์ประกอบของการ
เรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง การกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น การจัด ความสัมพันธ์ของ
องค์ประกอบให้สอดคล้องกัน การนำแผนของการจัดการเรียนการสอนไปทดลองใช้การประเมิน
เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อยืนยันผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน สามารถ
พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ จึงจะยอมรับว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้นมี
ประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนมีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนที่สำคัญ ได้แก่ วัตถุประสงค์การจัดการเรียน
การสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล
การเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนเพื่อต้องการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนใน 3 ด้าน (Krathwohl, Bloom, and Masia, 1964: 6-8) ได้แก่

1.1 ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านความรู้
ความเข้าใจ และความสามารถในการคิด เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา เป็นต้น

1.2 ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านอารมณ์ จิตใจ
ความรู้สึก ค่านิยม คุณลักษณะนิสัย เช่น ผู้เรียนมีความสนใจ ความกระตือรือร้น การเข้าร่วม
กิจกรรม ความตั้งใจ ความรับผิดชอบ เป็นต้น

1.3 ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะความสามารถในการใช้สติปัญญาเพื่อประพจน์ ปฏิบัติ หรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว เช่น ความสามารถในการทำงาน การนำความรู้ไปใช้ เป็นต้น

2. เนื้อหาสาระ

วิชัช วงษ์ใหญ่ (2543: 10-15) ได้เสนอสาระสำคัญของเนื้อหาสาระในองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนไว้ว่าการจัดเนื้อหาสาระในรูปแบบการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับหลักสูตรในระดับต่าง ๆ และยังต้องให้มีความสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ซึ่งหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ยึดยึดความรู้ เนื้อหาสาระให้กับผู้เรียน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม บทบาทผู้สอนเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ รับผิดชอบและวิเคราะห์วิธีการเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ การสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้จากกลุ่ม โดยผู้เรียนสร้างความรู้เชิงความคิดสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางวิชาการที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทักษะทางสังคม ให้ผู้เรียนมีความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ มีสุนทรียภาพ พร้อมทั้งจะสร้างสังคมให้มีความรักในเพื่อนมนุษย์ มีความรัก และรับผิดชอบต่อครอบครัว รักชุมชน รักธรรมชาติให้มีความสมดุล มีเอกภาพเพื่อให้เกิดความสุขและสันติ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเตรียมตัวเพื่อกำหนดหน้าที่แห่ง การเรียนรู้ พร้อมทั้งจะรับและเลือกปฏิบัติ ข้าราชการ เทคโนโลยีด้วยวิธีทางแห่งปัญญา

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

สำหรับองค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชัช วงษ์ใหญ่ (2543: 58-61) ได้ให้สาระสำคัญพอสรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนต้องมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถสร้างองค์ความรู้เองได้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทำได้โดยการจัดการเรียนการสอน ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

(Student Centered) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ คือให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทำงานในลักษณะกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้น ทำลายความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความสนุก เพลิดเพลิน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและอย่างมีความหมายอันนำไปสู่การเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

4. สื่อการเรียนการสอน

องค์ประกอบด้านสื่อการเรียนการสอน สมบูรณ์ สงวนญาคี (2534: 43–44) และ ประมวล สะกิมิ (2535: 339–340) ได้ให้หลักการพอสรุปสาระสำคัญได้ว่า สื่อการเรียนการสอน นับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ การจัดการเรียนการสอนที่มีความสำคัญสำหรับช่วยให้ผู้เรียนได้ เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสื่อการเรียนการสอนอาจเป็นทั้งวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดีขึ้นจากประสบการณ์ที่มีความหมายในรูปแบบต่าง ๆ
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้มากขึ้น ใช้เวลาในการเรียนรู้น้อยลง
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างกระตือรือร้น
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ มั่นใจ และจดจำได้นาน
- 5) ช่วยส่งเสริมการคิด และการแก้ปัญหาในการเรียนรู้
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ ในการเรียนรู้ได้ เช่น ทำสิ่งซับซ้อนให้ง่ายขึ้น ทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้ดูช้าลง ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงช้าให้ดูเร็วขึ้น ทำสิ่งที่ใหญ่มาให้เล็กเหมาะแก่การศึกษา ทำสิ่งที่เล็กมากมองเห็นได้ชัดเจนเหมาะแก่การศึกษา นำสิ่งที่เกิดในอดีตมาศึกษาในปัจจุบัน นำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้

7) ช่วยลดการบรรยายของผู้สอนให้น้อยลง แต่ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น

8) ช่วยลดการสูญเปล่าทางการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผลการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 16); บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์ (2544: 126–127); Ancess and Falk (1995: 34–36) สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการเรียนรู้ควรยึดหลักการของการประเมินผลเพื่อการค้นหา และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพความเป็นจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน จากการปฏิบัติที่ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรม ซึ่งให้ผู้เรียนทำตามที่กำหนด หรือเลือกทำตามความถนัด ความสนใจ งานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ทำมักจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตั้งแต่ข้อสอบเขียนตอบและการปฏิบัติตามสถานการณ์ชีวิตจริง ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนจะนำผลการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างแน่ชัดก็ตาม แต่ก็สามารถดำเนินการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย รวมทั้งมีการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อสะดวกแก่การนำมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการประเมินผลผู้เรียน เช่น การสังเกต การสอบถาม การตรวจแบบฝึกหัดหรือผลงาน การทดสอบ การเขียนบันทึกอนุทินของผู้เรียน เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ผู้ที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) 2) กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) และ 3) กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

จากการศึกษาแนวคิดของนักจิตวิทยา ได้แก่ อารี พันธ์มณี (2534: 86); พรรณี ช. เจนจิต (2538: 161–184); ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 38-59); สุรางค์ โค้วตระกูล (2548: 135, 223); Bell-Gredler (1986: 76-112) และ Dembo (1994: 38–82) สามารถสรุปได้ว่า นักจิตวิทยากลุ่มนี้ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จะเป็นเงื่อนไขเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่เรียนรู้นั้น และการเรียนรู้จะมีความถี่มากขึ้นหากได้รับการเสริมแรง ซึ่งหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ ได้แก่

- 1) การเรียนรู้เกิดจากการกระทำ และการสังเกตจากผู้อื่น ซึ่งมีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ
- 2) การเสริมแรงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น และการเสริมแรงทางบวกดีกว่าการเสริมแรงทางลบ
- 3) การปฏิบัติพร้อมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยปรับปรุงการเรียนรู้และการคงทนของความจำ
- 4) การเรียนรู้เริ่มจากสิ่งที่ย่อยไปหาสิ่งที่มีความสลับซับซ้อน และการเรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่
- 5) การเรียนรู้ควรเริ่มจากทีละเล็กทีละน้อย และเป็นไปตามลำดับขั้นตอน
- 6) การปฏิบัติตามต้องการหรือผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ควรมีการบอกกล่าวไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดไว้เป็นจุดประสงค์
- 7) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความใกล้ชิดระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เช่น เมื่อผู้สอนแสดงบัตรคำ แล้วให้ผู้เรียนอ่านบัตรคำนั้นทันที

8) การฝึกหัด เป็นการทำพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้อย่างคงทน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่จำเป็นในการเรียนทักษะต่าง ๆ

9) สภาพของแรงขับ (Drive) มีความสำคัญในการเรียนรู้ การจูงใจทั้งทางกาย และทางจิตใจ มีผลต่อการเรียนรู้

10) ความขัดแย้งและความคับข้องใจจะเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนประสบกับปัญหา อาจเป็นได้ทั้งอุปสรรค และแรงจูงใจ

11) ผลของการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้ หรือวัดได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม” ที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในลักษณะของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วแจ้งให้ผู้เรียนรับทราบ การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้เลือกแบบหรือการกระทำตาม การฝึกหัด การจัดบทเรียนออกเป็นส่วนตัวและเรียงลำดับจากง่ายไปยาก การเสริมแรง และการวัดประเมินผลการเรียนที่มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันที เป็นต้น

2. กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism)

จากการศึกษาแนวคิดของนักจิตวิทยา ได้แก่ อารี พันช์มณี (2534: 137-166); พรรณี ช. เจนจิต (2538: 188-203); กาญจนา คุณานุรักษ์ (2543: 191-225); ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 60-84); สุรางค์ โค้วตระกูล (2548: 149-164); Bell-Gredler, (1986: 151-184) และ Dembo (1994: 86-141) สามารถสรุปได้ว่า นักจิตวิทยากลุ่มนี้มีความเชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำ ผู้สอนมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าที่เป็นปัญหากับสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ผลของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ยอมรับว่า ในกระบวนการเรียนรู้สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ในการแก้ปัญหา และแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเสริมแรง หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ได้แก่

- 1) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการ ความสนใจ เป็นผู้ริเริ่มและการลงมือกระทำด้วยตนเองจะเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับตัวผู้เรียนเอง ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเรียน และสามารถเรียนรู้ได้เร็ว
- 2) การจัดการเรียนการสอน ถ้าผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนมองเห็น โครงสร้างของสิ่งที่เรียน จะช่วยให้จำสิ่งที่เรียนได้ดี สามารถทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์ ซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อีกมากมาย
- 3) ผู้สอนควรตั้งประเด็นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบ ซึ่งอาจจะเป็นการค้นคว้าตามคำพังหรือเป็นกลุ่ม ซึ่งการให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบนั้นไม่เพียงแต่จะฝึกให้มีทักษะในการแก้ปัญหาเท่านั้น แต่จะเป็นการช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ของตน ซึ่งจะทำให้เป็นนักแก้ปัญหาต่อไปในอนาคต
- 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน และผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
- 5) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสามารถสรุปข้อมูลนั้นก็คือการเรียนรู้จากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย เรียนรู้กระบวนการหรือวิธีการเรียนรู้จะได้ผลดีกว่าการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาหรือการอธิบายของผู้สอน
- 6) การจัดและรวมความรู้เข้าด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการเรียนรู้จากสิ่งที่ยากไปหาสิ่งที่ง่าย ชักชวน ทำให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงความรู้ได้ดี
- 7) วิธีการคิดเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม” ที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ การบอกให้ผู้เรียนได้รับทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ การทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียน การจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามลำพัง หรือเป็นกลุ่ม การจัดบทเรียนที่คำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เป็นต้น

3. กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

จากการศึกษาแนวคิดของนักจิตวิทยา ได้แก่ พรณิ ช. เชนจิต (2538: 233-264); กาญจนา คุณานุรักษ์ (2543: 234-247); สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2548: 132-223) และ Dembo (1994: 200-230) สามารถสรุปได้ว่า นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อในความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความสามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ ให้สังคมมีอิสระเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเดือดร้อน หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ได้แก่

- 1) ผู้เรียนมีฐานะเป็นเอกัตบุคคล เป็นผู้ที่มีความต้องการ ความถนัดและความสามารถที่หลากหลายแตกต่างกัน และผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้
- 2) การรู้จักตนเอง (Self Concept) และการยกย่องตนเอง (Self Esteem) และความรู้สึก (Feeling) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
- 3) ผู้เรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อบทเรียนนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ และต้องการที่จะเรียนรู้
- 4) การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนที่มีแต่ความอบอุ่น ความเป็นมิตร ความเป็นประชาธิปไตย มีการช่วยเหลือหรือร่วมมือกัน การเข้มงวดกวดขันมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้น้อย
- 5) ในการจัดการเรียนการสอนควรพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย นั่นคือ ผู้สอนควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชมหรือมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน และให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

6) การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ว่าควรจะเรียนรู้อย่างไร (Process of Learning) มีความสำคัญมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหา และข้อเท็จจริงต่าง ๆ

7) การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเอง มีความหมายและประโยชน์ต่อผู้เรียนมากกว่าการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยคนอื่น

8) ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแล้ว เช่น อาหาร น้ำ ความปลอดภัย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม” ที่นำมาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน คือ ผู้สอนต้องทำความเข้าใจลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นในด้านความรู้ ความสามารถ ความสนใจ รูปแบบการเรียนรู้ และต้องช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ค้นพบตนเอง คอยช่วยเหลือให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีโอกาสได้รับ หรือประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ของตนเองตามศักยภาพของแต่ละคน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกเนื้อหาสาระตาม que ผู้เรียนสนใจ ต้องการ และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอนที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น และผู้เรียนแต่ละคนได้รับ การตอบสนองขั้นพื้นฐาน เช่น ได้รับประทานอาหาร น้ำ ความปลอดภัย เป็นต้น

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ผลจากการศึกษาขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดต่าง ๆ

แนวคิด	ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
Bertalanffy (1968)	1. ระบุปัญหา ได้แก่ การประเมินความต้องการ การอธิบายสภาพปัญหา 2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ได้แก่ ด้านผู้เรียน สภาพแวดล้อม ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง 3. วิเคราะห์ภาระงาน ได้แก่ เวลาที่ดำเนินการ 4. ระบุจุดมุ่งหมาย ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมายระหว่างทาง และการกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทาง 5. ระบุรายละเอียดของวิธีการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน 6. สร้างต้นแบบ ได้แก่ วัสดุการสอน วัสดุแบบทดสอบ 7. การนำต้นแบบไปทดลองใช้ 8. วิเคราะห์ผลการทดลองใช้ 9. นำผลการทดลองใช้มาพิจารณาปรับปรุง ตัดสินใจ
Davis, Alexander, Yalon (1974) (วารินทร์ รัชมีพรหม, 2542 อ้างถึง Davis, Alexander, Yalon, 1974)	1. วิเคราะห์ข้อกำหนดของระบบ ได้แก่ ระบุสภาพปัญหาและความ ต้องการ ระบุรายละเอียดของเป้าหมาย 2. ออกแบบระบบ ได้แก่ การออกแบบสื่อ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และนำไปทดลองใช้ 3. ประเมินประสิทธิภาพของระบบ ได้แก่ การนำรูปแบบการสอนไป ใช้เปรียบเทียบกับแผนการปฏิบัติงาน
Air Force Model (1975) (วารินทร์ รัชมีพรหม, 2542 อ้างถึง Air Force Model, 1975)	1. กำหนดความต้องการในพฤติกรรมต่าง ๆ ของงาน 2. กำหนดความต้องการในการฝึกอบรม 3. เขียนวัตถุประสงค์ พฤติกรรม และข้อทดสอบ 4. ออกแบบกระบวนการสอน และสื่อการสอน 5. ดำเนินการสอน และประเมินผลการสอน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวคิด	ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
Gagne and Briggs (1979)	1. ดำเนินการวิเคราะห์ระดับของระบบ 2. กำหนดผลผลิตของการสอน 3. วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ 4. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 5. กำหนดลำดับขั้นตอนการสอน 6. ระบุรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอน 7. เลือกสื่อการเรียนการสอน 8. ประเมินพฤติกรรมผู้เรียน 9. ประเมินผลการสอน
Dick and Carey (1989)	1. ระบุจุดมุ่งหมายของการออกแบบการเรียนการสอน 2. เขียนวัตถุประสงค์ 3. พัฒนาวัสดุการสอน 4. นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ 5. ประเมินรูปแบบการเรียนการสอน
Seels and Glasgow (1990)	1. วิเคราะห์ปัญหา 2. วิเคราะห์การสอนและกิจกรรม 3. วิเคราะห์วัตถุประสงค์การสอน 4. พัฒนาวัสดุการสอน 5. นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ 6. ประเมินผล 7. เผยแพร่

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แนวคิด	ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
Leslin, Pollock and Reigeluth (1992)	1. การวิเคราะห์ความต้องการ 2. วิเคราะห์ปัญหา 3. วิเคราะห์ข้อบ่งชี้ 4. วิเคราะห์และจัดลำดับเนื้อหา 5. ระบุเหตุการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอน 6. ดำเนินการออกแบบการสอน 7. ประเมินผลการสอน
Kemp, Morrison and Ross (1994)	1. วิเคราะห์สภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอน 2. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน 3. วิเคราะห์ทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน 4. วิเคราะห์ภาระงาน 5. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 6. จัดลำดับเนื้อหาวิชา 7. กำหนดยุทธวิธีการสอน 8. นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ 9. ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน
วารินทร์ รัชมีพรหม (2542)	1. วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ภาระงาน ผู้เรียน และทรัพยากร 2. ออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน 3. พัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอน 4. นำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ 5. ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาขั้นตอนพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นที่ 3 ออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นที่ 4 นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และขั้นที่ 5 ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนมีสาระสำคัญ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ

การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ คือการใช้กระบวนการประเมินความต้องการซึ่งเป็นเครื่องมือในการค้นหาปัญหาที่จะนำมาออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีการให้รายละเอียดของปัญหา ระบุแหล่งของปัญหาและส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา คำถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ก็คือ ปัญหาที่มีหรือไม่มี ปัญหาอะไรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่แท้จริงหรือไม่ อะไรคือสาเหตุของปัญหา อะไรคือวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ข้อจำกัดคืออะไร และเป้าประสงค์ของการออกแบบการเรียนการสอนคืออะไร เป็นต้น วัตถุประสงค์ของการออกแบบและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะได้มาจากกระบวนการประเมินความต้องการดังกล่าว และการประเมินความต้องการยังเป็นการกำหนดความเข้าใจว่าการเรียนการสอนที่จะทำการออกแบบและพัฒนานั้นเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือเป็นสิ่งที่ต้องการอย่างแท้จริงหรือไม่

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กิจกรรมหรืองาน การวิเคราะห์นักศึกษา และการวิเคราะห์ผู้สอนในด้านรูปแบบการสอน

1. การวิเคราะห์กิจกรรมหรืองาน เป็นการวิเคราะห์หารายละเอียดของกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม ในการวิเคราะห์อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์ การสังเกตกิจกรรมหรืองานที่ได้ทำอยู่แล้วเพื่อให้เกิดความรู้ตามทักษะที่ต้องการกิจกรรมหรืองานที่ดี และไม่จำเป็นต้องแยกออกจากกันให้ชัดเจน การวิเคราะห์งานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน (Learning Task Analysis) มีงานที่ต้องมีการกระทำ 5 ประการ

ตามองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน 2) กำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 3) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) กำหนดสื่อการเรียนการสอน และ 5) กำหนดแนวทางในการประเมินผลการเรียน

2. การวิเคราะห์นักศึกษา เป็นการวิเคราะห์คุณลักษณะของนักศึกษาในประเด็นต่างๆ ที่จะ มีผลต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นอายุ เพศ พื้นฐานสังคม เศรษฐกิจ ความถนัด แรงจูงใจ ความรู้พื้นฐาน เดิมก่อนเรียน รวมทั้งความแตกต่างระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม ตลอดจนด้านระดับการพัฒนา (Development Levels) รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอสาระสำคัญของการวิเคราะห์นักศึกษา ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์นักศึกษาด้านพัฒนาการ

เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ จะนำไปใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีช่วงอายุประมาณ 18 ปี จนถึง 22 ปี ซึ่งจัดว่าเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (พาสนา จุลรัตน์, 2548: 55-56) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพัฒนาการ ของกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อนำมาเป็นข้อมูล พื้นฐานของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผลการศึกษา มีดังนี้

2.1.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

ลักษณะพัฒนาการทางกายโดยทั่วไปในวัยนี้คือ มีความเจริญสมบูรณ์ของ อวัยวะและระบบต่าง ๆ ของร่างกายในแง่ทำหน้าที่ได้ดีในแทบทุกด้าน ไม่มีช่วงใดในชีวิตที่บุคคล จะมีความสมบูรณ์ของร่างกายเท่าเทียมกับในช่วงนี้ โดยทั่วไปในช่วงนี้บุคคลจะมีสุขภาพร่างกาย แข็งแรง มีความคล่องตัวในการเคลื่อนไหว และเป็นวัยแห่งการเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะเพศหญิงเป็น ช่วงที่เหมาะสมแก่การมีบุตร พัฒนาการทางกายที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษสำหรับบุคคลวัยนี้คือการ ป้องกันไม่ให้ตนติดเอดส์ เพราะเอดส์เป็นโรคติดต่อร้ายแรงในสังคมปัจจุบัน

2.1.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์

ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น บุคคลจะมีพัฒนาการทางอารมณ์ที่สมบูรณ์สูงสุด จึงเป็นวัยที่มั่นคงทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้เป็นอย่างดี และสามารถแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม พัฒนาการทางอารมณ์ของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะสมบูรณ์มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางอารมณ์ในวัยที่ผ่านมา

2.1.3 พัฒนาการทางด้านสังคม

ในระยะนี้บุคคลจะเริ่มรู้จักการวางแผนชีวิตให้กับตนเอง เช่น การเลือกอาชีพ การเลือกคบเพื่อน และการเลือกคู่ครอง เป็นต้น ดังนั้น พัฒนาการทางด้านสังคมในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะเห็นได้ชัดเจนจากการที่บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้าง เช่น เพื่อนร่วมงาน สมาชิกในครอบครัว หรือคู่สมรส เป็นต้น ได้มีผู้ทำการศึกษาและเสนอแนะว่าบุคคลที่สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ควรมีลักษณะดังนี้ (พาสนา จูรัตน์, 2548: 55-56) มีความเข้าใจตนเองในแง่ความเข้มแข็งและความอ่อนแอดีพอสมควร มีความพึงพอใจในสิ่งแวดล้อมที่อยู่ มีความสามารถและความพร้อมที่จะปรับปรุงตัวเองให้ทันกับเหตุการณ์อันหลากหลาย และมีความสามารถร่วมกิจกรรมของสังคมและหมู่คณะ อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่ตอนต้นจะประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสังคมที่บุคคลในช่วงที่ผ่านมา

2.1.4 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

นักจิตวิทยาเชื่อว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของบุคคลจะเจริญ ถึงขีดสุดในวัยนี้ คือเมื่ออายุ 25 ปี จากนั้นก็จะเริ่มลดลง ในช่วงนี้บุคคลจะเริ่มประกอบอาชีพ มีหน้าที่การงานที่ต้องรับผิดชอบ จึงเป็นช่วงที่บุคคลสามารถทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มากพอในการที่ทำให้ตนประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น ในหน่วยงานต่าง ๆ จะพบว่าผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมักเป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งในวัยนี้มีความสามารถในการใช้ความคิดทางนามธรรม (Formal Operations Stage) ได้อย่างสมบูรณ์ คือสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อยู่ในใจ สามารถคิดเพื่อหาข้อสรุปอย่างมีเหตุผลต่อวัตถุเรื่องต่าง ๆ กระบวนการต่าง ๆ หรือแม้แต่ในเหตุการณ์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์

ด้วยตนเอง ในวัยนี้สามารถคิดในลักษณะของการออกแบบ การทดลองที่จะใช้การปฏิบัติการ โดยสามารถตั้งสมมติฐานนามธรรม ทำนาย ให้นิยาม ทดสอบสมมติฐาน และสรุปคุณลักษณะ ของขั้นปฏิบัติการอย่างมีรูปแบบ ประกอบด้วย การเกิดความคิดเชิงนามธรรม (Abstract Thinking) โดยไม่ต้องมีวัตถุสิ่งของ หรือเหตุการณ์ให้ปรากฏ สามารถที่จะเห็นสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ หรือพิจารณากำหนดสมมติฐานได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าความคิดเชิงนามธรรมได้ สภาวะแวดล้อมทางรูปธรรมไปสู่มโนภาพทางนามธรรม รู้จักเหตุผลและคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ความคิดในขั้นนี้จะเป็นไปตามเกณฑ์แบบวิทยาศาสตร์ ซึ่งแนวทางในการสอนสิ่งที่เป็นนามธรรม ของบุคคลในวัยผู้ใหญ่อ่อนต้น (18 ปีจนถึง 22 ปี) มีดังนี้ (กาญจนา คุณานุรักษ์, 2543: 160-161)

- 1) ใช้ยุทธวิธีการสอนและวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับพัฒนาการทางเชาว์ ปัญญาขั้น การปฏิบัติการอย่างมีรูปแบบ ตัวอย่างเช่น ทศานุภัณฑ์พวกแผนภูมิ แผนภาพ เปรียบเทียบ ให้เห็นโดยให้เป็นธรรมชาติง่าย ๆ แต่ชวนให้ติดตาม ประเภทกราฟ และไดอะแกรม มีการเตรียมพร้อมสำหรับการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการอธิบายแต่ละขั้นตอน
- 2) ให้โอกาสผู้เรียนตั้งคำถาม และสมมติฐานให้หลาย ๆ รูปแบบ เช่น คำถามเกี่ยวกับข้อถกเถียงต่าง ๆ ทางสังคม พิจารณาจำแนกสมมติฐานด้วยคำอื่น ๆ
- 3) สนับสนุนให้ผู้เรียนอธิบายวิธีการแก้ปัญหา เช่น จัดให้ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาให้กับคนอื่น ให้แสดงออกซึ่งการคิด การหาทางแก้ปัญหา โดยไม่มีเพื่อนคนอื่น ๆ เป็นผู้ร่วมฟัง และสังเกตการณ์แก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอนว่าเป็นไปตามเหตุผล มีความเป็นเหตุเป็นผล หรือไม่และต้องแน่ใจว่าการทดสอบที่ผู้สอนถามต้องมากกว่าการถามความจำ หรือคำตอบที่มีคำตอบเดียว ควรจะเป็นคำตอบแบบอัตนัยมากกว่าปรนัย เช่น อาจจะให้ผู้เรียนพิจารณาตัดสินใจ ถกเถียงทางสังคมในด้านลบและบวก

2.2 รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles)

รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) หมายถึง วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มี ปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือสิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบ หรือวิธีการที่เป็น ลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นในด้านการรับรู้ การคิด การแก้ปัญหการเรียนรู้ และการมีสัมพันธภาพต่อบุคคลในสภาพของการจัดการเรียนการสอน (Mayer, 1987: 497; Dembo,

1994: 403; Cotton, 1995: 125- 126; Riding and Rayner, 1999: 48–52) ซึ่งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาค้นคว้าเพื่อที่จะหาคำตอบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของคนเรานั้นมีกี่แบบ เพื่อจะได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ดังเช่น

Hamacheck (1995: 259-263) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 การเรียนรู้ด้วยการมองเห็น (Visual Learning) คือ การเรียนรู้ด้วยการอ่าน การดูแล้วเลียนแบบ

แบบที่ 2 การเรียนรู้ด้วยการฟัง (Aural Learning) คือ การเรียนรู้ด้วยการฟัง บรรยาย การบอกเล่า

แบบที่ 3 การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Psychical Learning) คือ การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง หรือการฝึกทักษะต่าง ๆ

Kolb (2005: 207-212, <http://faculty.washington.edu/chudler/baw1.html>)

ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ ออกเป็น 3 แบบ (VAK) ได้แก่

แบบที่ 1 การเรียนรู้โดยการมองเห็น (Visual) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการผ่านสายตา เช่น การอ่าน การดู การมอง

แบบที่ 2 การเรียนรู้โดยการฟัง (Auditory) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการฟัง การได้ยิน

แบบที่ 3 การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวปฏิบัติ (Kinesthetic) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหว หรือการปฏิบัติ

นอกจากนี้ Kolb ยังได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ออกเป็น 4 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 ผู้เรียนรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสและความรู้สึก (Innovative Learners)

ซึ่งผู้เรียนแบบนี้สามารถประมวลกระบวนการเรียนรู้ได้ดียิ่งในภาวะที่ตนเองได้มีโอกาสเฝ้ามอง หรือ การได้รับการสะท้อนกลับทางความคิดจากที่ต่างๆ สมองซึกขาของพวกนี้ทำหน้าที่เสาะหา ความหมายของสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์ สมองซึกซ่ายชุดค้นเหตุผลและความเข้าใจจากการ วิเคราะห์

แบบที่ 2 ผู้เรียนรับรู้ในลักษณะรูปธรรมและนำสิ่งที่รับรู้มาประมวลกลไกหรือ กระบวนการเรียนรู้ (Analytic Learners) ซึ่งผู้เรียนแบบนี้จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้มองสังเกต สมองซึก ขวาเสาะหาประสบการณ์ที่จะสามารถผสมผสานการเรียนรู้ใหม่ ๆ และต้องการความแจ่มกระจ่าง ในเรื่องคำตอบขององค์ความรู้ที่ได้มา ในขณะที่สมองซึกซ่ายมุ่งวิเคราะห์จากความรู้ใหม่ จะเรียนรู้ โดยการผ่านจิตสำนึกจากการเฝ้ามองแล้วค่อย ๆ ตอบสนอง

แบบที่ 3 ผู้เรียนรับรู้โดยผ่านจากกระบวนการความคิดและสิ่งที่เป็นนามธรรม (Commonsense Learners) ซึ่งผู้เรียนแบบนี้จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อต้องทำการทดลอง หรือกระทำจริง สมองซึกขวามองหากลยุทธ์ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบขององค์ความรู้ไปสู่การนำไปใช้ ในขณะที่ สมองซึกซ่ายมองหาสิ่งที่จะเป็นข้อมูลเพิ่มเติม จะเรียนรู้โดยใช้สัญญาณหยั่งรู้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ เป็น รูปธรรมแล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์จากการรับรู้ที่ได้มาเป็นองค์ความรู้

แบบที่ 4 ผู้เรียนจะรับรู้ผ่านสิ่งที่ป็นรูปธรรมและผ่านการกระทำ (Dynamic Learners) ซึ่งผู้เรียนแบบนี้จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ป็นรูปธรรม และใช้การ วิเคราะห์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและโดดเด่นขึ้น

Gregorc (2005: 256-264) เชื่อว่ารูปแบบการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการ สืบเสาะแสวงหาสารสนเทศ (Information) ซึ่งกระบวนการในการสืบเสาะแสวงหาสารสนเทศ นั้น ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นจะใช้วิธีการ กระบวนการอย่างไร ซึ่งตามแนวคิดของ เกรกอร์ซ (Gregorc) จะมองรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 มองลักษณะของเนื้อหาที่เรียน ได้แก่ เป็นการวัดว่าผู้เรียน มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนามธรรม (Abstract : A) หรือมีรูปแบบการเรียนรู้ แบบเป็นรูปธรรม (Concrete : B) มิติที่ 2 มองในลักษณะของการเรียงลำดับเนื้อหาการเรียน ได้แก่

การเรียนรู้แบบสุ่มเนื้อหา (Random : C) หรือการเรียนรู้แบบเรียงลำดับ (Sequential : D) จากการมองรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนใน 2 มิติดังกล่าว จึงจำแนกรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนออกเป็น 4 แบบ คือ

แบบที่ 1 ผู้เรียนแบบ AC หมายถึง ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรม และมีการเรียงลำดับเนื้อหาแบบสุ่ม

แบบที่ 2 ผู้เรียนแบบ AD หมายถึง ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นนามธรรมชอบลงมือปฏิบัติ และมีการเรียงลำดับเนื้อหาเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับ

แบบที่ 3 ผู้เรียนแบบ BC หมายถึง ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม และมีการเรียงลำดับเนื้อหาแบบสุ่ม

แบบที่ 4 ผู้เรียนแบบ BD หมายถึง ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นรูปธรรมชอบลงมือปฏิบัติ และมีการเรียงลำดับเนื้อหาเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับ

Reichman and Grasha (1975: 86-87) ได้แบ่งรูปแบบ การเรียนรู้ออกเป็น 6 แบบ คือ

แบบที่ 1 การเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance Learning) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้จะไม่สนใจการเรียนรู้ ไม่ต้องการเรียน ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้จะคิดว่าการเรียนเป็นสิ่งที่ น่าเบื่อหน่าย

แบบที่ 2 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participant Learning) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ต้องการที่จะเรียนรู้ ชอบเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน และมีส่วนร่วมกับคนอื่นที่จะทำตามข้อตกลงร่วมกัน ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้จะมีความรู้สึกว่าตนเองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการเรียนรู้ หรือกิจกรรมในชั้นเรียนให้มากที่สุด

แบบที่ 3 การเรียนรู้แบบแข่งขัน (Competitive Learning) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ ต้องแข่งการเรียนรู้กับคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน เพื่อให้ตนเองได้รับรางวัลจากการเรียน เช่น คะแนน คำชมเชย หรือความสนใจจากผู้สอน ผู้เรียนจะมองชั้นเรียนเป็นสนามแข่งที่ต้องมีการแพ้ การชนะ และผู้เรียนมีความรู้สึกว่าคุณเองนั้นต้องชนะผู้อื่นอยู่เสมอ

แบบที่ 4 การเรียนรู้แบบพึ่งพา (Dependent Learning) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ ต้องการได้รับคำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะจากผู้อื่น ต้องอาศัยแรงจูงใจจากภายนอก เป็นผู้เรียนที่ขาดความกระตือรือร้น มีความอยากเรียนรู้น้อยและจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน ผู้เรียนจะเห็นผู้สอน หรือกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียนเป็นแหล่งของโครงสร้างความรู้และแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ ผู้เรียนแบบนี้มักไม่มีความคิดริเริ่มหรือความคิดบางอย่างเป็นของตนเอง

แบบที่ 5 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผู้เรียนที่มีแบบการเรียนรู้แบบนี้จะมีความรู้สึกว่าคุณเองจะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และความสามารถกับผู้อื่น ผู้เรียนแบบนี้จะร่วมมือกับผู้สอนและกลุ่มเพื่อนเพื่อที่จะทำงานร่วมกัน ตลอดจนมีความเห็นว่าชั้นเรียนเป็นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่นเดียวกับการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา

แบบที่ 6 การเรียนรู้แบบอิสระ (Independent Learning) ลักษณะผู้เรียนแบบนี้ชอบที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีความตั้งใจศึกษาเพื่อให้เรียนรู้ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ชอบความเป็นอิสระ ไม่ชอบการบังคับ เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า “รูปแบบการเรียนรู้” นับว่าเป็นข้อมูลด้านผู้เรียนที่สำคัญประการหนึ่งที่คุณพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรคำนึงถึงด้วยเช่นกัน เพราะถ้าพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนได้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ก็จะทำให้รูปแบบการเรียน การสอนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับรูปแบบ การเรียนรู้ของผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดของเฮมาเช็กและโคลบ์ที่ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนตามช่องทางการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ด้วยการดูหรือการอ่าน การเรียนรู้ด้วยการฟัง และการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

3. การวิเคราะห์ผู้สอนในด้านรูปแบบการสอน

รูปแบบการสอน (Teaching Styles) หมายถึง ลักษณะหรือวิธีการจัดการเรียน การสอน เป็นลักษณะเฉพาะของผู้สอนแต่ละคน ซึ่งการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการสอนของผู้สอนจะเป็น ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษารูปแบบการสอนมีรายละเอียด ดังนี้

(<http://members.shaw.ca/mdde615/tchstycats.htm#formal>)

แบบที่ 1 ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้จัดการเรียนการสอนที่เน้นรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Formal Authority) ผู้สอนที่มีรูปแบบการสอนแบบนี้จะมีบทบาทเป็นผู้ที่ควบคุมหรือจัดการให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย พร้อมทั้งจะรับการถ่ายทอด เนื้อหาวิชาความรู้จากผู้สอน

แบบที่ 2 ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้สาธิต (Demonstrator or Personal Model) ผู้สอนที่มีรูปแบบการสอนแบบนี้จะมีบทบาทเป็นผู้สาธิต ซึ่งผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยการสาธิต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการปฏิบัติต่าง ๆ โดยการดูหรือเลียนแบบจากการสาธิตของผู้สอน

แบบที่ 3 ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ผู้สอนที่มีรูปแบบการสอนแบบนี้จะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งผู้สอนจะทำหน้าที่จัดประสบการณ์เรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียน

ศิริยุภา พูลสุวรรณ (2542: 45) ได้จำแนกรูปแบบการสอนออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 รูปแบบการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้นำในชั้นเรียน (Conductor) คือผู้สอนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ ชี้นำ ควบคุมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่

แบบที่ 2 รูปแบบการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้ประสานงาน (Co-ordinator) คือผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

แบบที่ 3 รูปแบบการสอนที่ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คือผู้สอนมีหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก ประสานงาน ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม ช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษารูปแบบการสอน (Teaching Styles) ของอาจารย์ผู้สอนที่ร่วมนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจไปด้วยเช่นกัน

ขั้นที่ 3 การออกแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่นักพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อออกแบบการเรียนการสอนที่ให้องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียน การสอนมีความสัมพันธ์กัน ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาเนื้อหาความรู้ อาจแยกองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1.1 พัฒนารายละเอียดของเนื้อหาความรู้แต่ละหน่วย รายละเอียดจะประกอบไปด้วยความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริง หลักการหรือกระบวนการ

1.2 พัฒนาสิ่งที่เป็นตัวอย่างของเนื้อหาแต่ละหน่วย

1.3 พัฒนาการฝึกปฏิบัติในแต่ละหน่วยของเนื้อหา การมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ ฝึกปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนมีหลายแนวทาง เช่น การพัฒนาการเรียนการสอนโดยยึดพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Domain) แล้วเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าวในลักษณะของแผนการสอน (Lesson Plan) ที่จะดำเนินการอย่างไรบ้าง

โดยทั่วไปการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมักจะมีขั้นตอนหรือกิจกรรมการเรียน การสอน ดังนี้

2.1 การสร้างแรงจูงใจ ในขั้นตอนแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ความตั้งใจ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน และแรงจูงใจนี้ควรแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยอาจใช้ การเสริมแรง ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม

2.2 ให้อัตนุประสงค์แก่ผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนได้ทราบบ้างว่าเขาจะได้เรียนอะไร ผู้เรียนจะมีความก้าวหน้าในการเรียนได้ดีถ้าผู้เรียนได้ทราบวัตถุประสงค์ของการเรียนก่อน

2.3 คำนึงถึงความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ในกระบวนการเรียนการสอนต้องให้ผู้รู้ชัดเจนว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ มีทักษะ และเจตคติอย่างไรบ้างก่อนมาเรียน

2.4 ให้สารสนเทศและตัวอย่าง สารสนเทศที่เป็นผลสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าจะต้องรับเข้าสู่สติปัญญา ความคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดผลต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สารสนเทศที่ให้อาจเป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ เป็นตัวอย่างทักษะ ซึ่งอาจให้ในรูปแบบบรรยายในรูปแบบสื่อที่นำเสนอ ให้การปฏิบัติให้ทำตามความสอดคล้องของเนื้อหา

2.5 การให้การฝึกปฏิบัติและข้อมูลย้อนกลับ ในการที่ผู้เรียนเรียนรู้ เนื้อหาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) นักเรียนต้องปฏิบัติพฤติกรรมนั้นๆ และการฝึกปฏิบัติต้องให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

2.6 การประเมินผล เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร และผลการเรียนรู้นั้นเป็นอย่างไร มีสิ่งใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข การประเมินผลทำให้ทราบว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรมาบ้าง และมีสิ่งใดบ้างที่ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

เมื่อการออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนได้ดำเนินการจนได้ผลผลิต (Product) ที่จะนำไปทดลองใช้ได้แล้ว ก็ถึงขั้นการนำไปใช้ ในขั้นการนำไปใช้นี้ต้องทำควบคู่กันไปกับขั้นตอนการประเมินผลเพื่อให้ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับนำมาปรับปรุง และการตัดสินใจตลอดเวลา ขั้นนี้เป็นขั้นการนำเสนอ และจัดดำเนินการสอน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้มี 2 ประการ คือ

1. การสอน (Instruction)
2. การบริหารการสอน (Administration)

ข้อควรตระหนักในขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ต้องให้การดำเนินการสอนเป็นไปในรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered)
2. มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน คือผู้สอนเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เหมือนผู้จัด การเรียนหรือสภาพแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีแรงจูงใจในที่จะอยากจะเรียนรู้ มีการแนะนำและประเมินผลการเรียนรู้ และการนำการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้สอนเสริม (Tutor) และเป็นทีปรีक्षाให้แก่ผู้เรียน
3. ผู้สอนต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยมีการวางแผนและใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน นับเป็นการวัดว่าวงจรของการออกแบบและพัฒนาระบบการสอนนั้นสมบูรณ์แล้วหรือยัง ซึ่งข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นส่วนสำคัญที่ได้จากการประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนของแต่ละขั้นตอนให้ดีขึ้นและตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าการประเมินผลพบว่า จุดใดควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงก็ต้องดำเนินการปรับปรุง

สิ่งที่ได้จากการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงออกแบบและพัฒนาระบบการสอน มีดังต่อไปนี้

1. รายงานในการควบคุมให้วงจรการออกแบบและพัฒนาระบบการสอนดำเนินไปได้ ทำให้ทราบว่า มีข้อแตกต่างอะไรในขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งได้จากการประเมินผล
2. ทรัพยากรต่าง ๆ ว่ามีเพียงพอ ขาดตกบกพร่องตรงจุดใด เช่น เครื่องมืออุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมการเรียนรู้
3. สื่อการสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนที่ต้องปรับปรุงแก้ไขมีอะไรบ้าง
4. ผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนนำเสนอไปด้วยดี และถูกต้องเหมาะสมหรือไม่
5. ข้อทดสอบเหมาะกับการทดสอบโดยตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่
6. ข้อควรปรับปรุงอื่นๆ เช่น การสอนเสริมการสอนซ่อมเสริม เป็นต้น
7. ในการประเมินผลอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

7.1 การประเมินผลเพื่อการปรับปรุง (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

การประเมินผลสัมฤทธิ์หรือผลสัมฤทธิ์ (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อใช้รูปแบบการเรียนการสอนสิ้นสุดลง

7. การนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารของ Joyce and Well) (กรมวิชาการ 2542: 169–171) ได้แบ่งการนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบการเรียนการสอน ประกอบด้วย เป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอน ทฤษฎีที่รับรองรูปแบบ หลักการ และ มโนทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 เป็นการอธิบายรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำเสนอเป็นเรื่อง ๆ อย่างละเอียดและเน้นการปฏิบัติได้ และได้นำเสนอไว้ 4 ประเด็น คือ

1) ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน (Syntax หรือ Phases) เป็นการให้รายละเอียดว่ารูปแบบการเรียนการสอนนั้นมีกี่ขั้นตอน โดยจัดเรียงลำดับกิจกรรมที่จะสอนนั้นเป็นขั้น ๆ แต่ละรูปแบบจะมีจำนวนขั้นตอนการสอนไม่เท่ากัน

2) รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของผู้สอน ผู้เรียน และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในแต่ละรูปแบบบทบาทของผู้สอนจะแตกต่างกันไป เช่น เป็นผู้นำกิจกรรม ผู้อำนวยการความสะดวก ผู้ให้การแนะแนว เป็นแหล่งข้อมูล เป็นผู้จัดการ เป็นต้น ผู้สอนอาจเป็นศูนย์กลางในบางรูปแบบ หรืออาจมีบทบาทเท่า ๆ กันก็ได้

3) หลักการแสดงการตอบโต้ (Principles of Reaction) เป็นการบอกถึงวิธีการแสดงออกของผู้สอนต่อผู้เรียน การตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ เช่น การปรับปรุงพฤติกรรม โดยการให้รางวัล หรือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยการสร้างบรรยากาศอิสระ ไม่มีการประเมินว่าผิดหรือถูก เป็นต้น

4) สิ่งสนับสนุน (Support System) เป็นการบอกถึงเงื่อนไขสิ่งที่จำเป็นต่อการใช้รูปแบบการสอนนั้นให้เกิดผล เช่น รูปแบบการสอน แบบการทดลองในห้องปฏิบัติการ ต้องใช้ผู้นำที่มีการฝึกฝนมาอย่างดีแล้ว เป็นต้น

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการสอนไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำและตั้งข้อสังเกตการใช้รูปแบบการสอนนั้น เช่น จะใช้กับเนื้อหาประเภทใดจึงจะเหมาะสม รูปแบบนั้นเหมาะสมกับผู้เรียนระดับอายุใด เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำอื่น ๆ เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนนั้นมีประสิทธิภาพที่สุด

ส่วนที่ 4 ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (Instructional and Nurturant Reflects) ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่ารูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลโดยตรงคือผลที่เกิดจากการสอนของผู้สอนหรือเกิดจากกิจกรรมที่จัดขึ้นตามขั้นตอนของรูปแบบการสอน ผลทางอ้อมคือผลที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการสอนตามรูปแบบนั้น เป็นสิ่งที่คาดคะเนไว้ว่าจะเกิดแฝงไปกับการสอนซึ่งสามารถใช้เป็นสิ่งที่พิจารณาเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ด้วย

นอกจากการให้รายละเอียดอย่างเป็นระบบทั้ง 4 ส่วน ดังกล่าวแล้ว ก่อนที่จะอธิบายที่มาหรือภูมิหลังด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบในส่วนที่ 1 ทุก ๆ รูปแบบยังมีการเสนอภาพ (Scenario) หรือเหตุการณ์ในห้องเรียนไว้ด้วย โดยใช้การเล่าเรื่อง มีผู้สอนและผู้เรียนเป็นตัวละครเป็นการจำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนมาไว้เพื่อเป็นบทนำไปสู่รูปแบบการสอน

ส่วนที่ 4 หลักสูตรบริหารธุรกิจ

เนื่องจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจในการวิจัยครั้งนี้จะนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตรบริหารธุรกิจ ของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ปรัชญาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คือ “มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นสถาบันที่มีปณิธานมุ่งมั่นในการสั่งสม แสวงหา และพัฒนาความรู้ให้เกิดความเจริญงอกงามทางภูมิปัญญาที่เพียบพร้อมด้วยวิชาการ จริยธรรม และคุณธรรม ตลอดจนเป็นผู้ชี้นำทิศทางสืบทอดเจตนารมณ์ที่ดีของสังคม เพื่อความคงอยู่ ความเจริญและความเป็นอารยะของชาติ”

วิสัยทัศน์ คือ “มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ มีผลงานเป็นที่ยอมรับในมาตรฐานสากล เป็นแกนนำในการระดมภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมีอำนาจต่อรองในประชาคมโลก”

ภารกิจ คือ “สั่งสมภูมิปัญญา สร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่หลากหลาย สร้างคนที่มีปัญญารู้เหตุรู้ผลอยู่ในคุณธรรม มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ตลอดจนสร้างผลงานที่มีมาตรฐานสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยมีการบริหารทรัพยากรของมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมพัฒนากับชุมชนและรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการนำประเทศไปสู่ความผาสุกและมั่นคง”

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2486 นับว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาระดับอุดมศึกษาทางวิชาการเกษตรแห่งแรกของประเทศ มีภาระหน้าที่หลักในการผลิตบัณฑิต ในการวิจัยแก้ปัญหา คัดค้านวิชาการทันสมัยเพื่อบริการวิชาการแก่สังคมและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยได้ขยายภาระหน้าที่ครอบคลุมสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ การพัฒนาประเทศมาโดยลำดับ และได้ทำหน้าที่สำคัญเหล่านี้อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาการผลิตบัณฑิตในระดับต่าง ๆ นั้นเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง การผลิตบัณฑิตจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพ ทักษะที่ถูกต้องและความต้องการของตลาดแรงงานหรือนายจ้าง รวมทั้งความสามารถที่จะประกอบอาชีพโดยอิสระ อันเป็นฐานรองรับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในอนาคตของประเทศ นอกเหนือไปจากการพัฒนาความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมของบัณฑิตโดยส่วนรวม (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537: 305)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตระหนักอยู่เสมอว่าการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมในมวลมนุษย์ก็เป็นวัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษาและดำเนินกิจการต่าง ๆ มหาวิทยาลัยจึงได้สนับสนุนการประกอบกิจกรรมในด้านการพัฒนาจิตใจ และการปลูกฝังความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติทุกโอกาสที่จะทำได้ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537: 69)

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จัดการศึกษาในระดับปริญญาตรี เพื่อผลิตบัณฑิตมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2486 ผู้สำเร็จการศึกษาก็จะได้รับปริญญา “บริหารธุรกิจบัณฑิต” ใช้อักษรย่อ “บธ.บ.” ทางคณะได้เปิดสอนระดับปริญญาตรี 2 หลักสูตร ใน 5 สาขาวิชา คือ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550: 1, <http://www.bus.ku.ac.th/pirun/data.html>) สาขาวิชาการเงิน สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการการผลิต สาขาวิชาการตลาด และสาขาวิชา การบัญชี (ภาคปกติและภาคพิเศษ)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรบริหารธุรกิจ

การศึกษาด้านบริหารธุรกิจปัจจุบัน ต้องสร้างความรู้และทักษะรวมถึงการนำความรู้ไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อประโยชน์ของตนเอง สังคม และ ประเทศชาติ ความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลให้มหาวิทยาลัยในฐานะของผู้ผลิตจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงทั้งภาระหน้าที่ และแนวทางในการผลิต เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน

คณะบริหารธุรกิจตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ จึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรของคณะ เพื่อให้บัณฑิตของคณะมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ทั้งการเป็นผู้ประกอบการหรือเป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือของเอกชนที่มีจิตวิญญาณของผู้ประกอบการ จุดเด่นของหลักสูตรคือการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจผ่านแผนการศึกษาแบบสหกิจ หรือเข้าร่วมในโครงการสร้างผู้ประกอบการใหม่ของคณะ

รวมทั้งการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในแนวทางจากการร่วมมือกับนักศึกษา มหาวิทยาลัยในประเทศอีกด้วย

วัตถุประสงค์เฉพาะของสาขาวิชาในคณะบริหารธุรกิจ

สาขาวิชาการเงิน

ให้การศึกษาในหลักสำคัญของวิชาทางการเงิน เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารเงิน และสามารถออกไปปฏิบัติงานได้ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน โดยให้การศึกษาครอบคลุมถึงการวิเคราะห์การลงทุน สินเชื่อและการเรียกเก็บเงิน การวิเคราะห์งบการเงิน การวิเคราะห์หลักทรัพย์ การวิเคราะห์สถาบันการเงิน การเงินระหว่างประเทศ การเงินในกิจการที่ไม่แสวงหากำไร และการลดความเสี่ยงทางการเงินของอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น

สาขาวิชาการจัดการ

ให้การศึกษาในหลักสำคัญของวิชาการจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารธุรกิจ เพื่อให้รองรับกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีแนวโน้มความต้องการบุคลากรทางสาขาการจัดการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยให้การศึกษาวิชาพื้นฐานทางบริหารธุรกิจ ครอบคลุมถึงการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ และการจัดการเชิงปริมาณ การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ในธุรกิจ รวมทั้งการศึกษาศาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีผลต่อธุรกิจ เช่น ภาษีอากร กฎหมาย เป็นต้น

สาขาวิชาการจัดการการผลิต

ให้การศึกษาในหลักสำคัญของวิชาทางการผลิต เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารระบบการผลิตของอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมถึงการจัดการผลิต การออกแบบระบบการผลิต การวางแผนดูแลควบคุมการผลิต การจัดการงานวัสดุ การจัดการขนส่ง การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว การจัดการธุรกิจโรงแรม และการตัดสินใจทางการจัดการผลิต เป็นต้น

สาขาวิชาการตลาด

ให้การศึกษาในหลักสำคัญของวิชาการตลาด ซึ่งเป็นสาขาที่เน้นความสามารถในการบริหารการตลาด โดยให้ความสำคัญถึงความต้องการของคนและสนองตอบความต้องการเหล่านั้นบนพื้นฐานของความพอใจ และบรรลุมิติวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมถึง การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค การพยากรณ์ยอดขาย การวิจัยตลาด การโฆษณา การส่งเสริม การขาย การตลาดระหว่างประเทศ นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา การตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและการจัดการซื้อ เป็นต้น

สาขาวิชาบัญชี

ให้การศึกษาวิชาการบัญชีเพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับปริญญาบัญชีบัณฑิต หรือ บช.บ. บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถออกไปประกอบวิชาชีพทางการบัญชีในตำแหน่ง นักบัญชีหรือผู้สอบบัญชีทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ การกิจ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วัตถุประสงค์ของคณะบริหารธุรกิจ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในแต่ละสาขาวิชา พบว่ามีเป้าหมายที่สอดคล้องกันก็คือ ต้องการพัฒนานักศึกษามีทั้งความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาที่เรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิต และในการประกอบหน้าที่การทำงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ส่วนที่ 5 ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ระเบียบวิธีวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอระเบียบวิธีวิทยาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) 2) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action

Research : PAR) และ 4) การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Managemnt) ซึ่งในแต่ละหัวข้อมีสาระสำคัญ ดังนี้

การสังเคราะห์งานวิจัยโดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis)

การวิเคราะห์ห่อภิมาณ เป็นวิธีการวิจัยวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากงานวิจัยเชิงปริมาณหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาในปัญหาการวิจัยเดียวกัน วิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณนี้จึงไม่ต้องการศึกษาข้อมูลดิบจากงานวิจัย แต่ใช้ผลการวิจัยและรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของงานวิจัยทั้งหมดเป็นข้อมูล โดยมีการวิจัยแต่ละเรื่องเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ และมีเป้าหมายที่จะสังเคราะห์ผล สรุปผลการวิจัยทั้งหมดเพื่อตอบปัญหาการวิจัย (ศิริฤภา พูลสุวรรณ, 2539: 151 และ นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 41) การวิเคราะห์ห่อภิมาณเป็นวิธีการที่มีความสำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่อง เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ได้ ทั้งนี้ เพราะมีงานวิจัยที่ศึกษาในปัญหาการวิจัยเดียวกันจำนวนมากขึ้น และบางครั้งผลการวิจัยจากงานวิจัยที่ศึกษาในปัญหาเดียวกันอาจเกิดการขัดแย้งกัน ดังนั้นเพื่อต้องการคำตอบที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาการวิจัยนั้นจึงต้องอาศัยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 30-33)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมาณมีขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน เช่นเดียวกับการดำเนินการวิจัยทั่วไป (Cooper and Hedges, 1994: 9-13) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย

การกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์การวิจัยสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณ มีวิธีการเป็นแบบเดียวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์สำคัญ กล่าวคือ เพื่อสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ยังมีข้อขัดแย้ง หรือมีจำนวนมากให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่เป็นข้อสรุป เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ทางวิชาการที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นความสัมพันธ์แบบมีเงื่อนไขที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติจริงได้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยต้องศึกษาทฤษฎีทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และศึกษาสังเคราะห์ รายงานการวิจัยทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และสร้างกรอบความคิดสำหรับการวิเคราะห์ อภิปราย โดยต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นการศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน สำหรับวิธีการสังเคราะห์รายงานอาจใช้วิธีการศึกษาเชิงบรรยายแบบเดียวกับวิธีที่ใช้ในการวิจัยทั่วไป หรือนำเสนอแต่เพียงรายงานว่ามีรายงานวิจัยเป็นจำนวนเท่าไร มีลักษณะทั่วไปอย่างไร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมักจะรายงานค่าดัชนีมาตรฐานจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง โดยไม่มีการสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้แยกได้เป็น 4 งาน คือ การเสาะค้นงานวิจัย การกำหนดกลุ่ม ตัวอย่างงานวิจัยที่จะสังเคราะห์ การสร้างเครื่องมือวิจัย และ การบันทึกข้อมูล แต่ละงานมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. การเสาะค้นงานวิจัย

การเสาะค้นงานด้วยการกำหนดลักษณะงานวิจัยที่ต้องการก่อนว่าเป็นงานวิจัยศึกษา ปัญหาลักษณะแบบใด มีความทันสมัยมากน้อยเพียงใด เป็นงานวิจัยจากหน่วยงานใด หรือจะใช้ ทุกหน่วยงาน เมื่อได้ขอบเขตกว้าง ๆ แล้วจึงลงมือเสาะค้นงานวิจัย ซึ่งอาจค้นได้จากฐานข้อมูลต่าง ๆ ด้วยคอมพิวเตอร์ออนไลน์ การสืบค้นจากดัชนี หรือจากวารสาร เป็นต้น

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการสังเคราะห์สามารถกำหนดได้โดยการศึกษางานวิจัย ทุกเรื่องที่สืบค้นได้ การเลือกงานวิจัยโดยใช้การเลือกแบบแบ่งชั้นตามลักษณะงานวิจัย การเลือก เฉพาะงานวิจัยที่มีการพิมพ์เผยแพร่ หรือการเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณภาพโดยการประเมินจาก นักวิจัย หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณทุกประเภทมีเพียงสองแบบ คือ แบบประเมินงานวิจัยและแบบบันทึกข้อมูล แบบประเมินงานวิจัยนิยมสร้างเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีข้อความบ่งบอกคุณภาพงานวิจัย เช่น วัตถุประสงค์งานวิจัยสอดคล้องกับชื่อเรื่องหรือปัญหาวิจัย สมมติฐานการวิจัยมีหลักฐานสนับสนุน ใช้วิธีการสุ่มในการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ เป็นต้น สำหรับแบบบันทึกข้อมูลอาจทำเป็นตารางหรือเป็นแบบสอบถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิดก็ได้

หลักการในการสร้างแบบสอบถามเป็นแบบเดียวกันกับการสร้างแบบสอบถามทั่วไป กล่าวคือ ต้องมีการกำหนดขอบข่ายข้อมูลที่ต้องการรวบรวมก่อน โดยทั่วไปข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ห่อภิมาณมีส่วนสามส่วน ส่วนแรก คือ ผลการวิจัย ซึ่งวัดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปดัชนีมาตรฐาน เช่น ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ส่วนที่สอง คือ คุณลักษณะของรายงานวิจัยด้านแผนแบบการวิจัยและรายละเอียดอื่น ๆ เช่น ทฤษฎีที่ใช้จำนวนและประเภทตัวแปร ชนิดและคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่สาม คือ รายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบและการจัดพิมพ์รายงาน เมื่อได้ขอบข่ายข้อมูลแล้วจึงสร้างแบบบันทึกให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการ และกำหนดรหัสสำหรับ ตัวแปร จากนั้นจึงนำเครื่องมือไปทดลองเก็บข้อมูลจากงานวิจัย 5-10 เรื่อง ในขั้นการทดลองนี้ต้องมีการปรับปรุงแบบเครื่องมือหลายครั้งกว่าจะลงตัวใช้งานได้จริง ในกรณีที่มีการรวบรวมข้อมูลหลายคน ต้องมีการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผู้รวบรวมข้อมูลด้วย

4. การบันทึกข้อมูล

ขั้นตอนนี้ คือ การบันทึก การลงรหัส และการเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป กลาส แม็คแกว และ สมิท (Glass, McGaw, and Smith, 1981 อ้างใน นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 69) ได้นำเสนอวิธีการประมาณค่าสองวิธี คือ วิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณโดยตรงจากค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการประมาณค่าโดยการคำนวณจากค่าสถิติที่ได้จากการทดสอบ

นัยสำคัญ

4.1 วิธีการประมาณค่าจากการคำนวณโดยตรง

การประมาณค่าขนาดอิทธิพลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากงานวิจัยที่มีแผนแบบการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งมีตัวแปรตาม (Y) เป็นตัวแปรต่อเนื่องและตัวแปรไม่ต่อเนื่อง และการประมาณค่าจากงานวิจัยที่มีแผนแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ โดยการคำนวณโดยตรงจากค่าเฉลี่ยของกลุ่ม

4.2 วิธีการประมาณค่าจากค่าสถิติ

ค่าสถิติที่ใช้ในการประมาณค่าขนาดอิทธิพล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ขนาดอิทธิพล (Effect Size) คือ อัตราส่วนความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ซึ่งตามแนวคิดของ กลาส (Glass) ใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนกลุ่มควบคุม

$$d = (Y_E - Y_C) / S_C$$

เมื่อ d คือ ขนาดอิทธิพล

Y_E คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง

Y_C คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม

S_C คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มควบคุม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เป็นค่าที่บอกให้ทราบว่าตัวแปรสองตัวมีความแปรปรวนร่วมกันเป็นกี่เท่าของผลคูณระหว่างส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรทั้งสอง

$$r_{XY} = \text{cov.}XY / s_X s_Y$$

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ครอบคลุมงานสำคัญ 3 งาน คือ การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปร และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอรายงาน

งานขั้นตอนสุดท้ายในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ การสรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงานสำหรับการสรุปผลการวิเคราะห์ห่อภิมาณ นอกจากจะต้องมีการสรุปผล การอภิปรายผล เชื่อมโยงผลการวิจัยกับความรู้ในอดีตและความรู้ทางทฤษฎีแล้ว ยังต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะทางวิชาการด้วย

สำหรับรายงานการวิเคราะห์ห่อภิมาณมีลักษณะเหมือนกับรายงานการวิจัยโดยทั่วไป สิ่งที่แตกต่างกัน คือ รายงานการวิเคราะห์ห่อภิมาณจะมีบรรณานุกรมแยกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นบรรณานุกรมสำหรับรายงาน และส่วนที่เป็นบรรณานุกรมของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

หลักการวิเคราะห์ห่อภิมาณ

จากการศึกษาเอกสารของ นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 59–62) สามารถสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ห่อภิมาณมีหลักการในการวิเคราะห์สรุปได้ 3 ประเด็น คือ

ประเด็นแรก จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ห่อภิมาณ คือ เพื่ออธิบายความแปรปรวนในดัชนีมาตรฐาน ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ห่อภิมาณจึงไม่แตกต่างกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงทดลองและการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์

ประเด็นที่สอง ตัวแปรในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ มีดัชนีมาตรฐานเป็นตัวแปรตาม ตัวแปรต้น ได้แก่ คุณลักษณะงานวิจัยที่นักวิจัยสนใจศึกษา และนำมาใช้เป็นตัวแปรปรับในการวิเคราะห์ห่อภิมาณ ส่วนตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่นักวิจัยไม่ได้นำมาศึกษา ก็จะเป็นตัวแปร

แทรกซ้อน สำหรับการวิเคราะห์ห่อภิณลักษณะประเภทของตัวแปรในการวิเคราะห์ห่อภิณ จึงมีลักษณะเหมือนงานวิจัยทั่วไป

ประเด็นที่สาม การวางแผนการวิจัยในการวิเคราะห์ห่อภิณยังคงใช้หลัก แมกซ์-มิน-คอน (Max Min Con) ได้เช่นเดียวกับงานวิจัยทั่วไป คือ การเพิ่มความแปรปรวนมีระบบให้มีค่าสูงสุด (Maximization of Systematic Variance) การลดความแปรปรวนจากความคลาดเคลื่อนให้เหลือน้อยที่สุด (Minimum of Error Variance) และการควบคุมความแปรปรวนจากตัวแปรอื่นให้มีค่าคงที่ (Control of Extraneous Variance) แต่เนื่องจากตัวแปรต้นในการวิเคราะห์ห่อภิณไม่สามารถนำมาจัดกระทำได้ การวิเคราะห์ห่อภิณจึงไม่สามารถวางแผนการวิจัยเชิงทดลองได้ คงศึกษาได้ตามแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การควบคุมความแปรปรวนส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องใช้หลักการนำตัวแปรแทรกซ้อนเข้ามาศึกษาแล้วควบคุมโดยใช้วิธีการทางสถิติ ด้วยเหตุนี้ในการวิเคราะห์ห่อภิณ นักวิจัยส่วนใหญ่จึงใช้เวลาในการบันทึกและลงรหัสตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยเพื่อรวบรวมตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยให้มากที่สุดนั่นเอง

2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์เนื้อหา คือ เทคนิคการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสาร โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบและเน้นสภาพวัตถุวิสัย (Objectivity) การบรรยายนี้เน้นที่เนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ พิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือหาความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือความหมายระหว่างบรรทัด สำหรับนักวิจัยบางคนถือว่า การวิเคราะห์เนื้อหาอาจไม่จำเป็นต้อง เป็นวิธีการเชิงปริมาณก็ได้ เพียงแต่ให้การระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระเป็นอย่างมีระบบและเป็นสภาพวัตถุวิสัย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความเป็นระบบ 2) ความเป็นสภาพวัตถุวิสัย และ 3) อิงกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยทางมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะในสาขาที่มีการใช้ข้อมูลเอกสาร เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วรรณคดี ภาษา นิเทศศาสตร์ การวิเคราะห์เนื้อหามีบทบาทเด่นใน การช่วยบรรยายหรือแยกแยะสาระ (Message) ของข้อความที่ศึกษา ซึ่งอาจกล่าวโดยย่อว่าในเอกสารหรือตัวบทที่จะวิเคราะห์นั้น มีองค์ประกอบหลัก ๆ 6 ประการ (สุภางค์ จันทวานิช, 2537: 144-146) ได้แก่ 1) แหล่งที่มาของข้อความหรือสาระ ได้แก่ ผู้สื่อ (Source/Sender) 2) กระบวนการใส่ความหมายของสาระ (Encoding Process) 3) ตัวสาระ หรือข้อความ (Message) 4) วิธีถ่ายทอดสารไปยังผู้อื่น (Channel of

Transmission) 5) ผู้รับสาร (Detector) และ 6) กระบวนการถอดความหมายของสาร (Decoding Process)

ในกรอบแนวคิดนี้ ตัวสารหรือข้อความเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีการวิจัยที่สามารถช่วยวิเคราะห์ตัวสาร หรือข้อความที่ถูกสื่อได้เป็นอย่างดี เมื่อจะวิเคราะห์เนื้อหา นักวิจัยมีข้อพึงระมัดระวังสองประการ ประการแรกคือ เนื้อหาที่จะได้จากการวิเคราะห์เอกสารเป็นเนื้อหาตามที่มีอยู่ในเอกสาร ไม่ใช่เนื้อหาที่ผู้วิจัยเป็นผู้กำหนด นอกจากเอกสารนั้นจะเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยขอให้ผู้อื่นเขียนขึ้นตามความประสงค์ของตน ประการที่สอง คือ คุณลักษณะเฉพาะที่นักวิจัยจะบรรยายหรือวิเคราะห์ ควรเป็นคุณลักษณะที่ดึงขึ้นมาได้จาก เอกสารมากกว่าเป็นการบรรยาย หรือวิเคราะห์โดยมีกรอบแนวคิดทฤษฎีกำหนดไว้ล่วงหน้า กรอบแนวคิด เป็นเพียงสิ่งที่นำมาช่วยในการสร้างข้อสรุปหรือโยงข้อมูลที่ตั้งออกมาได้แล้วเท่านั้น มิเช่นนั้นแล้วการวิเคราะห์เนื้อหาก็คงจะไม่มีความเป็นทวิสัยและความเป็นระบบได้เลย

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหามีดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2537: 146-147)

- 1) ผู้วิจัยต้องตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสาร และหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์ ใครก็ตามที่มาเป็นผู้วิเคราะห์เนื้อหาต่อไป จะได้มีเกณฑ์และระเบียบเดียวกันในการคัดเลือก ไม่ใช่ผู้วิเคราะห์แต่ละคนต่างก็มีเกณฑ์ของตน และรับช่วงงานต่อกันไม่ได้
- 2) ผู้วิจัยต้องวางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) การทำเช่นนี้จะช่วยให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ ผู้วิเคราะห์สามารถตัดสินใจได้ว่าคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบท (Text) และจะหาคำหรือข้อความใดออกไป
- 3) ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ด้วย ดังที่ได้กล่าวแล้วในเรื่องวิธีใช้ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยควรตั้งคำถามเกี่ยวกับเอกสารที่นำมาวิเคราะห์ เช่น ใครเป็นผู้เขียน เขียนให้ใครอ่าน ช่วงเวลาที่เขียนเป็นอย่างไร ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างลึกซึ้งขึ้น การพิจารณาเอกสารในสภาพที่เป็น

องค์ประกอบจึงเป็นสิ่งจำเป็น การบรรยายคุณลักษณะเฉพาะของเนื้อหาโดยไม่โยงไปสู่ลักษณะของเอกสารของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร จะทำให้ผลการวิเคราะห์มีคุณค่าน้อย แต่ถ้าได้มีการเปรียบเทียบคุณลักษณะของเนื้อหาเข้ากับบริบทของเอกสารและมีการโยงคุณลักษณะดังกล่าวเข้ากับกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมที่ผู้วิจัยเลือกมาเปรียบเทียบ จะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

4) โดยปกติการวิเคราะห์เนื้อหาจะกระทำตามที่ปรากฏ (Manifest Content) ในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (Latent Content) การวัดความถี่ของคำหรือข้อความในเอกสารก็หมายถึงคำหรือข้อความที่มีอยู่ ไม่ใช่คำหรือข้อความที่ผู้วิจัยตีความได้ การตีความข้อความจะกระทำในอีกขั้นตอนหนึ่งภายหลังเมื่อผู้วิจัยจะสรุปข้อมูล

5) ขั้นตอนนี้เป็นสิ่งที่ยังถกเถียงกันอยู่ระหว่างนักวิจัยเชิงปริมาณกับนักวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับนักวิจัยเชิงปริมาณเมื่อได้ทำตามขั้นตอน 4 ขั้นที่กล่าวมาแล้ว ก็ถือว่าผู้วิจัยจะลงมือสรุปข้อมูลอย่างแม่นยำ และนำข้อมูลไปอ้างอิงกับประชากรทั้งหมดได้ แต่สำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพมักมีข้อทักท้วงอยู่บ้าง โดยที่นักวิจัยเชิงคุณภาพเห็นว่า ความถี่ของคำหรือข้อความที่ปรากฏอาจมิได้แสดงถึงความสำคัญของคำหรือข้อความนั้นก็ได้ เช่น คำว่า “ชาติ” “รักชาติ” ปรากฏถี่หลายครั้งอาจไม่ได้เน้นสาระของเรื่องชาติและความรักชาติก็ได้ นอกจากนั้นการดึงความสำคัญของสาระจากตัวบทอาจใช้วิธีสรุปใจความได้ดีกว่าการวัดความถี่ของคำก็ได้ ฉะนั้นวิธีการเชิงคุณภาพจึงน่าจะมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาได้เป็นอย่างดี นักวิจัยเชิงคุณภาพให้เหตุผลว่า การได้คำตอบเลื่อนกลางสำหรับคำถามที่ตรงเป้า ยังดีกว่าได้คำตอบที่ชัดเจนสำหรับคำถามที่ผิด เป้าหมายการมุ่งจะจัดความถี่ของคำอย่างเดียว อาจนำไปสู่คำตอบที่ชัดเจนแต่ไร้ความหมายโดยสิ้นเชิง

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการปฏิบัติการ (Action) เพื่อการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา โดย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย (Stakeholder) ทั้งผู้วิจัย ผู้ถูกวิจัย และผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้มีส่วนร่วม (Participate) ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหาวิจัย การเลือก ระบุประเด็นปัญหา การวางแผน การดำเนินการ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ การประเมินผล การปฏิบัติ และการเสนอข้อค้นพบ ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ผู้เคย

เป็นประชากรที่ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัยนั่นเอง เป็นการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) และความรู้สึกที่ดีให้แก่ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยกระบวนการสร้างและใช้ความรู้ของตน ก่อให้เกิดการพัฒนา มีส่วนช่วยทำให้เกิดการปลดปล่อยทางความคิด และพัฒนา เสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตย (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2540: 31; กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 41–42; สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร, 2545: 17; Atweh and Others, 1998: 21-22)

ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ลักษณะสำคัญของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้ (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2540: 35; สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร, 2545: 21)

- 1) เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงและการกำหนดปัญหา เพื่อนำไปสู่ การปรับปรุงการปฏิบัติการที่เป็นอยู่ จึงเป็นการวิจัยที่มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยน กระบวนการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ไม่มี เวลาจำกัด เป็นรูปแบบเปิดที่ไม่สามารถกำหนดแผนการล่วงหน้า ไม่สามารถทำนายผลล่วงหน้าได้ อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์ จึงทำให้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไม่มีทฤษฎี ไม่มีกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์หรืออุดมการณ์เป็น กรอบกำหนดอย่างแน่นอนตายตัว
- 2) เป็นการวิจัยที่มีกระบวนการที่หลากหลายในตัวเอง คือ เป็นการวิจัยที่ประกอบไปด้วย ขั้นตอนของการค้นหาความจริงอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การกำหนดนโยบายหรือการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการประเมินผลหรือการสะท้อนผลการปฏิบัติ
- 3) เป็นการวิจัยที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นผู้วิจัย ผู้ถูกวิจัย หรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ดังนั้นจึงเป็นการวิจัยที่เน้นกระบวนการ ทางสังคมแบบประชาธิปไตย ให้อำนาจ และความสำคัญแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกฝ่าย

4) เป็นการสร้างความตระหนักในตนให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยทำให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาอัตมโนทัศน์แห่งตน และสามารถค้นพบอิสรภาพภายในของตนเอง เรียนรู้ที่จะฟัง และแลกเปลี่ยนความคิด เรียนรู้ที่จะปลดปล่อยจากกฎเกณฑ์ข้อตัดสินพิพากษาล่วงหน้าต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงเสริมภาพเท่านั้นที่จะเกิดขึ้น แต่ยังทำให้ทุกคนแสวงหาแนวทางของการพัฒนาเพื่อชีวิตที่ดีกว่า

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้ (พันธุ์ทิพย์ รามสูตร, 2540: 42-53; กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 43-46; สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร, 2545: 25-26)

- 1) กำหนดผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัย กลุ่มตัวอย่าง หรือ ชุมชนที่ต้องการศึกษา
- 2) ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐานของผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยกลุ่มตัวอย่างหรือชุมชน
- 3) สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยให้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยกลุ่มตัวอย่าง หรือชุมชน
- 4) ดำเนินการวิจัย โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Action) ในการดำเนินการวิจัย

การปฏิบัติการ (Action) ในการดำเนินการวิจัย

การปฏิบัติการ (Action) ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (Kemmis and McTaggart, 1990: 11-15)

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan)

1) สำรวจสภาพปัญหา ปัญหาในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เป็อุปสรรค คุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ หรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา ซึ่งแหล่งของปัญหานั้นอาจมาจากประสบการณ์ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต หรือชุมชน

2) ประเมินสภาพหรือความจำเป็น และเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา โดยรวบรวมปัญหาทั้งหมดที่พบ แล้วนำปัญหามาเรียงลำดับตามความสำคัญ พิจารณาเลือกปัญหาที่จำเป็นเร่งด่วนเพียงหนึ่งปัญหา ซึ่งควรเป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เกิดขึ้นเป็นประจำมีความเหมาะสมกับความสามารถ เวลา ทุนทรัพย์ หรือเป็นปัญหาที่ทำให้ได้รับความรู้ใหม่

3) สำรวจทรัพยากรที่จำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและศักยภาพของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ในการวางแผนนั้นต้องระลึกอยู่เสมอว่าเหตุการณ์ทางสังคมนั้นไม่สามารถกำหนดล่วงหน้าได้ ดังนั้นการกำหนดแผนควรมีความยืดหยุ่น เพื่อที่สามารถปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และสามารถการนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

ขั้นที่ 2 การดำเนินการ (Action)

หลังจากที่ได้กำหนดปัญหาและมีการวางแผนแล้ว ก็ต้องดำเนินการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดอย่างรอบคอบ โดยพิจารณาไ้ตรงตรงการดำเนินการปฏิบัติทุกขั้นตอนอย่างมีเหตุผล ซึ่งในบางครั้งการปฏิบัติอาจไม่เป็นไปตามแผนการที่กำหนด จึงทำให้ต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพที่เกิดขึ้นจริง

ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observation)

เมื่อดำเนินการปฏิบัติแก้ปัญหาแล้ว ก็ควรมีการสังเกตเพื่อตรวจสอบสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการ ผลของการปฏิบัติ และข้อจำกัดในการปฏิบัติ ซึ่งการสังเกตจะทำหน้าที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการดำเนินการปฏิบัติอย่างมีหลักฐาน สามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้

การสังเกตยังช่วยในการมองเหตุการณ์ข้างหน้า โดยอาศัยผลการสะท้อนจากข้อมูลในปัจจุบัน ดังนั้นการสังเกตควรกระทำอย่างระมัดระวัง รอบคอบ และ ปราศจากความลำเอียง

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

เป็นกระบวนการตรวจสอบ หรือการประเมินผลการดำเนินงานว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ มีปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัด อุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข อะไรบ้าง โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยจะต้องพิจารณาตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับบริบทของการดำเนินการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นในด้านสภาพแวดล้อม สภาพสังคม หรือ ผลกระทบ โดยอาศัยข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม แล้วอภิปรายร่วมกัน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุง และวางแผนดำเนินการปฏิบัติการต่อไป

จากการศึกษาแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ใน ขั้นตอนการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ (Implementation) โดยผู้วิจัยจะนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้สอนคนอื่น ๆ ได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตาม ภาระหน้าที่ของแต่ละคน ซึ่งผู้วิจัยและผู้สอนแต่ละคนจะร่วมกันวางแผนการจัดการเรียน การสอน (Plan) ดำเนินการจัดการเรียนการสอน (Action) สังเกต (Observation) และสะท้อนผล การจัดการเรียนการสอน (Reflection) ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา และในแต่ละ ขั้นปีเพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการ สมัยใหม่ที่เห็นคุณค่าของบุคลากรในองค์กรว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่า ทั้งนี้เนื่องจากกระแส ของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอีกทั้งยุคนี้เป็นยุคของเศรษฐกิจ ฐานความรู้ (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548: 1) ดังนั้นองค์กรสมัยใหม่จึงจำเป็นต้อง ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และบุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องสามารถทำงานได้ ครอบคลุมงานหลักขององค์กรทุกด้าน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อที่จะผลักดันให้ องค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถอยู่รอดได้ในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน จากความจำเป็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการจัดการความรู้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำ

แนวคิดของการจัดการองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนของการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ความหมายของการจัดการความรู้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547: 63) อธิบายว่า “การจัดการความรู้” คือความรู้เกิดจากการประมวลสังเคราะห์ และจำแนกแยกแยะสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การตีความและทำความเข้าใจกับสารสนเทศเหล่านั้นจนกลายเป็นความรู้ ซึ่งความรู้นี้ครอบคลุมทั้งส่วนของความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ที่ซ่อนอยู่ในความคิดของพนักงาน และฝังตัวอยู่ในองค์การกับความรู้แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ที่ปรากฏในเอกสารบันทึก หรือรายงานต่าง ๆ ขององค์การ การจัดการความรู้ทั้งสองประเภทนี้ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อให้คนที่ต้องการเข้าถึงได้ง่าย และดึงออกมาใช้งานได้ โดยสะดวก การจัดการความรู้จะเกิดขึ้นในระดับทีมงานหรือระดับกลุ่มในองค์การที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคน เพราะการจัดการความรู้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีม ซึ่งอาจเป็นปฏิสัมพันธ์บนเครือข่าย Cyber Space หรืออาจผ่านการพบปะพูดคุยกันหน้าต่อหน้าก็ได้

บุญดี บุญญากิจ, นงลักษณ์ ประสพสุขโชคชัย, ดิสพงศ์ พรชนกนาถ, และ ปรียวรรณ วรรณล้วน (2547: 23) อธิบายว่า “การจัดการความรู้” เป็นกระบวนการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยน และใช้ความรู้ เป็นต้น

วิจารณ์ พานิช (2547: 63) อธิบายแนวคิดของ “การจัดการความรู้” ไว้ดังนี้ การจัดการความรู้เป็นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวยุทธ เป็นตัวเดินเรื่องไม่ใช่แค่เรียนจากครูหรือตำรา ตำรานั้นเป็นการเรียนรู้แบบเก่า ซึ่งเน้นเรียนทฤษฎีขณะที่การเรียนรู้แบบ KM ก็เป็นทฤษฎี แต่ว่าเน้นที่การเรียนรู้แบบปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องของคน ๆ เดียว เป็นเรื่องของคนหลายคนทำงานร่วมกันเพราะฉะนั้นเวลาปฏิบัติแต่ละคนจะมีประสบการณ์ไม่เหมือนกันเมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้ว อาจเห็นส่วนที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกันเมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมาก ๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ ความเข้าใจขึ้นไปอีก จะเห็นว่าการจัดการความรู้เราจะเน้นที่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วก็เน้นตัวความรู้ที่เป็น

ความรู้ในคน หรือที่เรียกว่า Tacit Knowledge ทั้งนี้ ความรู้จากเอกสาร ตำรา หรือที่เรียกว่า Explicit Knowledge นั้นก็สำคัญ เพียงแต่ว่าเรามักจะละเลยความรู้ที่อยู่ในคน

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 2) อธิบายว่า “การจัดการความรู้” เป็น การรวบรวมความรู้ที่เน้นการปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การทำงาน จาก ทัศนคติ และพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคลในองค์กร ซึ่งปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกัน หรือ ทีมงานที่ทำงานร่วมกัน แล้วมีการจัดการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ปฏิบัติ เมื่อรวบรวมแล้วก็มีการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ จำแนก (Synthesis) หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้าง เป็นองค์ความรู้มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ โดยวิธีเผยแพร่ด้วยสื่อทั้ง 2 ประเภท คือ สื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิด การต่อยอดความรู้หรือสร้าง ประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

จากแนวคิดของการจัดการความรู้ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า “การจัดการความรู้” หมายถึง กระบวนการที่นำความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ที่ซ่อนอยู่ในความคิด ของแต่ละบุคคล และองค์การกับความรู้แจ้งชัด (Explicit Knowledge) ที่ปรากฏในเอกสารบันทึก หรือรายงานต่าง ๆ ขององค์การ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ชนิดของความรู้

จากการศึกษาเอกสารของ น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 16-17) บุญดี บุญญากิจ และ คณะ (2547: 16) พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547: 22) และ ยุทธนา แซ่เตียว (2548: 253) สามารถสรุป ได้ว่า ชนิดของรู้มนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างลึกซึ้ง เป็นความรู้ที่สื่อสารออกมาได้ยากไม่สามารถถ่ายทอดเป็นคำพูด ลายลักษณ์อักษร หรือตัวเลขได้ เช่น ทักษะในการทำงาน ทักษะในงานฝีมือ การคิดเชิงวิเคราะห์ปัญหา เป็นต้น

2) ความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้ที่เป็นทางการ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวม ถ่ายทอดออกมาได้ในหลายรูปแบบ เช่น ลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี สูตร ตัวเลข หรือคู่มือต่าง ๆ

องค์ประกอบในการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ให้บรรลุผล ควรมีการดำเนินการตามองค์ประกอบ 6 ขั้นตอน (บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2547: 47-54) ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงาน (Transition and Behavior Management)

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับองค์กร เพราะวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรและเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากยิ่ง การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เริ่มต้นจากการที่คนในองค์กรมีการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กรให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ควรที่จะเริ่มต้นจากผู้บริหารก่อนแล้วจึงขยายไปสู่บุคลากรในทุกระดับ

2) การสื่อสารให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องมีการจัดการความรู้ (Communication)

การสื่อสารเป็นหัวใจหลักที่ทำให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องการจะต้องสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจก็คือ องค์กรกำลังจะทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร จะทำเมื่อไร และจะทำอย่างไร ถ้าองค์กรสามารถสื่อสารสิ่งเหล่านี้ให้พนักงานทุกคนรับทราบได้อย่างชัดเจนก็จะเป็นก้าวแรกที่ทำให้พนักงานสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานเอง องค์กรต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่เป็นระบบและทำการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ครบเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรม การสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก ๆ 3 อย่าง คือ 1) เนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร 2) กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร และ 3) ช่องทางในการสื่อสาร

3) กระบวนการและเครื่องมือในการจัดการความรู้ (Process and Tools)

กระบวนการและเครื่องมือเปรียบเสมือนแกนหลักของการจัดการความรู้ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกระบวนการและเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมของการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร กระบวนการและเครื่องมือจะช่วยให้กระบวนการความรู้สามารถเกิดขึ้นได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น การเลือกใช้เครื่องมือและกระบวนการนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับความรู้ทั้ง 2 ประเภท คือ Tacit และ Explicit กระบวนการและเครื่องมือสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนหลัก ๆ คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

4) การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “การจัดการความรู้” (Training and Learning)

วัตถุประสงค์ขององค์ประกอบนี้เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทุกระดับ สำหรับ การจัดการความรู้ โดยที่องค์กรจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางและหลักการของการจัดการความรู้แก่บุคลากรเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการและการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในองค์กร นอกจากนี้ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้แล้ว องค์กรควรที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการจัดการความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการความรู้ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้บุคลากรภายในองค์กรมองเห็นสิ่งที่พวกเขาจะได้รับจากการจัดการและแลกเปลี่ยนความรู้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับบางองค์กรที่มีการนำระบบหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อช่วยในการจัดการความรู้ก็อาจจะต้องจัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบหรือเทคโนโลยีดังกล่าวแก่บุคลากรเพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5) การวัดผล “การจัดการความรู้” (Measurements)

การวัดผลถือเป็นสิ่งสำคัญมากที่จะช่วยบอกถึงสถานะของกระบวนการหรือกิจกรรม ต่าง ๆ ภายในองค์กร ผลจากการวัดจะสะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมถึงปรับปรุงให้กระบวนการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของการวัดผลจริง ๆ จึงไม่ใช่เป็นการควบคุมแต่เป็นการบริหารจัดการและการเรียนรู้พัฒนา การวัดและผลจากการวัดจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การริเริ่มการจัดการความรู้ภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแบบยั่งยืนได้ ผู้บริหารขององค์กรยังต้องการที่

จะเห็นผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงผลประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนและการจัดการความรู้ถ้าต้องมีการลงทุนเพิ่มเติมในเรื่องของระบบต่าง ๆ หรือการตัดสินใจที่จะให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ นอกจากนั้นการวัดผลยังจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้องค์การทราบถึงสถานะในขณะนั้นว่าได้บรรลุเป้าหมาย (Desired State) ที่ตั้งไว้แล้วหรือยัง

6) การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้ (Recognition and Rewards)

องค์กรอาจจะต้องใช้การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเป็นแรงจูงใจในช่วงเริ่มต้น เพื่อโน้มน้าวให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการแลกเปลี่ยนความรู้และเข้าร่วมกิจกรรม การจัดการความรู้ แต่ในระยะยาวแล้วสิ่งที่จะสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรในองค์กรสนใจแลกเปลี่ยนความรู้ได้ดีที่สุดก็คือ “ประโยชน์” ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง เช่น การที่เขาสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการได้รับคำยกย่องชมเชยจากองค์กร

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การจัดการความรู้ในองค์กร เป็นเรื่องที่มีคุณค่าสมควรที่สถานศึกษาจะบริหารจัดการให้มีการจัดการความรู้ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรของสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณค่า เป็นการมองคนว่าเป็น “ทรัพย์สินทางปัญญา” ทั้งนี้เพราะการจัดการความรู้เป็นการเรียนรู้ที่เรียนจากการปฏิบัติ เป็นตัวนำเพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ และเกิดวิธีการทำงานที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) เพื่อให้คนรุ่นหลังนำไปศึกษา นำไปใช้ประโยชน์ และนำไปต่อยอดความรู้ให้แตกฉานต่อไป

ขั้นตอนของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้นั้นก็เหมือนศาสตร์แห่งการจัดการอื่น ๆ คือ มีการวางแผนและการปฏิบัติ ในขั้นตอนการวางแผนนั้นไม่ได้มีความแตกต่างจากการวางแผนอื่น ๆ มากนัก คือ มีการสำรวจสภาพปัจจุบันและการกำหนดเป้าหมาย ซึ่งขั้นตอนของการจัดการความรู้นั้นประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ (ยุทธนา แซ่เตียว, 2548: 255-261) ดังนี้

1. การสำรวจและการวางแผนความรู้ การวางแผนความรู้ก็เหมือนกับการวางแผนอื่น ๆ คือ การเริ่มสำรวจสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก่อนว่า สถานะปัจจุบันในเรื่ององค์ความรู้ภายในองค์กรเป็นเช่นไร เมื่อเราได้เป้าหมายในการพัฒนาความรู้ที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ต้องจัดทำแผนปฏิบัติซึ่งต้องมีรายละเอียดใน 2 ส่วน คือ

1.1 แหล่งพัฒนาความรู้: สิ่งสำคัญที่จะต้องทราบคือ แหล่งความรู้ ช่วงเวลา และงบประมาณ

1.2 การถ่ายทอดความรู้: สิ่งสำคัญที่จะต้องทราบคือ ความรู้ใดจะให้ใครหรือหน่วยงานไหนเป็นศูนย์การรวบรวมและกระจายความรู้ จะต้องใช้สื่อใดเพิ่มเติมบ้าง กิจกรรมในการถ่ายทอดความรู้ที่จะปฏิบัติ งบประมาณที่ต้องใช้

2. การพัฒนาความรู้ (Knowledge Generation) การพัฒนาความรู้ในที่นี้หมายความว่า การทำการใด ๆ ก็ได้เพื่อให้ได้ความรู้เข้ามาภายในองค์กร ซึ่งลักษณะของการพัฒนาความรู้นั้นมี 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การพัฒนาความรู้จากภายนอก โดยการเข้าไปซื้อหรือได้มาด้วยวิธีอื่น ๆ (Acquisition) และการเช่า (Rent) ความจริงแล้วการพัฒนาความรู้เป็นวิธีที่พบได้บ่อย เช่น การซื้อหนังสือทางวิชาการ การตัดข่าวมาสรุป การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การหาทีมงานจากหน่วยงานภายนอก เข้ามาร่วมทีมหรือแม้กระทั่งการซื้อ Solution สำเร็จรูปจากที่ปรึกษามาช่วยออกแบบระบบงานบางอย่างหรือเครื่องมือทางการจัดการเพียงแต่ท่านไม่ต้องคิดเอง เพียงแต่ให้ข้อมูลแล้วที่ปรึกษาจะคิดให้ท่านเสร็จโดยไม่ต้องปวดหัว การซื้อในลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นวิธีการที่พบเห็นได้บ่อย ๆ แต่บางทีการซื้อกิจการก็เป็นวิธีหนึ่งที่เรียกว่า “เรียนลัด” ในการเข้าสู่ธุรกิจที่เราต้องการได้

2.2 การพัฒนาความรู้จากภายใน โดยทั่วไปแล้วมักจะเป็นการพัฒนาโดยหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลงานด้านนี้โดยเฉพาะ เช่น หน่วยวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบเห็นได้บ่อย ๆ แต่ในอีกรูปแบบหนึ่งที่ไม่ค่อยจะพบเห็นบ่อยนักคือ การบันทึกเรื่องราวและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในอดีตว่า ที่ผ่านมามีการประสบความสำเร็จหรือไม่ มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ทั้งนี้การวิเคราะห์ไม่ได้ทำเฉพาะในภาพรวมของ

องค์การเท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในแต่ละด้าน เช่น ด้านบุคลากร ด้านการตลาด ด้าน Logistics ด้านการเงินและบัญชี เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วในการพัฒนาความรู้ควรคำนึงถึงรูปแบบของการพัฒนาความรู้ ซึ่งรูปแบบของการพัฒนาความรู้ มีดังนี้

1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองในอดีต (Learning from Actual Experiences) คือ การเรียนรู้ในสิ่งที่ได้จากการปฏิบัติจริงมาแล้วในอดีต

2) การเรียนรู้จากการทดลอง (Learning from performed experiments) คือ การเรียนรู้จากการทดลองหลาย ๆ รูปแบบ มีการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ เพื่อให้ทราบผลการทดลองตามที่ต้องการ

3) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น (Learning form Experience of Others) เช่น การเปรียบเทียบ-แข่งดี (Benchmarking) การหาพันธมิตรมาร่วมกันพัฒนาหรือแลกเปลี่ยนความรู้ (Alliances) การร่วมกิจการ (Joint Venture) การรวมและครอบครองกิจการ (Merger and Acquisition) หรือการจ้างคนเข้ามาทำงาน

4) การเรียนรู้จากการอบรมและพัฒนา (Learning from Training and Development) เป็นการรับการถ่ายทอดโดยตรงจากบุคคลที่มีความรู้

3. การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) และ การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) คือ กระบวนการที่ทำให้ความรู้ที่พัฒนา มีการแพร่กระจายไปสู่บุคลากรที่เป็นเป้าหมาย ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้นั้นแต่ละอย่างก็มีเป้าหมายแตกต่างกันไปใน 2 ลักษณะคือ

3.1 เน้นประสิทธิภาพหรือให้การแพร่กระจายขององค์ความรู้นั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุดมีต้นทุนต่ำที่สุด ลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ลักษณะนี้ ได้แก่ การยืมเตือนความรู้บางอย่างให้กับพนักงาน การให้ความรู้ในสิ่งที่ควรปฏิบัติ

3.2 เน้นประสิทธิผล หรือให้การแพร่กระจายขององค์ความรู้นั้นเป็นไปอย่างครบถ้วน มีการตกหล่นน้อยที่สุด ถ้าให้คน 100 คน เข้าไปฟังก็ควรเข้าใจถูกต้องตรงกันทั้ง 100 คน ตัวอย่างของความรู้ที่ควรจะถ่ายทอดในลักษณะนี้ ได้แก่ แนวทางปฏิบัติซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็น Best Practices สิ่งที่ไม่ปฏิบัติแล้วจะนำความเสียหายอย่างร้ายแรง

ในการถ่ายทอดความรู้ ถ้าหากเรากำหนดกลยุทธ์ในการถ่ายทอดความรู้เสียก่อนว่ามีเป้าหมายคือใคร มีปริมาณมากน้อยขนาดไหน เนื้อหาที่มีความสำคัญขนาดไหน มีงบประมาณเท่าไร มีความเร่งด่วนมากน้อยเพียงใด ก็จะช่วยให้เราสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการในการถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้แล้วปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการถ่ายทอดความรู้ภายในองค์กร ได้แก่ วัฒนธรรมขององค์กร ในการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลภายในองค์กรด้วยกัน สิ่งหนึ่งที่มีมักจะเป็นปัญหาอยู่เสมออีกคือ การที่ผู้ที่มีความรู้นั้นไม่อยากจะถ่ายทอด หรือเป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า “อมกู่” ซึ่งอาจเป็นเพราะการมีความรู้ดังกล่าวทำให้บุคคลนั้นมีอำนาจ มีความสำคัญ บางองค์กรทำให้ปัญหาดังกล่าวนี้เลวร้ายมากยิ่งขึ้นด้วยการประเมินบุคลากรจากความรู้ที่มี โดยไม่ให้โอกาสในการสนับสนุนบุคลากรอย่างทั่วถึง หรือแม้แต่การนำความรู้มาใช้เพื่อเป็นอำนาจต่อรองทางการเมืองภายในองค์กรอีกด้วย

สำหรับการจัดบรรยากาศสถานที่ในความเป็นจริงแล้ว การจัดบรรยากาศในที่ทำงานก็เป็นเรื่องสำคัญที่มองข้ามไม่ได้ เช่น การจัดสถานที่ทำงาน โดยกันห้องให้พนักงานแต่ละคนแยกกันหมด โอกาสที่จะหันหน้าเข้าหากันก็มีน้อย การจัดทางเดินแบบเข้าออกหลายทาง ก็มีส่วนให้พนักงานต่างคนต่างเข้างาน-ออกงาน เวลาที่จะเจอกันเพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างกันย่อมไม่มี บางองค์กรห้องประชุมที่ใช้ก็ไม่เป็นกิจจะลักษณะ เช่น ใช้ห้องทำงานเป็นห้องประชุมกันภายในประชุมเมื่อไรเป็นอันไม่รู้เรื่องเพราะมีสิ่งรบกวนรบกวนสมองอยู่ตลอดเวลา องค์กรที่ผู้บริหารไม่ชอบทานน้ำชา กาแฟ ทำให้ไม่มีห้องน้ำชากาแฟไปด้วย กรณีที่เลวร้ายยิ่งกว่านั้น ผู้บริหารมองว่าเป็นสถานที่ ๆ พนักงานจะหลีกเลี่ยงงานไปนั่งคุยกัน แทนที่จะมองอีกมุมหนึ่งว่าสถานที่ดังกล่าวก็สามารถใช้เป็นแหล่งในการถ่ายทอดความรู้ระหว่างพนักงานด้วยกันได้

4. ข้อพึงระวังเมื่อนำการจัดการความรู้มาใช้ในทางปฏิบัติ

การจัดการความรู้เป็นเรื่องที่จับต้องได้ยาก แม้กระทั่งในทางวิชาการยังมีมุมมองที่แตกต่างกันในการจัดการความรู้ ดังนั้น เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ในทางปฏิบัติก็ทำให้เกิดความสับสนตามมาถ้าหากองค์กรยังไม่มีแนวทางในการนำมาใช้ที่ชัดเจน และการจัดการความรู้มีแนวทางที่หลากหลาย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การนำรูปแบบจากองค์กรที่ประสบความสำเร็จไปแล้วจะประสบความสำเร็จตามไปด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะมีปัจจัยแวดล้อมที่จับต้องได้หลายประการที่ส่งผลต่อการนำหลักการจัดการความรู้ไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ

การจัดการความรู้เป็นเรื่องที่ไม่สามารถจับต้องได้ชัดเจน ทำให้การวัดผลของการจัดการความรู้มีข้อจำกัดตามไปด้วย ดังนั้นการวัดผลของการจัดการความรู้จึงมักจะเน้นไปที่กระบวนการว่าได้ดำเนินการไปแล้วมากน้อยขนาดไหน ส่วนการวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการความรู้มักจะเป็นการสอบถามความคิดเห็นจากบุคลากรภายในองค์กรถึงบรรยากาศในการถ่ายทอด หรือในเชิงปริมาณขององค์ความรู้ที่ได้มีการถ่ายทอด ส่วนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางด้านการเงิน เช่น เมื่อลงทุนกับการใช้สื่อ เพื่อการเก็บบันทึกและแบ่งปันความรู้แล้วให้ผลตอบแทนได้เท่าไรก็ยังเป็นเรื่องที่ยากมากเช่นกัน

เนื่องจากในขั้นตอนของการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยปฏิบัติการระหว่างผู้วิจัยกับผู้สอนในขณะบริหารธุรกิจ ซึ่งต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดและหลักการของการจัดการความรู้มาใช้ในขั้นตอนนี้ของการวิจัยด้วยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ให้มีประสิทธิผลมากที่สุด

ส่วนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มานิตย์ ลิทธิชัย (2540) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษา โดยมียัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) สำรวจลักษณะทางจิต ลักษณะทางพุทธ และลักษณะทางครอบครัวของนักศึกษา 2) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมและทดลองใช้ และ 3) ประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ตัวแปรต้นที่ศึกษา คือ ลักษณะทางจิต 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และการมุ่งอนาคต ลักษณะทางพุทธ 2 ด้าน

ได้แก่ความเชื่อทางพุทธ และการปฏิบัติเชิงพุทธ และลักษณะทางครอบครัว 2 ด้าน ได้แก่ ความใกล้ชิดบิดามารดา และอาชีพบิดามารดา ตัวแปรตามคือ ความสำเร็จทางการเรียน 4 ด้าน ได้แก่ เกรดเฉลี่ยสะสม เกรดเฉลี่ยวิชาครู เกรดเฉลี่ยวิชาเฉพาะสาขา และเจตคติต่อวิชาชีพครู

อุตสาหกรรม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปีสุดท้าย ปีการศึกษา 2539 จำนวน 607 คน ในกลุ่มสาขาวิชาเครื่องกล ไฟฟ้า โยธา และอื่น ๆ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบวัด แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ การศึกษาลักษณะทางจิต และลักษณะทางพุทธของนักศึกษา ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ ลักษณะทางจิต ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน 4 ทาง ลักษณะทางพุทธ 2 ด้าน ใช้การ วิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง และความใกล้ชิดบิดามารดา และอาชีพบิดามารดา ใช้สถิติพื้นฐานและวิเคราะห์ค่าที่ ผลการวิจัยพบว่าลักษณะทางจิต 4 ด้านและลักษณะทางพุทธ 2 ด้านต่างร่วมกันส่งผลต่อความสำเร็จทางการเรียน ดังนั้นจึงได้นำลักษณะทางพุทธ 2 ด้านมาพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาลักษณะทางจิต 4 ด้าน เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมเชิงพุทธประกอบด้วยคุณธรรม 2 ประการคือ สัทธา กับ บุญกิริยาวัตถุ 3 (ทาน ศีล ภาวนา) เพื่อพัฒนาความเชื่อกับการปฏิบัติเชิงพุทธ ผลการฝึกอบรมจริยธรรมพบว่านักศึกษา มีคะแนนลักษณะทางพุทธในกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และได้พัฒนาลักษณะทางพุทธภายในกลุ่มทดลองหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญ การติดตามผลในกลุ่มทดลองหลังฝึกอบรมพบว่า ลักษณะทางพุทธมีความคงทน

หรรษา สุขกาล (2543) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการทำงานระหว่างเรียน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสร้างเกณฑ์ที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษา และพัฒนาโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างคือ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต นักศึกษาหรือผู้รับผิดชอบการจัดโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียน ทดสอบรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคณะไทย ซึ่งทำงานในโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนจนสิ้นสุดภาคการศึกษา จำนวน 46 คน ผลการวิจัยพบว่า เกณฑ์ที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียน เพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 1) โปรแกรมที่จัดขึ้น เพื่อช่วยเหลือด้านการเงินแก่นักศึกษา 2) โปรแกรมที่จัดให้นักศึกษาทำงานบางเวลาในช่วงที่ว่างจากการเรียน 3) โปรแกรมที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัด

โปรแกรมและหน่วยงานที่รับนักศึกษาทำงาน 4) โปรแกรมที่จัดโดยสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่ ดังนี้ ก) เตรียมความพร้อมของสถาบัน โดยการประเมินสภาพแวดล้อม ข) วางแผนการจัดโปรแกรม ค) ดำเนินโปรแกรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงาน 5) โปรแกรมที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 1) การประเมินเพื่อเตรียมความพร้อมของสถาบัน 2) การวางแผนการจัดโปรแกรม 3) การดำเนินงานโปรแกรม 4) การประเมินหลังจบโปรแกรม 5) การตัดสินใจเชิงบริหาร รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษา โดยพบว่านักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยจริยธรรมในการทำงานด้านความซื่อสัตย์ การยึดมั่นในหลักการ การรักษา สัญญา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ สูงวก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา จริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา โดยมี วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่าง อุตสาหกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา และเพื่อนำรูปแบบการจัดกิจกรรมที่พัฒนา ไปทดลองใช้กับนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาช่าง อุตสาหกรรมในกลุ่มทดลองที่ได้รับการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการปรับ พฤติกรรมทางปัญญากับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการพัฒนาจากการจัดกิจกรรมตามปกติ ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดการ ปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การดำเนินกิจกรรมของรูปแบบมี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะพื้นฐาน ระยะ ทดลอง และระยะติดตามผล การดำเนินกิจกรรมในระยะทดลอง มีการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ เกี่ยวกับเรื่องของการจัดการความคิดความเข้าใจ ทักษะการคิดเพื่อควบคุมตนเองด้วยเทคนิคการปรับ พฤติกรรมทางปัญญา การเขียนโครงการช่วยเพื่อน การซักซ้อมซ้ำ การให้ข้อมูลป้อนกลับและ เสริมแรงทางบวก 2) ผลของการให้รูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทาง ปัญญา นักศึกษากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมในระยะพื้นฐาน ระยะ ทดลอง และระยะติดตามผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักศึกษากลุ่มทดลองมี ค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมแตกต่างจากนักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

บุบผา เมฆศรีทองคำ (2545) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาค้นคว้าและกำหนดกรอบความคิดของจริยธรรมที่จำเป็นในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่ต้องการเสริมสร้างสำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์ในระดับปริญญาตรี 2) มุ่งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยมีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนาโครงร่างหลักสูตร 3) ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร 4) ทดลองใช้หลักสูตร และ 5) ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ในด้านความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ และสิทธิส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ภาควิชาวารสารศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชา วส.321 การสื่อข่าว 1 ภาคเรียนที่เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบวัดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test และ Wilcoxon Match Pair Sign Rank Test ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ นักศึกษากระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ในด้านความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ และสิทธิส่วนบุคคลสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จินดารัตน์ ปิรมณี (2545) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2) เพื่อศึกษาผลของการฝึกอบรมการพัฒนาฉันทะในการเรียนสำหรับนักศึกษา ตัวแปรต้น คือ วิธีฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 วิธี คือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง การไม่ได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกฝนพัฒนาตนในสถานการณ์จริง ตัวแปรตาม คือ ฉันทะในการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือแบบวัดฉันทะในการเรียนและหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาฉันทะในการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางแบบวัดซ้ำ Three-Way ANOVA, Repeated Measures Two Between Subject factors and One Within Subject Factor ผลการวิจัยพบว่าฉันทะในการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิเชียร อินทรสมพันธ์ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน

1) การศึกษาสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน ได้ผลสรุปสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร ด้านเจตคติต่อการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร และด้านทักษะปฏิบัติการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตร 2) การสำรวจสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรและความต้องการของครูมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 353 คน ได้ผลสรุปคือ ด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านเจตคติอยู่ในระดับดี และด้านทักษะปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3) การศึกษาจริยธรรมและค่านิยมเชิงจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา โดยการสอบถาม ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 211 คน ได้ผลสรุปเกี่ยวกับจริยธรรมที่จำเป็น 3 ด้านคือ ก) ความรับผิดชอบ ข) ความซื่อสัตย์สุจริต ค) ความมีระเบียบวินัย ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร ได้องค์ประกอบของหลักสูตร คือ สภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการ เป้าหมาย จุดหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม และการวัดประเมินผลหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร พบว่าสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรหลังทดลองใช้หลักสูตรมากกว่า ก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านความรู้ความเข้าใจมีประสิทธิภาพสูง ด้านเจตคติและด้านทักษะปฏิบัติมีประสิทธิภาพสูง ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน และปรับปรุงหลักสูตร โดยปรับปรุงด้านความเหมาะสมของเนื้อหาและปรับภาษาในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร ให้เหมาะสมสอดคล้องกัน

มารศรี กลางประพันธ์ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครูสังกัดสถาบันราชภัฏ ตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครูสังกัดสถาบันราชภัฏ ตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตัวแปรต้นที่ศึกษา ได้แก่ วิธีฝึกอบรม และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ คะแนนที่ได้จากการวัดพรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้าน และคะแนนที่ได้จากการวัดพรหมวิหาร 4 ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 ซึ่งจะเตรียมตัวออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวัดเชิงจริยธรรม และวิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวน 2 ทาง และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4 ตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีคะแนนการพัฒนาพรหมวิหาร 4 โดยรวมทุกด้าน สูงกว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4 ตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิดในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง และแนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง	แนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้
รูปแบบของการพัฒนาจริยธรรม จาก การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทุกเรื่อง เป็นการ พัฒนาหลักสูตร โดยจริยธรรมที่พัฒนานั้นมีหลาย ด้านตามความต้องการจำเป็นของแต่ละสาขา และ ผู้เรียน เช่น พัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ ในด้านความถูกต้องแม่นยำ ความ สัตย์ซื่อ และ ความรับผิดชอบ พัฒนาลัทธิใน การเรียนให้แก่นักศึกษาปริญญาตรี พัฒนา พรหมวิหารสี่ให้แก่นักศึกษาครู สำหรับขั้นตอน ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตร และขั้นตอนที่ 3 ประเมินหลักสูตร	รูปแบบของการพัฒนาจริยธรรม เป็น การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อ เสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ในด้าน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบ วินัย สำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ โดยมี ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการ สอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบรูปแบบการเรียน การสอน ขั้นตอนที่ 4 นำรูปแบบการเรียนการสอน ไปใช้ ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการ เรียนการสอน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้อง	แนวคิดในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้
ซึ่งในขั้นประเมินหลักสูตรงานวิจัยทุกเรื่อง ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองที่มีการเปรียบเทียบ โดยเปรียบเทียบผลของการวัดก่อน กับวัดหลัง หรือเปรียบเทียบผลของกลุ่มทดลอง กับกลุ่ม ควบคุม เครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมนั้นใช้แบบวัด จริยธรรมและวัดจริยธรรมในสามองค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบ ด้านเจตคติ และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม ส่วน ผลการวิจัยนั้นพบว่างานวิจัยทุกเรื่องมีข้อสรุปที่ สอดคล้องกันก็คือหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา สามารถเสริมสร้างจริยธรรมที่ต้องการให้แก่ ผู้เรียนได้	ซึ่งในขั้นนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปใช้ประยุกต์แนวคิดของการวิจัย ปฏิบัติการ การประเมินหลักสูตรใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงทดลองที่มีการเปรียบเทียบโดย เปรียบเทียบผลของ การวัดก่อน กับวัดหลัง เครื่องมือที่ใช้วัดจริยธรรมนั้นใช้แบบวัด จริยธรรมในสามองค์ประกอบ ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้าน ความรู้สึก และองค์ประกอบด้านพฤติกรรม

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ครั้งนี้

ว่า “รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษา

บริหารธุรกิจที่พัฒนามีประสิทธิภาพ คือสามารถเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้แก่

นักศึกษาบริหารธุรกิจได้”

กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารธุรกิจเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การบริหารธุรกิจประสบความสำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าวก็คือ ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารธุรกิจนั้นต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น มีความสนใจและความชอบธุรกิจ มีความรู้และความชำนาญ เป็นนักวิเคราะห์และตัดสินใจได้ดี เป็นนักบริหาร มีภาวะผู้นำ มีความยืดหยุ่น มีความทันสมัยอยู่เสมอ พัฒนาตนเองเสมอ และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่นักบริหารธุรกิจต้องมีคือคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมบุคคลที่จะไปประกอบวิชาชีพบริหารธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจ แนวทางหนึ่งก็คือการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ คือ ศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา ด้านพัฒนาการ ด้านอาจารย์ผู้สอน และรูปแบบการเรียนรู้ และข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ

ในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

2. การศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือพิมพ์ประจำวัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ในช่วงเดือนมกราคม 2549 ถึงเดือน ธันวาคม 2551 โดยคัดเลือกข่าวหรือบทความที่น่าสนใจในหนังสือพิมพ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ใช้บริการทางธุรกิจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตามลักษณะของผู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการใช้นักศึกษา ดังนี้

1. อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามสาขาวิชา ได้แก่ สาขาการเงิน สาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สาขาการตลาด สาขาการจัดการ สาขาธุรกิจระหว่างประเทศ และสาขาการจัดการอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวนอาจารย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 28 คน และจำนวนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 31 คน

2. เจ้าของสถานประกอบการในย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร คือ ย่านราชประสงค์ และย่านสีลม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากบริษัทที่ประกอบธุรกิจทางด้านบริหารธุรกิจ มีจำนวนพนักงานทำงานในบริษัทตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป เป็นเจ้าของหรือหัวหน้าฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ และพิจารณาถึงความพร้อมในการให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ซึ่งมีจำนวนสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 31 คน

3. ผู้ใช้บริการทางธุรกิจ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามย่านธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ย่านราชประสงค์และย่านสีลม ซึ่งมีจำนวนผู้ให้บริการทางธุรกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยมีการอธิบายถึงความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม โดยจำแนกตามกลุ่มตัวอย่างที่มีขั้นตอนในการพัฒนา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สภาพปัญหา ความต้องการจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

2. กำหนดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่าจริยธรรมในแต่ละด้านที่กำหนดนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างให้นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจหรือไม่ และมีจริยธรรมใดที่จำเป็นต้องเสริมสร้างในลำดับแรก และต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อจะเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษาบริหารธุรกิจหรือไม่ อย่างไร

3. นำเครื่องมือไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับบุคคลในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มอาจารย์จำนวน 3 คน กลุ่มนักศึกษาจำนวน 3 คน เจ้าของสถานประกอบการจำนวน 3 คน และกลุ่มผู้ใช้บริการทางธุรกิจจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความชัดเจนของคำชี้แจงและข้อความ แล้วปรับปรุงเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้การหาค่าความถี่ คำร้อยละ
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ Chi-square เพื่อดูความสัมพันธ์ของผลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มว่ามีทิศทางไปในทางเดียวกันหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ในขั้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา พัฒนาการ และรูปแบบการเรียนรู้
2. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านประวัติ และรูปแบบการสอน
3. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตร

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชา การศึกษา 2550 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purpose Sampling) คือนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชา การศึกษา 2550 โดยพิจารณาจากการเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาทางบริหารธุรกิจ คือ รายวิชา การจัดการธุรกิจพาณิชย์ (133425) ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 47 คน และสอนโดยอาจารย์ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา โดยศึกษาข้อมูลจากทะเบียนประวัตินักศึกษา
2. สัมภาษณ์แบบการเรียนรู้ของนักศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ มีดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนรู้เพื่อนำมากำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของโคลบ์ (Kolb) ที่แบ่งรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้ ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

รูปแบบการเรียนรู้แบบที่ 1 การเรียนรู้โดยการมองเห็น (Visual) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการผ่านสายตา เช่น การอ่าน การดู การมอง

รูปแบบการเรียนรู้แบบที่ 2 การเรียนรู้โดยการฟัง (Auditory) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการฟัง การได้ยิน

รูปแบบการเรียนรู้แบบที่ 3 การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหวปฏิบัติ (Kinesthetic) หมายความว่า ผู้เรียนประเภทนี้ชอบที่จะใช้การเรียนรู้โดยการเคลื่อนไหว หรือการปฏิบัติ

2. ผู้วิจัยเขียนข้อคำถามของรูปแบบการเรียนรู้ตามนิยามที่กำหนด ซึ่งข้อคำถามบางข้อ ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากข้อคำถามภาษาอังกฤษที่มีอยู่บน website Learning Styles (Online).
<http://faculty.washington.edu/chudler/baw1.html>, January 9, 2005.

3. ตรวจสอบความตรง (Validity) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องของการนิยามกับคุณลักษณะที่ต้องการวัด ความเหมาะสมของภาษา และความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการพิจารณาตรวจสอบความตรงในการวิจัยครั้งนี้กระทำโดย

3.1 พิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษา ด้านจิตวิทยา และด้านการเรียนการสอน จำนวน 3 คน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency) โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาหาคะแนนดังนี้

สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	1
ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น	0
ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น	-1

แล้วพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความตรง และปรับปรุงความชัดเจนของคำชี้แจง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้แบบสำรวจมีความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ให้มากที่สุด

4. นำแบบสำรวจไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง คือ

4.1 การทดลองใช้ครั้งที่ 1 นำแบบสำรวจไปให้นักศึกษาจำนวน 5 คน อ่าน เพื่อพิจารณาความชัดเจนของภาษา คำชี้แจง ข้อคำถาม และระยะเวลาในการทำแบบสำรวจ พบว่ามีข้อคำถามบางข้อที่ผู้วิจัยใช้ภาษาเมื่อนักศึกษาอ่านแล้วไม่เข้าใจจึงมีการปรับการใช้สำนวนภาษาให้สอดคล้องกับความเข้าใจของนักศึกษา

4.2 การทดลองใช้ครั้งที่ 2 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษา ที่มีสภาพคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงสถิติ ได้แก่ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบราช (Conbrach coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ .96 และอำนาจจำแนกของแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้รายข้อ โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม พบว่าข้อสอบทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า .20 ขึ้นไป

5. นำแบบวัดไปใช้สำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการวิเคราะห์เพื่อแปลความหมายว่านักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้แบบใดนั้นใช้การพิจารณาว่านักศึกษาได้คะแนนในแบบการเรียนรู้ใดมากที่สุด ในกรณีที่มิฉะนั้นจะให้ทำแบบสำรวจอีกครั้ง ประกอบการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ผู้สอนคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 ที่ให้ความร่วมมือในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน จำนวน 1 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอน โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ บุคลิกลักษณะ และรูปแบบการสอน ดังนี้

1. ศึกษาประวัติจากเอกสารประวัติของอาจารย์
2. สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากนักศึกษา อาจารย์และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสอน บุคลิกลักษณะต่าง ๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกการอ่าน
2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการอ่านรายละเอียดของข้อมูล que เก็บรวบรวมมาได้ แล้วจับประเด็นเพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตร

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารหลักสูตรของคณะบริหารธุรกิจ ที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ คือรายวิชา การจัดการธุรกิจพาณิชย์ (133425) เกี่ยวกับ คำอธิบายรายวิชา (Course Description) จุดประสงค์ของวิชา (Objective) และหัวข้อวิชา (Course Outline)

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน

การดำเนินการในขั้นตอนออกแบบการเรียนการสอนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม สังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม และการยกร่างรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม โดยผู้วิจัยอ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนาจริยธรรม เพื่อนำมากำหนดเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ

บริหารธุรกิจเชิงทฤษฎี แล้วสรุปสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้เพื่อเป็นกรอบแนวคิดใน การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจต่อไป

สังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ งานวิจัยที่มุ่งเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

1. เป็นงานวิจัยที่ค้นพบจากฐานข้อมูล ThaiLis
2. มีค่าสถิติที่สามารถคำนวณหาค่าขนาดอิทธิพลได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนา ดังนี้

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนที่ต้องการศึกษา ได้แก่

1.1 ตัวแปรต้นที่ศึกษา หมายถึง การพัฒนาการเรียนการสอนในด้านกิจกรรม การเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และอื่น ๆ ที่ได้ถูกจัดกระทำขึ้นและ ส่งผลต่อตัวแปรตาม

- 1.2 ตัวแปรตามที่ศึกษา หมายถึง ค่าขนาดอิทธิพล

2. พัฒนาแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 สร้างแบบบันทึกการอ่านงานวิจัยตามประเด็นที่กำหนด และจากการสำรวจ งานวิจัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจเพื่อให้คำแนะนำ

2.2 ปรับปรุงแบบบันทึกการอ่านตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบบันทึกการอ่านงานวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอน และการวิเคราะห์ อภิमानจำนวน 3 ท่าน (รายนามดังในภาคผนวก ค) เพื่อพิจารณาในด้านความตรงและ ความชัดเจนของแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย

2.3 ปรับปรุงแบบบันทึกการอ่านตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำ แบบบันทึกการอ่านงานวิจัยไปทดลองเก็บข้อมูลจากงานวิจัย 3 เล่ม เพื่อพิจารณาผลการนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล และปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

2.4 นำแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย ไปให้นักศึกษาที่เรียนในวิชาการวิเคราะห์ อภิमानจำนวน 3 คน ทดลองเก็บข้อมูลจากงานวิจัยเรื่องเดียวกัน แล้วพิจารณาผลการนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมว่า เครื่องมือมีประสิทธิภาพหรือไม่ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยที่กำหนด โดยผู้วิจัยวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของงานวิจัยแต่ละเรื่องจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและแผนการเรียนการสอนของกลุ่มทดลองทุกแผน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบบันทึกการอ่านงานวิจัย
2. คำนวณค่าขนาดของอิทธิพล (Effect Size: d) ซึ่งเป็นค่าดัชนีมาตรฐานที่ใช้สำหรับพิจารณาถึงประสิทธิภาพของการสอน
3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

3.1 สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพล เนื่องจากจำนวนงานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ห่อภิมาณมีจำนวนไม่ถึง 30 เล่ม การแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ ผู้วิจัยจึงใช้สถิติอนพารามตริก (Non-Parametric) ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพล ดังนั้นในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีมากกว่าสองกลุ่มสถิติที่ใช้ ได้แก่ Krussikal Walis H-test และในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีสองกลุ่มสถิติที่ใช้คือ Mann Wittney U- test

3. การยกกร่างรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ในการออกแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ยกกร่างรูปแบบการเรียนการสอนแล้ว ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่ยกกร่างขึ้นมา โดยนำรูปแบบการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือในการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และอาจารย์ผู้สอนในคณะบริหารธุรกิจ รวมทั้งหมดจำนวน 4 คน (รายนามดังในภาคผนวก ค) พิจารณาถึงความเหมาะสม ความชัดเจน ความสะดวกแก่การนำไปใช้ และความสอดคล้องขององค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของแผนการสอน ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบประเมินแผน การเรียนการสอน ตามแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว และนำข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาความสอดคล้องของผลการประเมิน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency) โดยการนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาให้คะแนนดังนี้

สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น 1
ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ถือว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีคุณภาพยอมรับได้ มีค่าตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป ถ้าข้อใดมีค่าไม่ถึง 0.75 ต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

การดำเนินการในครั้งนี้เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการตรวจสอบ คุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัย และอาจารย์ผู้สอนในระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชา ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 คน ซึ่งจากการสอบถามถึงความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่ามีผู้ร่วมใช้รูปแบบการเรียนการสอน คือ อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (Shipping Management) จำนวน 1 คน ซึ่งในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยมีบทบาท คือเป็นผู้พัฒนาแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ และเป็นผู้ช่วยในการจัดการเรียนการสอน RICDA โมเดล โดยผู้วิจัยมีบทบาท เป็นผู้สอนในขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness) ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ (Consideration) ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) ส่วนการสอนในขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information) อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ เป็นผู้สอนด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ผู้สอนเห็นความสำคัญ และอธิบายให้อาจารย์ผู้สอนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอน

2. ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

- 2.1 ขั้นการวางแผน (Plan) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนร่วมปรึกษาหารือ ระดมความคิด และวางแผนในการจัดการเรียนการสอน เช่น เขียนแผนการสอน พัฒนาสื่อการเรียน การสอน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

- 2.2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนดำเนินการตามแผนที่กำหนด เช่น จัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนด

2.3 ขั้นการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนสังเกตผลการดำเนินการ เช่น จุดเด่น ปัญหาที่เกิดจากการนำแผนการสอนไปปฏิบัติ การตอบสนองระหว่างนักศึกษา กับบทเรียน และผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

2.4 ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนนำผลที่ได้จากการปฏิบัติ และการสังเกตมาร่วมอภิปราย เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ และนำข้อค้นพบที่ได้มาพัฒนา หรือปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป

การประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินทุกขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับนำมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน วิธีที่ใช้ในการประเมินระหว่างดำเนินการนั้นใช้เทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประเด็นหลักของการประเมินระหว่างดำเนินการ ได้แก่

1. ความชัดเจนและความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์ผู้สอนในคณะ บริหารธุรกิจ และผลสะท้อนจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้
2. ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกระหว่างการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้
3. ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน โดยการสังเกต พฤติกรรม การสอบถามความคิดเห็นและความรู้สึกของอาจารย์ผู้สอนที่ได้มีส่วนร่วมในการใช้ รูปแบบการเรียนการสอน
4. ผลของการพัฒนาจริยธรรม ความรู้ และทักษะการปฏิบัติในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยการประเมินตามสภาพจริง และการสังเกต

เครื่องมือและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แผนการสอน จำนวน 13 แผน บันทึกหลังแผนการสอน และบันทึกภาคสนาม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ตามแนวคิดของการประเมินตามสภาพจริง เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต แบบบันทึกการปฏิบัติงาน อนุทินของนักศึกษา และแบบบันทึกผลการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ความถี่กับข้อมูลเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

การประเมินผลสรุป (Summative) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 โดยพิจารณาจากการพัฒนาทางจริยธรรมของนักศึกษาจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน และการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

พัฒนาการทางจริยธรรมของนักศึกษาจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้คัดเลือกมาอย่างเฉพาะเจาะจง (Purpose Sampling) เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 มีจำนวน 47 คน

แบบแผนการทดลอง

การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามแผนการทดลองแบบวัดซ้ำ คือมีการวัดผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่างซ้ำกันทั้งหมด 3 ครั้ง ได้แก่ การวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pretest) การวัดผลการเรียนรู้หลังเรียน (Posttest) และการวัดความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) หลังจากระยะเวลาผ่านไปหนึ่งเดือน

ระยะเวลาในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ระยะเวลาในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ คือ ในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 ระหว่างเดือนมิถุนายน – เดือนตุลาคม 2550

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 แบบ คือ 1) แบบวัดจริยธรรมทางธุรกิจในด้านความรู้ทางจริยธรรม ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบจำนวน 40 ข้อ และ 2) แบบวัดความรู้สึกด้านจริยธรรมทางธุรกิจที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่ามีจำนวน 60 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางธุรกิจ และกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของจริยธรรมทางธุรกิจ ดังนี้ จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ หมายถึง พฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ดำรงของบุคคลในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขทั้งตนเอง ผู้อื่น และสังคม ซึ่งจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

2. ตรวจสอบความตรง (Validity) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องของการนิยามกับคุณลักษณะที่ต้องการวัดและข้อคำถาม และความเหมาะสมของภาษาและความเหมาะสมการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการพิจารณาตรวจสอบความตรงในการวิจัยครั้งนี้กระทำโดย

2.1 พิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2 พิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลการศึกษา ด้านจิตวิทยา และด้านจริยธรรม จำนวน 4 คน (รายชื่อในภาคผนวก ก) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของ ข้อคำถามที่มีค่า ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปทดลองใช้ ในขั้นต่อไป

3. นำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง 2 ครั้ง คือ

3.1 การทดลองใช้ครั้งที่ 1 นำแบบวัดไปให้นักศึกษาที่มีสภาพคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน เพื่ออ่านข้อคำถาม แล้วพิจารณาความชัดเจนของภาษา คำชี้แจง ข้อคำถาม และระยะเวลาในการทำแบบวัด ผลการทดลองใช้ผู้วิจัยได้ปรับแก้สำนวนภาษาของข้อคำถามบางข้อให้มีความ สอดคล้องกับความเข้าใจของนักศึกษา

3.2 การทดลองใช้ครั้งที่ 2 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มี สภาพคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงสถิติ ได้แก่

3.2.1 แบบวัดความรู้ทางจริยธรรมทางธุรกิจมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 ค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.25–0.63 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .25 ขึ้นไป และมีค่าประสิทธิภาพตัววัดตั้งแต่ - 0.05 ขึ้นไป

3.2.2 แบบวัดความรู้สึทางจริยธรรมมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และ มีอำนาจ จำแนกโดยพิจารณาจากผลการทดสอบอำนาจจำแนกด้วยสถิติ Independent t-test ที่มีค่านัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอน
(ต้นเดือนมิถุนายน 2550)

ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อนำข้อคิดเห็นจากการสะท้อนกลับของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และตัวผู้วิจัยเองมาปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอน (ต้นเดือนตุลาคม 2550)

ระยะที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากใช้รูปแบบการเรียนการสอนไปแล้วหนึ่งเดือน (กลางเดือนพฤศจิกายน 2550)

ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมในระยะที่ 1 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ได้แก่ ความรู้ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ โดยใช้แบบวัดความรู้ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ และความรู้สึกทางจริยธรรม โดยใช้แบบวัดความรู้สึกทางจริยธรรม ส่วนข้อมูลที่เก็บรวบรวมในระยะที่ 2 ใช้แผนการสอนและบันทึกภาคสนาม นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ชี้แจงเพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการทำแบบวัด และตอบข้อคำถามในแบบวัดตามความเป็นจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนของนักศึกษาที่ได้จากการวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียน (Pretest) การวัดผลการเรียนรู้หลังเรียน (Posttest) และการวัดความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) ด้วยสถิติ Two way Repeated Measure Analysis และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. การสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนได้พัฒนาขึ้นมาให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากสิ้นสุดการใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการให้ข้อมูลดังกล่าวตาม

ความเป็นจริง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ และร้อยละ ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่าแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 นั้นแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของนักศึกษาแต่ละคนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนมีความคงเส้นคงวา คือจะสอบถามความคิดเห็นเมื่อใดก็แสดงความคิดเห็นเหมือนเดิม

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group)

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มคือเพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยการ ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 ซึ่งประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นแล้วผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (รายละเอียดในภาคผนวก จ) ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยคัดเลือกนักศึกษาจำนวน 9 คน (ใช้ชื่อสมมติ) เป็นผู้ร่วมเข้าสนทนากลุ่ม จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 5 ตุลาคม 2550 เวลา 14.20-13.00 น. ณ ห้อง 5B คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยคัดเลือกนักศึกษาจำนวน 6 คน (ใช้ชื่อสมมติ) เป็นผู้ร่วมเข้าสนทนากลุ่ม จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 8 ธันวาคม 2550 เวลา 10.00-12.00 น. ณ โรงอาหารกลาง 1 (บาร์ใหม่) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่กำหนด

3. การยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในขั้นตอนนี้เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน โดยผู้วิจัยนำรูปแบบการสอนที่พัฒนาไปใช้ในรายวิชาอื่น และกลุ่มตัวอย่างอื่น ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการในขั้นตอนนี้ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา การจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (141-005) จำนวน 10 คน และรายวิชาการบริหารโครงการ (141-008) จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยราชพฤกษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการสอน จำนวน 8 แผน บันทึกหลังสอน และบันทึกภาคสนาม

1. แผนการสอน

แผนการสอนที่พัฒนามาจากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาจากหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ แล้วนำมาจัดทำประมวลการสอน (Course Syllabus) และเขียนแผนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ที่มีการปรับให้เหมาะสมกับ การจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รูปแบบการเรียนการสอน RICDA

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness)	เป็นการกระตุ้น เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้ เช่นการพูดเพื่อสร้างแรงจูงใจ การเขียนอนุทินการเรียนรู้ของนักศึกษา ให้นักศึกษารู้จุดมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละครั้งการดูวิดีโอทัศน์ ทบทวนความรู้เดิมที่สัมพันธ์กับหัวข้อใหม่

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน
ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือ ความรู้ (Information)	เป็นการให้ความรู้โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน เช่น การ บรรยาย การแจกเอกสารประกอบการสอน เปิด โอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย
ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration)	เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ให้ นักศึกษาดูจาก VCD หรือ ศึกษาจากกรณีศึกษา แล้วมี คำถามกระตุ้นให้ฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์
ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหา ข้อสรุป (Discussion)	เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน
ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application)	เป็นการให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลก่อนสอน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาในด้านความรู้
จริยธรรม ความรู้สีกทางจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ตำราจรูปแบบการเรียนรู้ เจตคติ และ
ความคาดหวังในการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดความรู้จริยธรรม
แบบวัดความรู้สีกทางจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้

2.2 การเก็บข้อมูลระหว่างสอน เพื่อศึกษาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน ทั้งในด้านความรู้ด้านจริยธรรม ความรู้สีกทางจริยธรรม พฤติกรรมทางจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และเจตคติต่อการเรียน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการสอน จำนวน 8 แผน 2) บันทึกหลังสอน 3) บันทึกภาคสนาม 4) บันทึกผลการเรียนรู้ของนักศึกษา (Journal) 5) แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) และ 6) แบบบันทึกการสังเกตเพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา

2.3 การเก็บข้อมูลหลังสอน เพื่อสรุปผลการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจของนักศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ด้านจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และเจตคติต่อการเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบวัดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ 3) แบบวัดเจตคติที่มีต่อการเรียน 4) แบบประเมินการทำรายงาน/โครงการ และ 5) แบบประเมินการนำเสนอรายงาน/โครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กับข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ความถี่กับข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหากับข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ความถี่กับข้อมูลเชิงปริมาณ

จากขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบ การเรียนการสอน	ขั้นตอน การวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพ ความต้องการ	ศึกษาสภาพปัญหา การขาดจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจ	สภาพปัญหา การขาดจริยธรรม ในวิชาชีพ บริหารธุรกิจ นั้นเป็นอย่างไร	วิเคราะห์เอกสาร เกี่ยวกับสภาพปัญหา การขาดจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจจาก สื่อเอกสาร	หนังสือพิมพ์ประจำวัน (ไทยรัฐ และเดลินิวส์) ระหว่างเดือนมกราคม 2549 ถึง ธันวาคม 2551	ผู้วิจัย	การวิเคราะห์ เนื้อหา และ ความถี่	ได้ทราบสภาพ ปัญหาการขาด จริยธรรมใน วิชาชีพ บริหารธุรกิจ
ศึกษาความต้องการ พัฒนาจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจ	จริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจที่ ต้องการเสริมสร้าง ให้นักศึกษามี ด้านใดบ้าง	สอบถามจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจที่ ต้องการเสริมสร้าง ให้นักศึกษามี ด้านใดบ้าง	สอบถามจริยธรรมใน วิชาชีพบริหารธุรกิจที่ ต้องการเสริมสร้าง ให้นักศึกษามี ด้านใดบ้าง	1. อาจารย์ผู้สอน คณะบริหารธุรกิจ 2. นักศึกษาคณะ บริหารธุรกิจ 3. สถานประกอบการ ที่ใช้บัณฑิต บริหารธุรกิจ 4. ผู้ให้บริการทาง ธุรกิจ	แบบสอบถาม	1. ค่าความถี่ ร้อยละ 2. การทดสอบ Chi-square	ได้ทราบจริยธรรม ที่ต้องการ เสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาคณะ บริหารธุรกิจ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์สภาพความต้องการ (ต่อ)	ศึกษาความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ	อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษามีความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจหรือไม่ อย่างไร	สอบถามความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ	1. อาจารย์ผู้สอนในคณะบริหารธุรกิจ 2. นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ	แบบสอบถาม	ค่าความถี่ร้อยละ	ได้ทราบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา	ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาเป็นอย่างไร ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาเป็นอย่างไร	ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการ และประวัติของนักศึกษา สำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา	เอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการ และประวัติของนักศึกษา นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ	แบบบันทึกการอ่าน แบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา	1. การวิเคราะห์เนื้อหา 2. หาค่าความถี่และร้อยละ หาค่าความถี่	ทราบข้อมูลด้านพัฒนาการ และประวัติของนักศึกษา ทราบข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา รูปแบบการเรียนรู้อย่างไร

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (ต่อ)	ศึกษาข้อมูลด้าน อาจารย์ผู้สอน	ข้อมูลพื้นฐานของ ผู้สอน และรูปแบบ การสอนของผู้สอน ที่ใช้ร่วมกัน การเรียนการสอน นั้นเป็นอย่างไร	1. ศึกษาประวัติ การศึกษา 2. สัมภาษณ์จาก นักศึกษา	1. เอกสารประวัติ อาจารย์ 2. อาจารย์และ นักศึกษาคณะ บริหารธุรกิจ	1. แบบบันทึก การอ่าน 2. แบบบันทึก การ สัมภาษณ์ นักศึกษา	การวิเคราะห์ เนื้อหา	ทราบข้อมูล พื้นฐานของผู้สอน และรูปแบบ การสอนของ ผู้สอนที่ใช้ รูปแบบการเรียน การสอน
	ศึกษาข้อมูลด้าน หลักสูตร	หลักสูตรของคณะ บริหารธุรกิจเป็น อย่างไร	ศึกษาเอกสารหลักสูตร คณะบริหารธุรกิจ	เอกสารหลักสูตรคณะ บริหารธุรกิจ	ผู้วิจัย	การวิเคราะห์ เนื้อหา	ทราบรายละเอียด ต่างๆ ของ หลักสูตร คณะบริหารธุรกิจ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน	ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม	แนวทางการจัดการเรียนการสอนจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเป็นอย่างไร	ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม	ผู้วิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา	ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี
เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากงานวิจัย	สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากงานวิจัย	รูปแบบการเรียนการสอนจากสังเคราะห์ องค์ความรู้จากงานวิจัย มีลักษณะเป็นอย่างไร	สังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) ด้วยการวิเคราะห์ อภิปราย (Meta-analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา	งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษา	แบบบันทึกการอ่านงานวิจัย	1. การวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) 2. การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการเรียนการสอนจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน (ต่อ)	ออกแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ	รูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ มีลักษณะเป็นอย่างไร	ออกแบบ และพัฒนา รูปแบบ การเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน	1. ข้อมูลพื้นฐานจากการศึกษาในขั้นที่ 1 และ 2 2. หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ผู้วิจัย	การวิเคราะห์เนื้อหา	รูปแบบการเรียนการสอน
	ประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน	รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม และความสอดคล้องกันหรือไม่	การตรวจสอบคุณภาพ โดยการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และอาจารย์ผู้สอนในคณะบริหารธุรกิจ	แบบสอบถาม ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ	การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	ผลการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอน การวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
ขั้นที่ 4 นำรูปแบบ การเรียนการสอน ไปใช้	นำรูปแบบ การเรียนการสอนไปใช้	1. รูปแบบ การเรียน การสอน สามารถ พัฒนาผล การเรียนรู้ของ นักศึกษาได้ หรือไม่อย่างไร 2. นักศึกษามี ปฏิสัมพันธ์ต่อ รูปแบบ การเรียน การสอนเป็น อย่างไร	นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดย ประยุกต์ใช้แนวคิดของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	อาจารย์ และนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ	1. แผนการเรียนการสอน 2. เครื่องมือ การวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้ ตามสภาพ จริง 3. แบบสังเกต พฤติกรรม อาจารย์ และ นักศึกษา 4. แบบบันทึก ผลการสอน	1. การแจกแจง ความถี่ และ ค่าร้อยละ 2. การ วิเคราะห์ เนื้อหา	ทราบถึงผลของ รูปแบบการเรียน การสอนที่มีต่อผล การเรียนรู้ของ นักศึกษา และ ทราบถึง ปฏิสัมพันธ์ของ นักศึกษาที่มีต่อ รูปแบบการเรียน การสอน ซึ่งข้อมูล ดังกล่าวสามารถ นำมาปรับปรุง รูปแบบการเรียน การสอน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 5 ประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอน	ประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน	หลังจากนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้วนักเรียนมีพัฒนาการทางจริยธรรมดีขึ้นหรือไม่	เปรียบเทียบพัฒนาด้านจริยธรรมของนักเรียนก่อน หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และความคงทนในการเรียนรู้	นักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ	แบบวัด จริยธรรม และแผนการสอน	Two-way repeated measure และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา	ทราบเกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีต่อการพัฒนาทางจริยธรรมของนักศึกษา
		นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนเป็นอย่างไร	1. การสนทนากลุ่ม (Focus group) 2. สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน	นักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ	1. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 2. แบบสอบถาม	1. การวิเคราะห์เนื้อหา 2. ความถี่และร้อยละ	ทราบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	ขั้นตอนการวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ขั้นที่ 5 ประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)	ยืนยันประสิทธิผล ของรูปแบบการจัด การเรียนการสอน	เมื่อนำรูปแบบ การเรียนการสอน ที่พัฒนาไปใช้ใน สถานการศึกษา อื่นแล้วมีผลอย่างไร	นำรูปแบบการเรียน การสอนที่พัฒนาไปใช้ ในสถาบัน การศึกษาอื่น คือใน รายวิชา และนักศึกษา กลุ่มอื่น	กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เป็นนักศึกษาที่ ลงทะเบียนเรียน รายวิชาการจัดการ ธุรกิจระหว่างประเทศ (141-005) จำนวน 10 คน และรายวิชา การ บริหารโครงการ (141- 008) จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551	1. อนุทิน การเรียนรู้ ของ นักศึกษา 2. แฟ้ม สะสมงาน 3. แบบบันทึก การสังเกต เพื่อสังเกต พฤติกรรม ของ นักศึกษา 4. แบบวัด จริยธรรม ในวิชาชีพ บริหารธุรกิจ	ความถี่ และการ วิเคราะห์เนื้อหา	ได้ทราบผลของ การนำรูปแบบ การเรียนการสอน ไปใช้ใน สถานศึกษา อื่น

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ขั้นตอนการ พัฒนารูปแบบ การเรียนการสอน	ขั้นตอน การวิจัย	คำถามการวิจัย	วิธีการศึกษา	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
ขั้นที่ 5 ประเมินผล รูปแบบการเรียน การสอน (ต่อ)					5. แบบวัด เจตคติที่มี ต่อการ เรียน 6. แบบ ประเมิน การ ทำรายงาน/ โครงการ และ แบบ ประเมิน การ นำเสนอ รายงาน/ โครงการ		

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลวิเคราะห์สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ

ส่วนที่ 3 ผลการออกแบบการเรียนการสอน

ส่วนที่ 4 ผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ส่วนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน

ส่วนที่ 1 ผลวิเคราะห์สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

ศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือพิมพ์ประจำวันที่มียอดจำหน่ายมากที่สุด ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ในช่วงเดือนมกราคม 2549 ถึงเดือนธันวาคม 2551 โดยคัดเลือกข่าวหรือบทความที่น่าสนใจในหนังสือพิมพ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ได้ผลดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากหนังสือพิมพ์

ลักษณะของการขาดจริยธรรมทางธุรกิจ	จำนวน (ข่าว)	ตัวอย่างข่าว/เหตุการณ์
1. ขาดความซื่อสัตย์	120	ปลอมปนสินค้า (เจือปนส่วนผสมของโลหะใส่ในอาหาร เช่น ตะกั่ว สารหนู โครเมียม สังกะสี) ขายสินค้าปลอม (บุหรี ลอตเตอรี่ สบู่ ตลับหมึก กระเป๋า สะพาย เสื้อผ้า รองเท้า) ละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา (ปลอมแปลงเครื่องหมายการค้า ชีดี)
2. ขาดความรับผิดชอบ	75	ปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ ไม่รับผิดชอบต่อผลของการทำผิดกรรม
3. ทำธุรกิจผิดกฎหมาย	50	ค้ายาบ้า ค้าของเถื่อน (เครื่องสำอางค์ อะไหล่รถยนต์ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์)
รวม	245	

จากตารางพบว่าในสภาพสังคมปัจจุบันมีปัญหาของการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจมากที่สุดคือ **การขาดความซื่อสัตย์ในวิชาชีพ** เช่น ปลอมปนสินค้า ขายสินค้าปลอม ละเมิดลิขสิทธิ์ทางปัญญา โกงแซะ โฆษณาขายสินค้าเกินความจริง แอบอ้างว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ หักหลังกันทางธุรกิจ ทุจริตในการซื้อของ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลปลอม สร้างกล

โก่งว่าตนเองถูกรางวัล สร้างแรงจูงใจโดยให้รางวัลที่เกินจริง หลอกลวงขายสินค้าทางออนไลน์ ส่งมอบสินค้าไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ แกร่งเรียรปลอม ใช้ธนบัตรปลอม ละเมิดสินค้า เสียหายการค้า น้อยกว่า ความเป็นจริง ขายตลับหมึกปลอม เป็นต้น

รองลงมาคือ **การขาดความรับผิดชอบในวิชาชีพ** เช่น ปลอ่ยน้ำเสียลงแม่น้ำ ไม่รับผิดชอบผลของการทำผิดกรรม ทำรีสอร์ทโดยบุกรุกป่าสงวน ไม่รับผิดชอบเมื่อสินค้าที่ส่งมอบชำรุด ผิดข้อที่มีอันตรายต่อผู้บริโภค มีสารปนเปื้อนในขนมและนม เป็นต้น

สภาพการขาดจริยธรรมในลำดับที่ 3 คือ **การทำธุรกิจผิดกฎหมาย** เช่น ค้ายาบ้า ค้าสินค้าเถื่อน น้ำมันเถื่อน ขายบุหรี่เถื่อน ขายสุราเถื่อน หลีกเลี่ยงการเสียภาษี ขายสัตว์ป่าต้องห้าม ลักลอบขนกล้วยไม้ป่า ขายซีดีลามก เป็นต้น

ความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

1. คุณลักษณะของจริยธรรมทางธุรกิจที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษา

จากการสำรวจจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษา โดยการสอบถามจากอาจารย์ผู้สอนจำนวน 28 คน นักศึกษาจำนวน 31 คน ในคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ เจ้าของสถานประกอบการด้านธุรกิจจำนวน 31 คน และผู้ใช้บริการด้านธุรกิจจำนวน 30 คน ในชุมชนย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร คือ ย่านราชประสงค์ และย่านสีลม ซึ่งข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาจารย์ผู้สอนจำแนกตามสาขาวิชา		
1. การเงิน	6	21.4
2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์	4	14.3
3. การตลาด	2	7.1
4. การจัดการ	10	35.7
5. ธุรกิจระหว่างประเทศ	1	3.6
6. การจัดการอุตสาหกรรม	5	17.9
รวม	28	100.0
นักศึกษาจำแนกตามสาขาวิชา		
1. การเงิน	12	38.7
2. การบริหารทรัพยากรมนุษย์	4	12.9
3. การตลาด	6	19.4
4. การจัดการ	1	3.2
5. การบริหารสำนักงาน	1	3.2
6. ธุรกิจระหว่างประเทศ	3	3.2
7. การจัดการอุตสาหกรรม	4	9.7
รวม	31	100.0
นักศึกษาจำแนกตามชั้นปี		
1. ปีที่ 1	7	22.6
2. ปีที่ 2	7	22.6
3. ปีที่ 3	5	16.1
4. ปีที่ 4	12	38.7
รวม	31	100.0

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เจ้าของหรือตัวแทนสถานประกอบการ		
โดยจำแนกตามประเภทธุรกิจ		
1. ธุรกิจการเงิน	3	9.7
2. ธุรกิจการค้า การตลาด	8	25.8
3. ธุรกิจการบริการ	11	35.5
4. ธุรกิจการลงทุน	8	25.8
รวม	30	100.0
ผู้ใช้บริการทางธุรกิจ โดยจำแนกตามประเภทธุรกิจ		
1. ธุรกิจการเงิน	5	16.7
2. ธุรกิจการค้า การตลาด	20	66.7
3. ธุรกิจการบริการ	4	13.3
4. ธุรกิจการลงทุน	1	3.3
รวม	30	100.0

จากตารางพบว่ามีจำนวนอาจารย์ผู้สอนในสาขาการเงิน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การจัดการ ธุรกิจระหว่างประเทศ และการจัดการอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวนอาจารย์ในแต่ละสาขาอยู่ระหว่าง 1-10 คน โดยมีจำนวนอาจารย์ในสาขาการจัดการมากที่สุด จำนวน 10 คน จำนวนนักศึกษาในสาขาการเงิน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การจัดการ การบริหาร สำนักงาน ธุรกิจระหว่างประเทศ และการจัดการอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวนนักศึกษาในแต่ละสาขาอยู่ระหว่าง 1-12 คน โดยมีนักศึกษาในสาขาการเงินมากที่สุด จำนวน 12 คน และเป็นนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-ชั้นปีที่ 4 จำนวน 5-12 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุด จำนวน 12 คน

ส่วนเจ้าของประกอบการ พบว่าประกอบธุรกิจการเงิน ประกอบธุรกิจการค้า การตลาด ประกอบธุรกิจการบริการ และธุรกิจการลงทุน มีจำนวน 3-11 คน โดยมีเจ้าของประกอบการด้านการบริการมากที่สุด จำนวน 11 คน สำหรับผู้ใช้บริการ พบว่ามาใช้บริการในด้านธุรกิจการเงิน ธุรกิจการค้าการตลาด ธุรกิจการบริการ และอื่นๆ มีจำนวน 1-20 คน โดยมีผู้มาใช้บริการในด้านธุรกิจการค้าการตลาดมากที่สุดจำนวน 20 คน

ตารางที่ 10 คุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการ
เสริมสร้างให้นักศึกษบริหารธุรกิจ

คุณลักษณะและ จริยธรรมในวิชาชีพ	ความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล				รวม	การทดสอบ ความสัมพันธ์ โดยสถิติ Chi square
	อาจารย์	นักศึกษา	เจ้าของสถาน ประกอบการ	ผู้ใช้ บริการ		
1. ความรับผิดชอบ	28	31	31	30	120	1.000
2. ความซื่อสัตย์	28	31	30	30	119	.408
3. ความขยัน หมั่นเพียร	28	31	31	29	119	.388
4. การรักษาระเบียบ วินัย	28	29	29	29	115	.485
5. ความสามารถ ในการทำงาน	28	30	31	29	118	.434
6. ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	28	29	27	29	113	.178
7. การมีมนุษยสัมพันธ์	28	29	28	29	114	.697
8. ความมีน้ำใจ	28	27	30	28	113	.231
9. ความเสียสละ	28	29	28	27	112	.393
10. ความจงรักภักดี ต่อองค์กร	28	28	27	26	105	.355
11. ความเห็นแก่ ประโยชน์ ส่วนรวม	27	29	28	28	112	.628
12. การกล้าทำการ กล้าแสดงออก	27	25	23	24	99	.444
13. การรับฟังคำคำห็น และพร้อมที่จะ แก้ไข	27	29	31	23	110	.300
14. การเชื่อถือไว้วางใจ	28	27	26	28	109	.229
15. ความสนใจในการ พัฒนาตนเอง	28	27	29	29	113	.400

ตารางที่ 10 (ต่อ)

คุณลักษณะและ จริยธรรมในวิชาชีพ	ความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล				รวม	การทดสอบ ความสัมพันธ์ ไคยสแควร์ Chi square
	อาจารย์	นักศึกษา	เจ้าของสถาน ประกอบการ	ผู้ใช้ บริการ		
16. ความสุภาพ อ่อนน้อม	27	27	29	28	111	.310
17. การหมั่นแสวงหา ความรู้อยู่เป็น ประจำ	28	28	27	26	109	.073
18. การยอมรับความ คิดเห็นและให้ ความสำคัญผู้อื่น	27	27	28	25	107	.461
19. รักการทำงานเป็น ทีม	27	20	28	25	100	.034
20. การยอมรับการ เปลี่ยนแปลง	27	27	24	25	103	.265
21. ความฉลาด	26	25	26	30	107	.099
22. ความมีเหตุผล	28	29	28	29	114	.375
23. ความกตัญญูคนเฒ่า	25	22	20	25	92	.073
24. ความสามัคคี	28	27	29	28	112	.580
25. การประหยัด	27	20	21	27	95	.090
26. ความยุติธรรม	27	30	28	28	113	.464
27. ความอดุสาหะ	28	27	27	27	109	.443
28. ความเมตตากรุณา	27	27	24	28	106	.181
29. ความรักชาติ	27	31	22	29	109	.100

จากตารางการสำรวจคุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีความคิดเห็นที่สัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า **ความรับผิดชอบ**เป็นคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจมากที่สุด รองลงมาคือ**ความซื่อสัตย์** และ**ความขยันหมั่นเพียร** **ความสามารถในการทำงาน** และ**การมีระเบียบวินัย** ตามลำดับ และผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจ พบว่าทั้งอาจารย์ นักศึกษา เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ใช้บริการทางธุรกิจต่างก็แสดงความคิดเห็นที่สัมพันธ์ไปในทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05) ว่าคุณลักษณะและจริยธรรมทุกด้านเป็นคุณลักษณะและจริยธรรมที่ควรเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจ

ตารางที่ 11 ลำดับความต้องการคุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ควรเสริมสร้าง
ให้นักศึกษบริหารธุรกิจ ใน 4 ลำดับแรก

คุณลักษณะ และจริยธรรม	ลำดับความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล																รวม
	อาจารย์				นักศึกษา				เจ้าของสถานประกอบการ				ผู้ใช้บริการทางธุรกิจ				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1. ความ รับผิดชอบ	11	5	3	1	7	7	6	1	11	10	4	2	18	3	1	1	93
2. ความซื่อสัตย์	4	6	3	5	5	8	3	1	10	4	1	1	8	9	3	1	72
3. ความขยัน หมั่นเพียร	1	1	3	3	2	0	2	2	2	1	6	2	0	3	1	1	32
4. การรักษา ระเบียบวินัย	8	10	4	8	5	4	3	6	2	3	4	5	2	9	9	7	89
5. ความสามารถ ในการทำงาน	1	1	0	1	2	1	2	1	5	7	3	1	0	0	1	1	27
6. ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	2	0	2	0	1	1	2	2	1	3	1	1	2	3	2	3	26
7. การมีมนุษย- สัมพันธ์	0	0	0	0	1	0	2	1	1	1	2	3	1	1	3	1	17

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คุณลักษณะ และจริยธรรม	ลำดับความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล																รวม
	อาจารย์				นักศึกษา				เจ้าของสถานประกอบการ				ผู้ใช้บริการทางธุรกิจ				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
8. ความมีน้ำใจ	9	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	1	1	20
9. ความเสียสละ	0	1	2	0	0	0	0	2	0	0	1	0	1	1	1	2	11
10. ความ จงรักภักดี ต่อองค์กร	2	1	1	3	2	1	0	1	2	0	1	2	0	0	0	0	16
11. ความเห็น แก่ประโยชน์ ส่วนรวม	0	0	0	0	1	0	0	2	1	0	0	2	3	4	3	4	20
12. การกล้าทำ การกล้า แสดงออก	0	0	0	0	1	1	0	1	1	2	1	1	0	0	1	0	9

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คุณลักษณะ และจริยธรรม	ลำดับความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล																รวม
	อาจารย์				นักศึกษา				เจ้าของสถานประกอบการ				ผู้ให้บริการทางธุรกิจ				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
13. การรับฟัง คำตำหนิ และพร้อมที่ จะแก้ไข	0	0	0	0	0	0	2	1	1	2	3	2	0	0	0	0	11
14. การเชื่อถือ ไว้วางใจ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
15. ความสนใจ ในการพัฒนา ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	1	0	0	0	1	6
16. ความสุภาพ อ่อนน้อม	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	5

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คุณลักษณะ และจริยธรรม	ลำดับความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล																รวม
	อาจารย์				นักศึกษา				เจ้าของสถานประกอบการ				ผู้ใช้บริการทางธุรกิจ				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
17. การหมั่น แสวงหา ความรู้ อยู่ เป็นประจำ	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	2	0	0	0	0	5
18. การยอมรับ ความคิดเห็น และให้ความ สำคัญผู้อื่น	0	0	1	0	1	0	1	1	2	2	1	2	0	0	0	0	11
19. รักการ ทำงาน เป็นทีม	0	0	1	0	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	0	6
20. การยอมรับ การเปลี่ยน แปลง	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คุณลักษณะ และจริยธรรม	ลำดับความต้องการที่จำแนกตามประเภทบุคคล																รวม
	อาจารย์				นักศึกษา				เจ้าของสถานประกอบการ				ผู้ให้บริการทางธุรกิจ				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
21. ความฉลาด	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	2	1	0	1	1	9
22. ความมีเหตุผล	1	0	0	0	2	4	2	1	0	0	0	1	1	1	0	0	13
23. ความกตัญญู	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	3
กตเวที																	
24. ความสามัคคี	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1	5
25. การประหยัด	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
26. ความยุติธรรม	0	0	0	2	3	2	0	3	0	0	0	0	1	1	1	0	13
27. ความอดุสาหะ	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
28. ความเมตตา	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
กรุณา																	
29. ความรักชาติ	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	5

ลำดับความต้องการคุณลักษณะและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ควรเสริมสร้างให้แก่ นักศึกษาบริหารธุรกิจใน 4 ลำดับแรก มีดังนี้ ลำดับที่ 1 คือความรับผิดชอบ ลำดับที่ 2 คือ การรักษา ระเบียบวินัย ลำดับที่ 3 คือ ความซื่อสัตย์ และลำดับที่ 4 คือ ความขยันหมั่นเพียร ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้อง กับการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ผู้สอนจำนวน 6 คน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2549 ที่พบว่าอาจารย์ทุกท่านมี ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าควรพัฒนาจริยธรรมในด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความ ขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย ให้แก่นักศึกษาในแต่ละชั้นปี และควรพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ตารางที่ 12 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

กลุ่มตัวอย่าง	ความต้องการรูปแบบการเรียนการสอน			การทดสอบ ความสัมพันธ์โดย สถิติ Chi square
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แสดงความ คิดเห็น	
1. อาจารย์	28	0	0	.50
2. นักศึกษา	31	0	0	
3. เจ้าของสถาน ประกอบการ	28	0	3	
4. ผู้ใช้บริการทาง ธุรกิจ	27	0	3	
รวม	114	0	6	

จากตารางพบว่าทั้งอาจารย์ นักศึกษา เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ให้บริการทางธุรกิจ จำนวน 114 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 120 คน (รวมไม่แสดงความคิดเห็น 6 คน) มีความต้องการ ที่สัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือมีความต้องการให้มีการ พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจ (ค่านัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 คือค่าสถิติที่ผู้วิจัยตั้งไว้เพื่อการตัดสินใจ ถ้าค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าข้อมูลที่ได้จากแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

ผลจากการศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจและความต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์และนักศึกษาในคณะบริหารธุรกิจ เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ใช้บริการทางธุรกิจพบว่าคุณลักษณะของจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ต้องควรเสริมสร้างให้แก่นักศึกษานั้น ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกคน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อมาเสริมสร้างจริยธรรมดังกล่าวให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจ

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ

ผลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษาและอาจารย์ในคณะบริหารธุรกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตรบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา

ตารางที่ 13 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	จำนวน (47 คน)	ร้อยละ
1. อายุ		
19 ปี	1	2.1
20 ปี	22	46.8
21 ปี	16	34.0
22 ปี	6	12.7
23 ปี	1	2.1
24 ปี	1	2.1

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (47 คน)	ร้อยละ
2. เพศ		
ชาย	17	36.2
หญิง	30	63.8
3. ระดับชั้นปี		
ปีที่ 3	37	78.8
ปีที่ 4	10	21.2
4. สาขาวิชา/คณะ		
การตลาด คณะบริหารธุรกิจ	37	78.8
การบัญชี คณะบริหารธุรกิจ	2	4.2
การจัดการ คณะบริหารธุรกิจ	1	2.1
คณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์	2	4.2
วิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์	2	4.2
เศรษฐศาสตร์สหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์	2	4.2
เทคโนโลยีชีวภาพ คณะอุตสาหกรรมเกษตร	1	2.1
5. รูปแบบการเรียนรู้		
การเรียนรู้โดยการมองเห็น	9	19.2
การเรียนรู้โดยการฟัง	26	55.3
การเรียนรู้โดยปฏิบัติ	12	25.5

จากตารางพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 46.8 มีอายุ 20 ปี เป็นนักศึกษาหญิงมากกว่า นักศึกษาชาย ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.8 เป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 78.8 เรียนในสาขาวิชา การตลาด คณะบริหารธุรกิจ และร้อยละ 55.3 มีรูปแบบการเรียนรู้โดยการฟัง

ข้อมูลด้านอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นอาจารย์ชาย อายุ 58 ปี จบการศึกษา การศึกษามัธยมศึกษา สาขาเคมี และจบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการจัดการ ปัจจุบัน กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ ในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 อาจารย์ท่านนี้รับผิดชอบสอนในระดับปริญญาตรีภาคปกติ 3 รายวิชา ๆ ละ 3 หน่วยกิต รวมสอน ปริญญาตรีภาคปกติจำนวน 9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สอนในระดับปริญญาโทภาคพิเศษอีกจำนวน 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นอกจากนี้อาจารย์ท่านนี้ยังรับตำแหน่งทางการบริหาร คือเป็นรองคณบดี จากการสัมภาษณ์นิสิตที่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนี้พบว่า อาจารย์เป็นคนที่ใจดี และมีรูปแบบการ สอนให้ข่าวสารข้อมูล (Information Processing) เช่น การอธิบาย การบรรยาย และในการสอน แต่ละรายวิชาอาจารย์จะพานักศึกษาไปดูงานนอกสถานที่หนึ่งครั้ง และให้นักศึกษาทำรายงาน ตามที่นักศึกษาแต่ละคนสนใจ คนละหนึ่งเรื่องส่งตอนปลายภาคเรียน

ข้อมูลด้านหลักสูตร

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กับรายวิชา การจัดการธุรกิจพาณิชย์ (133425) ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

คำอธิบายรายวิชา (Course Description)

หลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์ การปฏิบัติงานของเรือประเภทต่าง ๆ การจัดหาเรือ การวางแผน การเดินเรือ เอกสารเรือ พิธีการศุลกากร ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง อัตราค่าระวาง การเช่าเรือ ท่าเรือ กฎหมายทะเล และอนุสัญญาระหว่างประเทศ

จุดประสงค์ของวิชา

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายหลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์ การปฏิบัติงานของเรือ ประเภทต่าง ๆ ได้

2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงกิจกรรม กฎหมาย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการพาณิชย์วิได้

3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินบทบาทของรัฐในการส่งเสริมกิจการพาณิชย์ในประเทศไทยได้

4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิจารณ์ข้อดี และข้อเสียของอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับกิจการพาณิชย์วิได้

5. มีจริยธรรมในการเรียนให้ประสบความสำเร็จ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร

หัวข้อวิชา (Course Outline)

หลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์วิ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้าและลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ การจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือ องค์กรและการจัดองค์กรในธุรกิจการขนส่งทางทะเล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับการขนส่งทางเรือ เอกสารที่ใช้ในธุรกิจการขนส่งทางเรือ การปฏิบัติงานในท่าเรือ การตลาดในธุรกิจพาณิชย์วิ การเช่าเรือ ท่าเรือบก การขนส่งระบบคอนเทนเนอร์ เอกสารและพิธีการศุลกากร ค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขนส่ง กฎหมายพาณิชย์วิ การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง ความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล และรัฐกับการส่งเสริมกิจการพาณิชย์วิในประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ผลการออกแบบการเรียนการสอน

การออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจผู้วิัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากงานวิัย และการยกร่างรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการดำเนินการวิัยในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) เป็นแนวคิดการพัฒนาการทางความรู้ของบุคคล ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 1) ขั้นการใช้ประสาทสัมผัส มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งข้างนอกตนเอง และการเลียนแบบ 2) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นเตรียมการทางสมองของผู้เรียนที่จะเริ่มมีเหตุผล 3) ขั้นเรียนรู้สิ่งที่ป็นรูปธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และมีทักษะความคิดทางสังคม และ 4) ขั้นเรียนรู้สิ่งที่ป็นนามธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิดอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปสู่การคิดอย่างเป็นนามธรรมและตั้งข้อสมมติฐานได้

1.2 ทฤษฎีการพัฒนาทางปัญญาของโคลบลเบิร์ก (Kohlberg) เน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนเน้นการจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การตัดสินใจโดยใช้สถานการณ์ทางจริยธรรม

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ผู้สอนจัดเงื่อนไขในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น การเขียนอนุทิน การทำรายงาน การนำเสนอผลงาน และ การเข้าชั้นเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกฎกติกาในการเรียน หากผู้เรียนไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ก็จะได้รับบทลงโทษด้วยการถูกตัดคะแนน แต่ถ้าผู้เรียนปฏิบัติตามก็จะได้รับ การเสริมแรงด้วยการให้คำชมเชย การประทับตราให้ดาวเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานครั้งต่อไป

1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงของตนเอง เช่น การออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และทักษะการนำเสนอ สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตการนำเสนอผลงานของเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

1.5 ทฤษฎีการกระจำงค่านิยม มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการตัดสินใจ เกี่ยวกับการทำงานของตนเอง ซึ่งจะบรรลุได้ก็เพราะผู้เรียนรู้ที่จะแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาค่านิยม ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่า การให้ผู้เรียนได้ คำนึงถึงวิธีการเกิดค่านิยม จะทำให้ผู้เรียนรู้จักเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการ และการให้ผู้เรียนได้ รู้จักค้นหาค่านิยมต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร

1.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง มุ่งเน้นการพัฒนาจริยธรรมโดยให้ผู้เรียนแต่ละคน สามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของตนเองได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการที่ใช้ ได้แก่ กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการที่สะท้อน และประเมินผล การปฏิบัติของตนเอง

1.7 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาทางจริยธรรมที่ให้ผู้เรียน แต่ละคนได้เรียนรู้การพัฒนาจริยธรรมจากต้นแบบซึ่งก็คือผู้วิจัย อาจารย์ผู้สอน และบุคคลตัวอย่าง ซึ่งการดำเนินการมี 5 ขั้นตอนคือ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในตัวแบบ นำเสนอตัวแบบ เก็บจำ ตัวแบบ จูงใจให้ปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติ

1.8 แนวคิดเกี่ยวกับระบบคู่สัญญาสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นแนวคิด ในการพัฒนาจริยธรรมที่ให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดทำสัญญา ซึ่งขั้นตอนของ ระบบคู่สัญญามีดังนี้ กำหนดเรื่องหรือปัญหา แสวงหาคู่สัญญา ตั้งปณิธานและขอคำแนะนำจาก คู่สัญญา วางแผนการดำเนินการ นำโครงการไปให้คู่สัญญา ลงมือปฏิบัติ บันทึกผลการปฏิบัติ ประเมินผล การปฏิบัติ และปรับปรุงแก้ไขหรือวางแผนปฏิบัติใหม่

1.9 ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ ผู้เรียนต้องปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณา ผลการปฏิบัตินั้นให้เป็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริง ปัญหาที่ได้จากการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาเป็นความรู้จากการเห็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผลมาจากการพิจารณา ในใจโดยแยกคายแล้วนำความรู้้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ผู้สอนเป็นเพียง ผู้ประคับประคองและชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาเท่านั้น

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม มีทั้งทฤษฎีที่เป็นแนวคิดทางตะวันตก เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขไปปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำค่านิยม และแนวคิดทางตะวันออก คือ การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ คือ การพัฒนาจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ เป็นการนำแนวคิดของการพัฒนาจริยธรรมในแต่ละทฤษฎีมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในทางปฏิบัติให้มากที่สุด

การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากงานวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่มุ่งเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 15 เรื่อง โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 14 ข้อมูลพื้นฐานของงานวิจัย

รายการ	จำนวน
ระดับการศึกษาของการทำงานวิจัย	
1. ระดับปริญญาโท	6
2. ระดับปริญญาเอก	8
3. ไม่ระบุ (เป็นงานวิจัยของหน่วยงาน)	1
สถาบันของการทำงานวิจัย	
1. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	8
2. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	3
3. มหาวิทยาลัยมหิดล	1
4. มหาวิทยาลัยบูรพา	1
5. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1
6. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพระนครเหนือ	1

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
ปีที่พิมพ์งานวิจัย	
1. พ.ศ. 2529	1
2. พ.ศ. 2534	1
3. พ.ศ. 2540	4
4. พ.ศ. 2541	1
5. พ.ศ. 2543	1
6. พ.ศ. 2544	1
7. พ.ศ. 2545	2
8. พ.ศ. 2546	2
9. พ.ศ. 2547	1
ตัวแปรต้นที่ศึกษา	
1. การจัดการเรียนการสอน	2
2. การพัฒนาหลักสูตร	3
3. การจัดกิจกรรม	5
4. การฝึกอบรม	5
ตัวแปรตามที่ศึกษา	
1. ด้านพุทธิพิสัย	10
2. ด้านจิตพิสัย	6
3. ด้านการประพฤติปฏิบัติ	10
4. ด้านจริยธรรม	15
ตัวแปรตามด้านจริยธรรมที่ศึกษา	
1. ความรู้ทางจริยธรรม	3
2. ความรู้สึกทางจริยธรรม	4
3. การให้เหตุผลทางจริยธรรม	5
4. พฤติกรรมทางจริยธรรม	11

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา	
1. นักเรียน นักศึกษา	11
2. บุคลากรอื่น ๆ เช่น ครู พยาบาลวิชาชีพ	4
จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	
1. จำนวน 1 กลุ่ม	11
2. จำนวน 2 กลุ่ม	3
3. จำนวน 3 กลุ่ม	1
การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	
1. การสุ่มอย่างง่าย	7
2. การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง	3
3. การสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย	1
4. ไม่ระบุการสุ่ม	4
แบบแผนการวิจัยที่ใช้	
1. Research and Development	1
2. Action Research	3
3. One group pre-post	7
4. Control group pre-post	3
5. Factorial Design	1
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	
1. ความรู้ด้านจริยธรรม ใช้แบบวัดทางจริยธรรม	3
2. ความรู้สีกทางจริยธรรม ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า	4
3. เหตุผลทางจริยธรรมใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า	5
4. พฤติกรรมทางจริยธรรมใช้แบบวัดสถานการณ์เลือกตอบ	11
ที่มาของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	
1. ผู้วิจัยพัฒนาเอง	14
2. ปรับปรุงมาจากผู้อื่น	1

ตารางที่ 14 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	
1. Independent t-test	3
2. Dependent t-test	7
3. One way ANOVA	3
4. Repeated Measure	1
5. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน	1

จากตารางพบว่างานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ห่อภิมาณส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในระดับปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ งานวิจัยส่วนใหญ่จัดพิมพ์ในปี 2540 ตัวแปรต้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ เป็นการจัดการกิจกรรมและการฝึกอบรม ตัวแปรตามที่ศึกษาส่วนใหญ่คือพฤติกรรมทางจริยธรรม ใช้แบบแผนการวิจัย One Group pre-post test design กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือนักศึกษา มีจำนวน 1 กลุ่ม ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความรู้ทางจริยธรรมคือแบบทดสอบ ด้านความรู้สึก และการใช้เหตุผลทางจริยธรรมใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และพฤติกรรมทางจริยธรรมใช้แบบทดสอบสถานการณ์เลือกตอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ Dependent t-test

ตารางที่ 15 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ทฤษฎี รูปแบบการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียน รูปแบบการสอน บทบาทผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ที่เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม

รายการ	จำนวน
ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้	
1. ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget)	1
2. ทฤษฎีของโคลห์ลเบิร์ก (Kohlberg)	4
3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ	1
4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	1
5. ทฤษฎีการกระจำค่านิยม	2

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง	2
7. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม	1
8. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ	3
9. ทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม	1
จำนวนทฤษฎีทางจริยธรรมที่ใช้ในงานวิจัยแต่ละเรื่อง	
1. ไม่ปรากฏ	3
2. จำนวน 1 ทฤษฎี	8
3. จำนวน 2 ทฤษฎี	3
4. จำนวน 4 ทฤษฎี	1
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้	
1. กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)	5
2. กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism)	10
รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน	
1. การมองเห็น	4
2. การฟัง	11
3. การปฏิบัติ	15
บทบาทของผู้เรียน	
1. ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว	9
2. ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	15
3. การรับความรู้โดยการมองเห็น	4
4. การรับความรู้โดยการฟัง	11
5. การอภิปรายแสดงความคิดเห็น	4
รูปแบบการสอน	
1. ใช้กระบวนการทางสังคม	5
2. ให้ข่าวสารข้อมูล	12
3. เน้นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล	4
4. เน้นตามแนวคิดตามกลุ่มพฤติกรรมนิยม	2

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
บทบาทผู้สอน	
1. ถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้ดู	3
2. ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ฟัง	11
3. จัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน	11
สื่อการเรียนการสอน	
1. สื่อเพื่อการมองเห็น	7
2. สื่อเพื่อการฟัง	9
3. สื่อเพื่อการลงมือปฏิบัติ	9
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย	
1. การทดสอบ	10
2. การสอบถาม	4
3. การสังเกต	15
4. แฟ้มสะสมงาน	3
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย	
1. การวัด	1
2. การสอบถาม	1
3. การสังเกต	6
4. แฟ้มสะสมงาน	0
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ	
1. การทดสอบ	3
2. การสอบถาม	3
3. การสังเกต	10
4. แฟ้มสะสมงาน	1

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	จำนวน
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทางจริยธรรม	
1. การทดสอบ	3
2. การสอบถาม	3
3. การสังเกต	6
4. เพิ่มคะแนนงาน	1
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึกทางจริยธรรม	
1. การทดสอบ	2
2. การสอบถาม	4
3. การสังเกต	2
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม	
1. การทดสอบ	2
2. การสอบถาม	5
3. การสังเกต	4
4. เพิ่มคะแนนงาน	1
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านเหตุผลทางจริยธรรม	
1. การทดสอบ	11
2. การสังเกต	2

จากตารางพบว่าการพัฒนาจริยธรรมงานวิจัยส่วนใหญ่ใช้ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญานิยม รูปแบบการเรียนรู้การปฏิบัติ บทบาทของผู้เรียนเป็นการปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม รูปแบบการสอนเป็นการให้ข่าวสารข้อมูล บทบาทครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยการให้ผู้เรียนได้ฟัง และจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนเป็นสื่อเพื่อการฟังและการลงมือปฏิบัติ วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านการปฏิบัติและด้านความรู้ทางจริยธรรม ใช้การสังเกต ด้านความรู้สึกทางจริยธรรม และพฤติกรรมทางจริยธรรมใช้ การสอบถาม และด้านเหตุผลทางจริยธรรมใช้การทดสอบ

ตารางที่ 16 ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของขนาดอิทธิพล

จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
15	3.070	-0.050	1.364	1.023

จากการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลซึ่งเป็นดัชนีมาตรฐานที่แสดงถึงประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจากงานวิจัยจำนวน 15 เรื่อง พบว่าค่าขนาดอิทธิพลมีค่าต่ำสุด -0.050 มีค่าสูงสุด 3.070 ค่าเฉลี่ย 1.364 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.023

ตารางที่ 17 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปรับ กับค่าขนาดอิทธิพล

ตัวแปรปรับ	ค่าความสัมพันธ์ (Pearson Chi-square) กับค่าขนาดอิทธิพล	sig
1. ระดับการศึกษาของการทำวิจัย	5.20	.07
2. จำนวนตัวแปรต้นที่ศึกษา	3.33	.50
3. จำนวนตัวแปรตามที่ศึกษา	19.20	.00
4. ระยะเวลาที่ศึกษา	3.40	.98
5. แบบแผนการวิจัยที่ใช้	7.80	.16
6. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา	3.14	.67
7. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	3.60	.16
8. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	10.46	.03
9. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	7.60	.02
10. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	6.60	.83

จากตารางพบว่าตัวแปรปรับ (ตัวแปรปรับ หมายถึงตัวแปรที่ไม่ใช่ตัวแปรต้นที่ศึกษา ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงรูปแบบการเรียนการสอน แต่เป็นตัวแปรอื่น ๆ ในงานวิจัยที่อาจมีผลต่อค่าขนาดอิทธิพล) ได้แก่ จำนวนตัวแปรตามที่ศึกษา การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีความสัมพันธ์กับค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นหมายความว่า หากมีการเปลี่ยนแปลงตัวแปรตามที่ศึกษา การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วจะส่งผลให้ค่าขนาดอิทธิพลเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ตารางที่ 18 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนในแต่ละด้าน กับค่าขนาดอิทธิพล

รายการ	ค่าความสัมพันธ์ (Pearson Chi-square) กับค่า ขนาดอิทธิพล	sig
ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้		
1. ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget)	11.27	.00
2. ทฤษฎีของโคลห์ลเบิร์ก (Kohlberg)	3.27	.07
3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการ วางเงื่อนไขปฏิบัติการ	11.27	.00
4. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	11.27	.00
5. ทฤษฎีการกระจำค่านิยม	8.07	.01
6. ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง	8.07	.01
7. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม	11.27	.00
8. ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ	5.40	.02
9. ทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม	11.27	.00
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้		
1. กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)	1.66	.19
2. กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism)	0.60	.44
รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน		
1. การมองเห็น	26.67	.00
2. การฟัง	7.87	.25
3. การปฏิบัติ	5.92	.31
บทบาทของผู้เรียน		
1. ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว	8.80	.18
2. ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	7.33	.12
3. การรับรู้ความรู้โดยการมองเห็น	26.67	.00
4. การรับรู้ความรู้โดยการฟัง	19.07	.04
5. การอภิปรายแสดงความคิดเห็น	23.14	.00

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	ค่าความสัมพันธ์ (Pearson Chi-square) กับค่า ขนาดอิทธิพล	sig
รูปแบบการสอน		
1. ใช้กระบวนการทางสังคม	14.60	.00
2. ให้ข่าวสารข้อมูล	8.40	.39
3. เน้นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล	26.67	.00
4. เน้นตามแนวคิดตามกลุ่มพฤติกรรมนิยม	19.20	.00
บทบาทผู้สอน		
1. ถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้ดู	14.80	.00
2. ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ฟัง	6.00	.00
3. จัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน	6.57	.00
สื่อการเรียนการสอน		
1. สื่อเพื่อการมองเห็น	11.00	.05
2. สื่อเพื่อการฟัง	10.67	.03
3. สื่อเพื่อการลงมือปฏิบัติ	4.86	.43
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย		
1. การทดสอบ	6.20	.28
2. การสอบถาม	18.87	.00
3. การสังเกต	12.60	.03
4. แฟ้มสะสมงาน	14.80	.00
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย		
1. การใช้แบบวัด	11.27	.00
2. การสอบถาม	11.27	.00
3. การสังเกต	20.60	.00

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	ค่าความสัมพันธ์ (Pearson Chi-square) กับค่า ขนาดอิทธิพล	sig
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ		
1. การทดสอบ	14.80	.00
2. การสอบถาม	24.20	.00
3. การสังเกต	6.00	.42
4. แฟ้มสะสมงาน	11.27	.00
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทางจริยธรรม		
1. การทดสอบ	19.20	.00
2. การสอบถาม	14.80	.00
3. การสังเกต	15.33	.00
4. แฟ้มสะสมงาน	11.27	.00
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึกทางจริยธรรม		
1. การทดสอบ	19.20	.00
2. การสอบถาม	19.20	.00
3. การสังเกต	19.20	.00
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม		
1. การทดสอบ	19.20	.00
2. การสอบถาม	18.87	.00
3. การสังเกต	11.27	.00
4. แฟ้มสะสมงาน	14.58	.00
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านเหตุผลทางจริยธรรม		
1. การทดสอบ	19.20	.00
2. การสังเกต	18.87	.00

จากตารางพบว่าทฤษฎีทางจริยธรรม รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน รูปแบบการสอน บทบาทผู้สอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลที่มีความสัมพันธ์กับค่าขนาดอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้ทั้งทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีของโคลห์เบอร์ก (Kohlberg) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำคำนิยาม ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ และทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบการมองเห็น บทบาทของผู้เรียนแบบการรับความรู้โดยการมองเห็น การรับความรู้โดย การฟัง และการอภิปรายแสดงความคิดเห็น รูปแบบการสอนแบบการใช้กระบวนการทางสังคม การเน้นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล และการเน้นตามแนวคิดตามกลุ่มพฤติกรรมนิยม บทบาทผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการแสดงให้ดู ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ฟัง และจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนทั้งสื่อเพื่อการมองเห็น และสื่อเพื่อการฟัง

ส่วนวิธีการวัดผลการเรียนรู้พบว่าด้านพุทธิพิสัยนั้นวัดผลการเรียนรู้ด้วยการสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยด้วยการสอบถาม และการสังเกต วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติด้วยการทดสอบ การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทางจริยธรรมด้วยการทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึทางจริยธรรมด้วยการทดสอบ การสอบถาม และการสังเกต วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมด้วยการทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านเหตุผลทางจริยธรรมด้วยการทดสอบ และการสังเกต

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลโดยตัวแปรปรับ

ตัวแปรปรับ	ค่าการทดสอบ	sig
1. ระดับการศึกษาของการทำวิจัย	15.00	.282
2. จำนวนตัวแปรต้นที่ศึกษา	4.89	.18
3. จำนวนตัวแปรตามที่ศึกษา	1.27	.26
4. ระยะเวลาที่ศึกษา	7.73	.56
5. แบบแผนการวิจัยที่ใช้	3.18	.53
6. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา	.00	.18

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ตัวแปรปรับ	ค่าการทดสอบ	sig
7. จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	1.06	.30
8. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	1.55	.67
9. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	.27	.87
10. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	5.04	.28

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าตัวแปรปรับไม่มีผลต่อความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพล จึงอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรปรับไม่ส่งผลกระทบใด ๆ กับผลการพัฒนาจริยธรรม

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลโดยตัวแปรต้น

ตัวแปรต้น	ค่าการทดสอบ	sig
ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้	0.29	.96
ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้	21.00	.84
รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.31	.55
บทบาทของผู้เรียน	.02	.99
รูปแบบการสอน	2.48	.29
บทบาทผู้สอน	.09	.99
สื่อการเรียนการสอน	.28	.86
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย	1.77	.41
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย	.54	.76
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ	1.08	.78
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ทางจริยธรรม	3.63	.31
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้สึกทางจริยธรรม	1.88	.17
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม	4.41	.22
วิธีการวัดผลการเรียนรู้ด้านเหตุผลทางจริยธรรม	2.15	.25

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าตัวแปรต้นไม่มีผลต่อความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพล
จึงอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรต้นไม่ส่งผลกระทบใด ๆ กับผลการพัฒนาจริยธรรม

ตารางที่ 21 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างจริยธรรม
จากงานวิจัยแต่ละเรื่อง

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
การเปรียบเทียบ ค่านิยมทางจริยธรรม ของนักศึกษาพยาบาล ที่ได้รับการสอน จริยธรรมโดยวิธีการ ทำค่านิยมให้กระจ่าง กับการสอนโดยวิธีการ สอนแบบปกติ โดย กนกวรรณ สุวรรณ ปฏิกิริยา (2534)	1. อาจารย์ให้นักศึกษาแต่ละคนอ่านเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ที่เป็น ปัญหาจริยธรรม แล้วแสดงความคิดเห็น และเหตุผลต่อเรื่องราว 2. การตัดสินใจของตนเอง 3. นักศึกษาจะแยกเข้ากลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันหาเหตุผลและตัดสินใจ 4. หาข้อสรุปของกลุ่มในเรื่องเดิม แล้วกลับเข้ากลุ่มใหญ่เพื่อร่วมกัน หาเหตุผลและการตัดสินใจอีกครั้ง 5. อาจารย์จะให้นักศึกษาช่วยกันสรุปเพื่อหาแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสม
การพัฒนาหลักสูตร เพื่อเสริมสร้าง กระบวนการตัดสินใจ ทางจริยธรรมใน วิชาชีพหนังสือพิมพ์ สำหรับนักศึกษา วารสารศาสตร์ โดย บุบผา เมฆศรีทองคำ (2545)	กิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนใช้ปัญญาเพื่อตัดสินใจแก้ปัญหา ความขัดแย้งทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ตามหลักการของ ทฤษฎีการประมวลผลทางปัญญาดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบ ใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นเพื่อฝึกฝนให้นักศึกษา วารสารศาสตร์รู้จักกระบวนการคิด วิเคราะห์ในเรื่องของกระบวนการ ตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถ

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดย ھرรษา สุขกาล (2543)	1. ขั้นเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนทำงานโดยการสอนจริยธรรมในการทำงาน 2. ขั้นตอนการประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างนักศึกษา หัวหน้าหน่วยงานที่รับนักศึกษาทำงาน การเตรียมความพร้อมหน่วยงานที่รับนักศึกษาทำงาน 3. การสอนและชี้แนะนักศึกษาด้านจริยธรรมในการทำงาน และจริยธรรมวิชาชีพ และผู้ประสานงานโปรแกรม
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา โดย วิเชียร อินทรสมพันธ์ (2546)	1. ขั้่นวางแผน ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ออกแบบและจัดทำโครงสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการจริยธรรม แยกตามกลุ่มสาระ 2. การปฏิบัติ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงสร้างที่ได้วางแผนไว้ในแต่ละกลุ่มสาระ คนละ 1 หน่วยการเรียนรู้ 3. การสังเกตการปฏิบัติงาน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมร่วมประเมินผล การนำเสนอการปฏิบัติการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4. การสะท้อนกลับ ผู้เข้ารับการอบรมอภิปรายสรุป ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขสำหรับปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรแบบบูรณาการจริยธรรม

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
การพัฒนาทักษะในการเรียนของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี โดย จินดารัตน์ ปิณณิ (2545)	1. ขั้นการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือค้นหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการเรียนรู้เกิดจากตัวผู้รับการอบรมโดยตรง 2. ขั้นวิเคราะห์ เป็นระยะระหว่างเรียนที่ผู้รับการอบรมจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์และสิ่งที่ได้รับหลังการทำกิจกรรม 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมรวบรวมแนวคิดที่ค้นพบจากกิจกรรมและจากการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่น สรุปเป็นหลักการของตนเองเพื่อประยุกต์ต่อไป 4. ขั้นประเมินผล เป็นระยะที่ผู้รับการอบรมจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะร่วมกับผู้อื่น
การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพ ครู สังกัดสถาบันราช ภัฏตามแนวพุทธ ร่วมกับการเรียนรู้ด้วย ตนเอง โดย มารศรี กลางประพันธ์ (2546)	ขั้นที่ 1 ขั้นวิธีการแห่งศรัทธา เพื่อสร้างศรัทธาให้นักศึกษาวิชาชีพครู ได้เห็นคุณค่าของการมีพรหมวิหาร 4 ตลอดจนเห็นคุณค่าประโยชน์ของศีล (อาชีวฐานะมกะศีล) สมาธิและสติ โดยวิธีการนำเสนอกรณีตัวอย่างหรือตัวแบบ (Modeling) หรือกลายามิตร หรือปรโตโมสะ คำแนะนำ การถ่ายทอดคำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจงหรืออธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ขั้นที่ 2 ขั้นวิธีการแห่งปัญญาหรือวิธีคิดที่ถูกต้อง (โยนิโสมนสิการ) การโดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้ ความหมายและวิธีการคิดที่ถูกต้อง ขั้นที่ 3 ขั้นการเรียนรู้เรื่องศีลและการฝึกรักษาศีลมีการสมาทานศีลอาชีวฐานะมกะศีล และนักศึกษาเริ่มฝึกสติและสมาธิทุกวัน ๆ ละ ประมาณ 30 นาทีก่อนจะศึกษาหลักธรรมชุดพรหมวิหาร 4

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธ ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดย มารศรี กลางประพันธ์ (2546)	ขั้นที่ 4 ขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครู นักศึกษาวิชาชีพครูตระหนักถึงความจำเป็น กำหนดเป้าหมาย ปฏิบัติเพื่อพัฒนาพรหมวิหาร 4 เขียนแผนการสอนโดยสอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรมด้านพรหมวิหาร 4 ขั้นที่ 5 ขั้นศึกษากรณีตัวอย่างจากชาดก สไลด์ เทป วีดีโอ บทความ หรือข้อเขียนและข่าว ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาและข้อคิดเกี่ยวกับพรหมวิหาร 4 ขั้นที่ 6 ขั้นการฝึกอบรมแบบเข้มข้นต่อเนื่อง 7 คืน 8 วัน เพื่อรักษาศีล ฝึกสมาธิ ฝึกแผ่เมตตา และฝึกสติปัฏฐาน 4
การพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมจริยธรรม สำหรับนักศึกษา ครุศาสตร์ อุตสาหกรรม โดย มานิตย์ สิทธิชัย (2540)	1. กิจกรรมฟังการบรรยาย มีเป้าหมายให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ในคุณธรรม 2. กิจกรรมวิเคราะห์บทความ มีเป้าหมายให้ผู้เข้าอบรมฝึกนำความรู้ความเข้าใจและคุณค่าจากคุณธรรมมาวิเคราะห์บทความได้อย่างมีจริยธรรม 3. กิจกรรมทำน่ายภาพ มีเป้าหมายให้ผู้เข้าอบรมฝึกพิจารณา เมื่อประสบกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าจากการเสนอภาพลายเส้นจำนวน 6 ภาพ ให้ฝึกคิดโดยแยกสาย 4. กิจกรรมประพาศิธรรม มีเป้าหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดคุณธรรมจากการประพาศิธรรม

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
การพัฒนารูปแบบ พฤติกรรมเชิง จริยธรรมของบุคลากร ทางกายภาพ : กรณีศึกษาผู้ป่วย นอก โรงพยาบาลใน จังหวัดภาคใต้ โดย จิ ระประไพ แก้วภราดัย (2547)	1. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในโครงการ “ฟื้นฟูพฤติกรรมบริการงาน ผู้ป่วยนอก” ได้นำวิธีการอบรมแบบมีส่วนร่วมมาดำเนินการ ประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ และผู้เข้าอบรมร่วมกันจัดทำรูปแบบ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการแพทย์ 2. ขั้นการนำเข้าสู่การบรรยาย ด้วยกิจกรรม เกม “บัตรคำ” 3. ขั้นการบรรยายเชิงวิชาการ เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม 4. การสะท้อนปัญหาพฤติกรรมบริการตามความรู้สึกของผู้ใช้บริการ โดยใช้เทปบันทึกเสียงของผู้ใช้บริการคนหนึ่งถ่ายทอดความรู้สึก ที่มารับบริการในงานผู้ป่วยนอก 5. การจัดทำรูปแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้แบ่ง สมาชิกออกเป็น 7 กลุ่ม โดยได้กำหนดไว้ตามรายชื่อผู้ปฏิบัติงานใน ห้องตรวจที่เกี่ยวข้องกันและกลุ่มมีสมาชิก 6-8 คน ร่วมกัน อภิปรายวิเคราะห์สถานการณ์ของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ บุคลากรทางการพยาบาลในงานผู้ป่วยนอก
การพัฒนารูปแบบการ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา จริยธรรมของนักศึกษา ช่างอุตสาหกรรมตาม แนวคิดการปรับ พฤติกรรมทางปัญญา โดย วัลลภา จันทรเพ็ญ (2544)	ขั้นที่ 1 จัดการความคิดความเข้าใจ 1.1 วงจรความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม 1.2 วิเคราะห์พฤติกรรม ขั้นที่ 2 ทักษะการคิดเพื่อควบคุมตนเอง 2.1 การหยุดความคิด 2.2 การคิดไปข้างหน้า 2.3 การฝึกการสอนตนเอง ขั้นที่ 3 วิธีการพิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ 4.1 การเขียนโครงการช่วยเพื่อน 4.2 การให้ข้อมูลป้อนกลับและการเสริมแรง 4.3 การชักจูงซ้ำ

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
ผลของการบวชชี พราหมณ์ต่อระดับการ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัย พลศึกษาในจังหวัด ภาคกลาง โดย อโนชา จัจจริง (2529)	1. ดินนอนจัดระเบียบที่พักให้เรียบร้อย 2. ประชุมสวดมนต์ทำวัตรเช้า 3. ออกบิณฑบาต 4. รับประทานอาหารเช้า 5. รับการศึกษาอบรมธรรมจากพระเถระผู้ใหญ่และแม่ชี 6. ปฏิบัติกัมมัฏฐาน 7. อาหารเพล 8. ปฏิบัติกิจส่วนตัว 9. รับการศึกษาอบรมธรรมและซักถามปัญหาธรรม 10. ฟีกสมาธิ 11. พัก ใช้น้ำปานะ 12. ปฏิบัติกิจส่วนตัว เช่น อาบน้ำ 13. ประชุมสวดมนต์ทำวัตรเย็น 14. ศึกษาพุทธประวัติจากสไลด์และภาพยนตร์ 15. ปฏิบัติกัมมัฏฐาน 16. จำวัด
รูปแบบการจัดการ เรียนการสอน จริยธรรมทางการ พยาบาลโดยบูรณาการ แนวคิดเชิงพุทธ และ การเน้นปัญหาเป็น หลัก โดย ชุตินา ปัญญานินิจนุสร (2540)	ขั้นที่ 1 ขั้นการเตรียมความพร้อม 1. ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเรียน 2. ศึกษาทบทวนความรู้เบื้องต้น 3. ทดลองฝึกบันทึกกระบวนการ ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนการสอน 1. บันทึกกระบวนการจากสถานการณ์จริงในหอผู้ป่วย 2. ทำแบบฝึกหัดวิเคราะห์จริยธรรมและกำหนดเป็นสถานการณ์ศึกษา 2.1 ประเมินข้อมูล 2.2 วินิจฉัยข้อมูล 2.3 วิเคราะห์ปัญหาเชิงทฤษฎี

ตารางที่ 21 (ต่อ)

งานวิจัย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม
	2.4 กำหนดทางเลือก
	2.5 ร่วมประชุมกลุ่ม
ขั้นที่ 3 ขั้นประเมินผล	นักศึกษาเลือกพฤติกรรมทดลองปฏิบัติ ประเมินและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

จากการศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมพบว่ามีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

ขั้นที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนทั้งความพร้อมในด้านร่างกาย ความรู้ ความคิด ความเข้าใจที่มีต่อเรื่องราวที่จะเรียน ดังเช่นงานวิจัยของอโนชา จังจรัส งานวิจัยของวัลลภา จันทร์เพ็ญ งานวิจัยของहरषा सुखगल งานวิจัยของชุดิมา ปัญญาพิณิจนุญ ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ เช่น การชี้แจง วัตถุประสงค์และวิธีการเรียน การศึกษาทบทวนความรู้เบื้องต้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียน การกำหนดเป้าหมายในการเรียน

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้แก่ผู้เรียน โดยใช้การบรรยาย การให้ศึกษาจากเอกสาร การศึกษาจากกรณีตัวอย่าง การยกกรณีตัวอย่าง ดังเช่นงานวิจัยของมารศรี กลางประพันธ์ งานวิจัยของมานิตย์ สิทธิชัย งานวิจัยของจิระประไพ แก้วกราดัย เช่น ขั้นการนำเข้าสู่การบรรยาย ด้วยกิจกรรมเกม “บัตรคำ” การบรรยายเชิงวิชาการเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ความหมายและวิธีการคิดที่ถูกต้อง การบรรยายให้เกิดความรู้ความเข้าใจในคุณธรรม

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ห้วงจรรณ โดยเป็นการฝึกทั้งในรูปแบบของสถานการณ์จำลอง การฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ การฝึกคิดเพื่อใช้เหตุผล การฝึกคิดเพื่อแก้ปัญหา ดังเช่นงานวิจัยของวัลลภา จันทร์เพ็ญ งานวิจัยของมานิตย์ สิทธิชัย งานวิจัยของจิระประไพ แก้วกราดัย งานวิจัยของจินดารัตน์ ปิรมณี งานวิจัยของมารศรี กลางประพันธ์ งานวิจัยของบุบผา เมฆศรีทองคำ เช่น วิเคราะห์บทความโดยมีเป้าหมายให้ฝึกนำความรู้ความเข้าใจและคุณค่าจากคุณธรรมมาวิเคราะห์บทความได้อย่างมีจริยธรรม ร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์และสิ่งที่ได้รับหลังการทำกิจกรรม

พิจารณาเหตุผล อารมณ์ พฤติกรรม ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นเพื่อฝึกฝนให้นักศึกษารู้จักกระบวนการคิด

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยการให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดที่มีต่อความรู้ หรือกรณีตัวอย่าง ดังงานวิจัยของกนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ งานวิจัยของบุบผา เมฆศรี ทองคำ งานวิจัยของวิเชียร อินทรสมพันธ์ งานวิจัยของจินดารัตน์ ปิรมณี เช่น วิเคราะห์ในเรื่องของกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถ หาข้อสรุปของกลุ่มในเรื่องเดิมแล้วกลับเข้ากลุ่มใหญ่เพื่อร่วมกันหาเหตุผลและการตัดสินใจอีกครั้ง สรุปและประยุกต์หลักการรวบรวมแนวคิดที่ค้นพบจากกิจกรรมและจากการแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นสรุปเป็นหลักการของตนเองเพื่อประยุกต์ต่อไป

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยการหาแนวทางสรุปการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิต หรือในสถานการณ์อื่น ๆ เช่น การบอกแนวทางการนำความรู้ ความคิดที่ได้จากการศึกษาไปใช้ ดังงานวิจัยของวัลภา จันทรพิชญ์ งานวิจัยของมานิตย์ สิทธิชัย งานวิจัยของมารศรี กลางประพันธ์ งานวิจัยของชุติมา ปัญญาพิณิจนุร งานวิจัยของกนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ งานวิจัยของวิเชียร อินทรสมพันธ์ เช่น อาจารย์จะให้นักศึกษาช่วยกันสรุปเพื่อหาแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม การเขียนโครงการช่วยเหลือ การให้ข้อมูลป้อนกลับและการเสริมแรง การชักจูง

ผลจากการวิเคราะห์ห่อภิมานงานวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์เพื่อยกร่างเป็นรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษابริหารธุรกิจ ได้ดังนี้

ทฤษฎีทางจริยธรรมที่นำมาใช้เป็นการใช้หลาย ๆ ทฤษฎีรวมกัน เช่น ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้ทั้งทฤษฎีของเพียเจต์ ทฤษฎีของโคลห์ลเบิร์ก **ทฤษฎีการเรียนรู้**แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจายอำนาจ ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธร และทฤษฎีพฤติกรรมทางจริยธรรม ส่วน**ทฤษฎีการเรียนรู้**นั้นควรเน้นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม **รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน**เน้นการอ่าน การดู **บทบาทของผู้เรียน**เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มและรับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน **รูปแบบการสอน**เน้นเป็นการให้

ข่าวสารข้อมูล และใช้กระบวนการทางสังคม **บทบาทครูผู้สอน** เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ผู้เรียน ได้ดู ได้อ่าน ได้ฟัง จัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน **สื่อการเรียนการสอน** เป็นสื่อเพื่อการดู การ ฟังและการลงมือปฏิบัติ **วิธีการวัดผลการเรียนรู้** ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธีตาม ตัวแปรที่ต้องการวัด คือ **ด้านพุทธิพิสัย** ด้วยการสอบถาม การสังเกต และเพิ่มสะสมงาน **ด้านจิตพิสัย** ด้วยการสอบถาม และการสังเกต **ด้านการปฏิบัติ** ด้วยการทดสอบ การสังเกต และเพิ่มสะสมงาน **ด้านความรู้ทางจริยธรรม** ทั้งการทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และเพิ่มสะสมงาน **ด้านความรู้ลักษณะทาง จริยธรรม** ด้วยการทดสอบ การสอบถาม และการสังเกต **ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรม** ด้วย การทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และเพิ่มสะสมงาน **ด้านเหตุผลทางจริยธรรม** ด้วยการทดสอบ และการสังเกต ซึ่งมีขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในขั้นตอนนี้เป็นการกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนพร้อม ที่จะเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มมนุษยนิยมที่กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งในด้านร่างกาย จิตใจก่อนจึงจะพร้อม ที่จะพัฒนาในขั้นอื่น ๆ ต่อไป กิจกรรมที่ใช้อาจเป็นการสนทนาพูดคุย การให้ข้อมูลย้อนกลับจากผล การเรียนในครั้งก่อน การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เห็นความสำคัญของเรื่องราวที่จะเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ในขั้นตอนนี้เป็นการให้ความรู้โดยผู้สอนมี บทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎี การเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมที่บทบาทการสอนนั้นอยู่ที่ผู้สอน และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมที่ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ กิจกรรมที่ใช้อาจเป็นการให้นักศึกษาไปศึกษาจากเอกสารประกอบการสอน การบรรยายจากผู้สอน ประกอบสื่อการเรียน การศึกษาจากข่าวเหตุการณ์หรือกรณีตัวอย่าง เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ในขั้นตอนนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะใน การคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้มีความเชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเรียนรู้เกิดจาก การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำ ผู้สอนมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าที่เป็นปัญหากับสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ผลของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ยอมรับว่าในกระบวนการเรียนรู้ สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่

จำเป็นต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ในการแก้ปัญหา และแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเสริมแรง โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาได้ร่วมกัน คิดวิเคราะห์วิจารณ์ และตัดสินใจ ใช้เหตุผล ตามประเด็นที่กำหนดจากการได้ศึกษาสถานการณ์ กรณีตัวอย่าง หรือความรู้ที่ได้รับจากขั้นที่ 2

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป ขั้นตอนนี้เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันตามแนวคิดของการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management : KM) โดยมีเวทีให้นักศึกษาได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับ การอภิปรายในกลุ่มย่อย และการนำเสนอผลการอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันสรุปข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ ขั้นตอนนี้เป็นการให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา โดยให้นักศึกษาแต่ละคนได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองเพื่อให้เห็นแนวทางการนำประสบการณ์เรียนรู้ทั้งจาก การเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ การทำกิจกรรม ข้อคิด คุณธรรมต่าง ๆ ที่ได้รับไปใช้ใน ชีวิต การเรียน หรือในสถานการณ์อื่น ๆ ในโอกาสต่อไป

3. การยกย่องรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้ยกย่องรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจแล้ว ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวไปให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผลการประเมินคุณภาพ ของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ สามารถแสดงได้ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ

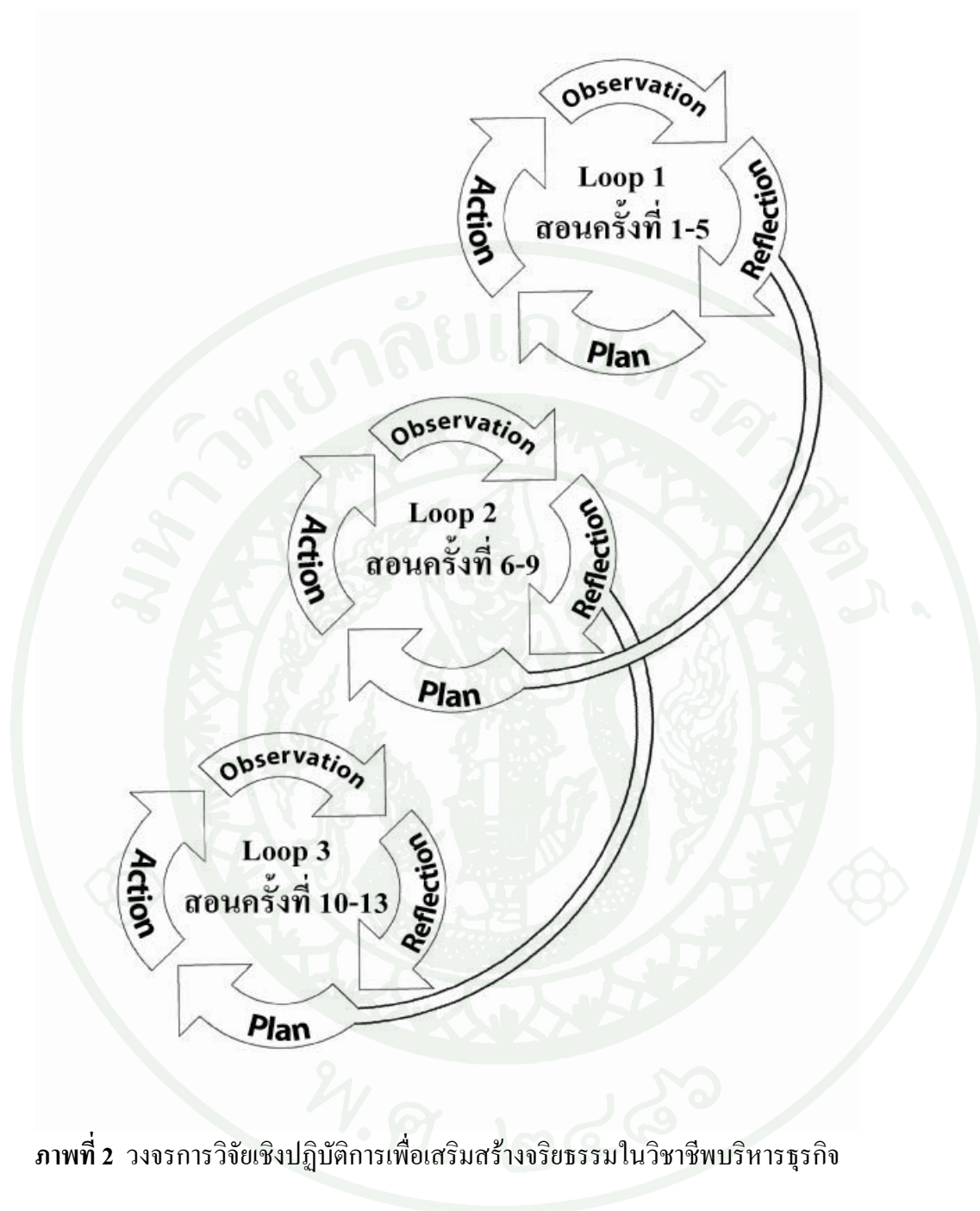
รายการประเมิน	ค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC)	หมายเหตุ
1. รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสม แก่การนำไปใช้	1.00	มีความเหมาะสม
2. รูปแบบการเรียนการสอนมีความสะดวกแก่ การนำไปใช้	1.00	มีความเหมาะสม
3. รูปแบบการเรียนการสอนมีความชัดเจน	1.00	มีความเหมาะสม
4. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนา ผู้เรียนในด้านจริยธรรม	1.00	มีความเหมาะสม
5. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนา ผู้เรียนในด้านสติปัญญา	1.00	มีความเหมาะสม
6. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนา ผู้เรียนในด้านจิตพิสัย	1.00	มีความเหมาะสม
7. รูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนา ผู้เรียนในด้าน		
7.1 ทักษะการคิด	1.00	มีความเหมาะสม
7.2 ทักษะการแก้ปัญหา	1.00	มีความเหมาะสม
7.3 ทักษะการศึกษาค้นคว้า	1.00	มีความเหมาะสม
7.4 ทักษะการทำงานกลุ่ม	1.00	มีความเหมาะสม
8. รูปแบบการเรียนการสอนมีความสอดคล้อง กับระดับความสามารถของผู้เรียน	1.00	มีความเหมาะสม
9. รูปแบบการเรียนการสอนน่าสนใจ	1.00	มีความเหมาะสม
10. รูปแบบการเรียนการสอนมีกิจกรรมที่เป็น ลำดับขั้นตอน	1.00	มีความเหมาะสม
11. รูปแบบการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง	1.00	มีความเหมาะสม

จากตารางผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน ซึ่งทุกคนมีความเห็นที่สอดคล้องกันในทุกรายการว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่ยกวางขึ้นมานี้มีความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ และสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านจริยธรรม ความรู้ จิตพิสัย และทักษะได้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้คำแนะนำว่าในการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนควรคำนึงถึงการประเมิน วัตถุประสงค์ การสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

ส่วนที่ 4 ผลการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ในระหว่างการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อผู้วิจัย ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ผู้สอน (ผู้ร่วมวิจัย) ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ผู้ร่วมสอนที่มีต่อผู้วิจัย โดยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

เนื่องจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์หลักการของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยจำแนกขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการออกเป็นวงจร 3 รอบ ซึ่งในแต่ละรอบจะประกอบไปด้วยขั้นตอนของการวิจัยปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วางแผน (Plan) ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (Action) ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observation) และขั้นที่ 4 สะท้อนผล การปฏิบัติการ (Reflection) โดยในแต่ละวงจรจำแนกการสอน คือ วงจรที่ 1 แผนการสอนที่ 1-5 วงจรที่ 2 แผนการสอนที่ 6-9 และวงจรที่ 3 แผนการสอนที่ 10-13 ซึ่งแสดงได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 2 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การวางแผนการสอน (Plan)

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวางแผนเพื่อดำเนินการสอนในแผนการสอนที่ 1-แผนการสอนที่ 13 โดยดำเนินการวางแผนการสอนสัปดาห์ละหนึ่งแผนการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 23 การวางแผนการสอน

แผนการ สอนที่	จุดประสงค์ การเรียนการสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
1	1. เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียน การสอนในรายวิชานี้ 2. นักศึกษาสามารถเตรียมตัวและวางแผนการเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้	- ลักษณะรายวิชา - วิธีการเรียน - กิจกรรม - การวัดผล - แหล่งค้นคว้า - เอกสารตำรา - เตรียมตัวและวางแผนการเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียน	1. ปฐมนิเทศเกี่ยวกับการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับ ลักษณะรายวิชา วิธีการเรียน กิจกรรมในรายวิชานี้ การวัดผล แหล่งค้นคว้า เอกสาร ตำรา และเตรียมตัวและ วางแผนการเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน 2. ทดสอบก่อนเรียน คือวัดความรู้ด้านจริยธรรม สำรวจรูปแบบการเรียนรู้ และวัดความรู้สึก/ความคิดเห็นที่มีต่อจริยธรรมทางการบริหารธุรกิจ	1. สังเกตจากพฤติกรรม การเรียน 2. ตรวจสอบผลงานของนักศึกษา ได้แก่ ประวัติย่อ และการเขียนบันทึกอนุทิน 3. เช็ชชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
2	1. นักศึกษาสามารถอธิบายหลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์วิได้ 2. นักศึกษาสามารถอธิบายความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้าและลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ ได้ 3. นักศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับการจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือได้ 4. นักศึกษาสามารถบอกคุณลักษณะของบุคคลที่จะประกอบอาชีพธุรกิจพาณิชย์วิได้	- หลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์วิ - ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้าและลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ - การจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือ - คุณลักษณะของบุคคลที่จะประกอบอาชีพธุรกิจพาณิชย์วิ	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน และสอบถามความรู้พื้นฐานของนักศึกษา ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยแจกเอกสารประกอบการบรรยายให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับหลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์วิความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้าและลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ การจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือ และคุณลักษณะ	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียนรู้ 2. ตรวจสอบความถูกต้องของแผนผังโน้ตส์ (Concept mapping) และการนำเสนอผลงานของกลุ่ม 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการ สอนที่	จุดประสงค์ การเรียนการสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
2 (ต่อ)			ของบุคคลที่จะประกอบอาชีพ ธุรกิจพาณิชยนาวิ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ห้วิจารณ์โดย แบ่งกลุ่มนักศึกษาให้ร่วมกัน วิเคราะห์ประเด็นความรู้จากสิ่ง ที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งสรุปเป็น แผนผังมโนทัศน์ (Concept mapping) ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ออกมานำเสนอผลงาน ผู้สอน และนักศึกษาร่วมกันอภิปราย และสรุปความรู้ ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกัน วางแผน การนำความรู้ที่ได้ จากการเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
3	1. นักศึกษาสามารถอธิบาย องค์กรและการจัดองค์กร ในธุรกิจการขนส่งทาง ทะเลได้ 2. นักศึกษาสามารถอธิบาย สาเหตุของการ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีได้ 3. นักศึกษาสามารถ อภิปรายการประยุกต์ใช้ ความรู้เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีกับการขนส่ง ทางเรือได้	- องค์กรและการจัด องค์กรในธุรกิจการ ขนส่งทางทะเล - การเปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีกับการ ขนส่งทางเรือ - การประยุกต์ใช้ความรู้ เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงทาง เทคโนโลยีกับการ ขนส่งทางเรือ	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของ ผู้เรียน โดยการให้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียน อนุทิน และเล่าข่าวเกี่ยวกับ พาณิชย์นาวีให้นักศึกษาฟัง ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือ ความรู้ โดยแจกเอกสาร ประกอบการบรรยาย ให้ นักศึกษาฟังการบรรยายจาก ผู้สอน และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เรียนรู้ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน เกี่ยวกับ องค์กรและการจัดองค์กรใน ธุรกิจการขนส่งทางทะเล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กับการขนส่งทางเรือ และการ ประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับ	1. สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ 2. ตรวจสอบความถูกต้อง ของแผนภูมิองค์กร (Organization Chart) และการนำเสนอผลงาน ของกลุ่ม 3. ตรวจสอบผลงานการเขียน บันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
3 (ต่อ)			การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี กับการขนส่งทางเรือ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดย แบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกัน วิเคราะห์ประเด็นความรู้จากสิ่ง ที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งสรุปเป็น แผนภูมิองค์กร (Organization Chart) ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมา นำเสนอผลงาน ผู้สอนและ นักศึกษา ร่วมกันอภิปรายและ สรุปความรู้ ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
4	1. นักศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในธุรกิจขนส่งทางเรือได้ 2. นักศึกษาสามารถอธิบายการปฏิบัติงานในท่าเรือได้	- เอกสารที่ใช้ในธุรกิจการขนส่งทางเรือ - การปฏิบัติงานในท่าเรือ	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนโดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน และเล่าข่าวเกี่ยวกับพาณิชยนาวิให้นักศึกษาฟัง ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้โดยแจกเอกสารประกอบการบรรยายให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในธุรกิจการขนส่งทางเรือ และการปฏิบัติงานในท่าเรือ	1. สังเกตจากพฤติกรรม การเรียน 2. ตรวจสอบความถูกต้องของการเล่าเรื่องจากคำที่กำหนดและการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
4 (ต่อ)			ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดยแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นความรู้และเล่นเกม “เล่าเรื่องจากคำ” ซึ่งแต่ละกลุ่มจะได้รับคำศัพท์ที่ใช้ในเอกสารที่ใช้ในธุรกิจการขนส่งทางเรือ แล้วนำมาเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราว ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน ผู้สอนและนักศึกษา ร่วมกันอภิปรายและสรุปความรู้ ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
5	1. นักศึกษาสามารถอธิบาย การตลาดในธุรกิจ พาณิชย์วิได้ 2. นักศึกษาสามารถอธิบาย การเข้าเรือได้ 3. นักศึกษาสามารถ วิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เกี่ยวกับการตลาดได้	- การตลาดในธุรกิจ พาณิชย์วิ - การเข้าเรือ - การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การตลาด	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของ ผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือ ความรู้ โดยแจกเอกสาร ประกอบการบรรยาย ให้ นักศึกษาฟังการบรรยายจาก ผู้สอน และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เรียนรู้ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน และ การตลาดในธุรกิจพาณิชย์วิ การเข้าเรือ การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การตลาด ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดย การแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกัน วิเคราะห์ประเด็นความรู้จากสิ่ง	1. สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ 2. ตรวจสอบความถูกต้อง ของการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) และการ นำเสนอผลงานของ แต่ละกลุ่ม 3. ตรวจสอบผลงานการเขียน บันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
5 (ต่อ)			ที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) เกี่ยวกับการตลาด ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ออกมานำเสนอผลงาน ผู้สอน และนักศึกษาร่วมกันอภิปราย และสรุปความรู้ ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
6	1. นักศึกษาสามารถอธิบาย ท่าเรือบก หรือ ICD (Inland Container Depot) ได้ 2. นักศึกษาสามารถอธิบาย การขนส่งระบบคอน เทนเนอร์ และวางแผน ปฏิบัติการเกี่ยวกับการ ขนส่งระบบคอน เทนเนอร์ได้	- ท่าเรือบก (Inland Container Depot : ICD - การขนส่งระบบคอน เทนเนอร์	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของ ผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือ ความรู้ โดยการแจกเอกสาร ประกอบการบรรยาย ให้ นักศึกษาฟังการบรรยายจาก ผู้สอน และแลกเปลี่ยน ประสบการณ์เรียนรู้ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับท่าเรือ บก (Inland Container Depot : ICD และการขนส่งระบบคอน เทนเนอร์ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดย การแบ่งกลุ่มให้นักศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นความรู้ จากการดู VCD เกี่ยวกับ	1. สังเกตจากพฤติกรรม การเรียนรู้ 2. ตรวจสอบความถูกต้อง ของการวางแผน ปฏิบัติการเกี่ยวกับ การขนส่งระบบคอน เทนเนอร์ และการ นำเสนอผลงานของ กลุ่ม 3. ตรวจสอบผลงานการเขียน บันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
6 (ต่อ)			การขนส่งระบบคอนเทนเนอร์ พร้อมทั้งวางแผนปฏิบัติการ เกี่ยวกับการขนส่งระบบ คอนเทนเนอร์ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ออกมานำเสนอผลงาน ผู้สอน และนักศึกษา ร่วมกันอภิปราย และสรุปความรู้ ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
7	1. นักศึกษาสามารถอธิบาย ความรู้ ความเข้าใจให้กับ ผู้อื่น และแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ ร่วมกับผู้อื่นได้ 2. นักศึกษาสามารถนำเสนอ อธิบาย ถ่ายทอดความรู้ ให้กับผู้อื่นได้	ทบทวนความรู้ตั้งแต่ สัปดาห์ที่ 1 – สัปดาห์ที่ 7	การจัดประกวด Shipping Contest 2007 โดยมี ขั้นตอน ดังนี้ 1. นักศึกษาลงทะเบียนรับป้ายชื่อ และ กล่าวรายงานการจัดงาน 2. ให้นักศึกษาชม VCD เกี่ยวกับการ ทำเรือแห่งประเทศไทย 3. ให้นักศึกษาที่เป็นตัวแทนการประกวด “Shipping Contest” ตอบคำถามจาก ของคำถาม 4. คณะกรรมการวิจารณ์ การตอบ คำถามและผู้เข้าประกวดแต่ละคน 5. ตัดสินผลการประกวด Shipping Contest 2007	1. สังเกตจากพฤติกรรม ของผู้เรียน 2. การสอบถามความ คิดเห็นที่มีต่อการ ประกวด “Shipping Contest 2007” 3. ตรวจสอบผลงานการเขียน บันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
8	1. นักศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับเอกสารและพิธีการศุลกากรได้ 2. นักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ แล้วร่วมกันวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับเอกสารและพิธีการศุลกากรได้ 3. นักศึกษาสามารถบอกจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดได้	- เอกสารและพิธีการศุลกากร - จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย ให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับเอกสารและพิธีการศุลกากร จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ โดยการแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตามใบงานที่กำหนดให้	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินจากการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับเอกสารและพิธีการศุลกากร และการนำเสนอผลงาน 3. ตรวจผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็ชชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
8 (ต่อ)			ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่ง ตัวแทนออกมานำเสนอผล การศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้การสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	การวัดและประเมินผล
9	1. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับต้นทุนในการขนส่งทางทะเล ต้นทุนในการใช้ตู้บรรจุสินค้า และการบริหารค่าใช้จ่ายทางเรือได้ 2. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรได้ 3. นักศึกษาสามารถอธิบายแนวทางการนำความรู้เกี่ยวกับการบริหารในเรื่องของการจัดการงบประมาณ ค่าใช้จ่ายและต้นทุนทั้ง	- ค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขนส่ง - จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ฝ่ายคนประจำเรือ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายประกันภัย และการบริหาร	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย โดยให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขนส่ง จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ฝ่ายคนประจำเรือ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายประกันภัย และฝ่ายการบริหาร	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินจากการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายและต้นทุนในการขนส่งทางทะเล และการนำเสนอผลงาน 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
9 (ต่อ)	การบริหารบนฝั่ง และในทะเลไปประยุกต์ ใช้ได้ 4. นักศึกษาสามารถ บอกจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจที่หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายคน ประจำเรือ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่าย ประกันภัย และฝ่าย การบริหาร ที่พึงมีได้		ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดย การแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกัน วิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตาม ใบงานที่กำหนดให้ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่ง ตัวแทนออกมานำเสนอผล การศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
10	1. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลและการขนส่งได้ 2. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการประกันภัยประเภทต่าง ๆ ได้ 3. นักศึกษาสามารถอธิบายสาเหตุของการทำประกันการขนส่งกับบริษัทประกันภัยภายในประเทศได้	- การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง - จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคลหรือหน่วยงานประกันภัยที่พึงมี	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยายให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลและการขนส่งและจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคลหรือหน่วยงานประกันภัยที่พึงมี	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินผลจากการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง และการนำเสนอผลงาน 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
10 (ต่อ)	4. นักศึกษาสามารถอธิบาย แนวทางการนำความรู้ เกี่ยวกับเรื่องการ ประกันภัยทางทะเลไป ประยุกต์ใช้ได้		ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดย การแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกัน วิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตาม ใบงานที่กำหนดให้	
	5. นักศึกษาสามารถบอก จริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจที่บุคคล หรือหน่วยงานประกันภัย ที่พึงมีได้		ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่ง ตัวแทนออกมานำเสนอผล การศึกษาค้นคว้า	
			ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนรู้ในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
11	1. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ และอธิบายความหมายและความสำคัญของกฎหมายพาณิชย์นาวีได้ 2. เมื่อกำหนดสถานการณ์มาให้ให้นักศึกษาวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยใช้หลักการ และแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวีได้ 3. นักศึกษาสามารถบอกจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวีที่พึงมีได้	- กฎหมายพาณิชย์นาวี	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน และยกกรณีตัวอย่าง ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย ให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวี ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดยการแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตามใบงานที่กำหนดให้	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินจากการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ และวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามหลักการ และแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี และการนำเสนอผลงาน 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการ สอนที่	จุดประสงค์ การเรียนการสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
11 (ต่อ)			ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่ง ตัวแทนออกมานำเสนอผล การศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
12	1. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ และอธิบายหลักการและความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเลได้ 2. เมื่อกำหนดสถานการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล มาให้นักศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุผลกระทบและเสนอแนะแนวทางป้องกันแก้ไขได้ 3. นักศึกษาสามารถบอกจริยธรรมในวิชาชีพ บริหารธุรกิจที่บุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่	- ความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน และการขกรณัติตัวอย่าง ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยาย ให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดยการแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตามใบงานที่กำหนดให้	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินจากการวิเคราะห์ สภาพปัญหา สาเหตุ และเสนอแนะแนวทางป้องกันแก้ไขของความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล และการนำเสนอผลงาน 3. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 4. เช็คชื่อการเข้าเรียน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนรู้	การวัดและประเมินผล
12 (ต่อ)	เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยทางทะเลที่พึงมีได้		ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในครั้งนี้ไปใช้	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

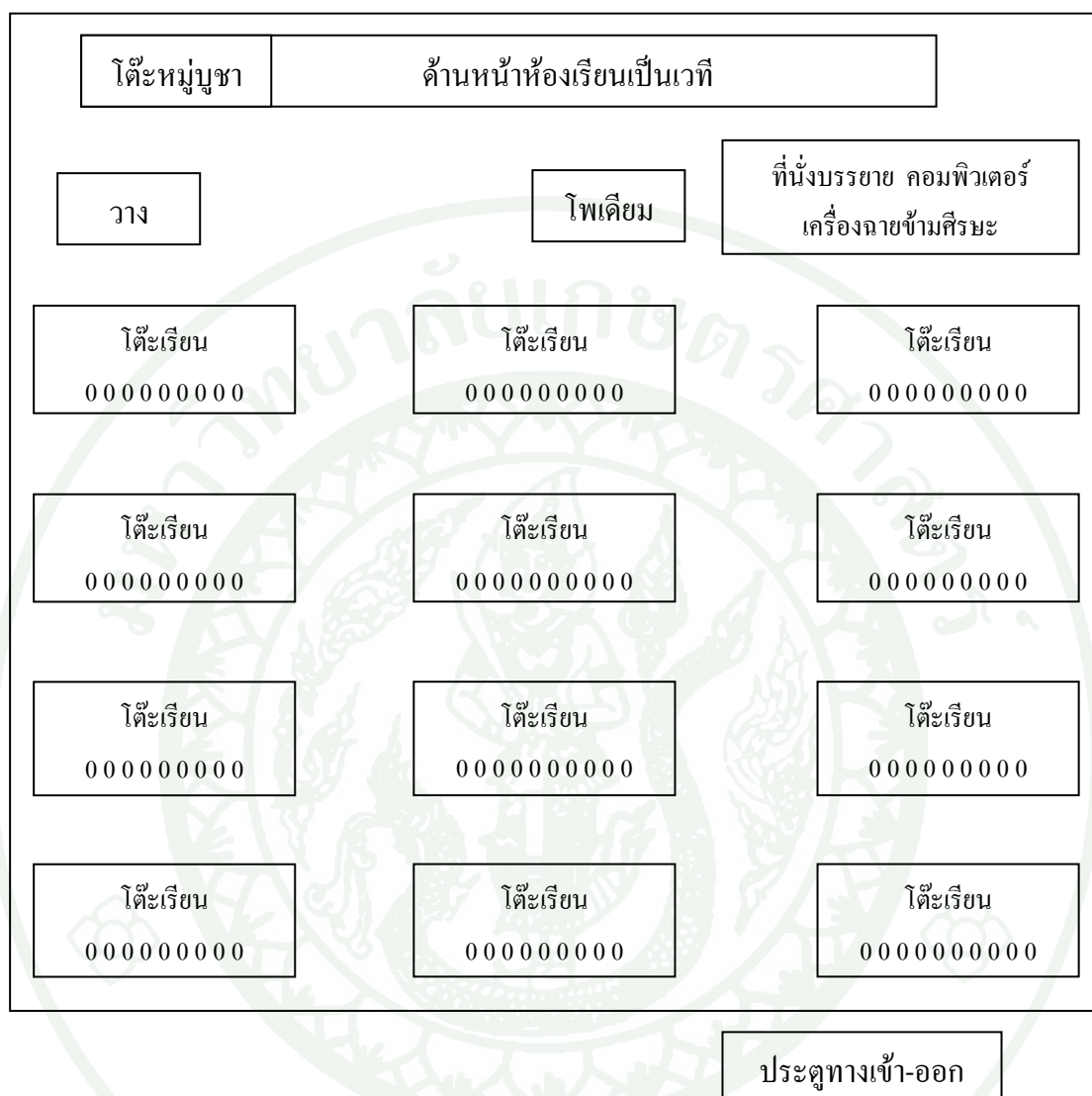
แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนรู้	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
13	1. นักศึกษาสามารถอธิบายบทบาทและความสำคัญของรัฐที่มีต่อการส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีในประเทศไทยได้ 2. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวโน้มของธุรกิจพาณิชย์นาวีในประเทศไทยได้ 3. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางป้องกันและแก้ไขได้	- รู้กับการส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีในประเทศไทย - สภาพ ปัญหา และแนวโน้มของธุรกิจพาณิชย์นาวีในประเทศไทย	ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเขียนอนุทิน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ โดยการแจกเอกสารประกอบการบรรยายให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับรัฐกับการส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีในประเทศไทย สภาพ ปัญหา และแนวโน้มของธุรกิจพาณิชย์นาวีในประเทศไทย ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ โดยการแบ่งกลุ่มให้นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าตาม	1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน 2. ประเมินจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและแนวโน้มของธุรกิจพาณิชย์นาวีในประเทศไทย และวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และการนำเสนอผลงาน

ตารางที่ 23 (ต่อ)

แผนการสอน ที่	จุดประสงค์ การเรียนการสอน	เนื้อหาวิชา	กิจกรรมการเรียนการสอน	การวัดและประเมินผล
13 (ต่อ)		ใบงานที่กำหนดให้ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่ง ตัวแทนออกมานำเสนอผล การศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ โดยให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวาง แผนการนำความรู้ที่ได้จาก การเรียนในครั้งนี้ไปใช้	3. ผลจากการทดสอบหลังเรียน วัดความรู้ ด้านจริยธรรม และวัดความรู้สึก/ความ คิดเห็นที่มีต่อจริยธรรมทางการ บริหารธุรกิจ 4. ตรวจสอบผลงานการเขียนบันทึกอนุทิน 5. เช็คชื่อการเข้าเรียน	

การปฏิบัติการ (Action)

การปฏิบัติการของการวิจัยในชั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้กับรายวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชย์ (133425) ที่มีการจัดการเรียนวันศุกร์ เวลา 14.00–17.00 น. ซึ่งสภาพห้องเรียนที่นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้นั้นมีสภาพดังนี้ เป็นห้องเรียนที่อยู่ชั้น 5 ของอาคารเรียน มีทางเข้าชั้นเรียนต้องเข้าด้านหลังห้อง มีลักษณะเหมือนห้องประชุม หน้าห้องเป็นเวที มีโต๊ะหมู่บูชา ด้านซ้ายวางโซฟา และด้านขวาเป็นที่นั่งสำหรับการบรรยาย จะมีเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายแผ่นทึบ ส่วนตรงกลางห้องจะเอียงๆ มาทางขวาเป็นโคมไฟสำหรับยืนบรรยายก็ได้ บริเวณรอบ ๆ ห้องเรียนติดม่านสีชมพู โต๊ะเรียนของนักศึกษาเป็นโต๊ะไม้แถวยาวแบ่งออกเป็น 3 ช่วง เก้าอี้เป็นกำมะหยี่สีฟ้าห้องเรียนมีขนาดใหญ่ สามารถบรรจุนักศึกษาได้ 100 กว่าคน ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ ตามแผนผังดังนี้

ภาพที่ 3 สภาพทางด้านกายภาพของห้องเรียน

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ร่วมสอนได้กำหนดบทบาทหน้าที่หลักในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ตามรูปแบบการเรียนการสอน และระยะเวลาที่ใช้ในการสอนและขั้นตอน ซึ่งพบว่าในการสอนทั้งหมด 13 ครั้ง นั้นการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนเป็นไปตามแผนการที่กำหนด ยกเว้นเพียงการสอนในครั้งที่ 5 ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นที่ 2 การนำเสนอข้อมูลหรือสารสนเทศ ไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด ซึ่งแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ขั้นตอนตาม รูปแบบการเรียนการสอน	ผู้ดำเนิน กิจกรรมหลัก	จำนวน ระยะเวลา	หมายเหตุ
ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ของผู้เรียน	ผู้วิจัย	45 นาที	เป็นไปตามแผนที่ กำหนดทุกแผนการสอน
ขั้นที่ 2 การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้	อาจารย์ผู้ร่วมสอน	1 ชั่วโมง 15 นาที	เป็นไปตามแผนที่ กำหนดทุกแผนการสอน ยกเว้นแผนการสอน ครั้งที่ 5
ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิจารณ์	ผู้วิจัย	15 นาที	เป็นไปตามแผนที่ กำหนดทุกแผนการสอน
ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและ หาข้อสรุป	ผู้วิจัย	35 นาที	เป็นไปตามแผนที่ กำหนดทุกแผนการสอน
ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้	ผู้วิจัย	10 นาที	เป็นไปตามแผนที่ กำหนดทุกแผนการสอน

ในการสอนตั้งแต่ครั้งที่ 6 เป็นต้นไปผู้วิจัยได้มีการปรับแก้ในเรื่องของเวลาในการสอนแต่ละขั้น โดยเพิ่มเวลาพักระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นที่ 2 กับ ขั้นที่ 3 รายละเอียดดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การปรับเวลาการสอนในแต่ละขั้นตอนตามกิจกรรม

ขั้นตอนตาม รูปแบบการเรียนการสอน	ผู้ดำเนิน กิจกรรมหลัก	จำนวน ระยะเวลาเดิม	จำนวน ระยะเวลาที่ปรับลด ใหม่
ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ของนักศึกษา	ผู้วิจัย	45 นาที	30 นาที
ขั้นที่ 2 การให้ข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้	อาจารย์ผู้ร่วมสอน	1 ชั่วโมง	1 ชั่วโมง พัก 15 นาที
ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิจารณ์	ผู้วิจัย	15 นาที	25 นาที
ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและ หาข้อสรุป	ผู้วิจัย	35 นาที	30 นาที
ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้	ผู้วิจัย	10 นาที	20 นาที

การสังเกต (Observation)

ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอนตลอด 1 ภาคเรียน จำนวน 13 สัปดาห์ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งผลการเรียนรู้ในด้านจริยธรรม ด้านสติปัญญา ด้านทักษะการทำงาน ทักษะการนำเสนอ ทักษะการเขียน การนำความรู้ไปใช้ และผลการเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ พบว่านักศึกษามีผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรม

เนื่องจากเป้าหมายหลักของการวิจัยมุ่งเน้นพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้นักศึกษาใน 4 ด้านหลัก คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านความมีระเบียบวินัย โดยจำแนกผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมออกเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นการรับรู้ ชั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ ชั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และชั้นปฏิบัติงานเป็นนิสัย ซึ่งพบว่าตลอดเวลา 1 ภาคเรียนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา การเขียนอนุทินของนักศึกษา พบว่ามีลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ชั้นการรับรู้

ในช่วงแรกของการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะในสัปดาห์ที่ 1 ของการจัดการเรียนการสอนเมื่อผู้วิจัยได้ชี้แจง ปฐมนิเทศ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษาทุกคนรับรู้และให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาจริยธรรม ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่บอกว่า

“การจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ อาจารย์มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และ การประกอบหน้าที่การทำงานต่อไป”

ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาที่พบว่า เมื่อผู้วิจัยได้อธิบายประมวลการสอน วัตถุประสงค์ของการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน และเงื่อนไขของการเรียน การส่งงานว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ นอกจากจะเน้นในเรื่องของความรู้ ความสามารถของนักศึกษาแล้ว ยังมุ่งเน้นที่การพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาด้วย ซึ่งนักศึกษาให้ความสนใจซักถามประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับจริยธรรม เช่น ถามความหมายว่าจริยธรรมคืออะไร จะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้รับรู้ และให้ความสนใจเกี่ยวกับจริยธรรม

1.2 ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ

ในระหว่างนำรูปแบบการเรียนการสอน ไปใช้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการอธิบาย พูดโน้มน้าวใจ ยกกรณีตัวอย่างข่าวเหตุการณ์มานำเสนอเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อวิชาชีพ ผลปรากฏว่าตลอดเวลาที่นักศึกษาเขียนอนุทินการเรียนรู้พบว่านักศึกษาได้เขียนข้อความที่แสดงว่านักศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมต่อตนเอง ดังเช่นข้อความที่ว่า

“การมีจริยธรรมการเรียนให้สำเร็จ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร”

การตระหนักและเห็นความสำคัญต่อผู้อื่น ต่อสังคม ดังข้อความที่ว่า
“จริยธรรมทางธุรกิจมีความสำคัญต่อการค้า ต่อสังคม”

1.3 ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการเขียนอนุทินของนักศึกษาพบว่า ในช่วงของการสอนครั้งที่ 5 นักศึกษาบางคนได้เริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนที่แสดงถึงการมีจริยธรรม เช่น การเข้าเรียนตรงเวลา ขอมรับผิดเมื่อตนเองทำผิดและพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“ดิฉันสามารถสัมผัสได้ว่าตอนนี้ทุกคนมีจริยธรรมตามที่อาจารย์ปลูกฝังมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นอย่างดี ติดตามงานที่ตนทำไม่ได้ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย”

“ข้าพเจ้าขอมรับผิดว่าไม่ตั้งใจฟังอาจารย์สอน จึงไม่สามารถอธิบายได้ ข้าพเจ้าไม่ได้ตั้งใจเรียนหนังสือ ต่อไปนี้จะปรับปรุงตนเองขอสัญญา”

และนักศึกษาบางคนยังแสดงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะนำจริยธรรมที่ได้รับการปลูกฝังไปใช้ ดังเช่นข้อความที่ว่า

“เราจะนำจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่อาจารย์พยายามปลูกฝังให้เกิดแก่เราไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน”

“ผมสัญญาว่าผมจะไม่ใช้มือถือในห้องเรียนเพราะเป็นการรบกวนผู้อื่น”

1.4 ขั้นปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการเขียนอนุทินของนักศึกษาพบว่าตั้งแต่ การสอนครั้งที่ 7 เป็นต้นไปนักศึกษาได้ประพฤติตนในด้านของจริยธรรมจนเป็นนิสัย ดังข้อความที่ว่า

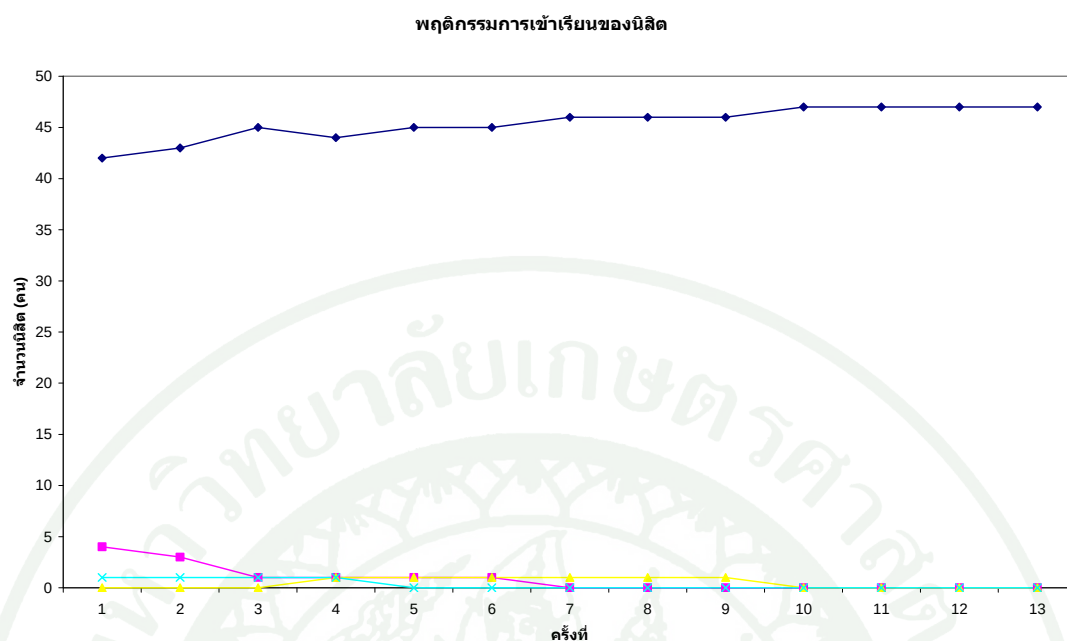
“จากการเรียนการสอนกับอาจารย์พบว่าตอนนี้พวกเราทุกคน ไม่มีใครเข้าห้องเรียน สายกันเลย และยังส่งงานตรงตามเวลาทุกครั้ง”

ระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอนจำนวน 13 ครั้ง ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรม ของนักศึกษาในด้านพฤติกรรม การเข้าเรียน พฤติกรรม การส่งงาน และพฤติกรรม การเรียน ซึ่งแสดง รายละเอียดได้ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 พฤติกรรมความรับผิดชอบในการเข้าเรียน ความขยันหมั่นเพียรในการส่งงาน และ
ความมีระเบียบวินัยในการเรียน

ครั้งที่	จำนวนนักศึกษาที่แสดงพฤติกรรมในแต่ละด้าน									
	ความรับผิดชอบในการเข้าชั้นเรียน					ความขยัน หมั่นเพียร ในการส่งงาน		ความมีระเบียบวินัยในการเรียน		
	เข้าเรียน		ขาดเรียน	ขาดเรียนไม่	ตรงเวลา	ไม่ส่ง	หลับ	คุย	ออกจาก	ใช้
	ตรง	สาย	มีสาเหตุ	ทราบสาเหตุ					ห้อง	โทรศัพท์
	เวลา								ไม่ขอ อนุญาต	
1	42	4	0	1	43	4	8	7	5	3
2	43	3	0	1	44	3	6	5	3	0
3	45	1	0	1	45	2	3	2	1	0
4	44	1	1	1	45	2	0	2	0	0
5	45	1	1	0	46	1	0	0	0	0
6	45	1	1	0	46	1	0	0	0	0
7	46	0	1	0	47	0	0	0	0	0
8	46	0	1	0	47	0	0	0	0	0
9	46	0	1	0	47	0	0	0	0	0
10	47	0	0	0	47	0	0	0	0	0
11	47	0	0	0	47	0	0	0	0	0
12	47	0	0	0	47	0	0	0	0	0
13	47	0	0	0	47	0	0	0	0	0

จำนวนความถี่ของพฤติกรรมในตารางสามารถนำมาแสดงเป็นกราฟเส้นเพื่อแสดง
แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงได้ดังนี้

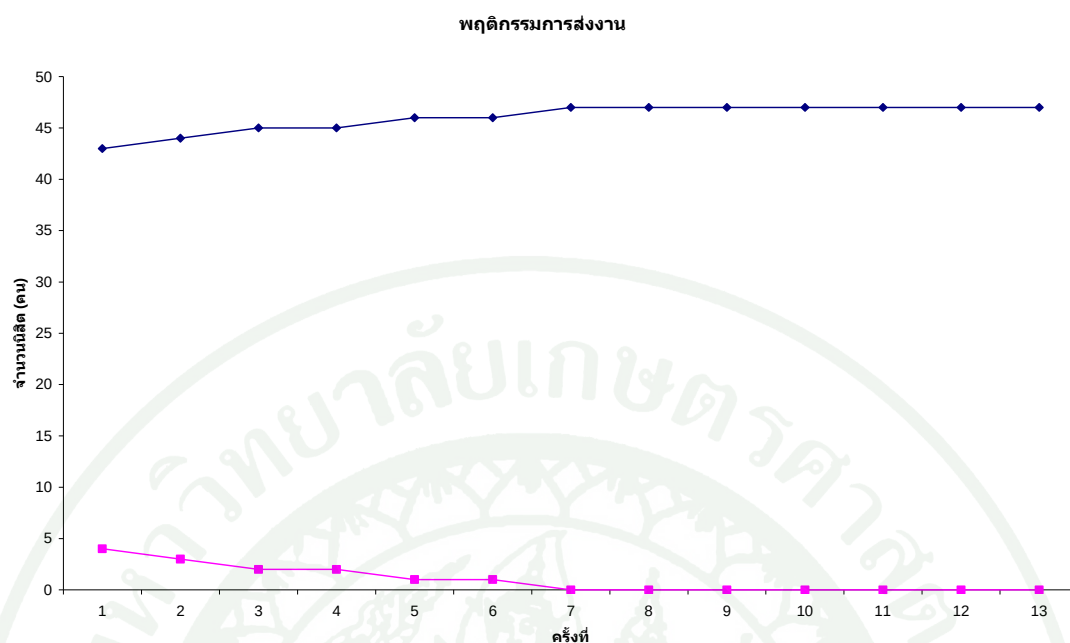
ภาพที่ 4 พฤติกรรมการณ์เข้าชั้นเรียนของนักศึกษา

หมายเหตุ: ◇ การเข้าเรียนตรงเวลา

□ การเข้าเรียนไม่ตรงเวลา ขาดเรียนโดยมีสาเหตุ และไม่ทราบสาเหตุ

× การขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุ

จากกราฟพบว่าแนวโน้มนักศึกษาที่เข้าเรียนตรงเวลามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะ ครั้งที่ 10–ครั้งที่ 13 พบว่านักศึกษาทุกคนเข้าเรียนตรงเวลา สำหรับพฤติกรรมการณ์เข้าเรียนสาย ขาดเรียนโดยมีสาเหตุ และไม่ทราบสาเหตุนักศึกษาลดลง โดยเฉพาะครั้งที่ 7–ครั้งที่ 13 พบว่าไม่มีนักศึกษาเข้าเรียนสายเลย และครั้งที่ 5–ครั้งที่ 13 พบว่าไม่มีนักศึกษาขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุเลย

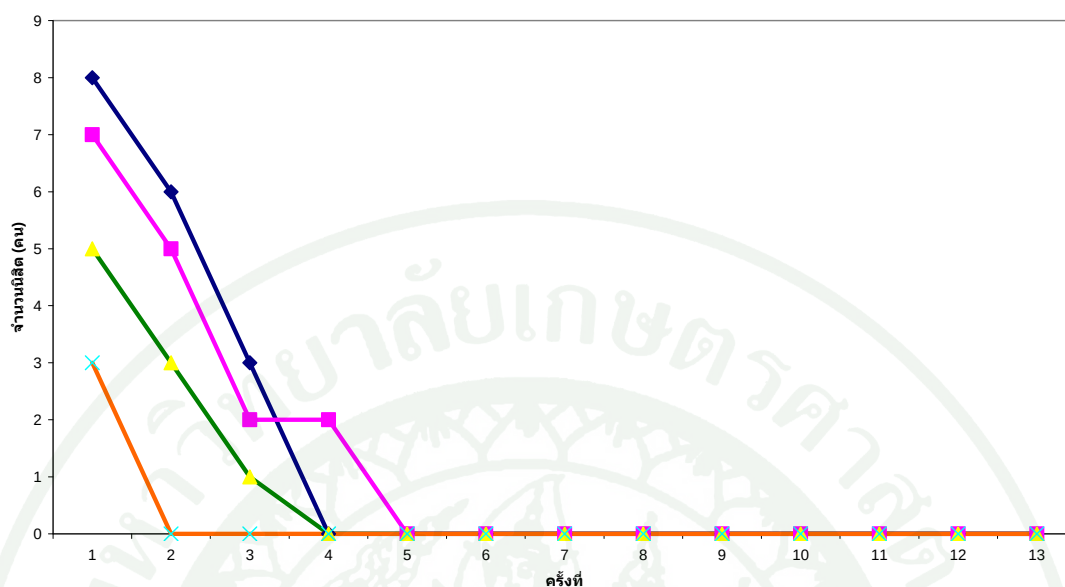
ภาพที่ 5 พฤติกรรมการส่งงานของนักศึกษา

หมายเหตุ: ◇ การส่งงานตรงเวลา

□ การไม่ส่งงาน

จากกราฟพบว่า มีแนวโน้มของนักศึกษาที่ส่งงานตรงเวลามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจำนวนนักศึกษาที่ไม่ส่งงานมีแนวโน้มลดลง ซึ่งตั้งแต่การสอนครั้งที่ 7 พบว่านักศึกษาส่งงานตรงเวลา ทุกคน

พฤติกรรมการณ์เรียน

ภาพที่ 6 พฤติกรรมการณ์เรียนของนักศึกษา

หมายเหตุ: ◇ หลับในเวลาเรียน

□ คุยและเล่นในเวลาเรียน

▽ ออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต

× ใช้โทรศัพท์

จากกราฟพบว่าพฤติกรรมการณ์เรียนที่ไม่พึงประสงค์ของนักศึกษาทั้งการหลับ การคุยเล่นในเวลาเรียน การออกจากห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต และการคุยโทรศัพท์มีแนวโน้มของพฤติกรรมที่ลดลง ซึ่งตั้งแต่การสอนครั้งที่ 5 พบว่าไม่มีนักศึกษาคนใดที่แสดงพฤติกรรมการณ์เรียนที่ไม่พึงประสงค์เลย

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในด้านจริยธรรมทั้งการรับรู้ เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แล้วนำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นนิสัย

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และสะท้อนผลการเรียนรู้ทางด้านจริยธรรมของนักศึกษาในแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความขยันหมั่นเพียร และด้านอื่น ๆ เช่น ความมี

น้ำใจ ความเสียสละ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งนักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมในแต่ละด้านเป็นลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับการเรียนรู้จริยธรรม คือ 1) ขั้นการรับรู้ 2) ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ 3) ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 4) ขั้นแสดงออกจนเป็นนิสัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ

จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้พบว่านักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ขั้นรับรู้

ในการสอนครั้งแรกผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบให้นักศึกษารับรู้ และพบว่านักศึกษาสามารถอธิบายความหมายของความรับผิดชอบได้ว่า ความรับผิดชอบคือ ยอมรับผิดในการกระทำของตนเอง

2. ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ

จากการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่าตั้งแต่การสอนครั้งที่ 1 เป็นต้นไปนักศึกษาได้เขียนข้อความที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบ ดังเช่นข้อความที่ว่า

“มีจริยธรรมการเรียนรู้ให้สำเร็จ ต้องมีความรับผิดชอบ”

3. ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความรับผิดชอบ เช่น รับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ดังมีเหตุการณ์ในการสอนครั้งที่ 3 มีนักศึกษาสองคนที่ยอมรับว่าตนเองส่งงานช้า หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น เช่น เมื่อนักศึกษาบางคนขาดเรียน

นอกจากจะลาอาจารย์ผู้สอนแล้ว ยังรับผิดชอบติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย หรือการเรียนรู้จากเพื่อน
ดึงข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“วันนี้ไม่สบายจึงเข้าเรียนไม่ได้ และได้ติดตามถามงานจากเพื่อน ๆ เรียบร้อยแล้ว”
รู้สึกสำนึกผิดเมื่อตนเองได้ทำผิดดึงข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“วันนี้รู้สึกผิดมาก ๆ ที่ตนเองต้องดิ้นรนสำคัญ จึงเข้ามาเรียนสาย”

รับผิดชอบในการประพฤติที่ไม่พึงประสงค์ของตนเอง ดึงข้อความที่ว่า

“ผมสัญญาว่าผมจะไม่ใช้มือถือในห้องเรียนเพราะเป็นการรบกวนผู้อื่น”

ยอมรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ดึงข้อความที่ว่า

“แต่ก่อนผมเคยนอนหลับในห้องเรียน แต่เมื่อมาเรียนวิชานี้ผมรู้แล้วว่าการนอนหลับในห้องเรียนเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่เคารพผู้สอน ผมจะไม่หลับในห้องเรียนอีกต่อไป”

“ก่อนอื่นผมต้องขอภัยด้วยที่ไม่ได้เขียนอนุทินลงในแบบฟอร์มที่ถูกต้อง”

4. ขั้นปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีนิสัยที่แสดงถึงความ
รับผิดชอบ เช่น จากการจัดกิจกรรมในห้องเรียนให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
พบว่า ทุกครั้งที่มอบหมายงานนักศึกษาทุกคนจะให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเป็นอย่างดี และทุก
กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันเวลาที่กำหนดทุกครั้ง ดังเช่นข้อความในอนุทินของ
นักศึกษาที่ว่า

“อาจารย์ให้พวกเราวางแผนทำงาน เตรียมการจัดงาน Shipping Contest ทุกคนแบ่ง
หน้าที่กันทำงาน ช่วยกันแสดงความคิดเห็น”

“ฉันสามารถสัมผัสได้ว่าตอนนี้ทุกคนมีจริยธรรมตามที่อาจารย์ปลูกฝังมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเข้าเรียนตรงเวลา ตั้งใจเรียน ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นอย่างดี ติดตามงานที่ตนทำไม่ได้ รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย”

จากเหตุการณ์ของการจัดประกวด Shipping Contest (กิจกรรมหนึ่งที่จัดก่อนสอบ กลางภาค) พบว่านักศึกษาทุกคนร่วมรับผิดชอบในการจัดงานครั้งนี้โดยมีการแบ่งมอบหมายภาระหน้าที่ ได้แก่ การฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายลงทะเบียน ฝ่ายเชิญรางวัล คณะกรรมการ ผู้เข้าประกวด พิธีกร และนักแสดง นักศึกษาทุกคนมีงานทำกันหมด ไม่มีใครนั่งเฉยหรือว่าง เป็นภาพที่ประทับใจมากนักศึกษาทุกคนในแต่ละฝ่ายพูดคุยปรึกษาหารือกันอย่างตั้งใจ

ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้พบว่านักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ คือ

1. ขั้นรับรู้

ในการสอนครั้งแรกผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ให้นักศึกษารับรู้ และพบว่านักศึกษาบางคนเขียนมาในอนุทินว่า

“ผมประทับใจวิชานี้เพราะไม่สนับสนุนคนจู้โกง ให้พวกเราเป็นคนที่มีซื่อสัตย์”

2. ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ

จากการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่าตั้งแต่การสอนครั้งที่ 1 เป็นต้นไปนักศึกษาได้เขียนข้อความที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ ดังเช่นข้อความที่ว่า

“ความซื่อสัตย์ ยุติธรรมเปรียบเสมือนตราขั้วที่เที่ยงตรง”

“คนเราต้องมีความซื่อสัตย์ เพราะถ้าไม่นั่นจะ ไม่มีใคร ไว้เนื้อเชื่อใจ และจะส่งผลเสียทั้ง
ต่อตนเอง และสังคม”

3. ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้
มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความซื่อสัตย์ เช่น ในการสอนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มี
นักศึกษาบางคนแอบนำใบเช็คชื่อของเพื่อนมาประทับตราให้ แต่ตั้งแต่การสอนครั้งที่ 3 พบว่า
นักศึกษาคนที่ขาดเรียน ไม่มีเพื่อนคนใดนำใบเช็คชื่อของเพื่อนที่ขาดเรียนมาให้ประทับตราอีกเลย

4. ขั้นปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีนิสัยที่แสดงถึงความซื่อสัตย์
สุจริต เช่น อาจารย์ผู้ร่วมวิจัยให้นักศึกษารับเอกสารที่วางไว้บน โต๊ะหน้าชั้นเรียนพร้อมทั้งให้
นักศึกษาใส่เงินค่าถ่ายเอกสารลงในกล่องที่วางไว้โดยมีการทอนเงินเอง พบว่าตั้งแต่การสอน ครั้งที่ 3
เป็นต้นไปจำนวนเงินที่ได้รับมาครบถ้วนทุกครั้ง หรือแม้แต่ในการสอบผู้วิจัยสังเกตว่านักศึกษา
ส่วนใหญ่ไม่ทุจริตลอกกัน แต่พบนักศึกษาหนึ่งคนที่มีการทุจริตในการสอบกลางภาค จึงต้องว่า
กล่าวตักเตือนและคอยสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาคนนี้พบว่า ในการสอบปลายภาคเรียน
นักศึกษาคนนี้ก็ไม่ได้ทุจริตในเรื่องการสอบ

ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรม
ด้านความซื่อสัตย์ของนักศึกษาดังนี้

1. ขั้นรับรู้

ในการสอนครั้งแรกผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ให้
นักศึกษารับรู้ และพบว่านักศึกษาเขียนในอนุทินว่า

“อาจารย์พยายามปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมสำหรับการออกไปประกอบอาชีพธุรกิจ และมีจริยธรรมในการเรียน เช่น เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ขยันหมั่นเพียร ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เต็มใจกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง”

2. ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ

จากการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่าตั้งแต่การสอนครั้งที่ 1 เป็นต้นไปนักศึกษา ได้เขียนข้อความที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความขยันหมั่นเพียร ดังเช่นข้อความที่ว่า

“การทำงานทุกอย่างถ้าเรามีความอดทน ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร และมีวินัยในตนเองเราก็ย่อมประสบความสำเร็จได้”

3. ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่านักศึกษา ได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความขยันหมั่นเพียร เช่น ในการสอนครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 พบว่านักศึกษายังเขียนอนุทินได้ไม่ค่อยดี หลังจากนั้นพบว่ามึนักศึกษาที่เขียนได้คะแนนน้อยเข้ามาปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำจากผู้วิจัย จนในที่สุดก็สามารถพัฒนาการเขียนอนุทินของตนเองได้ดี

4. ขั้นปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีนิสัยที่แสดงถึงความขยันหมั่นเพียร เช่น มานั่งรอผู้วิจัยพร้อมทั้งอ่านหนังสือ พุดคุยสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมาย เวลาที่ได้รับมอบหมายในการทำงานกลุ่มก็จะให้ความร่วมมือกัน ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จนมีผลงานที่มีคุณภาพ และมีการเตรียมตัวอ่านหนังสือมาก่อนล่วงหน้า ซึ่งนักศึกษาบางคนยังได้สะท้อนออกมาว่าเมื่อตนเองมาเรียนในรายวิชานี้แล้วมีความขยันมากขึ้น รู้จักเตรียมตัวและวางแผนในการเรียน

มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เช่น มาปรึกษากับผู้วิจัยทั้งมาพบส่วนตัว โทรศัพท์ หรือ ทาง E-mail

ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้สามารถพัฒนาจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้นักศึกษาได้ ดังนี้

1. ขั้นรับรู้

ในการสอนครั้งแรกผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัยให้นักศึกษารับรู้ และพบว่านักศึกษาได้เขียนมาในอนุทินว่า

“การเรียนการสอนในรายวิชานี้อาจารย์มุ่งที่จะปลูกฝังความมีวินัยในแก่พวกเรา”

2. ขั้นตระหนักและเห็นความสำคัญ

จากการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่าตั้งแต่การสอนครั้งที่ 1 เป็นต้นไปนักศึกษาได้เขียนข้อความที่แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความมีระเบียบวินัย ดังเช่นข้อความที่ว่า

“มีจริยธรรมการเรียนให้สำเร็จ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร”

3. ขั้นเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา และการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีความมีระเบียบวินัย เช่น ข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“ต่อไปนี่เราจะต้องตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี”

4. ขั้นปฏิบัติจนเป็นนิสัย

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้มีนิสัยที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยตลอดเวลา เช่น การเข้าแถวเพื่อให้ผู้วิจัยประทับตราการเข้าชั้นเรียนให้ สนใจเรียน ตั้งใจเรียน ไม่พูด ไม่คุย ไม่เล่น ไม่หลับ ไม่ใช้โทรศัพท์มือถือในห้องเรียน ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เสร็จได้ทันเวลา และมีคุณภาพดีด้วย

ผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมด้านอื่น ๆ

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ นอกจากจะสามารถพัฒนาให้นักศึกษามีจริยธรรมใน 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัยแล้ว จากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา หรือบันทึกอนุทินของนักศึกษายังได้สะท้อนถึงการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาในด้านอื่น ๆ อันได้แก่

1. **ความมีน้ำใจ** คอยอาสาทำงานเวลาต้องการตัวแทนจะมีนักศึกษาอาสาออกมาโดยไม่ต้องเรียกชื่อ และเมื่อใครออกมาแล้ว หรือออกมาบ่อยก็จะสับเปลี่ยนให้เพื่อนคนอื่นได้ออกมา ทำหน้าที่บ้าง บางครั้งก็ช่วยเหลือผู้วิจัย และอาจารย์ผู้สอน เช่น ถือสิ่งของที่หนัก แจกเอกสารประกอบการสอน เก็บของที่หล่นโดยไม่ต้องร้องขอ และให้ความช่วยเหลือในการอธิบายงานหรือเนื้อหาวิชาให้แก่เพื่อนที่ไม่เข้าเรียน

2. **รู้จักการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล**ในการทำงาน หรือการแก้ปัญหา ดังเช่น มีนักศึกษาบางคนต้องใช้เวลาเรียนไปทำกิจกรรมของทางคณะบริหารธุรกิจ (โครงการสอนน้องร้องเพลง) เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนก็ร่วมคิดร่วมตัดสินใจเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาในการเรียน เช่น ให้ทำงานส่งย้อนหลัง ทำกิจกรรมในชั้นเรียนย้อนหลัง และเชิญผู้วิจัยมาสอนเสริมเพิ่มเติม

3. มีความสามัคคี ซึ่งจะพบได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยจากการเรียนในแต่ละครั้ง หรือกิจกรรมกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียนพบว่า นักศึกษาต่างร่วมมือกันทำอย่างเห็นได้ชัดถึงความสามัคคี ความร่วมมือกันอย่างชัดเจน แสดงความคิดเห็น และโต้แย้งกันด้วยเหตุผล จนงานนั้นประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

4. เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เวล่านักศึกษาพบผู้วิจัยหรืออาจารย์ผู้สอนจะยกมือไหว้ทุกครั้ง หรือเมื่อเดินผ่านก็จะก้มหลัง ดังเช่น ข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“ผมได้เรียนรู้เรื่องจริยธรรม เรื่องความอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะทำให้คนรักใคร่”

“เราแสดงความเคารพด้วยการไหว้ ซึ่งแสดงถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่มีชนชาติใดทำได้อย่างเรา”

5. การมีสติ ดังเช่นข้อความในอนุทินของนักศึกษาสะท้อนออกมาว่า

“เมื่อมีปัญหา เราควรตั้งสติ แล้วเราจะแก้ปัญหาก็ได้”

“ชีวิตคนเราอย่าประมาท แม้แต่ในการเรียนเราต้องมีการอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ”

“คนเราต้องคิดก่อนพูด ไม่ใช่พูดออกมาแล้วค่อยมาคิด”

6. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังเช่นข้อความที่ปรากฏในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“การเรียนรู้การอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นเราต้องเข้าใจ และยอมรับผู้อื่นให้มาก ๆ ชีวิตเราจะมีความสุข”

“ก่อนจะพูดหรือถามอะไรแก่ใครเราต้องมีความรับผิดชอบในความรู้สึกของคนอื่นด้วย”

“การทำกิจกรรมในวันนี้ทำให้ตนเองที่มาจากต่างคณะ ไม่รู้สึกแปลกแยกเลย เราทุกคนร่วมมือกันทำงานจนประสบความสำเร็จได้ดีมาก”

“การทำงานทุกอย่างต้องทำความรู้ ความสามารถ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น”

“การอยู่ร่วมกันต้องฟังความคิดเห็นของ คนอื่นด้วย”

“การอยู่ร่วมกันต้องมีความเข้าใจกัน และสื่อสารให้ตรงกัน เพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดี”

“การทำกิจกรรมทำให้เราเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข”

7. ความยุติธรรม ดังเช่นข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่สะท้อนออกมาว่า

“ในการตัดสินอะไรนั้นเราต้องไม่ลำเอียงมีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ด้วย”

“การดำเนินการประกวด Shipping Contest เป็นไปอย่างยุติธรรม นี่เป็นเพราะอาจารย์ มุ่งสอนในเรื่องของจริยธรรมให้แก่เรา”

8. ความกตัญญูตเวที ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“ความกตัญญูตเวทีต่อผู้มีพระคุณทำให้เราประสบความสำเร็จในการเรียน”

“ทุกครั้งที่มาเรียนวิชานี้อาจารย์จะปลูกฝังเรื่องจริยธรรมทุก ๆ ครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกตัญญู การมีสัมมาคารวะ”

9. การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ดังเช่นข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“วันนี้ผมเข้าประกวด Shipping Contest แต่ไม่ได้รางวัล ก็ยังดีที่ได้ทำหน้าที่ที่ดีที่สุด
และยินดีกับเพื่อนที่ได้รับรางวัลด้วย”

ผลการเรียนรู้ด้านสติปัญญา

การวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ด้านสติปัญญาของนักศึกษา ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ด้านคือ
ด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และด้านความคิด ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา

จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในวิชาทางด้านบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้เก็บ
รวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาจากการตรวจผลงาน
ที่ให้นักศึกษาทำในแต่ละครั้ง การซักถามปัญหา การเขียนอนุทินของนักศึกษา และการทดสอบ
พบว่านักศึกษามีผลการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ดังนี้

1.1 ด้านความรู้พื้นฐานในเนื้อหาวิชา

การสอนเนื้อหาวิชาได้เริ่มขึ้นครั้งแรกในการสอนครั้งที่ 2 โดยก่อนสอนผู้วิจัยได้
สอบถามความรู้พื้นฐานของนักศึกษาก่อน โดยให้นักศึกษาตรวจสอบตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับคำศัพท์ที่จะเรียนมากน้อยเพียงใด ซึ่งปรากฏว่ามีนักศึกษาเพียง 3 คน ที่ตอบรู้ปานกลาง กับ
รู้มาก ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาคนนั้นอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่ตนเข้าใจให้เพื่อนฟัง นักศึกษา
สามารถอธิบายได้อย่างฉะฉาน มั่นใจ และถูกต้อง เมื่อให้นักศึกษาทำกิจกรรมพบว่านักศึกษา
สามารถสะท้อนความรู้ที่รับได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ในการสอนแต่ละครั้งผู้วิจัยจะถามทบทวนความรู้เดิมของนักศึกษาที่
เรียนไปแล้วในครั้งก่อน หรือความรู้อันเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนในครั้งนั้น จากการ
ซักถามคำถามพบว่า นักศึกษาจะตอบเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนผ่านไปได้อย่างถูกต้อง แต่เมื่อถามถึงเรื่องที่
เกี่ยวกับการเรียนในครั้งนั้น โดยสอบถามจากความรู้หรือประสบการณ์เดิมของนักศึกษาพบว่าจะมี
นักศึกษบางคนสามารถตอบคำถามหรือเล่าประสบการณ์ของตนเองได้

1.2 ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา

จากการสอนเนื้อหาวิชาพบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการธุรกิจพาณิชย์นาวีทั้งในเรื่อง หลักการจัดการธุรกิจพาณิชย์นาวี ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้า และลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ การจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือ คุณลักษณะของบุคคลที่จะประกอบอาชีพธุรกิจพาณิชย์นาวี องค์กรและการจัดองค์กรในธุรกิจการขนส่งทางทะเล การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับการขนส่งทางเรือ การประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับการขนส่งทางเรือ เอกสารที่ใช้ในธุรกิจการขนส่งทางเรือ การปฏิบัติงานในท่าเรือ การตลาดในธุรกิจพาณิชย์นาวี การเช่าเรือ การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การตลาด ท่าเรือบก (Inland Container Depot: ICD) การขนส่งระบบคอนเทนเนอร์ เอกสารและพิธีการศุลกากร จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนด ค่าใช้จ่ายและต้นทุนการขนส่ง จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายคนประจำเรือ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดซื้อ ฝ่ายประกันภัย และฝ่ายการบริหาร การประกันภัยทางทะเลและการขนส่ง จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคลหรือหน่วยงานประกันภัยที่พึงมี กฎหมายพาณิชย์นาวี ความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล รัฐกับการส่งเสริมกิจการพาณิชย์นาวีในประเทศไทย สภาพ ปัญหา และแนวโน้มของธุรกิจพาณิชย์นาวีในประเทศไทย

ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งนักศึกษาได้สะท้อนความรู้ความเข้าใจที่มีต่อเนื้อหาวิชาที่เรียนออกมาได้เป็นอย่างดี ดังเช่น ในการสอนครั้งที่ 5 เรื่อง การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การตลาด พบว่านักศึกษาสามารถสรุป *จุดแข็ง* คือ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีส่วนแบ่งการตลาดสูง มีจริยธรรมในการดำเนินงาน บุคลากรมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน นโยบายบริษัทสอดคล้องกับรัฐ ทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ *จุดอ่อน* คือ เนื่องจากเป็นบริษัทเปิดใหม่ ไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีเงินทุนจำกัด บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดประสบการณ์ในการทำงาน *เรือที่ใช้ขนส่งมีน้อย โอกาส* คือ การที่บริษัทเปิดการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ทำให้การส่งออกขยายตัวมากขึ้นส่งผลให้ธุรกิจการเช่าเรือของบริษัทดีขึ้น เทคโนโลยีของบริษัทมีความทันสมัย จึงทำให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดี บริษัทเป็นองค์กรที่เน้นในเรื่องความซื่อสัตย์ ซึ่งปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญของเรื่องนี้ การที่องค์กรมีภาพพจน์เรื่องจริยธรรม ทำให้ลูกค้าเชื่อถือและมาให้บริการมากขึ้น บริษัทมีศูนย์ประสานงานทั่วโลกทำให้ง่ายต่อการติดต่อ *อุปสรรค* คือ ความไม่แน่นอนของรัฐทำให้นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการส่งเสริมธุรกิจพาณิชย์นาวี

ไม่ต่อเนื่องและไม่มีประสิทธิภาพ ความน่าเชื่อถือในธุรกิจเดิมทำให้บริษัทซึ่งเป็นธุรกิจรายใหม่ยากที่จะบริหารจัดการได้

1.3 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพธุรกิจ

นอกจากผู้วิจัยสอนเนื้อหาความรู้เนื้อหาวิชาในหลักสูตรแล้ว ในบางครั้งผู้วิจัยได้สอนเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับการบริหารธุรกิจให้นักศึกษาด้วย เช่น การสอนเกี่ยวกับหลักการจัดองค์การโดยใช้หลัก 10'ล (คือ ล่อ เลือก ลอง เลี่ยง เลื่อน เลิก ลด ไล่ ลา ลับ) ให้นักศึกษา ซึ่งนักศึกษาจะให้ความสนใจซักถาม

ในการสอนแต่ละครั้งผู้วิจัยไม่ได้เน้นเพียงด้านความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ผู้วิจัยได้เน้นให้นักศึกษาได้ฝึกเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมด้วย โดยการมอบหมายงานให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้เรียนร่วมกับจริยธรรม ในเรื่องนั้นที่นักบริหารธุรกิจพึงมี ดังเช่นกำหนดสถานการณ์มาให้ นักศึกษาวิเคราะห์ และตอบคำถามดังตัวอย่าง

สถานการณ์ คือ ถ้าบริษัทเดินเรือของท่านได้รับการว่าจ้างให้บรรทุกสินค้าจากเกาะภูเก็ตไปยังประเทศสิงคโปร์ ขณะที่บรรทุกสินค้าอยู่กลางทะเลพบกับลมมรสุมขนาดใหญ่ ท่านจะอย่างไร

ด้านความรู้ความเข้าใจ นักศึกษาตอบว่า

การที่เรือบรรทุกสินค้าพบมรสุมอยู่กลางทะเลนั้นไม่ได้เป็นเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมาย เนื่องจากอาจจะเกิดจากความประมาท ความไม่รอบคอบของทางบริษัท ที่ไม่ทำการตรวจสอบ ไม่สอบถามสภาพอากาศก่อนที่ออกเดินเรือ จึงทำให้เกิดมรสุมกลางทะเล ส่งผลให้เกิดความเสียหาย และเสี่ยงภัยเป็นอย่างยิ่ง และยังทำให้เสียชื่อเสียงอีกด้วย ที่ไม่สามารถ ไปส่งสินค้าได้อย่างสมบูรณ์ตามที่ได้รับว่าจ้างไว้กับลูกค้า ดังนั้นเพื่อความปลอดภัยเหมาะสมต่อการเดินทาง เนื่องจากความปลอดภัยเป็นเรื่องที่สำคัญมากจึงต้องเอาใจใส่ให้มากที่สุด ต้องมีความรอบคอบมาก ๆ ต้องเตรียมแผนการป้องกันไว้ให้พร้อม ถ้าพบมรสุมขนาดใหญ่เราจะต้องแก้ไขโดยการดับเครื่องยนต์เรือปล่อยให้เรือตามคลื่นไปประยะหนึ่งก่อน เพื่อที่จะได้ไม่ต้านกับคลื่นจนเรือแตก แล้วรีบแจ้งให้ศูนย์ที่ฝั่งทราบเพื่อหาทางช่วยเหลือโดยด่วน

ด้านจริยธรรมที่พึงมี นักศึกษาตอบว่า

จริยธรรมของบริษัทเดินเรือเป็นเรื่องที่สำคัญ บริษัทต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพนักงานของบริษัทเป็นสิ่งสำคัญที่สุด สำคัญกว่ากำไรที่บริษัทจะได้รับ บริษัทต้องมีความซื่อสัตย์ เช่น ถ้ามีถ้ามีลมพายุเข้ามาเราก็ควรบอกลูกค้าตามตรงว่าสภาพอากาศไม่ปลอดภัยที่จะทำการเดินเรือ ไม่ใช่ปิดบังความจริงเพื่อหวังผลกำไรซึ่งเมื่อเทียบกันแล้วจะไม่คุ้มกันเลย และบริษัทควรจะมีการรับผิดชอบต่อลูกค้า หากได้รับการว่าจ้างมาแล้วก็ควรที่จะรับผิดชอบต่อความปลอดภัยในเป้าหมายของลูกค้าด้วย และอีกสิ่งหนึ่งคือ ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือป้องกันภัยช่วยชีวิตให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และต้องหมั่นฝึกฝน ขยันใช้อุปกรณ์เพื่อให้มั่นใจได้ว่ามีความสามารถที่จะใช้อุปกรณ์ได้จริง เพราะความปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เราจึงควรป้องกันไว้ดีกว่ามาแก้ไขทีหลัง

การได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชาของนักศึกษานอกจากการสังเกต การประเมินของ ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนแล้ว ยังมีนักศึกษบางคนได้เขียนมาในอนุทินเกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชา ดังเช่นข้อความว่า

“ด้านความรู้ ได้รับความรู้ตามเนื้อหาที่ต้องเรียนในวิชา Shipping Management และความรู้ที่นอกเหนือจากบทเรียน เช่น ข่าวเกี่ยวกับเนื้อหาของวิชานี้ หลักการที่จะใช้ในการสมัครงาน ความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสมัครงาน ความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน”

“วิชาการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิเป็นวิชาเฉพาะมาก ๆ คิดฉันไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับวิชานี้ในด้านต่าง ๆ มาก่อน จึงรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่แปลกใหม่และไกลตัวมาก แต่พอได้มาเรียนจึงรู้ว่าวิชานี้เกี่ยวข้องกับวิชาอื่น ๆ มากมายและมีความสัมพันธ์กัน เช่น ด้านการตลาด การขนส่ง และ สถิติศาสตร์ กฎหมาย การจัดการบุคลากร เป็นต้น”

“สำหรับในเรื่องของความรู้ นั้น ข้าพเจ้ายอมรับว่าวิชานี้เป็นวิชาที่ทั้งต้องจำและต้องเข้าใจ สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการเรียนวิชานี้ นอกจากการท่องเมื่อสอบ แต่ข้าพเจ้าก็ได้เข้าใจในเรื่องของธุรกิจพาณิชยนาวิมากขึ้น ในตลอดระยะเวลา 13 ครั้งที่มีการเรียนการสอน ข้าพเจ้าได้ความรู้มากกว่าซีทแค่ 13 ฉบับ ข้าพเจ้าได้รู้ทั้งที่เป็นตัวหนังสือในเอกสารประกอบการเรียน”

นอกจากนี้ผลจากการสอบกลางภาค และปลายภาคเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาพบว่าในภาพรวมแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถทำคะแนนสอบอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ คือ โดยเฉลี่ยแล้วได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 คะแนนสอบกลางภาค และคะแนนสอบปลายภาคของนักศึกษา

คะแนนสอบกลางภาค (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)		คะแนนสอบปลายภาค (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	
คะแนน	จำนวนนักศึกษา	คะแนน	จำนวนนักศึกษา
		13	1
14	3	14	1
15	4	15	0
16	7	16	0
17	4	17	3
18	3	18	2
19	2	19	2
20	3	20	4
21	4	21	5
22	3	22	5
23	4	23	10
24	7	24	9
25	3	25	5
ค่าเฉลี่ย = 19.7 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.7		ค่าเฉลี่ย = 21.8 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.8	

จากตารางพบว่าผลการสอบกลางภาค และปลายภาคไม่มีนักศึกษาคณใดได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการนำรูปแบบ การเรียนการสอนไปใช้สามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในด้านเนื้อหาวิชาให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2. ผลการเรียนรู้ด้านความคิด

ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในด้านการคิด มีดังนี้

2.1 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พบว่านักศึกษามีความสามารถในการคิดแยกแยะรายละเอียดของการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ดังเช่น นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ ผลปรากฏว่านักศึกษาสามารถคิดวิเคราะห์สภาพปัญหาได้ละเอียดชัดเจน ซึ่งในการฝึกให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์นั้นในการจัดการเรียนการสอนจะต้องกำหนดปัญหา คำถาม หรือสถานการณ์ให้นักศึกษาได้ฝึกคิดตลอดเวลา แล้วให้นักศึกษาวิเคราะห์หาวิธีการแก้ปัญหา ดังตัวอย่างนำข่าวจากหนังสือพิมพ์เรื่องเรือโดยสารล่มมาให้นักศึกษาวิเคราะห์หาสาเหตุและเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา นักศึกษาบางคนตอบว่า

“ในขั้นต้นทางบริษัทจะติดต่อไปยังน่านน้ำที่ใกล้ที่สุดและทำการติดต่อกับเรือที่อยู่ในบริเวณนั้นให้เข้ามาช่วยเหลือ จากนั้นก็ติดต่อไปยังโรงพยาบาลเพื่อรับผู้ป่วยไปรักษาและนำผู้บาดเจ็บไปส่งถึงมือหมอ และต้องดูแลผู้บาดเจ็บเป็นอย่างดี”

ส่วนเรื่องจริยธรรมนักศึกษากล่าวว่า

“บริษัทจะรับผิดชอบเพราะมีประกันอุบัติเหตุให้กับลูกค้าทุกรายอยู่แล้ว และสิ่งสำคัญการเสียชีวิตและกำลังใจของลูกค้า ทางบริษัทจะมีผู้ทรงคุณวุฒิไปสอบสวนขวัญ ให้กำลังใจ และให้สวัสดิการพิเศษแก่ลูกค้าทุกราย จากนั้นก็จะหาสาเหตุของเรือล่มที่แท้จริงโดยตรวจสอบจาก ชากเรือที่ล่มและผู้ที่ได้รับบาดเจ็บ”

ซึ่งนักศึกษาได้เขียนมาในอนุทินของตนเกี่ยวกับการได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ดังข้อความที่ว่า

“อาจารย์ให้ทำกิจกรรมที่มีการช่วยกันฝึกคิด วิเคราะห์ เพื่อการแก้ปัญหา”

“การเรียนในวิชานี้หนูได้ฝึกการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ หนูคิดว่าสิ่งที่ได้รับนั้นเป็นประโยชน์อย่างมาก”

“ในชีวิตของคนเราต้องมีการฝึกการคิดตลอดเวลา การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์”

“ทุกกลุ่มออกมานำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย แสดงออกมาได้อย่างน่าสนใจ มีอะไรแปลก ๆ” จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้วนักศึกษาสามารถฝึกการคิดทั้งในด้านการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ ได้เป็นอย่างดี

3. ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้พบว่านักศึกษามีผลการเรียนรู้ในด้านทักษะการทำงาน ทักษะการนำเสนอผลงาน ทักษะการเขียน และทักษะการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ด้านทักษะการทำงาน

การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ทุกครั้ง ผู้วิจัยได้มีกิจกรรมให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติตั้งนั้นจากการประเมินผลระหว่างการทำงาน ผลงาน และบันทึกอนุทินของนักศึกษาที่สะท้อนถึงผลการเรียนรู้ในด้านทักษะการทำงาน ซึ่งจากการสังเกตพบว่าเมื่อมอบหมายงานให้แก่ นักศึกษาแล้วนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะร่วมกันคิด วางแผนการทำงาน แบ่งหน้าที่กัน ให้ความร่วมมือกัน ช่วยกันระดมความคิด ลงมือทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งตลอดเวลาบรรยากาศในการทำงานของนักศึกษาเป็นไปอย่างสนุกสนาน มีการพูดคุยและหัวเราะสลับกันไป หากมีความขัดแย้งกัน นักศึกษาจะอภิปรายถกเถียงกันด้วยเหตุผล และหาข้อสรุปของการทำงานได้ จนผลงานนั้นออกมาเป็นที่น่าสนใจ ดังเช่นข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“การทำงานกลุ่มทำให้ทุกกลุ่มมีความสามัคคี แบ่งงานกันทำ”

“นักศึกษาทุกคนร่วมกันวางแผนการทำงานอย่างสนุกสนาน และทำงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้”

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้วสามารถพัฒนาทักษะด้านการทำงานทั้งในด้านการวางแผนการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

3.2 ด้านทักษะการนำเสนอ

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานของกลุ่มในแต่ละครั้งพบว่านักศึกษาทุกกลุ่มสามารถออกมานำเสนอผลงานโดยการพูดอธิบาย หรือการแสดงได้อย่างคล่องแคล่ว ถูกต้อง กระชับ ชัดเจน ตรงประเด็น และนำเสนอด้วยน้ำเสียงและลีลาที่น่าสนใจ ซึ่งในช่วงแรกนั้นจะมีนักศึกษาบางคนที่ไม่กล้าออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน เมื่อได้รับมอบหมายให้ออกมานำเสนอผลงานก็จะพูดจาติด ๆ ขัด ๆ จนผู้วิจัยและนักศึกษาในชั้นเรียนคอยช่วยให้กำลังใจและสร้างบรรยากาศของการนำเสนอผลงานให้ดูเป็นกันเอง ในที่สุดนักศึกษาคนนี้ก็สมารถนำเสนอผลงานได้อย่างชัดเจนและมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“วันนี้มีบางกลุ่มนำเสนอผลงานด้วยการแสดงบทบาทสมมุติดูแล้วน่าสนใจมาก”
“ทุกกลุ่มออกมานำเสนอด้วยรูปแบบที่หลากหลาย แสดงออกมาได้อย่างน่าสนใจ มีอะไร แปลก ๆ”

สำหรับการนำเสนอผลงานของนักศึกษาสามารถทำได้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การรายงาน การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมุติ การนำเสนอด้วยแผนภูมิโน้ตส์ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วนักศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานของกลุ่ม และการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มนั้นมีความชัดเจน น่าสนใจ และถูกต้องตามเนื้อหาที่กำหนด ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้สามารถพัฒนาทักษะการนำเสนอของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

3.3 ด้านทักษะการเขียน

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ผู้วิจัยยังได้ฝึกทักษะการเขียนอนุทินให้นักศึกษาด้วย เพื่อเป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักศึกษาเองทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกที่มีต่อบรรยากาศการเรียน ข้อคิด คุณธรรม และการนำไปใช้ โดยกำหนดเงื่อนไขว่าใน

การสอนแต่ละครั้งนักศึกษาจะต้องเขียนอนุทินการเรียนรู้ของตนเองส่ง เมื่อนักศึกษาเขียนอนุทินส่งมาแล้วผู้วิจัยจะตรวจและให้ข้อเสนอแนะในอนุทินของนักศึกษาแต่ละคน ถ้านักศึกษาคนใดเขียนอนุทินได้ดีผู้วิจัยก็จะนำไปเสนอเป็นตัวอย่างแก่เพื่อน ๆ ในห้อง ซึ่งการพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านการเขียนอนุทินของนักศึกษาในการสอนครั้งที่ 1 เมื่อถามนักศึกษาถึงการเขียนอนุทินพบว่า นักศึกษาทุกคนไม่รู้จักรับการเขียนอนุทิน ผู้วิจัยจึงอธิบายให้ฟัง และเมื่อนักศึกษาส่งอนุทินไปแล้วพบว่านักศึกษามีพัฒนาการในการเขียนอนุทินได้ดีขึ้น แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางคนที่ยังเขียนอนุทินมาไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไข ตลอดเวลาที่จัดการเรียนการสอนพบว่าในที่สุดนักศึกษาทุกคนก็สามารถเขียนอนุทินการเรียนรู้ของตนเองได้ดีและมีความรู้สึกที่ดีต่อ การเขียนอนุทิน ซึ่งสอดคล้องกับอนุทินของนักศึกษาที่เขียนออกมาถึงการเรียนรู้ในด้านการเขียนอนุทินว่า

“ข้าพเจ้าอยากจะบอกกับอาจารย์ว่า การเขียนอนุทินของข้าพเจ้าแต่ละครั้งเปรียบเสมือนจดหมายทุกฉบับที่ได้ส่งผ่านทั้งเรื่องราว ความรู้ ประสบการณ์และความรู้สึกที่มีในการเรียนวิชานี้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความสุขทุกครั้งที่ได้เขียนบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านอนุทินให้อาจารย์”

นอกจากนี้แล้วในการเรียนการสอนยังได้ฝึกให้นักศึกษาได้มีทักษะในการเขียนรายงาน โดยเน้นการเขียนตามรูปแบบการเขียนที่สะท้อนถึงการรวบรวมศึกษาค้นคว้าที่มีการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ซึ่งผลจากการประเมินรายงานตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1. ส่งรายงานการศึกษาค้นคว้าตรงเวลาที่กำหนด	2 คะแนน
2. เขียนถูกต้องตามรูปแบบการเขียนรายงาน	2 คะแนน
2.1 เขียนถูกต้อง และชัดเจน	2 คะแนน
2.2 เขียนไม่ถูกต้อง แต่ชัดเจน	1 คะแนน
2.3 เขียนไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน	0 คะแนน
3. เรื่องที่ศึกษาค้นคว้าน่าสนใจ ทำทนายให้เรียนรู้	1 คะแนน
4. ประมวลความรู้ นำมาเขียนเรียบเรียงได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ครบถ้วน ถูกต้องอย่างมีหลักวิชาการ	5 คะแนน
4.1 ถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจน	5 คะแนน
4.2 ถูกต้อง ครบถ้วน แต่ไม่ชัดเจน	4 คะแนน
4.3 ไม่ถูกต้อง แต่ครบถ้วน	3 คะแนน

- 4.4 ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนและไม่ชัดเจน 0 คะแนน
5. มีการอ้างอิงถูกต้อง ครบถ้วน 2 คะแนน
- 5.1 ถูกต้อง ครบถ้วน 2 คะแนน
- 5.2 ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน 1 คะแนน
- 5.3 ไม่มีการอ้างอิง 0 คะแนน
6. การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือวิเคราะห์วิจารณ์ความรู้
ที่ศึกษาค้นคว้า สะท้อนการใช้หลักจริยธรรม
และสอดคล้องความคิดเห็นของตนประกอบ
อย่างมีหลักวิชาการ 3 คะแนน
- 6.1 ถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจน 3 คะแนน
- 6.2 ถูกต้อง ครบถ้วน แต่ไม่ชัดเจน 2 คะแนน
- 6.3 ไม่ถูกต้อง แต่ครบถ้วน 1 คะแนน
- 6.4 ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนและไม่ชัดเจน 0 คะแนน
- รวม 15 คะแนน

จากการประเมินรายงานของนักศึกษาพบว่าโดยภาพรวมแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่ ทำรายงาน
ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ได้ดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 28 คะแนนการทำรายงานของนักศึกษา

รายการ	คะแนน	จำนวน 47 คน	ร้อยละ	คะแนน ต่ำสุด	คะแนน สูงสุด	คะแนน เฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
คะแนน	11	8	17.0	11	15	12.8	1.23
เต็ม 15	12	12	25.5				
คะแนน	13	12	25.5				
	14	11	23.4				
	15	4	8.5				

ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้สามารถพัฒนาทักษะการเขียนของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

ผลการเรียนรู้ด้านทักษะการนำความรู้ไปใช้

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ พบว่า นักศึกษาหลายคนสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรม หรือเนื้อหาสาระความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนนี้สามารถหรือแสดงแนวทางของการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ดังเช่น

1. นำความรู้ไปใช้ในรายวิชาอื่น เช่น ความรู้เกี่ยวกับฝึกทำแผนผังมโนทัศน์ ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“ถ้าเป็นเรื่องการทำแผนผังมโนทัศน์ก็สามารถนำไปใช้ในการเรียนวิชาอื่นๆ ในการสรุปเนื้อหาได้ ความรู้จะนำไปบอกกับคนที่ประกอบอาชีพพณิชยนาวิ”

2. นำความรู้ไปใช้ในชีวิตอนาคต เช่น ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนในการทำงาน ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“การเรียนรู้การวางแผนการทำงานในวันนี้สามารถนำไปใช้ได้ในการเรียนในชีวิต และในอนาคตต่อไป”

3. นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการประกอบอาชีพทางธุรกิจ เช่น แนวทางการนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องการประกันภัยทางทะเลไปประยุกต์ใช้ โดยนักศึกษายกกว่าจะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น ทำให้รู้เท่าทันผู้ทำประกันภัย สามารถวางแผนได้ว่าควรทำประกันภัยเพื่อความมั่นคง และเพื่อเป็นการป้องกันไว้ล่วงหน้าในการทำธุรกิจ เพื่อความมั่นใจของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกอนุทินของนักศึกษาความว่า

“การเรียนวันนี้หนูจะเอาไปใช้ในการทำประกันภัยได้ด้วย”

นอกจากสิ่ง que นักศึกษาจะนำความรู้ในเนื้อหาวิชาไปใช้แล้ว สิ่งที่นักศึกษาได้รับจากประสบการณ์ในการทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประกวด Shipping Contest ซึ่งทำให้นักศึกษาทุกคนรู้จักที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม และทำงานอย่างเป็นระบบ มีการช่วยเหลือกัน รับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ จนงานในวันนั้นประสบความสำเร็จและผ่านไปได้อย่างดี ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้สามารถนำมาปรับใช้กับในชีวิตประจำวัน และในอนาคตได้ โดยจะทำให้ทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนในเรื่องจริยธรรมนั้นสามารถนำไปใช้ได้อย่างมาก เพราะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในทุกวันนี้ เนื่องจากปัจจุบันอยู่ในภาวะที่มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง โดยไม่คำนึงถึงจริยธรรม อีกทั้งยังนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้ตัวเรากลายเป็นคนที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงผลของการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้พบว่านักศึกษาทุกคนสามารถบอกแนวทางการนำความรู้ที่ได้จากวิชานี้ไปใช้ในการเรียนรายวิชาอื่น ในชีวิต และนักศึกษาบางคนก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าได้นำประสบการณ์การเรียนรู้จากรายวิชานี้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ แล้ว ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้สามารถพัฒนาทักษะการนำความรู้ไปใช้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

4. ผลการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ

ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ นอกจากนักศึกษาจะได้เสริมสร้างในเรื่องของจริยธรรม ความรู้ ความคิด ทักษะในด้านต่าง ๆ แล้ว นักศึกษายังได้รับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ได้แก่

4.1 ด้านบุคลิกภาพ ทั้งในด้านความกล้าแสดงออก ความมั่นใจ ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่เขียนมาว่า

“ก่อนอื่นผมเป็นคนที่ไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าพูด แต่เมื่อมาเรียนในวิชานี้แล้วผมมีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น”

“นอกจากอาจารย์จะสอนที่เน้นในด้านของความรู้ จริยธรรมแล้ว อาจารย์ยังสอนให้เราเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพของนักบริหารธุรกิจที่ดีในอนาคตอีกด้วย”

4.2 ด้านมารยาททางสังคมมารยาทในการฟัง การทักทาย การอ่อนน้อม ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“การอยู่ร่วมกับการมีมารยาทในสังคมก็เป็นสิ่งที่สำคัญ อาจารย์มักจะบอกเราอยู่บ่อย ๆ เมื่อเราแสดงมารยาทที่ไม่ดีออกไป”

4.3 ความเป็นผู้นำ ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“วันนี้ผมได้ฝึกการเป็นผู้นำด้วย ซึ่งคนที่เป็ผู้นำนั้นต้องมีจริยธรรมหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะในเรื่องของความรับผิดชอบ”

ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

การนำรูปแบบการเรียนการสอนมาใช้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในรายวิชาของคณะบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสะท้อนความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ดังนี้

จากการอ่านอนุทินของนักศึกษาพบว่านักศึกษาได้เขียนอนุทินที่แสดงความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง โดยแสดงให้เห็นว่าตนเองชอบรูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ เพราะสนุก ไม่เคร่งเครียด ได้ทำกิจกรรม สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เป็นบรรยากาศที่เร้าความสนใจของนักศึกษาตลอดเวลา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้อความในอนุทินของนักศึกษา ดังเช่น

“บรรยากาศในการเรียนเป็นแบบสบาย ๆ นักศึกษาไม่เครียดแบบเป็นกันเอง”

“เป็นบรรยากาศการเรียนที่ข้าพเจ้าชอบมาก เหมาะสมแก่การเรียนรู้”

“บรรยากาศดีมากนักศึกษาสบายและตั้งใจกันดีมาก ไม่มีใครหลุดออกนอกกรอบเลย”

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้คอยดูแลห้องเรียนยังได้พูดถึงบรรยากาศของการจัดการเรียน การสอน ในรายวิชานี้แตกต่างจากรายวิชาอื่นที่เจ้าหน้าที่คอยสังเกตพบ คือนักศึกษาที่เรียนในรายวิชานี้จะมา เรียนก่อนหรือตรงเวลา และเวลาเรียนไม่มีนักศึกษาคนใดเดินเข้าเดินออกหรือ แอบกลับก่อน ถึงแม้ว่า จะเป็นการเรียนในบ่ายวันศุกร์ก็ตาม ดังคำพูดของเจ้าหน้าที่ที่ว่า

อาจารย์สอนดีจริง ๆ ผมไม่เห็นเด็กคนไหนเดินออกจากห้องเรียนเลย อยู่กันครบหมด ผม เห็นวิชาอื่น บ่าย 3 บ่าย 4 ก็เดินออกกันแล้ว โอ้โฮ เด็กนี้ นั่งอัดกันมาก นี่ขนาดเย็นแล้ว ยิ่งวันศุกร์ เย็น ๆ ด้วย ขนาดอาจารย์ยังไม่อยาก จะสอนกันเลย เด็กก็ไม่อยากจะเรียน เยี่ยมจริง ๆ เลยอาจารย์ นี่ ผมก็นั่งฟัง อาจารย์สอนเหมือนกัน รู้สึกอาจารย์สอนสนุก เด็กมันเลยไม่เบื่อ

นอกจากนี้ข้อความในจดหมายฉบับสุดท้ายของนักศึกษาได้สะท้อนถึงความรู้สึกที่มีต่อ รูปแบบการเรียนการสอนและบรรยากาศในการเรียนรู้ ดังข้อความในจดหมายของนักศึกษาที่ว่า

...รู้สึกดีใจที่ได้มาเรียนในวิชานี้ เพราะว่าไม่เคยได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบนี้มาจาก ที่ใด ๆ มาก่อน...

สิ่งแรกที่ข้าพเจ้าอยากจะให้อาจารย์ (ผู้วิจัย) ทราบก็คือ ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าเลือกเรียน วิชาไม่ผิด ข้าพเจ้าได้เรียนวิชาเลือกที่ไม่ได้สอนแต่ความรู้ในตำรา ความรู้ใคร ๆ ก็สามารถ เรียนรู้ด้วยตัวเองได้ แต่วิชานี้อาจารย์ได้สอนและ ให้อะไรกับลูกศิษย์มากกว่านั้น ข้าพเจ้า ขอรับความปรารถนาดีที่อาจารย์ให้ และข้าพเจ้าก็เห็นถึงความตั้งใจของอาจารย์

การมาเรียนในวิชานี้ทำให้รู้สึกประทับใจที่การจัดการเรียนการสอน มีการสอดแทรก จริยธรรมและสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความตรงต่อเวลา ความคิด ที่เปิดกว้าง ความเห็นใจผู้อื่น ฯลฯ เข้าไปในตัวเนื้อหาของวิชานี้ได้อย่างกลมกลืน และลงตัว เพราะสามารถนำไปใช้ได้ในโลกของความเป็นจริง ยิ่งในโลกปัจจุบันนี้ การแข่งขันก็ทวีสูงขึ้น ธุรกิจที่มีจริยธรรมคงจะมีน้อย และข้าพเจ้าก็จะ เป็นส่วนใหญ่นั่นเองในอนาคตค่ะ

การมาเรียนในรายวิชานี้ทำให้นักศึกษาบางคนมีการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกจากความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการเรียนการสอนเป็นความรู้สึกที่ดีและเห็นประโยชน์ของการเรียน ดังข้อความในจดหมาย ของนักศึกษาที่ว่า

ความรู้สึกของข้าพเจ้าที่ได้มาเรียนวิชานี้ คือ ในตอนแรกข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดมาก เพราะรู้สึกว่างงานค่อนข้างเยอะ และไม่ยากที่จะเรียนวิชานี้เลย แต่พอเรียนไปได้สัปดาห์ 2-3 สัปดาห์ ก็เริ่มรู้สึกคุ้นเคยกับการที่อาจารย์ให้ทำกิจกรรมท้ายคาบ ในสัปดาห์แรกๆ นั้น ข้าพเจ้าค่อนข้างรู้สึกกดดันกับการทำกิจกรรม เนื่องจากในวิชาอื่นไม่ค่อยมีให้ทำบ่อยนัก อีกทั้งยังต้องทำกิจกรรมภายในเวลาที่จำกัด และยังต้องออกไปนำเสนอหน้าชั้นเรียนอีกด้วย ทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้สึกที่ไม่อยากจะทำกิจกรรม ต่อมาในสัปดาห์ที่ 2 ข้าพเจ้า ก็เริ่มรู้สึกคุ้นเคย รู้สึกกดดันน้อยลง และยังรู้สึกว่า เป็นการฝึกการทำงานเป็นทีม รู้จักการช่วยเหลือกัน แบ่งงานกันทำ และรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ในตอนแรกข้าพเจ้าไม่ค่อยเข้าใจเท่าไรว่าจริยธรรมเกี่ยวข้องกับอย่างไรกับวิชานี้ แต่เรียนไป สักพักก็เข้าใจได้ว่า มีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจอย่างมาก เพราะถ้าธุรกิจ ขาดจริยธรรมก็จะทำให้เกิดปัญหามากมายต่าง ๆ ตามมานับไม่ถ้วน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบ การเรียนการสอน โดยในช่วงแรก (การสอนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2) ของการจัดการเรียนการสอนนี้นักศึกษาบางคนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ เช่น กิจกรรมมากเกินไป เครียด แต่เมื่อนักศึกษาได้เรียนหรือทำกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้แล้ว ความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนก็เปลี่ยนแปลงมาในทางบวกมากขึ้น เช่น เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ ไม่เครียด สนุกสนาน ได้ลงมือปฏิบัติ เป็นต้น

แต่บรรยากาศของการเรียนการสอนเริ่มมีความตึงเครียดเล็กน้อยเมื่อประกาศผลสอบกลางภาคแล้วพบว่า มีนักศึกษาบางคนได้คะแนนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่นักศึกษาคาดหวังไว้ คือมีนักศึกษาบางคนที่ได้คะแนนน้อย เช่น นักศึกษาที่เรียนสาขาการบัญชีได้ 16 และ 18 คะแนน มาร้องไห้ฟูมฟาย และบอกกับผู้วิจัยว่าไม่ไหวแล้วจะไป Drop ผู้วิจัยได้พูดให้กำลังใจ บอกเหตุผลประกอบต่าง ๆ นักศึกษาก็ไม่ฟังร้องไห้อย่างเดียว ผู้วิจัยจึงเรียกเพื่อนนักศึกษาด้วยกันที่เป็นบุคคลที่เคยเขียนอนุทินบอกว่า

“มีวันนี้ได้เพราะอาจารย์ คำพูดของอาจารย์ทำให้หนูมีกำลังใจที่จะทำอะไรต่อมิอะไร พร้อมต่อสู้กับปัญหา”

เพื่อให้นักศึกษาค้นนี้พูดให้กำลังใจแก่เพื่อนคนนี้ เพราะผู้วิจัยรู้สึกว่านักศึกษา 2 คนนี้ทำทางจะไม่ไหวแล้ว พูดอย่างไรก็ไม่ฟังเอาแต่ร้องไห้ เมื่อนักศึกษาค้นที่ผู้วิจัยเรียกออกมาเพื่อนมาให้กำลังใจนักศึกษา 2 คนนี้

นัท: “ทำไมคิดว่าไม่ไหวแล้ว คิดอย่างไร”

นักศึกษาสาขาบัญชี: “กลัวไม่ได้ A เพราะมาลงวิชานี้ต้องการได้ A เท่านั้น”

นัท: “คะแนนเฉลี่ยไม่ดีหรือว่าอย่างไร และนัทได้ถามว่าแล้วได้คะแนนเฉลี่ยเท่าไร”

นักศึกษาสาขาบัญชี: “ได้ 3.51”

นัท: “คะแนนเฉลี่ยก็เยอะนี้แล้วจะต้องกลัวอะไรอีกล่ะ”

นักศึกษาสาขาบัญชี: “ที่คิดว่าจะมาลงวิชานี้เพราะจะเอา A เท่านั้น เพราะรุ่นพี่แนะนำมา และบอกว่าวิชานี้เรียนสบายและได้เกรดง่าย ก็เลยอยากลงมาเรียน”

ผู้วิจัย: “แสดงว่าที่เราเรียนนี้เราจะทำทุกวิถีทางที่จะทำให้ตนเองได้ A ใช่ไหม”

นักศึกษาสาขาบัญชี: “ใช่ค่ะ”

เมื่อถึงเวลาปล่อยนักศึกษากลับบ้านในเวลา 16.30 น. ผู้วิจัยเก็บเอกสารต่าง ๆ ใส่ถุงและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา ส่วนนักศึกษาสาขาบัญชียังไม่เลิกرا ยังราวกับผู้วิจัยต่ออีกจะเอา A ให้ได้ ร้องไห้กระวนกระวาย พึมพาย แสดงอาการเหมือนคนแทบจะขาดใจตาย พุดจาแบบเถียง ๆ อากัปกิริยาไม่สุภาพเรียกร้องที่จะเอา A

นอกจากนี้ในการสอนครั้งที่ 9 พบว่า มีนักศึกษบางคนได้ไปบอกกับอาจารย์ผู้สอนซึ่งเป็นเจ้าของรายวิชาว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่นำไปใช้นั้นมีกิจกรรมใช้เวลานานเกินไปทำให้นักศึกษาเครียด อาจารย์ผู้สอนจึงได้มาปรึกษาหารือกับผู้วิจัยเพื่อให้ลดเวลาในการทำกิจกรรมลง ดังข้อความในอนุทินของนักศึกษาคนหนึ่งที่ว่า

“อาจารย์จัดกิจกรรมค่อนข้างนาน ควรมีการปรับปรุงเรื่องเวลาของการจัดกิจกรรม”

แต่ปรากฏว่ามีนักศึกษาส่วนมากต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้เวลาเหมือนเดิม โดยนักศึกษาได้สะท้อนเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำกิจกรรมในอนูทินที่ว่า

“อาจารย์จัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษามีความกระตือรือร้น ทำงานเสร็จได้ตรงเวลา”

“การเรียนที่ผ่านมาผมได้สัมผัสกับจริยธรรมต่าง ๆ มากมาย เช่น การวางแผนการทำงาน ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์”

ดังนั้นในการสอนครั้งที่ 10 เมื่อผู้วิจัยกับอาจารย์ผู้สอนได้ปรับลดเวลาของการทำกิจกรรมบางส่วนลง บรรยากาศในห้องเรียนก็ดีขึ้น ดังข้อความในบันทึกหลังสอนของผู้วิจัยที่ว่า

“บรรยากาศในห้องเรียนขณะนี้ทุกคนดูพูดคุยสนุกสนาน ได้ตอบคำถามของผู้สอนได้เป็นอย่างดี”

“ทำกิจกรรมแล้วทำให้จับประเด็นของเรื่องที่เรียนได้”

“ทำกิจกรรมทำให้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนเพิ่มมากขึ้น”

“ทำกิจกรรมแล้วทำให้ลดเวลาในการอ่านหนังสือลง”

“ทำกิจกรรมทำให้ได้ฝึกการคิด การทำงานร่วมกันเป็นทีม และสนิทกับเพื่อน ๆ ในห้องมากขึ้น”

“ทำกิจกรรมสามารถนำไปใช้ใน การเรียนวิชาอื่น ๆ ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ และทำให้มีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น”

ซึ่งสอดคล้องกับอนูทินของนักศึกษาที่สะท้อนให้เห็นบรรยากาศ และประโยชน์ของการทำกิจกรรม ดังข้อความที่ว่า

“การทำ mind map ช่วยฝึกการคิดได้ดี หากเรานำไปใช้ในการอ่านหนังสือจะช่วยให้เราจำได้ดี ฝึกให้เรามีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น”

“บรรยากาศในการเรียนดูก็คึกคักดี”

“การทำงานวันนี้เป็นการทำงานที่ท้าทายความสามารถดี”

“การเรียนรู้วันนี้เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

“การทำกิจกรรมช่วยให้เราเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น”

“อาจารย์จะให้ทำกิจกรรมแตกต่างกันไปทุกครั้ง น่าสนใจดี”

“ความประทับใจคือได้สรุปความรู้ออกมาเป็น mind map”

“การทำกิจกรรมสรุปความรู้เพื่อนำไปใช้เป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจบทเรียนมากขึ้น”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าโดยภาพรวมแล้วนักศึกษา มีความรู้สึกที่ดีต่อรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เพราะเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติทำกิจกรรม สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเสริมสร้างให้นักศึกษามีความรู้ ควบคู่ไปกับการมีจริยธรรม ให้นักศึกษาได้ฝึกคิด ทำงานร่วมกับผู้อื่น บรรยากาศในการเรียนเป็นไปด้วยความสนุกสนาน แต่มีบางครั้งที่นักศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมในบางครั้งยากเกินไป และใช้เวลานาน

ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน

นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนมาจากหลายสาขาคณะวิชา ก็มีนักศึกษาสาขาการตลาด การบัญชี การจัดการ จากคณะบริหารธุรกิจ สาขาวิทยาศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์ จากคณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอาหาร คณะอุตสาหกรรมเกษตร ผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสะท้อนปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อเพื่อนในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดในการสอนครั้งที่ 1 พบว่านักศึกษาจะนั่งจับกลุ่มตามสาขาวิชา ไม่มีปฏิสัมพันธ์กัน แต่เมื่อมีการแบ่งกลุ่มเพื่อจัดตั้งบริษัทจำลองพบว่านักศึกษาเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ดังเช่น ในการสอนครั้งที่ 2 พบว่าเมื่อมีการแบ่งกลุ่มนักศึกษาจะเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เช่น มีการพูดคุยหยอก

ล้อกัน ช่วยเหลือกัน ให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม มีน้ำใจต่อกันและกัน ดึงข้อความจากบันทึกอนุทินของนักศึกษาได้สะท้อนการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของนักศึกษาที่มีต่อเพื่อนในชั้นเรียน ดังนี้

“ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ทำให้เราไม่มีความรู้สึกแปลกแยก แต่รวมกันเป็นหนึ่งเดียว”

“ด้านประสบการณ์ วิชานี้ทำให้ได้ประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย เช่น ได้พบและทำงานกับเพื่อนต่างสาขา ได้รู้จักปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น”

ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนนี้ไม่ได้มีเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ถึงแม้แต่พบกันนอกเวลานักศึกษาก็จะทักทายกัน ดึงข้อความในอนุทินของนักศึกษาที่ว่า

“เพื่อน ๆ นื่อง ๆ เวลาที่เจอกันนอกชั้นเรียนก็จะทักทายกันเสมอ ทั้งที่ไม่รู้จักว่าชื่ออะไร แต่จำหน้าได้เพราะกิจกรรมที่อาจารย์ให้ทำละ เป็นการสร้างเพื่อน สร้างน้องให้กับนักศึกษา”

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาที่มีต่อผู้วิจัย

จากการอ่านบันทึกอนุทิน และจดหมายฉบับสุดท้ายที่นักศึกษาเขียนมาถึงผู้วิจัยประกอบข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หรือการสนทนากับนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความรู้สึกต่อผู้วิจัย ดังนี้

1. ในด้านบวก ได้แก่

1.1 เป็นผู้ที่มีความตรงต่อเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าสอนตรงเวลาอย่างสม่ำเสมอ ดังเช่น ข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์มาเข้าสอนตรงเวลาทุกครั้ง”

“อาจารย์เป็นคนที่มาสอนตรงเวลา และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา”

1.2 เป็นผู้ที่สนใจข่าวเหตุการณ์ แล้วนำข่าวเหตุการณ์นั้นมาเล่าให้นักศึกษาฟัง ดังข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์นำข่าวและเหตุการณ์มาเล่าให้ฟังตลอดเวลา”

“อาจารย์ชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ ก่อนตอนต้นชั่วโมงน่าสนใจดี”

“ชอบอาจารย์ที่มีเรื่องราวต่าง ๆ มาเล่าให้ฟังตลอดเวลา ทำให้น่าสนใจติดตามบทเรียน”

1.3 เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน ดังข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์เป็นคนมุ่งมั่นและทุ่มเทการสอนเป็นอย่างมาก”

“อาจารย์ทราบมั๊ยคะว่าอาจารย์มีจิตวิญญาณของความเป็นครูค่อนข้างสูง อาจารย์ทุ่มเทและปรารถนาดีต่อศิษย์อย่างจริงใจ และอาจารย์เลือกสรรทุกสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อให้ศิษย์ของอาจารย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง”

“อาจารย์นั้นมีการเตรียมตัวมาสอนเป็นอย่างดี”

“อาจารย์เป็นคนสนใจ ตั้งใจทำงานดีมาก”

“การทำงานวันนี้ได้ประสบความสำเร็จเพราะฉันรับรู้ถึงความตั้งใจของอาจารย์ที่ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้กับเรา”

“อาจารย์เป็นคนที่มีความมุ่งมั่น จรรยาบรรณของความเป็นครูที่มุ่งมั่น”

หนูคิดว่าอาจารย์เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของการเป็นครูบา อาจารย์อย่างเพียบพร้อมค่ะ อาจารย์ไม่เคยหวังว่านักศึกษาจะให้อะไรอาจารย์เลย แต่อาจารย์หวังเพียงแต่จะให้อะไรกับนักศึกษา ซึ่งทุกครั้งที่มีการเรียนการสอนและนอกเวลา อาจารย์ก็พร้อมที่จะรับฟังนักศึกษาทุกเมื่อ

เมื่อนักศึกษามีปัญหาหรือข้อสงสัยอะไร หนูมีโอกาสดำเนินการร่วมกับอาจารย์ เป็นการส่วนตัวและอยากจะให้กำลังใจอาจารย์ให้สู้ต่อไปนะคะ อย่าท้อค่ะ อาจารย์เป็นพ่อพิมพ์ของชาติจริงๆ ค่ะ อาจารย์ทำทุกอย่างให้นักศึกษา (การเตรียมการสอน) ซึ่งในแต่ละครั้งที่มีการสอน อาจารย์ก็จะเตรียม การสอนมาเป็นอย่างดี กำหนดการชัดเจนว่าในแต่ละช่วงต้องทำอะไรบ้าง วันนี้จะสอนอะไร มีกิจกรรมอะไรมาฝึกทักษะ การคิดให้กับนักศึกษา หนูดีใจแทนเพื่อนๆ ทุกคนค่ะ ที่ได้มาเรียนกับอาจารย์ อาจารย์คืออาจารย์จริงๆ ค่ะ

1.4 เป็นผู้ดูแลเอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง ดังข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์ได้ชี้แจงอย่างละเอียดจนไม่มีข้อสงสัยอะไรเลย ดูแลอย่างใกล้ชิด”

“มีนักศึกษาบางคนเสียสละไปช่วยกิจกรรมสอนน้องร้องเพลง เพื่อฝึกให้รุ่นน้อง มีจริยธรรม แต่อาจารย์ก็ไม่ละเลยนักศึกษาพวกนี้”

“ระหว่างเราทำกิจกรรมอาจารย์จะเดินดูคอยให้คำแนะนำปรึกษาตลอดเวลา”

“อาจารย์สอบถามเรื่องการทำรายงานด้วยความเป็นห่วง”

1.5 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ดังข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์อธิบาย พร้อมยกตัวอย่างชัดเจน สนใจพวกเรา”

“เป็นผู้ที่ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้ดีอีกด้วย ดังเช่นข้อความที่ว่า

“อธิบายโดยมีอุปกรณ์มาประกอบ ทำให้เข้าใจเรื่องราวเนื้อหาได้ดีและสนุกกับการเรียน”

สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้น่าสนใจ ดังข้อความที่ว่า

“อาจารย์จะให้ทำกิจกรรมแตกต่างกันไปทุกครั้ง น่าสนใจดี”

1.6 เป็นผู้ที่เปิดโอกาส หรือให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นตลอดเวลา ดังเช่นข้อความที่สะท้อนว่า

“เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ถามตอบตลอดเวลา”

“นักศึกษาและอาจารย์ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน”

“นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดกับอาจารย์”

“อาจารย์จะรับฟังความคิดของนักศึกษา”

1.7 เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ดังเช่นข้อความที่ว่า

“ก่อนออกไปจากห้องอาจารย์ (ผู้วิจัย) จะไหว้อาจารย์ (อาจารย์ผู้สอน) เสมอนี้แสดงถึงตัวอย่างของความอ่อนน้อมถ่อมตน”

1.8 เป็นผู้ที่เกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน ดังข้อความที่สะท้อนว่า

“อาจารย์มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน ไม่เหมือนดาบอดคลำช้าง”

มีการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษาเพื่อพัฒนาปรับปรุงงาน ดังเช่นข้อความที่ว่า

“ผมไปถามเรื่องข้อผิดพลาดที่ได้คะแนนสอบน้อยจากอาจารย์ก็แนะนำจุดบกพร่องให้ผมจะนำไปแก้ไขต่อไป”

1.9 เป็นผู้ที่ให้กำลังใจแก่นักศึกษา ดังข้อความที่ว่า

“อาจารย์กล่าวชมเชยคนเขียนอนุทิน ได้ดี อาจารย์ได้ให้กำลังใจแก่นักศึกษาที่ออกไปนำเสนอ/ตัวเองมีกำลังใจมากขึ้น”

“อาจารย์ให้กำลังใจนักศึกษาว่าทุกอย่างเราสามารถทำได้ ยกเว้นไม่ได้ทำ”

1.10 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหา ดังเช่นข้อความในอนุทินของนักศึกษา
ที่ว่า

“วันนี้ผมขอชื่นชมผู้สอน (ผู้วิจัย) ที่สามารถแก้ปัญหาได้ดี”

1.11 เป็นผู้ที่มีความปรารถนาดีต่อศิษย์ ดังเช่นข้อความที่ว่า

“อาจารย์ยังคงมุ่งเน้นปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เราตลอดเวลา”

“อาจารย์ฝึกให้นักศึกษาเป็นคนเก่ง มีความรู้ คู่กับคุณธรรม”

1.12 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ดังเช่นข้อความที่ว่า

“อาจารย์จะทักทายกับคุณลุงที่ดูแลห้องเรียนเป็นประจำ”

1.13 แต่งกายเรียบร้อย ดังเช่น ข้อความที่นักศึกษาสะท้อนออกมาว่า

“ท่าทางและการแต่งกายของอาจารย์เรียบร้อย ดูเป็นคนจริงจังกับงานแต่ก็แฝงไว้
ซึ่งความใจดีและมีเมตตากับนักศึกษา”

1.14 สามารถจดจำชื่อนักศึกษาได้ทุกคน ตรวจงานนักศึกษาละเอียด และให้
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

2. ในด้านลบ คือ บางครั้งผู้วิจัยจริงจังกับการจัดการเรียนการสอนมากเกินไปทำให้ผู้เป็น
คนที่เคร่งเครียด คอยจับกับนักศึกษาบางครั้งพูดเร็วเกินไป ดังเช่นข้อความที่นักศึกษาเขียนมาว่า
“อยากให้อาจารย์พูดให้ช้าลง”

“วันนี้อาจารย์ดูเครียดมาก ไม่อยากให้เป็นอย่างนี้นะ”

“อาจารย์จัดกิจกรรมค่อนข้างนานควรมีการปรับปรุงเรื่องของเวลาการจัดกิจกรรม”

โดยภาพรวมแล้วนักศึกษา มีการรับรู้คุณลักษณะของผู้วิจัยเป็นไปในทางบวก แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางคนที่ไม่เห็นถึงจุดบกพร่องต่าง ๆ ของผู้วิจัยเช่นกัน

ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ผู้สอน (ผู้ร่วมวิจัย) ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

ความรู้สึของผู้ร่วมวิจัยที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนพบว่า เมื่อผู้วิจัยมาสนทนาเพื่อขอความร่วมมือจากผู้ร่วมวิจัยเพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนมาใช้นั้น ในระยะแรกผู้ร่วมวิจัยไม่ได้ใส่ใจในรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอนนี้มากมายเท่าไรนัก เพียงแต่รับรู้ว่าคุณวิจัยขอนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้มาใช้ในวิชาที่ผู้ร่วมวิจัยสอนและยินดีที่จะให้ผู้วิจัยมาร่วมสอนด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องใช้ความพยายามในการอธิบายให้ผู้ร่วมวิจัยมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของรูปแบบการเรียนการสอนที่นักศึกษาจะได้รับ ตลอดจนสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยจะได้รับเช่นกัน และรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรม การวัดและประเมินผล โดยเน้นว่าผู้ร่วมวิจัยกับผู้วิจัยจะต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันสอน และร่วมกันประเมินผล เมื่อผู้ร่วมวิจัยทราบว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้เน้นที่มุ่งเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษา ก็เริ่มมองเห็นความจำเป็นของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ดีเลยนี่เขากำลังเน้นในเรื่องของจริยธรรมกันอยู่ มีอะไรก็บอกก็แล้วกัน”

นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัยยังได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ตามหน่วยงานราชการหลาย ๆ แห่ง เช่นที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ระหว่างการนำรูปแบบการเรียนการสอนมาใช้ผู้ร่วมวิจัยได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มาสังเกตการณ์สอนในขณะที่ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมหลักอยู่ และแสดงอาการความพึงพอใจ เช่น นั่งยิ้มอยู่หลังห้องขณะที่เห็นผู้วิจัยกำลังสอน หรือขณะที่นักศึกษาทำกิจกรรม บางครั้งก็พูดบอกกับนักศึกษาว่า

“เทอมนี้ดีมีอาจารย์สันต์ (ผู้วิจัย) มาช่วยจัดกิจกรรมแบบนี้ให้กับพวกเรา ถึงแม้จะเหนื่อยหน่อย แต่อาจารย์เห็นแล้วว่ามียุทธศาสตร์มาก เพราะต่อไปทั้งมหาวิทยาลัยก็จะจัดการเรียนการสอนแบบนี้ พวกเรานับว่าโชคดีที่ได้มาเรียนแบบนี้”

แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ร่วมวิจัยได้บอกกับผู้วิจัยไว้ก็คือการสอนอย่าให้เกินเวลา 17.00 น. เพราะเกรงว่านักศึกษาจะเครียด ดังนั้นหลังจากที่ผู้ร่วมวิจัยได้ให้นักศึกษาประเมินการสอนของผู้วิจัยตอนสัปดาห์ที่ 7 พบว่าเมื่อนักศึกษาบางคนได้บอกว่าเรียนนานจึงมีความรู้สึกว่าเครียด ผู้ร่วมวิจัย จึงได้มาปรึกษากับผู้วิจัยเพื่อให้ลดเวลาของการจัดกิจกรรมลง โดยผู้ร่วมวิจัยบอกว่าให้ผู้วิจัยงดการทำกิจกรรมในช่วงการสอนลง เมื่อมีการเรียกร้องจากนักศึกษา ผู้ร่วมวิจัยจึงจัดให้ตาม คำเรียกร้องดังกล่าว มีผลทำให้ผู้วิจัยได้รับผลกระทบต่อการจัดเรียนการสอน

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าในระยะแรกผู้ร่วมวิจัยรับรู้ และเห็นความสำคัญ ของรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เมื่อมีนักศึกษากล่าวว่าทำกิจกรรมเครียดผู้ร่วมวิจัยจึงให้มีการปรับเปลี่ยนเวลาการทำกิจกรรมลดลง

ปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ผู้สอนที่มีต่อผู้วิจัย

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับผู้วิจัยเป็นไปในลักษณะที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และผู้วิจัยจะคอยให้ความเคารพ และให้เกียรติต่อผู้ร่วมวิจัยเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความอาวุโสมากกว่า ทุกครั้งที่พบกับอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยจะแสดงความเคารพด้วยการยกมือไหว้ทุกครั้ง ส่วนอาจารย์ผู้สอนก็จะแสดงน้ำใจต่อผู้วิจัย เช่น การจัดหาอาหารกลางวันให้รับประทาน 7 ครั้ง แบ่งปันขนมให้อยู่เสมอ ซึ่งในขณะที่รับประทานอาหารร่วมกันก็จะมีการพูดคุยถามสารทุกข์สุกดิบ และการถามเรื่องการวางแผนการสอนว่าในแต่ละสัปดาห์จะสอนเรื่องใด กิจกรรมจะเป็นอย่างไร ใครจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการสอนในแต่ละขั้นตอน หรือสนทนากันเกี่ยวกับ การวัดและประเมินผลนักศึกษา การสะท้อนผลการเรียนจากบันทึกอนุทิน หรือ บางครั้งก็มี การปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการสอนทางโทรศัพท์มือถือ และเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนดำรงตำแหน่งทางบริหารจึงทำให้ในบางครั้งอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถร่วมสอนได้ตลอด ชั่วโมง หรือบางครั้งก็มอบหมายให้ผู้วิจัยสอนคนเดียว แต่อาจารย์ผู้สอนก็ยังคอยติดตามถามถึงผลของการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนเสมอ ดังเช่นมาสอบถามถึงบรรยากาศของการจัดการเรียนการสอน ความพร้อมของการนำนักศึกษาไปดูงาน ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้วิจัยและ อาจารย์ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

ระหว่างนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนได้ร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูล และประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ คือมีความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งโดยภาพรวมแล้วพบว่าขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ห้วงใจ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้

เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนนี้ได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยนั้นสามารถดำเนินการนำมาใช้ได้เป็นอย่างดีตลอดการสอนทั้งหมด 13 ครั้ง แต่ต้องมีสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในบางประเด็น โดยแบ่งตามวงจรของการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ คือ วงจรที่ 1 (การสอนครั้งที่ 1–การสอนครั้งที่ 5) วงจรที่ 2 (การสอนครั้งที่ 6–ครั้งที่ 9) และ วงจรที่ 3 (การสอนครั้งที่ 10–การสอนครั้งที่ 13) ดังนี้

ตารางที่ 29 ปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุงแก้ไขระหว่างการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวงจร

ปัญหาอุปสรรค	การปรับแก้
วงจรที่ 1 1. ความพร้อมของสื่อและอุปกรณ์ คือ บางครั้งมีการนำ VCD ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาเปิดให้นักศึกษาได้ดู แต่แผ่น VCD นั้นไม่ชัด เสียงขาดหายไป	1. แก้ไขโดยการเปิดทดลองก่อนที่จะนำมาใช้สอนจริง นอกจากนี้ในการสอนบางครั้งยังพบว่ามีปัญหาในเรื่องของอุปกรณ์ เช่น เครื่องฉายแผ่นทึบ การแก้ปัญหาโดยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ให้มาช่วยติดตั้งให้

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	การปรับแก้
2. การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียนของนักศึกษา ซึ่งในการสอนบางครั้งพบว่า นักศึกษายังคงไม่ค่อยมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เช่น เมื่อถามคำถามแล้วนักศึกษาทั้งห้องไม่ตอบคำถามนั้น ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาไม่รู้ว่าจะตอบเช่นไร	2. การแก้ปัญหาโดยการอธิบายและยกตัวอย่างแทน
3. ในการสอนครั้งแรกเมื่อนักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานของกลุ่มแล้วปรากฏว่าไม่มีนักศึกษากลุ่มใดที่จะออกมานำเสนอ	3. การแก้ปัญหาโดยการจับสลากลำดับการนำเสนอก่อนหลัง
4. บางครั้งกิจกรรมที่ให้คิดนั้นยาก	4. แก้ปัญหาโดยจัดสถานการณ์ให้สอดคล้องกับนักศึกษา และตั้งประเด็นคำถามที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และในขณะที่นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ
5. บางครั้งการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด	5. แก้ปัญหาโดยให้มีความยืดหยุ่นของเวลา

วงจรที่ 2

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบางช่วงใช้เวลานาน และบางช่วงใช้เวลาน้อยเกินไป	1. ปรับแก้เวลาในการทำกิจกรรม และมีการจัดเวลาให้นักศึกษาพัก

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	การปรับแก้
2. ความไม่เข้าใจในเรื่องรูปแบบ การเรียนการสอนของผู้ร่วมวิจัย เนื่องจากในการสอนครั้งที่ 8 มีนักศึกษาบางคนได้บอกกับผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นเจ้าของรายวิชาว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีมาก ทำให้ผู้ร่วมวิจัยบอกให้งดการทำกิจกรรมบางช่วงลง เพราะเกรงว่านักศึกษาที่เรียนจะเครียด	2. ปรับลดเวลาของการทำกิจกรรมลง และอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจและเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมว่าเป็นการฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาเอง
3. การเรียนเพื่อหวังคะแนนเพียงอย่างเดียว ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ พบว่ามีนักศึกษา จำนวน 2 คน ที่แสดงพฤติกรรมที่ต้องการได้ผลการเรียนที่ดี แต่ไม่ต้องการทำกิจกรรม หรือความรู้ โดยการแสดงพฤติกรรมของการอยากได้คะแนน ดี ๆ แสดงออกมาเป็นระยะ ๆ ซึ่งนักศึกษาคณะนี้เมื่อทราบคะแนนสอบกลางภาคคิดว่าตนเองได้คะแนนไม่เป็นที่ตามที่คาดหวังไว้คือ ได้ 18 คะแนน จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน เกรงว่าตนเองจะไม่ได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง จึงแสดงอาการดีโทษ ดีพายในห้องเรียน และสารภาพกับผู้วิจัยว่าตนเองต้องการเกรดแต่ไม่ต้องการความรู้	3. ให้เพื่อนในชั้นเรียนมาพูดให้เข้าใจ และให้กำลังใจ

ตารางที่ 29 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	การปรับแก้
4. การบอกต่อของรุ่นพี่ที่มีต่อการเรียนในวิชา นี้ จากเหตุการณ์ที่มีนักศึกษาบางคนไป บอกกับผู้ร่วมวิจัยว่า การทำกิจกรรม บางครั้งทำให้รู้สึกเครียดนั้น สาเหตุหนึ่ง อาจมาจากการบอกต่อของรุ่นพี่ที่มีต่อการ เรียนวิชานี้ว่าเป็นวิชาที่เรียนสบาย และ ได้ผลการเรียนดีด้วย	4. อธิบายให้นักศึกษาเข้าใจและเห็น ความสำคัญของการทำกิจกรรมว่าเป็นการ ฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา เอง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่สนใจมา เรียนพิเศษกับผู้วิจัยนอกเวลา
วงจรที่ 3 ไม่มีปัญหาอุปสรรค	

ดังนั้นเมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขตามรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น พบว่าเมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในวงจรที่ 3 (การสอนครั้งที่ 10-ครั้งที่ 13) รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวจึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 5 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอน

หลังจากนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ และประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากการพัฒนาทางจริยธรรมของนักศึกษาจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียน การสอน และการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 30 ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนของการวัดซ้ำ (การวัดก่อน วัดหลัง และความคงทน) สองทางระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ และผลจากการใช้รูปแบบ การเรียนการสอนด้านความรู้ ความรู้สึกด้านจริยธรรมของนักศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ความรู้ทาง จริยธรรม	ระหว่างสมาชิก					
	- รูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา	38.34	2	19.17	1.33	.27
	- สมาชิก	633.20	44	14.39		
	ภายในสมาชิก					
	- การวัด	641.52	2	320.76	55.66	.00
	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ การเรียนรู้กับรูปแบบ การเรียนการสอน	30.72	4	7.68	1.33	.26
ความรู้สึก ทาง จริยธรรม	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัด กับรูปแบบการเรียนรู้ของ นักศึกษา	507.12	88	5.76		
	ระหว่างสมาชิก					
	- รูปแบบการเรียนรู้ของ นักศึกษา	1808.38	2	904.19	2.21	.12
	- สมาชิก	18043.76	44	410.06		
	ภายในสมาชิก					
	- การวัด	86796.69	2	43398.35	163.08	.00
	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ การเรียนรู้กับรูปแบบการเรียนการ สอน	899.07	4	224.77	.845	.51
	- ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัด กับรูปแบบการเรียนรู้ของ นักศึกษา	23417.72	88	266.11		

จากการพบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา กับรูปแบบ การเรียน การสอน นั้นหมายความว่ารูปแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาไม่ส่งผลกระทบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการนำ รูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ทั้งในด้านความรู้ทางจริยธรรม และความรู้สึทางจริยธรรม ดังนั้น จึงแปลความหมายของความแปรปรวนทางเดียว คือ รูปแบบการเรียนรู้ต่างกันทำให้ผลที่เกิดขึ้นจาก การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ทั้งในด้านความรู้ทางจริยธรรม และเจตคติทางจริยธรรมไม่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายความว่า ไม่ว่านักศึกษาจะมีรูปแบบการ เรียนรู้แบบใด (visual) รูปแบบการเรียนรู้แบบฟัง (Audio) หรือรูปแบบการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Kinesthetic) ก็มีผลการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ทางจริยธรรม และเจตคติทางจริยธรรม ไม่แตกต่าง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้กับรูปแบบการเรียนรู้ ของนักศึกษาทุกรูปแบบ

แต่รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาจากการวิจัยในครั้งนี้จะเน้นทั้งในความรู้ และความรู้สึทาง จริยธรรมของนักศึกษา ก่อนหลัง และความคงทนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยภายหลัง โดยใช้ วิธีการของ Tukey ซึ่งได้ผลดังนี้

ตารางที่ 31 การเปรียบเทียบภายหลังของความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้านความรู้ทางจริยธรรม และความรู้สึทางจริยธรรม

รายการ		วัดหลัง	วัดความคงทน
ความรู้ทางจริยธรรม	วัดก่อน	5.81*	5.03*
	วัดหลัง		0.78
ความรู้สึทางจริยธรรม	วัดก่อน	55.46*	49.62*
	วัดหลัง		5.84

จากการพบว่าผลของการวัดด้านความรู้ทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้รูปแบบการเรียน การสอนและความคงทนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลของการวัดด้านความรู้ทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้และความคงทนไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาในครั้งนี้สามารถเสริมสร้างความรู้ทางจริยธรรมให้แก่ นักศึกษาได้ และนักศึกษายังมีความคงทนในการเรียนรู้อีกด้วย

ส่วนผลของการวัดด้านความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนและความคงทนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลของการวัดด้านความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้และความคงทนไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาในครั้งนี้สามารถเสริมสร้างความรู้สึทางจริยธรรมในทางบวกให้แก่นักศึกษาได้ และนักศึกษายังมีความคงทนในการเรียนรู้อีกด้วยเช่นกัน

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน

ผลของการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาจำนวน 47 คนที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน มีรายละเอียด ดังตาราง

ตารางที่ 32 ความถี่และร้อยละของนักศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละระดับ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจ	5 (10.6)	31 (66.0)	11 (23.4)	0 (0.0)	0 (0.0)
2. กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์	17 (36.2)	25 (53.2)	5 (10.6)	0 (0.0)	0 (0.0)
3. กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการลงมือปฏิบัติ	25 (53.2)	17 (36.2)	4 (8.5)	1 (2.1)	0 (0.0)
4. ถ้ารู้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบนี้ จะไม่เรียนวิชานี้	0 (0.0)	3 (6.4)	13 (27.7)	18 (38.3)	13 (27.7)
5. การเรียนวิชานี้เพิ่มพูนทั้งความรู้ หรือทักษะการทำงานต่าง ๆ	7 (14.9)	34 (72.3)	6 (12.8)	0 (0.0)	0 (0.0)
6. ถ้าวันใดอาจารย์ยังคงสอนวิชานี้จะรู้สึกดีใจมาก	0 (0.0)	5 (10.6)	17 (36.2)	19 (40.4)	6 (12.8)
7. เมื่อเรียนวิชานี้ อยากให้หมดชั่วโมงเรียนเร็ว ๆ	0 (0.0)	2 (4.3)	22 (46.8)	18 (38.3)	5 (10.6)
8. จะแนะนำให้รุ่นน้องมาเรียนวิชานี้	2 (4.3)	23 (48.9)	21 (44.7)	1 (2.1)	0 (0.0)

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. รู้สึกสนุกสนานกับการมาเรียนวิชานี้	5 (10.6)	18 (38.3)	23 (48.9)	1 (2.1)	0 (0.0)
10. ถ้าขาดเรียนวิชานี้ได้ จะรู้สึกสบายใจมาก	0 (0.0)	3 (6.4)	13 (27.7)	12 (25.5)	19 (40.4)
11. สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากวิชานี้ไปใช้ได้	17 (36.2)	22 (46.8)	8 (17.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
12. เมื่อได้มาเรียนวิชานี้แล้วมีความสุข	4 (8.5)	21 (44.7)	22 (46.8)	0 (0.0)	0 (0.0)
13. คิดว่าสิ่งที่ได้เรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมเรียนในวิชานี้เป็นสิ่งที่มีความประโยชน์มาก	18 (38.3)	23 (48.9)	6 (12.8)	0 (0.0)	0 (0.0)
14. การเขียนอนุทินเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์	20 (42.6)	20 (42.6)	6 (12.8)	1 (2.1)	0 (0.0)
15. รู้สึกพอใจที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในรายวิชานี้	38 (80.9)	8 (17.0)	1 (2.1)	0 (0.0)	0 (0.0)

จากตารางพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดขึ้นไป สำหรับข้อคำถามในเชิงนิมิต (Positive) คือ ข้อ 1, 2, 3, 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15 และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงน้อย ในคำถามที่เป็นเชิงนิเสธ (Negative) คือ ข้อ 4, 6, 7, 10 ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเรียนการสอนในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นที่นักศึกษาได้แสดงเพิ่มเติม ดังเช่น จะแนะนำรุ่นน้องให้มาเรียน เพราะวิชานี้ได้ฝึกทักษะ การเขียน การพูด การคิด จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ประทับใจกิจกรรมการเรียนการสอนมาก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ รู้สึกว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี รู้สึกดีที่ได้มาเรียนวิชานี้ ได้รับการปลูกฝังความรู้คุณธรรม การจัดการเรียนการสอนในวิชานี้เป็นสิ่งที่ดีที่ไม่เคยได้รับมาก่อน ฝึกให้กล้าคิด กล้าทำและกล้าแสดงออก กิจกรรม การเรียนการสอนมีประโยชน์ไม่น่าเบื่อ และกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอนโดยการจัดสนทนากลุ่ม โดยจัดสนทนากลุ่มทั้งหมด 2 ครั้ง คือครั้งแรกจัดสนทนากลุ่มหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอน และครั้งที่ 2 หลังจากสิ้นสุดการใช้การเรียนการสอนแล้ว 3 เดือน ซึ่งผลของการสนทนากลุ่ม มีดังนี้

ความคิดเห็นและความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้สอน และอื่น ๆ

ผลจากการสนทนากลุ่มนักศึกษาสะท้อนความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้สอน และอื่น ๆ ในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

ความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่านักศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้เหตุผลว่านักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์เรียนรู้ต่าง ๆ เป็นการฝึกประสบการณ์ตรง มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้ได้ฝึกคิดหรือลงมือปฏิบัติตลอดเวลา เป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่ สามารถนำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณค่าสามารถช่วยพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่นักศึกษาได้ในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านความรู้ ด้านทักษะการคิด การทำงาน การนำเสนอ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจริยธรรม เช่น ด้านความซื่อสัตย์ ความตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ การแบ่งปัน และการมาเรียนในวิชานี้ได้ข้อคิดต่าง ๆ ที่มีประโยชน์มาก นักศึกษาทุกคนจึงอยากให้รุ่นน้องได้เข้ามาเรียนในรายวิชานี้เหมือนกับตนเองบ้าง แต่จะไม่บอกว่าเรียนวิชานี้แล้วเป็นอย่างไรให้รุ่นน้องฟัง แต่จะให้รุ่นน้องเข้ามาเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

ผมก็ชอบการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์นะ มันทำให้เราได้อะไรหลาย ๆ อย่างเช่น ได้ความรู้ ได้ฝึกความคิด ได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผมได้ฝึกการกล้าแสดงออกด้วย และที่สำคัญก็เหมือนกับเพื่อน ๆ แหะที่ว่ามาเรียนในวิชานี้แล้วได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องของจริยธรรม

ความรู้สึกของหนูก็ยังไม่แตกต่างจากเพื่อน ๆ หรอกค่ะ เพราะหนู รู้สึกชอบที่ได้เรียนกับการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ หนูไม่คิดว่าการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจะมี

อาจารย์ที่จัดการเรียนการสอนแบบนี้ที่ผ่านหนูเรียนแต่มีอาจารย์มาบรรยายให้ฟัง แต่พอมาเรียนในรายวิชานี้แล้ว มันมีกิจกรรมที่หลากหลายให้เราได้ฝึกคิด ฝึกทำ ฝึกแก้ปัญหา หนูว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ดีค่ะ

“หนูก็ว่าดี อาจารย์ไม่อัดเนื้อหาวิชาแน่นเกินไป ฝึกให้หนูได้ทำกิจกรรมด้วย หนูชอบและเนื้อหาที่อาจารย์ให้นั้นมันเอาไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย”

สำหรับความรู้สึกของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบ การเรียนการสอนทั้งหมด 5 ชั้น พบว่านักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมจัดการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนดีแล้ว และนักศึกษาบางคนชอบการสอนชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเพราะอาจารย์ได้นำผลการเขียนอนุทินมาสะท้อนกลับให้ฟัง มีการนำข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับบทเรียนมาเล่าให้ฟัง นักศึกษาบางคนชอบการสอนชั้นที่ 3 ชั้นการฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เพราะได้ฝึกการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้รู้สึกไม่ง่วงนอน นักศึกษาบางคนชอบ การสอนชั้นที่ 4 ชั้นการอภิปรายผลและหาข้อสรุป เพราะนักศึกษาได้นำเสนอ หรือได้แสดงออกหน้าชั้นเรียน ได้ฝึกความกล้าในการแสดงออก หรือการพูด และนักศึกษาบางคนชอบการสอน ชั้นที่ 5 ชั้นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ เพราะเป็นการจำลองการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์จริง ๆ

นอกจากนี้นักศึกษาบางคนยังได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นจุดด้อยในการเรียนวิชานี้ คือ ในครั้งแรกรู้สึกเหมือนกลับกลับไปเรียนมัธยมอีกครั้ง เพราะรู้สึกเหมือนถูกบังคับ มีกฎเกณฑ์ที่ต้องทำตลอด เช่น ต้องคิดให้เร็ว ทำงานให้เสร็จทันภายในเวลาที่จำกัด

2. ด้านเนื้อหาสาระ

นักศึกษาที่สนทนากลุ่มทุกคนเห็นสอดคล้องกันว่าเนื้อหาสาระมีความเหมาะสมดี มีความสอดคล้องกับหลักสูตร และเป็นเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์ ดังเช่น คำกล่าวของนักศึกษาที่ว่า

“หนูว่าเนื้อหาสาระวิชาที่ได้ก็คือนะ เอาไปใช้ได้ มีทั้งการให้ความรู้ ให้ความคิด”

“หนูก็ว่าครอบคลุมดี ไม่น้อยหรือมากเกินไปหรอก เป็นไปตาม course syllabus”

“หนูก็ว่าดี อาจารย์ไม่อัดเนื้อหาวิชาแน่นเกินไป ฝึกให้หนูได้ทำกิจกรรมด้วย หนูชอบ และเนื้อหาที่อาจารย์ให้นั้นมันเอาไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย”

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน

นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าบางครั้งสื่อการเรียนการสอนสอนขาดความพร้อม ในการใช้ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“อีกอย่างก็คือพวกสื่อที่ไม่ค่อยชัด ไม่ค่อยพร้อม”

4. ด้านการวัดและประเมินผลโดยการเขียนบันทึกอนุทิน

นักศึกษาได้สะท้อนความรู้สึกของตนเองที่มีต่อการเขียนอนุทินว่าในตอนแรกรู้สึกไม่ชอบ เพราะไม่เคยทำมาก่อน แต่พอได้ทำรู้สึกว่าการเขียนอนุทินเป็นสิ่งที่ดี เพราะได้ฝึกทบทวนความรู้ของตนเอง การเขียนอนุทินเป็นการเปิดกว้างทางความคิด และผู้สอนได้ให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) จากการเขียนอนุทินอีกด้วย

5. ด้านเวลาของการจัดการเรียนการสอน

นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นว่าควรมีการยืดหยุ่นในเรื่องของเวลาและควรมีการหยุดพักบ้าง ดังคำกล่าวที่ว่า

“หนูว่าขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้เป็นระบบดี แต่หนูว่าบางทีใช้เวลานานเกินไป ไม่มีพักเลยในตอนแรก แต่ตอนหลังอาจารย์ให้พักบ้าง เบรกได้ ก็ดีไม่น้อย”

“ผมก็เหมือนกับเพื่อน ๆ หละครับ กิจกรรมที่ทำเหมาะสมดีแล้ว แต่อยากฝากในเรื่องของเวลาด้วยว่าควรยืดหยุ่นบ้าง มีการเบรกบ้าง ตอนหลังผมก็ว่าดีแล้ว”

6. ความรู้สึกที่มีต่อผู้สอน

จากการสนทนากลุ่มพบว่านักศึกษาทุกคนมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้สอนโดยให้เหตุผลว่าผู้สอนเป็นคนที่ทุ่มเทในการจัดการเรียนการสอน เอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ คอยแนะนำและคอยให้ความช่วยเหลือ ดังคำกล่าวของนักศึกษาที่ว่า

หนูรู้สึกว่าอาจารย์เป็นคนที่เอาใจใส่นักศึกษาทุกคนเป็นอย่างมาก ทั้งให้คำแนะนำในทุก ๆ ครั้งที่นักศึกษาเข้าพบและช่วยเหลือนักศึกษาในทุก ๆ ด้านเท่าที่อาจารย์จะทำได้ เช่น ในกรณีที่นักศึกษามีเรื่องที่ไม่เข้าใจ อาจารย์ก็หาเนื้อหาเพิ่มเติมในเรื่องนั้นๆ มาให้ เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้มากขึ้น ก็คงที่อยากจะให้อาจารย์เป็นอาจารย์ที่น่ารักกับนักศึกษาอย่างนี้ต่อไป

“สำหรับหนูแล้วหนูประทับใจในอาจารย์มากที่สุด เพราะทุกสิ่งทุกอย่างมีได้ก็เพราะอาจารย์เป็นผู้ทำให้มี อาจารย์มีความเป็นครูสูงมาก ทุ่มเทการสอน”

7. ความรู้สึกที่มีต่อด้านอื่น ๆ

7.1 ความรู้สึกที่มีต่อเพื่อน พบว่านักศึกษาได้แสดงความรู้สึกที่ไม่ประทับใจต่อพฤติกรรมของนักศึกษาบางคนที่ต้องการคะแนนมากกว่าความรู้ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“พวกเราได้คะแนนแต่ไม่อย่างได้ความรู้ เรารับไม่ได้ พวกเรียนดีแต่ไม่มีจริยธรรม”

7.2 ความรู้สึกที่มีต่อสถานที่เรียน พบว่านักศึกษาแสดงความรู้สึกที่ไม่ประทับใจกับสถานที่เรียนเพราะต้องเดินขึ้นมาเรียนที่ชั้น 5 ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“เราว่าการที่เราต้องเดินขึ้นมาเรียนที่ชั้น 5 ทั้ง ๆ ที่มีลิฟต์ แต่ก็ไม่ได้ให้เราใช้ รู้สึกเหนื่อยต้องเดินขึ้นเดินลง”

ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

จากการสนทนากลุ่มนักศึกษาได้สะท้อนผลการเรียนรู้ที่ตนเองได้รับในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความรู้

นักศึกษาที่สนทนากลุ่มทุกคนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า การมาเรียนในรายวิชานี้แล้วทำให้ได้ความรู้ตามรายวิชาอย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีความรู้นอกเหนือจากบทเรียน ความรู้จากการทำกิจกรรม ซึ่งความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือการทำงานในอนาคต ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“ด้านความรู้” ได้รับความรู้ตามเนื้อหาที่ต้องเรียนในวิชา *Shipping Management* และความรู้ที่นอกเหนือจากบทเรียน เช่น ข่าวกเกี่ยวกับเนื้อหาของวิชานี้ หลักการที่จะใช้ในการสมัครงาน ความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในการสมัครงาน ความรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน”

“สิ่งที่ได้รับ ด้านความรู้ก็ได้ไปเต็ม ๆ แล้วล่ะค่ะ ทั้งในตำราและสถานการณ์ภายนอก ส่วนเรื่องการนำไปใช้ หนูคิดว่าคงเอาไปปรับใช้ได้กับการทำงานในอนาคต และการดำเนินชีวิต ทั้งด้านความคิดและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น”

2. ด้านบุคลิกภาพหรือคุณลักษณะ

สิ่งที่นักศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อได้มาเรียนในรายวิชานี้แล้วสิ่งที่ตนเองได้รับการพัฒนานั้นนักศึกษาแต่ละคนก็มีมุมมองที่แตกต่างกันไป ดังนี้

2.1 การฝึกความกล้าแสดงออก เนื่องจากมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และบรรยายภาาในชั้นเรียนก็เอื้อให้นักศึกษามีความรู้สึที่กล้าแสดงออกมากขึ้น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

ผมบอกตรง ๆ เลยว่าแต่ก่อนผมเป็นคนที่ไม่กล้าแสดงออกจะขี้อายมาก เวลาให้ทำอะไรก็ไม่อยากจะทำ แต่ผมมาเรียนวิชานี้แล้ว ผมกล้าแสดงออกมากขึ้น ดูจากผมยังไปแสดงในวันประกวด Shipping Contest เลย ผมคิดว่าเป็นที่อาจารย์และกลุ่มเพื่อน คืออาจารย์จะมีความเป็นกันเองกับนักศึกษา คอยกระตุ้นให้กำลังใจ ให้เรากล้าคิด กล้าทำกล้าแสดงออก ส่วนกลุ่มเพื่อนนั้นก็ร่วมกันทำงานดี ไม่มีใคร เอารัดเอาเปรียบหรือต่อว่าเมื่อคนอื่นทำผิด ผมชอบแบบนี้ เราคิดอะไรเราก็กล้าพูดออกมาและพวกเรารู้จักใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

สิ่งที่ตนเองคิดว่าได้รับการพัฒนาจากการเรียนในวิชานี้ก็คือ การกล้าแสดงออก ผมก็เหมือนกับเจ (ชื่อสมมุติ) นั้นแหละแต่ก่อนเป็นคนขี้อายมาก เวลาให้ออกไปพูดรายงานมันเป็นเรื่องที่ลำบากมาก ๆ แต่พอได้มาเรียนวิชานี้แล้วอาจารย์ให้มีการออกไปรายงาน ไปแสดงหน้าชั้น โดยออกไปเป็นกลุ่ม ๆ ผมก็กล้ามากขึ้นครับ

2.2 การฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

“ตัวเองก็ได้เรียนรู้ในการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การมีน้ำใจ ความสามัคคี โดยเฉพาะกระบวนการทำงานกลุ่มที่อาจารย์ให้ทำ หนูว่าเป็นสิ่งที่ดี หนูคิดว่าหนูได้ฝึกที่ตรงนี้”

2.3 การฝึกให้เป็นผู้มีจริยธรรม ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

การมีจริยธรรมทั้งในด้านความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความขยันหมั่นเพียร ซึ่งแต่ก่อนหนูก็ไม่ได้ให้ความสนใจ กับสิ่งเหล่านี้มากมายเท่าไรนัก ได้ยินแต่อาจารย์เขาบอกว่าเราต้องมียุติธรรมนะ แต่ไม่รู้ว่าจะมีมันมีอย่างไร ไม่มีการปลูกฝัง แต่พอได้มาเรียนในวิชานี้แล้ว อาจารย์จะเน้นในเรื่องของจริยธรรมตลอดเวลาเลย ทั้งบอก ทั้งให้ทำกิจกรรม ทั้งเป็นแบบอย่าง แต่ก่อนหนูไม่ค่อยสนใจเรื่องการเข้าเรียนตรงเวลาเท่าไรนัก แต่เห็นอาจารย์มาสอนตรงเวลาทุกครั้ง บางครั้งก็มาก่อนด้วยซ้ำ หนูเกิด ความละอายใจถ้าเข้าเรียนสาย เห็นใหม่ว่าหนูมาเรียนตรงเวลาทุกครั้งเลย

2.4 การฝึกให้เป็นคนมีเหตุและผล ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

หนูคิดว่าสิ่งที่หนูได้ฝึกก็คือในเรื่องของการใช้เหตุผลในการเสนอ ความคิดการอยู่ร่วมกัน การทำงานกลุ่ม หนูประเมินจากตนเองว่าแต่ก่อน เป็นคนที่ไม่ค่อยฟังใครเท่าไรนัก แต่พอมาได้เรียนในวิชานี้แล้วหนูยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น นั่นเป็นเพราะว่าหนูรู้ว่าเราต้องหัด เป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี คือหัดเป็นคนมีเหตุผลนั่นเอง

3. ด้านทักษะ ได้แก่

3.1 ทักษะในการเขียนอนุทิน ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า

การเขียนอนุทิน หนูคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีทำให้เราจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ของตนเองในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี มันเหมือนกับเป็นการมาทบทวนตนเองว่าในแต่ละวันตนเองได้ทำอะไรไปบ้าง ดีหรือไม่ดี ตอนนี้หนูเป็นคน ช่างจดบันทึก หนูมีการทบทวนการเรียนของตนเองว่าแต่ละวันได้เรียนอะไรไปบ้าง หนูว่าดีนะ

3.2 ทักษะในการศึกษาค้นคว้า ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “อย่างเช่นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่อาจารย์ได้ให้นำมาใช้ ให้เรารู้จักการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้จากเอกสารหนังสือต่าง ๆ ไม่ใช่ว่าไปเจอแล้วก็ลอก ๆ เท่านั้น”

3.3 ทักษะการคิด โดยมีทั้งการฝึกคิดอย่างมีระบบ มีการเขียนเป็นรูปแบบ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “สำหรับตัวเองแล้วคิดว่าได้พัฒนาในเรื่องของกระบวนการคิด คือฝึกคิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีสติในการคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกทำ mind mapping หนูชอบมากๆ ได้ทำได้ดี ได้รวมกลุ่มกับเพื่อน สนุกด้วย” และการคิดที่มีประโยชน์ต่อการอ่านหนังสือ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ตรงการคิดนี้แหละผมว่าในวิชานี้มีการฝึกที่ดีมาก ตอนนี้ผมว่าผมได้ใช้การคิดในการทำอะไรต่อมิอะไรในชีวิต โดยเฉพาะการเรียน การอ่านหนังสือ บางทีผมก็ทำ mind map สรุปการอ่านหนังสือของตนเองมันง่ายดี”

สรุปผลจากการสนทนากลุ่มทั้งสองครั้งพบว่าการเรียนรู้ในรายวิชานี้ทำให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามรูปแบบการเรียนการสอน ได้ฝึกคิด ฝึกการทำงาน การเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน การกล้าแสดงออก การนำเสนอผลงาน การเขียนอนุทิน และในการจัดการเรียนการสอน มีการสอดแทรกจริยธรรมทุกครั้ง ซึ่งสิ่งที่ได้รับการฝึกจากการเรียนครั้งนี้ นักศึกษาทุกคนเห็นว่า มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในการเรียนรายวิชาอื่น ในชีวิตประจำวัน และการทำงานในอนาคต นอกจากนี้ นักศึกษาทุกคนยังรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ และ มีความประทับใจในตัวผู้สอนเป็นอย่างมาก ส่วนสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขก็คือ เวลาของการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงควรมีความยืดหยุ่น การมีเวลาพักระหว่างเรียน และการเตรียมความพร้อมของสื่อก่อนสอน

การยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน

นอกจากผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ที่พัฒนาในครั้งนี้ มาจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชย์กับนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แล้ว ผู้วิจัยยังได้นำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (141-005) จำนวน 10 คน และรายวิชาการบริหารโครงการ (141-008) จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยราชพฤกษ์ ซึ่งทั้งสองรายวิชานี้มีผู้สอน จำนวน 2 คน คือ ผู้วิจัย และอาจารย์ผู้สอนอีก 한 ท่าน แต่ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการสอนช่วงแรกทั้งสองรายวิชา กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นผู้จัด การเรียนการสอนเองทั้งสองรายวิชาเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ในช่วงแรก ซึ่งในการสอนแต่ละสัปดาห์จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมายืนยันถึงประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 33 ผลการนำรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่น

รายการประเมิน	คะแนนเฉลี่ยรวมจากการประเมินครั้งที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
รายวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ								
(141-005)								
- ด้านจริยธรรมทั้งความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และอื่น ๆ เช่น การมีสัมมาคารวะ ความสามัคคี การมีน้ำใจ	5	7	8	9	9	9	9	9
- ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา	8.6	8.6	8.7	8.7	8.7	9.0	9.5	9.8
- ด้านเจตคติต่อการเรียน	8.2	8.2	8.6	8.7	8.8	9.1	9.1	10.0
รายวิชาการบริหารโครงการ (141-008)								
- ด้านจริยธรรมทั้งความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และอื่น ๆ เช่น การมีสัมมาคารวะ ความสามัคคี การมีน้ำใจ	5	7	9	9	9	9	9	9
- ด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา	8.0	8.4	8.4	8.6	8.9	9.0	9.2	9.5
- ด้านเจตคติต่อการเรียน	8.2	8.2	8.3	8.8	8.8	8.9	9.0	9.3

จากตารางพบว่า นักศึกษาพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ทั้งความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย และอื่น ๆ เช่น การมีสัมมาคารวะ ความสามัคคี การมีน้ำใจ ทั้งสองรายวิชาดีขึ้นตามลำดับ

ส่วนด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา และเจตคติที่มีต่อการเรียนพบว่า นักศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกอนุทินการเรียนรู้ของนักศึกษาที่กล่าวว่า

“บรรยากาศภายในชั้นเรียน อาจารย์ก็มาเร็วเหมือนเช่นทุกวัน นักศึกษามาเรียน พร้อมเพรียงทุกคน ทุกคนมีความตั้งใจในการเรียน ได้คุยกับเพื่อนที่เรียนทุกคนออกความเห็นว่ายาก สนุก เข้าใจง่าย เพราะเรียนด้วย พร้อมกับได้คิดวิเคราะห์ห้วงการณ์ปฏิบัติไปด้วย”

“สิ่งที่ประทับใจ คือได้ร่วมเรียนและร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ นักศึกษาอย่างสนุกสนาน และได้ความรู้ความเข้าใจในวิชาที่เรียน รวมทั้งได้ออกมาพรีเซนต์หัวข้อเรื่องในการทำกิจกรรม หน้าห้อง และได้มีโอกาสในการพัฒนาการพูดต่อหน้าอาจารย์และเพื่อน ๆ และก็ตื่นเต้นทุกครั้ง”

“สิ่งที่เราเรียนในวันนี้ก็ได้อะไรหลายอย่าง แง่คิด หลายมุมมองต่าง ๆ แตกต่างกันไป สามารถนำไปใช้ในที่ทำงานจริงได้”

“นักศึกษาทุกคนใจกว้างมากเลยล่ะที่เรียนวิชานี้ เห็นได้จากการยอมรับจุดเด่นจุดด้อยในตัวเพื่อน ให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ไม่เลือกเฉพาะคนเก่ง ไม่มีการหัวเราะเยาะเพื่อนเมื่อเพื่อนทำผิดพลาด ไม่ต่อว่าให้เพื่อนอึดอัด เป็นการเรียนรู้แบบกระจายอำนาจในการแสดงออก”

นอกจากนี้จากการสังเกตพบว่า นักศึกษายังมีการพัฒนาทักษะการทำงาน โดยมีการกำหนดเป้าหมายในการทำงาน การวางแผนการทำงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และทักษะการนำเสนอผลงานที่ น่าสนใจ ชัดเจน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาได้

ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมา มีประสิทธิภาพ คือ สามารถนำไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่นได้ผลดีเช่นกัน

ข้อวิจารณ์

ข้อค้นพบจากการวิจัย การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาด้านบริหารธุรกิจ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเพื่อการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาจริยธรรมหลัก 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย เนื่องจากจริยธรรมทั้ง 4 ด้านนี้ สอดคล้องกับผลการประเมินความจำเป็นต้องการ (Need Assessment) ของผู้ประกอบการทางธุรกิจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจของพรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 15); พยอม วงศ์สารศรี (2545: 48-49); พิภพ วังเงิน (2546: 226-227) สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นักบริหารธุรกิจพึงมี ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย ความตรงต่อเวลา การมีมนุษยสัมพันธ์ ความมีน้ำใจ ความจงรักภักดีต่อองค์กร การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสำรวจจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจอันพึงประสงค์ที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจ โดยใช้การสอบถามอาจารย์ผู้สอนคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำนวน 28 คน นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำนวน 31 คน เจ้าของสถานประกอบการในย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร คือย่านราชประสงค์และย่านสีลม จำนวน 31 คน และผู้ใช้บริการทางธุรกิจในย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร คือย่านราชประสงค์และย่านสีลม จำนวน 30 คน พบว่าบุคคลทุกฝ่ายมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า จริยธรรมในลำดับแรก ๆ ที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจเป็นอย่างมาก คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พยอม วงศ์สารศรี (2545: 48-49) ที่พบว่าองค์การบริหารธุรกิจให้ความสำคัญและคุณลักษณะของนักบริหารธุรกิจที่ต้องการในลำดับแรก ๆ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันในการทำงาน และความตรงต่อเวลา ตามลำดับอีกด้วย ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย เป็นจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ควรเสริมสร้างให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพบริหารธุรกิจ

2. ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยจำนวน 15 เรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่ได้นั้นมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูลหรือความรู้ ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้จากการวิจัยโดยการสังเคราะห์จากงานวิจัยและเมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอนไปใช้พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะรูปแบบการเรียน การสอนดังกล่าวเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ทำอย่างเป็นระบบขั้นตอนจึงทำให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ การวิเคราะห์ห่อภิมาณว่าเป็นวิธีการวิจัยวิธีหนึ่งที่ใช้

ในการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากงานวิจัยเชิงปริมาณหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาในปัญหาการวิจัยเดียวกัน โดยมีเป้าหมายที่จะสังเคราะห์ผล สรุปผลการวิจัยทั้งหมด เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์ห่อภิมาณเป็นวิธีการที่มีความสำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่อง เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้นั้นไปใช้ได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542: 30-33)

สำหรับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักศึกษาพร้อมที่จะเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการเรียนรู้ที่ผ่านมา เช่น การเขียนอนุทินการเรียนรู้ของนักศึกษา การเล่าข่าวเหตุการณ์ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการเรียนเนื้อหาใหม่ ให้นักศึกษารู้จุดมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่ต้องมีการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเรียนรู้ ซึ่งการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนสามารถทำได้ด้วยหลายวิธีด้วยกัน เช่น การกระตุ้นด้วยข่าวเหตุการณ์ที่น่าสนใจ เกม รูปภาพ คำทาย (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2548: 132-223; กาญจนา คุณานุรักษ์, 2543: 234-247; พรณี ช.เจนจิต, 2528: 233-264; Dembo, 1994: 200-230)

การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 1 นี้ยังได้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของ หรรษา สุขกาล (2543); มารศรี กลางประพันธ์ (2546) วอโนชา จังจริง (2529) และชุติมา ปัญญาพินิจนุสร (2540) ที่งานวิจัยทุกเรื่องดังกล่าวเริ่มต้นการสอนด้วยการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนทั้งในด้านร่างกาย ด้านความรู้สึกที่ทำให้อยากเรียน

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน เช่น การบรรยาย การแจกเอกสารประกอบการสอน การให้นักศึกษาได้ชมวิดีโอ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยมที่บทบาทการสอนนั้นอยู่ที่ผู้สอนที่ต้องเป็นผู้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมที่ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2548: 135, 223; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543: 38-59; อารี พันธุ์มณี, 2534: 86; พรณี ช.เจนจิต, 2528: 161-184; Dembo, 1994: 38-82)

การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 2 นี้ยังได้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของ กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534); บุปผา เมฆศรีทองคำ (2545); หรรษา สุขกาล (2543); มารศรี กลางประพันธ์ (2546); มานิตย์ สิทธิชัย (2540); จิระประไพ แก้วกรดัย (2547) และอโนชา จังจรัส (2529) ที่งานวิจัยทุกเรื่องได้มีขั้นตอนของการให้ข่าวสารข้อมูลหรือความรู้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนฟังจากผู้สอน อ่านเอกสารชมจากวิดีโอ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และมีประเด็นปัญหาเพื่อการคิดวิเคราะห์การหาคำตอบ

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และทักษะการทำงานกลุ่ม โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ ภาระหน้าที่มาให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการแบ่งกลุ่มนักศึกษาที่จะร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีการฝึกปฏิบัติวางแผนการทำงานร่วมกัน ดำเนินการตามแผนที่กำหนดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งมีสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยมที่เชื่อว่าทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ หรือกระทำ ดังนั้นผู้สอนมีหน้าที่จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าที่เป็นปัญหากับสิ่งเร้าที่ตนกำลังเผชิญอยู่ ผลของการเรียนรู้เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ยอมรับว่าในกระบวนการเรียนรู้สิ่งเร้าที่สำคัญคือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ในการแก้ปัญหาและแก้ปัญหาได้ทันทีโดยไม่ต้องมีการเสริมแรง (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548: 149-164; ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543: 60-84; กาญจนาคუნานุรักษ์, 2543: 191-225; อารี พันธุ์มณี, 2534: 137-166; พรรณี ช.เจนจิต, 2528: 188-203; Dembo, 1994: 86-141)

การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 3 นี้ยังได้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของ ชุตินา ปัญญาพินิจนุญ (2540) วัลลภา จันทร์เพ็ญ (2544) มานิตย์ สิทธิชัย (2540) มารศรี กลางประพันธ์ (2546) จินดารัตน์ ปิรมณี (2545) บุปผา เมฆศรีทองคำ (2545) และกนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534) ที่งานวิจัยทุกเรื่องได้มีขั้นตอนให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์วิจารณ์ตามสถานการณ์ปัญหาที่ผู้สอนกำหนดให้ การให้นักศึกษาดูจาก VCD ศึกษาจากกรณีศึกษาแล้วมีคำถามกระตุ้นให้ฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป เพื่อให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียน แล้วผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานทั้งจุดเด่นและจุดด้อย แล้วร่วมกันหาข้อสรุป ตามแนวคิดของการจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) (วิจารณ์ พานิช, 2547: 63) เป็นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เป็นตัวเดินเรื่อง ไม่ใช่แค่เรียนจากครูหรือตำรา ตำรานั้นเป็นการเรียนรู้แบบเก่า ซึ่งเน้นเรียนทฤษฎีขณะที่การเรียนรู้แบบ KM ก็เป็นทฤษฎี แต่ว่าเน้นที่การเรียนรู้แบบปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องของคน ๆ เดียว เป็นเรื่องของคนหลายคนที่ทำงานร่วมกัน เพราะฉะนั้นเวลาปฏิบัติแต่ละคนจะมีประสบการณ์ไม่เหมือนกันเมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้วอาจเห็นส่วนที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกันเมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมาก ๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ความเข้าใจขึ้นไปอีก จะเห็นว่าการจัดการความรู้จะเน้นที่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ แล้วก็เน้นตัวความรู้ที่เป็นความรู้ในคน หรือที่เรียกว่า Tacit Knowledge ทั้งนี้ ความรู้จากเอกสาร ตำรา หรือที่เรียกว่า Explicit Knowledge นั้นก็สำคัญ เพียงแต่ว่าเรามักจะละเลยความรู้ที่อยู่ในคน

การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 4 นี้ยังได้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของกนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534); วิเชียร อินทรสมพันธ์ (2546); จินดารัตน์ ปิรมณี (2545) และ จิระประไพ แก้วกราดัย (2547) ที่งานวิจัยทุกเรื่องได้ให้ผู้เรียนแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มได้นำความรู้ แนวคิด หรือวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นผลงานของตนเองมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนคนอื่นหรือกลุ่มอื่น เพื่อให้ได้ข้อสรุปในความรู้ แนวคิด หรือวิธีการแก้ปัญหานั้น

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ศึกษานำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยร่วมกันอภิปรายต่อยอดจากการสรุปองค์ความรู้ เพื่อให้เห็นแนวทางการนำความรู้หรือประสบการณ์เรียนที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ ซึ่งนับว่าเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาที่นอกจากพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้วยังต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ หรือประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตหรือในสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย (Snow, Corno and Jackson, 1996: 243–245; Benjafield, 1992: 2–10; Kolbe, 1990: 1–9)

การจัดการเรียนการสอนในขั้นที่ 5 นี้ยังได้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมของกนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์ (2534); มานิตย์ ลิทธิชัย (2540); จิระประไพ แก้วภราดัย (2547); วัลลภา จันทร์เพ็ญ (2544); อโนชา จังจริง (2529) และชุติมา ปัญญาพินิจนุญ (2540) ที่ขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนได้มีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สรุปความรู้ ความคิดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งในการเรียน ในชีวิต และในสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

3. การเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ศึกษานอกจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้ว ผู้วิจัยยังได้ตระหนักและมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การเรียนรู้จากบุคคลตัวอย่าง

การเรียนรู้จากบุคคลตัวอย่างนั้นสามารถทำได้ โดยผู้สอนประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่นักศึกษา การยกตัวอย่างบุคคลตัวอย่าง หรือการเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังเช่น ผู้วิจัยมาเข้าสอนทุกครั้ง เข้าสอนตรงเวลา และมีความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา แสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความรับผิดชอบ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา ทุ่มเทและปรารถนาดีต่อศิษย์อย่างจริงใจ และเลือกสรรทุกสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อให้ศิษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่ง มีการเตรียมตัวมาสอนเป็นอย่างดี เป็นคนสนใจตั้งใจทำงาน เป็นคนที่มีอุดมการณ์จรรยาบรรณของความเป็นครูที่มุ่งมั่น นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนบางครั้ง ผู้วิจัยได้นำบุคคลตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจมาวิเคราะห์คุณลักษณะของบุคคลดังกล่าว ซึ่งส่วนหนึ่งนักศึกษาได้สะท้อนออกมาว่าบุคคลที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจนั้น นอกจากจะมีความรู้ความสามารถแล้ว บุคคลนั้นต้องเป็นผู้มีจริยธรรมด้วย

การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน คือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งนี้ ได้จัดกิจกรรมกลุ่มโดยตั้งเป็นบริษัทจำลอง โดยมีสมาชิกบริษัทละ 8-10 คน แล้วให้แต่ละบริษัท แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ประธานบริษัท รองประธาน เลขานุการ ทูรการ กรรมการ ซึ่งเป็นการจำลองการทำงานในบริษัท โดยแต่ละบริษัทสามารถให้สมาชิกที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่พึงประสงค์ออกได้ ดังนั้นสมาชิกในบริษัทแต่ละคนจะต้องช่วยกันทำให้บริษัทสามารถ ดำเนินการอยู่รอดได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ

แบนดูรา (Bandura) (Crain, 1980: 223-227 cited Bandura, 1969) ที่กล่าวว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากการศึกษาจากตัวแบบ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้มารวม กลุ่มกันเป็นสมาชิกในสังคม

3.2 การเสริมแรงแก่นักศึกษา

การเสริมแรงเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาอยากทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งวิธีการเสริมแรงเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การเสริมแรงทั้งทางบวกและการเสริมแรงทางลบ ดังนี้

การเสริมแรงทางบวก โดยการยกย่องชมเชย ทั้งด้านวาจา การให้รางวัล การให้การยอมรับประกาศเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น

การเสริมแรงทางลบ โดยการว่ากล่าวตักเตือนทันทีเมื่อพบนักศึกษากระทำผิด ดังเช่น เมื่อพบนักศึกษาไม่เข้าแถวเรียงลำดับเพื่อประทับตราเช็คชื่อการเข้าเรียน ผู้วิจัยก็จะว่ากล่าวตักเตือนทันที และให้โอกาสนักศึกษาปรับปรุงแก้ไขตนเอง

การให้การเสริมแรงนั้นผู้วิจัยจะใช้การเสริมแรงทั้งทางบวกและการเสริมแรงทางลบให้เหมาะสมกับสถานการณ์คือ ถ้านักศึกษาแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อคนจำนวนมากเน้นการให้การเสริมแรงทางบวก หากนักศึกษาแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เน้นการให้การเสริมแรงทางลบ โดยให้การเสริมแรงแก่นักศึกษาทันทีที่แสดงพฤติกรรมนั้น และให้การเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง โดยใช้รูปแบบการเสริมแรงที่แตกต่างกันไป เช่น การเสริมแรงทางบวกใช้การคำชม พยักหน้า ยิ้มให้การยอมรับ การให้ลูกอม การให้คะแนน ดาว ส่วนการเสริมแรงทางลบใช้การพูด ตัดคะแนน ซึ่งการให้การเสริมแรงแก่นักศึกษานั้นสอดคล้องกับแนวคิดของสกินเนอร์ (Crain, 1980: 205-206 cited Skinner, 1969) ที่ว่าการให้การเสริมแรงเป็นการกระตุ้นให้เกิดแรงขับภายในตัวบุคคลที่อยากจะทำพฤติกรรมทั้งด้านบวก และด้านลบ เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมในด้านบวกแล้ว ด้านรับการเสริมแรงในด้านบวกก็จะทำให้นักศึกษานั้นแสดงพฤติกรรมในด้านบวกเพิ่มมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมในด้านลบและได้รับการเสริมแรงทางลบ การแสดงพฤติกรรมในด้านลบของบุคคลนั้นก็พลหายไป และการเสริมแรงที่ดีควรทำทันทีทันใด กระทำอย่างต่อเนื่องและให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้วย

3.3 การสอนจริยธรรมโดยการวางเงื่อนไข คือกำหนดเงื่อนไขเป็นสิ่งเร้าเพื่อให้นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ออกมา เช่น การวางเงื่อนไขโดยใช้คะแนนหากนักศึกษาสามารถทำงานได้ดี หรือวางเงื่อนไขเพื่อให้นักศึกษาลดการแสดงพฤติกรรมทางลบ เช่น หากนักศึกษาไม่ทำตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดจะถูกหักคะแนน เป็นต้น ซึ่งการวางเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยมที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จะเป็นเงื่อนไขเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ และการเรียนรู้จะมีความถี่มากขึ้นหากได้รับการเสริมแรง (อารี พันธุ์ณี 2534: 86; พรรณี ช. เจริญจิต 2538: 161–184; สุรางค์ โค้วตระกูล 2548: 135, 223)

3.4 การเรียนรู้จากข่าวสถานการณ์ หรือกรณีตัวอย่างในปัจจุบัน ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะนำข่าวเหตุการณ์ปัจจุบันมาให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ประเด็นจากข่าว พร้อมทั้งมีการสอดแทรกจริยธรรมจากข่าวนั้นด้วย และมีการสอนจริยธรรมให้แก่นักศึกษาตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอนจริยธรรมของ พรนพ พุกกะพันธ์ (2544: 356–357) ที่กล่าวว่า การสอนจริยธรรมให้แก่ศึกษานั้นต้องทำอย่างต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอตามที่มีโอกาส

4. จากการประเมินพัฒนาการทางจริยธรรมของนักศึกษา จากการสังเกตพฤติกรรม การตรวจบันทึกอนุทินของนักศึกษาตลอดเวลาของการใช้รูปแบบการเรียนการสอน นักศึกษามีพัฒนาการทางจริยธรรม ดังนี้

การสอนในสัปดาห์แรก นักศึกษาเริ่มรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายของการสอนครั้งนี้ว่าต้องการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษา และในที่สุด (ตั้งแต่การจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 5) จากการสังเกต นักศึกษาได้แสดงพฤติกรรมถึงการได้นำจริยธรรมมาสร้างเป็นนิสัยของตนเอง คือ พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาในด้านการเข้าชั้นเรียน การส่งงาน และพฤติกรรมระหว่างเรียน นักศึกษามีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ เช่น การเข้าเรียนตรงเวลา ส่งงานตรงเวลา เข้าแถวในการเช็คชื่อเพิ่มขึ้น ส่วนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้โทรศัพท์ระหว่างเรียน การขาดเรียน โดยไม่ทราบสาเหตุ นั้นจะมีพฤติกรรมที่ลดลง เป็นเพราะผลจากการนำรูปแบบการเรียน การสอนไปใช้ ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในด้านจริยธรรมทั้งการรับรู้ เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ และนำไปสู่การปฏิบัติจนเป็นนิสัย ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาดังกล่าวเป็นไปตามพฤติกรรม การเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของ Krathwokl, Bloom and Masia (1967) ที่ว่าลำดับขั้นของการพัฒนา

จิตพิสัยนั้นเริ่มจากขั้น 1) การรับรู้ คือตั้งใจรับ สนใจ 2) การตอบสนอง คือการทำตามคำสั่ง อาสา ทำ พอใจทำ 3) การเห็นคุณค่า คือการยอมรับ การชมเชย ความนิยม มุ่งมั่น 4) การมีระบบ คือมุ่ง ผลงาน ยึดผลงาน ชื่นว่าสำคัญกว่าสิ่งอื่น และ 5) การมีนิสัย คือ การกระทำให้ปรากฏอย่างถาวร

5. การวัดจริยธรรมในการวิจัยครั้งนี้ วัดครอบคลุมใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความรู้ เป็นการวัดเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ซึ่งเป็นการเน้นความสามารถทางสมองหรือ กระบวนการแก้ปัญหาของนักศึกษาที่เกี่ยวกับจริยธรรม ใช้วิธีการวัดโดยการสอบถาม การสังเกต การทดสอบ การเขียนอนุทิน และแฟ้มสะสมงาน 2) ด้านความรู้สึกรู้สึก เป็นการวัดเกี่ยวกับความรู้สึก การให้เหตุผล ใช้วิธีการวัดจากการสอบถาม การใช้แบบวัด การเขียนอนุทิน และการสังเกต และ 3) ด้านพฤติกรรม เป็นการวัดเกี่ยวกับลักษณะที่แสดงออก ใช้วิธีการวัดจาก การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการวัดจริยธรรมของ โกศล มีคุณ (2533: 94-98) ที่เน้นการวัดจริยธรรมใน 3 ด้านนี้ และการวัดจริยธรรมในแต่ละด้านใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์, 2544: 126-127; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543: 16; Hammond, Ancess and Falk, 1995: 34-36) ตามหลักการที่ว่า การประเมินผลการเรียนรู้ ควรยึดหลักการของการประเมินผลเพื่อการค้นหา และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เป็นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพความเป็นจริง เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน จาก การปฏิบัติที่ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรม ซึ่งให้ผู้เรียนทำตามที่กำหนด หรือเลือกทำตามความถนัด ความสนใจ งานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ทำมักจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตั้งแต่ข้อสอบ เขียนตอบและการปฏิบัติตามสถานการณ์ชีวิตจริง ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนจะนำผลการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างแน่ชัดก็ตาม แต่ก็สามารถดำเนินการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย

6. รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นหลักเพื่อมุ่งเสริมสร้างจริยธรรม ในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้แก่นักศึกษา แต่ผู้วิจัยก็ไม่ได้ละเลยที่จะพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษาในด้านอื่น ๆ คือ ด้านพุทธิพิสัย หมายถึงความสามารถทางสติปัญญาของนักศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ความคิด ด้านจิตพิสัย หมายถึงด้านอารมณ์ และความรู้สึกที่ดีของนักศึกษา ที่มีต่อการเรียน และด้านทักษะพิสัย คือความสามารถในการปฏิบัติภาระงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างคล่องแคล่ว ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนนี้เป็นรูปแบบการเรียนการสอนหนึ่ง

ที่พัฒนาผู้เรียนในด้านองค์รวมคือมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พระธรรมปิฎก, 2548)

การจัดการเรียนการสอนในครั้งนี้ยังมุ่งเน้นหลักการพัฒนานักศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งความรู้สึกลึกซึ้งของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งหมด 5 ชั้น นักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสม จัดการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอนดีแล้ว นักศึกษา บางคนชอบการสอน *ชั้นที่ 1 ชั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน* เพราะอาจารย์ได้นำผลการเขียนอนุทินมา สะท้อนกลับให้ฟัง มีการนำข่าวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับบทเรียนมาเล่าให้ฟัง นักศึกษาบางคนชอบการ สอน *ชั้นที่ 3 ชั้นการฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์* เพราะได้ฝึกการคิด การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้รู้สึกไม่ง่วงนอน นักศึกษาบางคนชอบการสอน *ชั้นที่ 4 ชั้นการอภิปรายผลและหาข้อสรุป* เพราะ นักศึกษาได้นำเสนอ หรือได้แสดงออกหน้า ชั้นเรียน ได้ฝึกความกล้าในการแสดงออกหรือการพูด และ นักศึกษาบางคนชอบการสอน *ชั้นที่ 5 ชั้นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้* เพราะเป็นการจำลองการ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์จริง ๆ การที่นักศึกษาแต่ละคนชอบรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ที่แตกต่างกันเป็นเพราะนักศึกษามีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกันด้วย เพราะบางคนชอบการเรียนรู้โดยการฟัง (26 คน) บางคนชอบการปฏิบัติ (12 คน) และบางคนชอบ การดู (9 คน) (Kolb, 2005: 207-212, <http://faculty.washington.edu/chudler/baw1.html>) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษา (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านรูปแบบการเรียนรู้ คือวิธีการเรียนรู้ของ นักศึกษาแต่ละคน เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mayer, 1987: 497; Dembo, 1994: 403; Riding and Rayner, 1999: 48-52)

นอกจากคำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ในการจัด การเรียนการสอนยังเน้นถึงความสอดคล้องของรูปแบบการสอน (Teaching Styles) คือวิธี การสอนของผู้ร่วมวิจัยที่ถนัดด้วย เนื่องจากผลการสอบถามนักศึกษาที่เคยเรียนกับผู้ร่วมวิจัย นักศึกษา ทุกคนสะท้อนความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าผู้ร่วมวิจัยมีรูปแบบการสอนแบบการให้ความรู้ (Information) (<http://members.shaw.ca/mdde615/tchstycats.htm#formal>) ดังนั้นในชั้นการสอนที่ 2 ซึ่งเป็นขั้นตอนการให้ความรู้ หรือข่าวสารข้อมูลแก่นักศึกษา จึงเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ร่วมวิจัย

7. การจัดการเรียนการสอน RICDA ที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน 5 ชั้น นักศึกษาได้ปฏิบัติจนเป็นนิสัยกลายเป็นวัฒนธรรมในห้องเรียนวิชานี้ ทำให้นักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมคือความสามัคคี ซึ่งจากการสังเกตนักศึกษาในการทำกิจกรรมกลุ่มไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยจากการเรียนในแต่ละครั้ง หรือกิจกรรมกลุ่มใหญ่ทั้งห้องเรียน นักศึกษาต่างเร่งมือกันทำอย่างเห็นได้ชัดถึงความสามัคคี มีความร่วมมือกันอย่างชัดเจน แสดงความคิดเห็น และได้แข่งกันด้วยเหตุผล จนงานนั้นประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

8. จากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดยภาพรวมแล้วผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการของการจัดการความรู้ ที่ว่าการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เป็นตัวเดินเรื่องไม่ใช่แค่เรียนจากครูหรือตำรา แต่เน้นที่การเรียนรู้แบบปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องของคน ๆ เดียว เป็นเรื่องของคนหลายคนทำงานร่วมกันเพราะฉะนั้นเวลาปฏิบัติ แต่ละคนจะมีประสบการณ์ไม่เหมือนกันเมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันแล้ว อาจเห็นส่วนที่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกันเมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมาก ๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ ความเข้าใจขึ้นไปอีก จะเห็นว่าการจัดการความรู้เราจะเน้นที่การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และเน้น ความรู้ที่เป็นความรู้ในคน หรือที่เรียกว่า Tacit Knowledge ทั้งนี้ความรู้จากเอกสาร ตำรา หรือที่เรียกว่า Explicit Knowledge นั้นก็สำคัญ (วิจารณ์ พานิช, 2547: 63) และใช้การสื่อสารให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และนักศึกษา เพราะการสื่อสารเป็นหัวใจหลักที่ทำให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น สิ่งที่ต้องการจะต้องสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรเข้าใจก็คือ องค์กรกำลังจะทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร จะทำเมื่อไหร่ และจะอย่างไร ถ้าองค์กรสามารถสื่อสารสิ่งเหล่านี้ให้พนักงานทุกคนรับทราบได้อย่างชัดเจนก็จะเป็นก้าวแรกที่ทำให้พนักงานสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเริ่มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานเอง องค์กรต้องมี การวางแผนการสื่อสารที่เป็นระบบและทำการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องครบเท่าที่องค์กรต้องการให้การจัดการความรู้และการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดขึ้นจนกลายเป็นวัฒนธรรม การสื่อสารเกี่ยวกับการจัดการความรู้จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก ๆ 3 อย่าง คือ 1) เนื้อหาของเรื่องที่ต้องการจะสื่อสาร 2) กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสาร และ 3) ช่องทางในการสื่อสาร (บุญดี บุญญาภิ และคณะ, 2547: 47-54)

ดังนั้นการนำรูปแบบการเรียนการสอน RICDA ไปใช้เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ ควรคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมา เพื่อให้สามารถนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้วมีประสิทธิผล สามารถพัฒนาจริยธรรมนำการคิดให้แก่นักศึกษา และพัฒนาผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรมได้อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ และ 2) เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ ซึ่งประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนนั้นพิจารณาจากผลของการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยการเปรียบเทียบจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจก่อน-หลังการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ และความคงทนในการเรียนรู้ ทั้งในด้านความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรมทางจริยธรรม

การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจและความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

โดยมีสาระสำคัญในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ และ 2) การศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

1. การศึกษาสภาพปัญหาการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือพิมพ์ประจำวัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ในช่วงเดือนมกราคม 2549 ถึงเดือน ธันวาคม 2551 โดยคัดเลือกข่าวหรือบทความที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจพบว่ามีจำนวน 245 ข่าว แล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะของการขาดจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ปรากฏว่ามีข่าวปัญหาการขาดจริยธรรมในด้านบริหารธุรกิจด้านความซื่อสัตย์ จำนวน 120 ข่าว ความรับผิดชอบ จำนวน 75 ข่าว และด้านอื่น ๆ เช่น ทำผิดกฎหมาย จำนวน 50 ข่าว

2. การศึกษาความต้องการพัฒนาจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยสอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการใช้นักศึกษาบริหารธุรกิจ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 28 คน นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 31 คน เจ้าของสถานประกอบการในย่านธุรกิจของกรุงเทพมหานคร คือย่านราชประสงค์และย่านสีลม จำนวน 31 คน และผู้ใช้บริการทางธุรกิจตามย่านธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ย่านราชประสงค์และย่านสีลม จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ถามถึงจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ต้องการพัฒนาให้นักศึกษาพบว่าจริยธรรมทางด้านการบริหารธุรกิจที่ต้องการพัฒนาให้นักศึกษา 4 ลำดับแรก คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจำนวนทั้งหมด 120 คน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าควรมีรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้นักศึกษาด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรบริหารธุรกิจ

ในขั้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านนักศึกษา ข้อมูลด้านพัฒนาการ และรูปแบบการเรียนรู้
- 2) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านประวัติ และรูปแบบการสอน
- 3) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านหลักสูตร ผลการศึกษาพบว่า

นักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 47 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 20 ปี เป็นนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชาย เป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 เรียนในสาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ และส่วนใหญ่มีรูปแบบการเรียนรู้โดยการฟัง

ส่วนอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยเป็นอาจารย์ชาย อายุ 58 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาเคมี และจบการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ มีรูปแบบการสอนให้ข่าวสารข้อมูล (Information Processing) และการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กับรายวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (133425) ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับหลักการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ การปฏิบัติงานของเรือประเภทต่างๆ การจัดหาเรือ การวางแผน การเดินเรือ เอกสารเรือ พิธีการศุลกากร ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง อัตราค่าระวางการเช่าเรือ ท่าเรือ กฎหมายทะเล และอนุสัญญาระหว่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 3 ออกแบบการเรียนการสอน

การออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา 1) แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม 2) การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจจากงานวิจัย และ 3) การยกย่องรูปแบบการเรียนการสอนและการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผลการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ มีทั้งทฤษฎีที่เป็นแนวคิดทางตะวันตก เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการกระจำคำนิยาม และแนวคิดทางตะวันออก คือ การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดเชิงพุทธ คือการพัฒนาจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ เป็นการนำแนวคิดของการพัฒนาจริยธรรมในแต่ละทฤษฎีมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในทางปฏิบัติ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่มุ่งเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำนวน 15 เรื่อง โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-analysis) เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน พบว่าทฤษฎีทางจริยธรรมที่นำมาใช้เป็นการใช้หลาย ๆ ทฤษฎีรวมกัน เช่น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ ขั้นการใช้ประสาทสัมผัส ขั้นเตรียมการ ขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรม และขั้นเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม

ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญาของโคห์ลเบิร์ก (Kohlberg) โดยยึดหลักที่ว่าจริยธรรมไม่ถือการกระทำตามสิ่งที่สังคมเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม แต่บุคคลสามารถเลือกปฏิบัติหรือกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง แล้วใช้หลักตัดสินใจโดยใช้เหตุผลแห่งความยุติธรรม

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ ตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อว่า พฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ หากกำหนดพฤติกรรมหนึ่งสัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ผู้กระทำการต้องการเป็นเงื่อนไขการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นก็จะเกิดขึ้นตามความถี่ที่สูงขึ้น การปลูกฝังจริยธรรมก็เช่นเดียวกัน หากต้องการปลูกฝังพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นได้รับแรงเสริม และถ้าหากต้องการลดพฤติกรรมใดก็ต้องจัดเงื่อนไขเพื่อให้ผู้กระทำพฤติกรรมนั้นไม่ได้รับแรงเสริมหรืออาจลงโทษด้วย ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการตัดสินใจ ความถูกผิด แต่เน้นที่พฤติกรรมเท่านั้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นการเรียนรู้ด้วยการสังเกต และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านสารบันทึกของผู้อื่น และการเรียนรู้อยู่ในรูปแบบของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลการกระทำ

ทฤษฎีการกระช้ำค่านิยม สามารถช่วยพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ให้มีความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางชีวิตของตนเอง ซึ่งจะบรรลุได้ก็เพราะบุคคลรู้ที่จะแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เป็นแนวทางในการพัฒนาค่านิยม ซึ่งมีพื้นฐานความคิดว่าการให้บุคคลได้คำนึงถึงวิธีการเกิดค่านิยม จะทำให้บุคคลรู้จักเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการและการให้บุคคลได้รู้จักค้นหาค่านิยมต่าง ๆ ช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร

ทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับตนเอง เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมโดยให้แต่ละบุคคลสามารถควบคุมความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติของตนเองได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการที่ใช้ ได้แก่ กระบวนการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการที่สะท้อนและประเมินผลการปฏิบัติของตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม เป็นแนวทางในการพัฒนาทางจริยธรรมที่ให้แต่ละบุคคลได้เรียนรู้การพัฒนาจริยธรรมจากต้นแบบ ซึ่งการดำเนินการมี 5 ขั้นตอนคือ กระตุ้นให้เกิดความสนใจในตัวแบบ นำเสนอตัวแบบ เก็บจำตัวแบบ จูงใจให้ปฏิบัติ และลงมือปฏิบัติ

ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ ผู้เรียนต้องปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้เป็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริง ปัญญาที่ได้จากการเรียนรู้แบบไตรสิกขา เป็นความรู้จากการเห็นสภาวะธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผลมาจากการพิจารณาในใจโดยแยกคายแล้วนำความรู้ที่นั่นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประทับประคองและชี้จุดสำคัญที่นักเรียนพึงพิจารณาเท่านั้น

ส่วน **ทฤษฎีการเรียนรู้** นั้นควรเน้นทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม **รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน** เน้นการอ่าน การดู บทบาทของผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และรับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน **รูปแบบการสอน** เน้นเป็นการให้ข่าวสารข้อมูล และใช้

กระบวนการทางสังคม บทบาทครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยการให้ผู้เรียนได้ดู ได้อ่าน ได้ฟัง และจัดสภาพแวดล้อมและช่วยเหลือผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนเป็นสื่อเพื่อการดู การฟังและการลงมือปฏิบัติ วิธีการวัดผลการเรียนรู้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายวิธี ตามตัวแปรที่ต้องการวัด คือ ด้านพุทธิพิสัยใช้วิธีการสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านจิตพิสัยใช้วิธีการสอบถาม และการสังเกต ด้านการปฏิบัติใช้วิธีการทดสอบ การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านความรู้ทางจริยธรรมใช้วิธีการทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านความรู้สึทางจริยธรรมใช้วิธีการทดสอบ การสอบถาม และการสังเกต ด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมใช้วิธีการทดสอบ การสอบถาม การสังเกต และแฟ้มสะสมงาน ด้านเหตุผลทางจริยธรรมใช้วิธีการทดสอบ และการสังเกต ซึ่งมีขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ขั้นที่ 3 การฝึกคิด วิเคราะห์วิจารณ์ ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้

ในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับ นักศึกษาบริหารธุรกิจ ผู้วิจัยได้ทำการยกร่างรูปแบบการเรียนการสอนแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และอาจารย์ผู้สอนในคณะบริหารธุรกิจ พิจารณา ถึงความเหมาะสม ความชัดเจน ความสะดวกแก่การนำไปใช้ และความสอดคล้องขององค์ประกอบ ในด้านต่าง ๆ ของแผนการสอนตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบประเมินแผน การสอน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 คน มีความเห็นที่สอดคล้องกันในทุกรายการว่ารูปแบบ การเรียนการสอนนี้ มีความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ และสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านจริยธรรม ความรู้ จิตพิสัย และทักษะได้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้คำแนะนำว่าในการประเมินรูปแบบ การเรียนการสอนควรคำนึงถึงการประเมินวัตถุประสงค์การสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัด และประเมินผลด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้

การนำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับ นักศึกษาบริหารธุรกิจไปใช้ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัย อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (Shipping Management) จำนวน 1 คน และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 47 คน ซึ่งในการนำรูปแบบการเรียน การสอน RICDA ไปใช้ มี 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness)

ขั้นตอนที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information)

ขั้นตอนที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration)

ขั้นตอนที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion)

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application)

ผู้วิจัยมีบทบาท คือ เป็นผู้สอนในขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness) ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration) ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) และขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) ส่วนการสอนในขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูลหรือความรู้ (Information) อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจ พาณิชยนาวิเป็นผู้สอนด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยและอาจารย์ผู้สอนดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน (Plan) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยปรึกษาหารือ ระดมความคิดและวางแผนในการจัดการเรียนการสอน เช่น เขียนแผนการสอน พัฒนาสื่อการเรียนการสอน กำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น

2. ขั้นการปฏิบัติ (Action) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยดำเนินการตามแผนที่กำหนด เช่น จัดการเรียนการสอนตามแผนที่กำหนด

3. ขั้นการสังเกต (Observation) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยสังเกตผลการดำเนินการ เช่น จุดเด่น ปัญหาที่เกิดจากการนำแผนการเรียนการสอนไปปฏิบัติ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับ บทเรียนและผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

4. ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection) ผู้วิจัยและอาจารย์ผู้ร่วมวิจัยนำผลที่ได้จากการปฏิบัติ และการสังเกตมาร่วมอภิปราย เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติ สำหรับนำข้อค้นพบที่ได้มา พัฒนา หรือปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนต่อไป

โดยมีการประเมินขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับนำมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน วิธีที่ใช้ในการประเมินระหว่างดำเนินการนั้นใช้เทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประเด็นหลักของการประเมินระหว่างดำเนินการ ได้แก่

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับรูปแบบการเรียนการสอน โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกระหว่างการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับรูปแบบการเรียนการสอน โดยการสังเกตพฤติกรรม การสอบถามความคิดเห็นและความรู้สึกของอาจารย์ผู้สอนที่ได้มีส่วนร่วมในการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
3. ผลของการพัฒนาจริยธรรม ความรู้และทักษะการปฏิบัติในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยการประเมินตามสภาพจริง และการสังเกต

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลรูปแบบการเรียนการสอน

การประเมินผลสรุป (Summative) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ โดยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภาควิชาปีการศึกษา 2550 รายวิชา (133425) การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (Shipping Management) จำนวน 47 คน โดยพิจารณาจากการพัฒนาทางจริยธรรมของนักศึกษาจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน และการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการสอน กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ (141-005) จำนวน 10 คน และรายวิชาการบริหารโครงการ (141-008) จำนวน 10 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยราชพฤกษ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล คือแบบวัดจริยธรรมทางธุรกิจในด้านความรู้ทางจริยธรรมเป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบจำนวน 40 ข้อ และแบบวัดความรู้สึกด้านจริยธรรมทางธุรกิจที่มีจำนวน 60 ข้อ โดยมีขั้นตอนของการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ 3) เขียนข้อคำถาม 4) นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง และ 5) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ ซึ่งพบว่าแบบวัดจริยธรรมทางธุรกิจในด้านความรู้ทางจริยธรรม มีค่าความเที่ยง 0.95 และ แบบวัดความรู้สึกด้านจริยธรรมทางธุรกิจ มีค่าความเที่ยง 0.97

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอน ระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการใช้รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อนำข้อคิดเห็นจากการสะท้อนกลับของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน และตัวผู้วิจัยเองมาปรับปรุงแก้ไข ระยะที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอน และระยะที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากใช้รูปแบบการเรียนการสอนไปแล้วหนึ่งเดือน ซึ่งข้อมูลที่เก็บรวบรวมในระยะที่ 1 ระยะที่ 3 และระยะที่ 4 ได้แก่ ความรู้ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ โดยใช้แบบวัดความรู้ด้านจริยธรรมทางธุรกิจ และความรู้สึกด้านจริยธรรม โดยใช้แบบวัดความรู้สึกด้านจริยธรรม ส่วนข้อมูลที่เก็บรวบรวมในระยะที่ 2 ใช้แผนการสอนและบันทึกภาคสนาม นอกจากนี้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ชี้แจงเพื่อให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการทำแบบวัด และตอบข้อคำถามในแบบวัดตามความเป็นจริง

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนที่ได้จากการวัดจริยธรรมของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอน ก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอน หลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอน และความคงทนในการเรียนรู้ด้วยสถิติ Two way Repeated Measure Analysis

การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 ครั้ง

สรุปผลการวิจัยมีดังนี้

การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิร ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาในครั้งนี้มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เป้าหมายของรูปแบบการเรียนการสอน

เป้าหมายหลักที่สำคัญของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนี้มี 3 ประการคือ

- 1) เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจให้แก่นักศึกษา 2) เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ในด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ความคิด ทักษะการปฏิบัติทั้งด้านการทำงาน กระบวนการกลุ่ม และ 3) มุ่งเสริมสร้างให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอน เพื่อร่วมชั้นเรียน

2. เนื้อหาสาระ

การจัดเนื้อหาสาระในรูปแบบการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตรในเนื้อหาวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ (133425) ที่มีเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับหลักการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ การปฏิบัติงานของเรือประเภทต่าง ๆ การจัดหาเรือ การวางแผน การเดินเรือ เอกสารเรือ พิธีการศุลกากร ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง อัตราค่าระวางการเช่าเรือ ท่าเรือ กฎหมายทะเล และอนุสัญญาระหว่างประเทศ และสอดคล้องกับความสนใจของนักศึกษา และเหตุการณ์ เช่น การนำเสนอข่าวกรณีที่มีเรือโดยสารถูกพายุกลางทะเล เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงการนำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนไปใช้ในสถานการณ์จริง

3. กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่สนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านรูปแบบการเรียนรู้ (Learning styles) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะต่าง ๆ เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถสร้างองค์ความรู้เองได้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง ทั้งงานในลักษณะกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้ความรู้ ผู้จัดสภาพแวดล้อม และผู้จัดบรรยากาศในการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้น ท้าทายความสนใจของผู้เรียนให้เกิด ความสนุก เพลิดเพลิน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน คือเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและอย่างมีความหมายอันนำไปสู่การเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตลอดจนมีการสอนสอดแทรกจริยธรรม

ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนของรูปแบบ RICDA โมเดล มีขั้นตอน การดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness) ในขั้นตอนนี้เพื่อให้นักศึกษาพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้ โดยผู้สอนเป็นผู้คอยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้นักศึกษาพร้อมที่จะเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการเรียนรู้ที่ผ่านมา เช่น การเขียนอนุทิน การเรียนรู้ของนักศึกษา การเล่าข่าวเหตุการณ์ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการเรียนเนื้อหาใหม่ ให้นักศึกษารู้จุดมุ่งหมายของการเรียนในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information) ในขั้นตอนนี้เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน เช่น การบรรยาย การแจกเอกสารประกอบการสอน การให้นักศึกษาได้ชมวิดีโอทัศน์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Consideration) ในขั้นตอนนี้เพื่อให้นักศึกษา ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และทักษะการทำงานกลุ่ม โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ ภาระหน้าที่มาให้นักศึกษาได้ฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อแก้ปัญหา หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดย การแบ่งกลุ่มนักศึกษาที่จะร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีการฝึกปฏิบัติวางแผนการทำงานร่วมกัน ดำเนินการตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) ในขั้นตอนนี้เพื่อให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียน แล้วผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานทั้งจุดเด่น และจุดด้อย แล้วร่วมกันหาข้อสรุป

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) ในขั้นตอนนี้เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยร่วมกันอภิปรายต่อยอดจาก การสรุปองค์ความรู้ในขั้นตอนที่ 4 เพื่อให้เห็นแนวทางการนำความรู้หรือประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

4. สื่อการเรียนการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอน และความสนใจของผู้เรียน เช่น วัสดุทัศน วัสดุ เอกสารประกอบการสอน กรณีตัวอย่าง ข่าวเหตุการณ์ และการศึกษาคูณจากแหล่งการเรียนรู้

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

การวัดจรรยาธรรมในการวิจัยครั้งนี้วัดครอบคลุมใน 3 องค์ประกอบ คือด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และด้านพฤติกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน จากการปฏิบัติที่ผู้สอนมอบหมายงานหรือกิจกรรม ซึ่งให้ผู้เรียนทำตามที่กำหนด หรือเลือกทำตามความถนัด ความสนใจ งานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้ทำจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตั้งแต่ข้อสอบเขียนตอบและการปฏิบัติตามสถานการณ์ชีวิตจริง ถึงแม้ว่า จะไม่สามารถคาดคะเนสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนจะนำผลการเรียนรู้ไปใช้ได้อย่างแน่ชัดก็ตาม แต่ก็ สามารถดำเนินการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย ดังนี้

องค์ประกอบด้านความรู้ ใช้วิธีการวัดโดยการสอบถาม การสังเกต การทดสอบ การเขียนอนุทิน และแฟ้มสะสมงาน

องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นการวัดเกี่ยวกับความรู้สึก การให้เหตุผล ใช้วิธีการวัดจากการสอบถาม การใช้แบบวัด การเขียนอนุทิน และการสังเกต

องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นการวัดเกี่ยวกับลักษณะที่แสดงออก ใช้วิธีการวัดจากการสังเกต และแฟ้มสะสมงาน

ผู้วิจัยกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนดังตารางที่

ตารางที่ 34 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

ขั้นตอนการจัด การเรียนการสอน	วัตถุประสงค์	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและประเมินผลการเรียน
ขั้นที่ 1 การเตรียม ความพร้อมของ ผู้เรียน	เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมที่จะ เกิดการเรียนรู้	ครูเป็นผู้คอยกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้นักศึกษาพร้อมที่จะเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการเรียนรู้ที่ ผ่านมา และให้นักศึกษารู้จุดมุ่งหมาย ของการเรียนในแต่ละครั้ง พร้อมทั้งเปิด โอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็น หรือซักถาม ข้อสงสัย เช่น การนำข่าวหรือเหตุการณ์ ที่เชื่อมโยงกับบทเรียนมาแล้วเพื่อกระตุ้น ให้นักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้ใน เนื้อหาวิชาใหม่ นำผลงานการเขียน อนุทินของนักศึกษามาให้ข้อมูล ย้อนกลับ การถามถึงความพร้อมของ นักศึกษาที่จะเรียนในเนื้อหาวิชาใหม่	ข่าว หรือเหตุการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับบทเรียน	สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน ความสนใจ การซักถาม ปัญหา หรือการแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถาม

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัด การเรียนการสอน	วัตถุประสงค์	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและประเมินผลการเรียน
ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้	เพื่อให้นักศึกษาเกิด ความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหา	ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ถ่ายทอดเพื่อให้ นักศึกษาได้เกิดความรู้ความเข้าใจก่อน โดยการบรรยาย การแจกเอกสาร ประกอบการสอน การให้นักศึกษา ชมวิดีโอ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น หรือซักถามข้อสงสัย	เอกสารประกอบ การสอน แผนภาพ วิดีโอ วีซีดี	สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในชั้นเรียน ความสนใจ การซักถาม ปัญหา หรือการแสดงความคิดเห็น และการตอบคำถาม
ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์ วิจารณ์	เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึก การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และทักษะการทำงาน กลุ่ม	กำหนดสถานการณ์ ไปงานมาให้ นักศึกษาทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อร่วมกัน คิดวิเคราะห์งาน วางแผน การดำเนินการ ลงมือปฏิบัติ สร้างสรรค์ ผลงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย	ใบงานที่กำหนด สถานการณ์เพื่อให้ นักศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกัน แก้ปัญหาตาม สถานการณ์	สังเกตกระบวนการทำงานของแต่ละ กลุ่มในด้านการวางแผนการทำงาน กระบวนการทำงาน ความร่วมมือกัน ในการทำงาน

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ขั้นตอนการจัด การเรียนการสอน	วัตถุประสงค์	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียน การสอน	การวัดและประเมินผลการเรียน
ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและ หาข้อสรุป	เพื่อให้นักศึกษาได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน	นักศึกษาแต่ละกลุ่มจะนำเสนอผลงาน ของตนหน้าชั้นเรียน แล้วผู้สอนและ เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ วิจารณ์ผลงาน ทั้งจุดเด่น และจุดด้อย แล้วร่วมกันหาข้อสรุป	วัสดุ และอุปกรณ์ที่ ใช้ประกอบ การนำเสนอผลงาน ของนักศึกษา แต่ละกลุ่ม	1. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมในการ นำเสนอผลงานของสมาชิก ในแต่ละกลุ่ม 2. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมของสมาชิก ในชั้นเรียนในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน 3. ประเมินผลงานของ นักศึกษาในแต่ละกลุ่ม
ขั้นที่ 5 การนำไป ประยุกต์ใช้	เพื่อให้นักศึกษาได้นำ ประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ	ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนร่วมกัน อภิปรายต่อยอดจากการสรุปองค์ความรู้ จากในขั้นตอนที่ 4 เพื่อให้เห็นแนว ทางการนำความรู้ หรือประสบการณ์ เรียนที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ	กรณีตัวอย่าง เพื่อประกอบ การอภิปราย	1. สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการ อภิปราย แสดงความคิดเห็น 2. บันทึกอนุทินของนักศึกษาที่ สะท้อนผลการนำความรู้ที่ได้ ไปใช้

เมื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้แล้วพบว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนามีประสิทธิผล คือคะแนนทั้งในด้านความรู้ และความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษา ก่อน-หลัง และความคงทนการใช้รูปแบบการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลของการวัดด้านความรู้ทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนและความคงทนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลของการวัดด้านความรู้ทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้และความคงทนไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาในครั้งนี้สามารถเสริมสร้างความรู้ทางจริยธรรมให้แก่นักศึกษาได้ และนักศึกษายังมีความคงทนในการเรียนรู้อีกด้วย

ส่วนผลของการวัดด้านความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้รูปแบบการเรียนการสอนและความคงทนสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลของการวัดด้านความรู้สึทางจริยธรรมของนักศึกษาหลังใช้และความคงทน ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาในครั้งนี้สามารถเสริมสร้างความรู้สึทางจริยธรรมในทางบวกให้แก่นักศึกษาได้ และนักศึกษายังมีความคงทนในการเรียนรู้อีกด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นที่นักศึกษาได้แสดงเพิ่มเติม ดังเช่น จะแนะนำรุ่นน้องให้มาเรียน เพราะวิชานี้ได้ฝึกทักษะ การเขียน การพูด การคิด จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ประทับใจกิจกรรมการเรียนการสอนมาก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ รู้สึกว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี รู้สึกดีที่ได้มาเรียนวิชานี้ ได้รับการปลูกฝังความรู้คุณธรรม การจัดการเรียนการสอนในวิชานี้เป็นสิ่งที่ดีที่ไม่เคยได้รับมาก่อน ฝึกให้กล้าคิดกล้าทำและกล้าแสดงออก กิจกรรมการเรียนการสอนมีประโยชน์ไม่น่าเบื่อ และกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สำหรับการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่นำไปใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นักศึกษามีผลการเรียนรู้ด้านจริยธรรม ทั้งด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย และด้านอื่นๆ เช่น การมีสัมมาคารวะ ความสามัคคี การมีน้ำใจ ทั้งสองรายวิชาดีขึ้นตามลำดับ ส่วนด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน นักศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับเช่นกัน

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

ผลจากการวิจัยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัย โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มี 5 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (Readiness) การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (Information) การฝึกคิดวิเคราะห์ห้วงการ (Consideration) การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (Discussion) และการนำไปประยุกต์ใช้ (Application) ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนให้เข้าใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษา เช่น มีความตรงต่อเวลา สนใจข่าวสารเหตุการณ์แล้วนำมาเล่าให้นักศึกษาฟัง มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการทำงาน เอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง มีความสามารถ ในการถ่ายทอดความรู้ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นตลอดเวลา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แต่งกายเรียบร้อย และสามารถจดจำชื่อนักศึกษาได้ทุกคน

2. จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นำไปเสริมสร้างให้แก่นักศึกษาในครั้งนี้ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้สอนจำเป็นต้องสอดแทรกจริยธรรมนำการคิด เพื่อให้นักศึกษาเกิดการรับรู้ ตระหนักและเห็นความสำคัญ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และปฏิบัติจนเป็นนิสัย จนสามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ในด้านจริยธรรม ด้านสติปัญญา และด้านทักษะพิสัยได้

3. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้สอนจำเป็นต้องสำรวจรูปแบบการเรียนรู้ (Learning styles) ของนักศึกษา เพื่อให้สามารถวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เช่น การเรียนรู้โดยการมองเห็น การเรียนรู้โดยการฟัง และการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ

4. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ ผู้สอนควรชี้แจงและแนะนำให้นักศึกษามีความรู้สึกและมีความเข้าใจว่าการเรียนไม่ใช่เพียงแต่มุ่งหวังผลคะแนนหรือเกรดเพียงอย่างเดียว แต่นักศึกษาต้องเน้นการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ ถึงพร้อมไปด้วยการเป็นผู้ที่มีทั้งคุณวุฒิ และจริยธรรมในวิชาชีพด้วย

5. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ในแต่ละครั้ง ใช้เวลา 3 ชั่วโมงติดกัน ทำให้นักศึกษารู้สึกว่านาน ดังนั้นการจัดสรรเวลาในการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนควรมีความยืดหยุ่น และควรมีการพักให้แก่นักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลนั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษามี 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปอาจนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ แล้วศึกษาคุณผลที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมหรือคุณลักษณะของนักบริหารธุรกิจในด้านอื่น ๆ เช่น ความมีน้ำใจ รู้จักการตัดสินใจโดยใช้เหตุผล มีความสามัคคี เป็นผู้มีใจอ่อนน้อมถ่อมตน การมีสติ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ความยุติธรรม ความกตัญญูทดแทน และ การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เป็นต้น

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลการวิจัยที่มาจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้กับวิชาหนึ่งของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เท่านั้น ดังนั้นจึงควรทำวิจัยเพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนในภาพกว้างยิ่งขึ้น โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เช่น ในรายวิชาอื่น ชั้นปีอื่น คณะวิชาอื่น

3. การยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยราชพฤกษ์เป็นเวลา 8 สัปดาห์เท่านั้น ดังนั้นจึงควรมีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 1 ภาคการศึกษา หรือ 15 สัปดาห์ เพื่อดู ความคงทนในการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักศึกษา

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ป.. ชุดวิจัยวิจัยทางการศึกษานอกโรงเรียน
การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของ เด็กไทย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2544. นานาวัฒนธรรมวิถีวิทยาการวิจัย.
กรุงเทพมหานคร: เพื่องฟ้า.

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2545). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

กาญจนา คุณานุรักษ์. 2543. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยา
เขตพระราชวังสนามจันทร์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2547. “ความแตกต่างระหว่างการจัดการสารสนเทศกับการจัดการ
ความรู้”. สร้างสรรค์สื่อกลาง. 16-31 ตุลาคม 2547.

กิริติ บุญเจือ. 2538. ชุดพื้นฐานปรัชญา: จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทย
วัฒนาพานิช.

บุญศรี คำชาย. 2540. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏ สวนสุนัน
ทา.

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, พิสมัย เสรีจรกิจเจริญ, และ วิไล สถิตย์เสถียร. 2547. การศึกษา
วิเคราะห์ สังเคราะห์ ภาพรวมจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

โกวิท ประวาลพุกษ์. 2529. “การพัฒนาจริยธรรม: การสอนเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพ.”

เอกสารการสอนชุดวิชา จริยศึกษา หน่วยที่ 6-10. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

โกศล มีคุณ. 2533. การวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม. ราชบุรี: สถาบันราชภัฏจอมบึง.

จินดารัตน์ ปิณณิ. 2545. การพัฒนาฉันทะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี.

วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์,

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จินตนา บุญบงการ. 2548. จริยธรรมทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. 2548. การบริหารธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส.เอเซียเพรส (1989)

จำกัด.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. จิตวิทยา จริยธรรม และจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพมหานคร: ไทย

วัฒนาพานิช.

ดุขฎิ สิตลวรศักดิ์. 2538. “บูรณาการในหลักสูตรและการสอน”. สารพัฒนาหลักสูตร.

14 (120): 59-63.

ทิตินา แจมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสริมสิน พรี่เพรส ซิสเต็ม.

ธงชัย สันติวงษ์. 2533. องค์การและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทย

วัฒนาพานิช.

_____. 2546. การบริหารสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.

ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม. 2549. 60 พระบรมราโชวาท. กรุงเทพมหานคร:

ธรรมสภา

นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542. **การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta Analysis)**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภาพร ชันธนาและ ศานิต ด้านสมสคติ. 2547. **จริยธรรมและสถานะแวดล้อมทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.

นีออน พินประดิษฐ์. 2542. **จริยธรรม: ทฤษฎีและการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

น้ำทิพย์ วิภาวิน. 2547. **การจัดการความรู้กับคลังความรู้**. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

บรรพต วีระชัย. 2532. “จริยธรรมกับการพัฒนาประเทศ.” เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศึกษา หน่วยที่ 1-5. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 304.

บรรยงค์ โตจินดา. 2545. **จริยธรรมทางธุรกิจอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

บุญดี บุญญากิจ, นงลักษณ์ ประสพสุขโชคชัย, ดิสพงศ์ พรชนกนาถ, และ ปรียวรรณ กรรณล้วน. 2547. **การจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: จิรวัดน์ เอ็กซ์เพรส.

บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2544. **การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิด และ วิธีการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

บุบผา เมฆศรีทองคำ. 2545. **การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทาง จริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรี-นครินทรวิโรฒ.

ประมาณ สะกิมิ. 2535. “สื่อการเรียนการสอน.” **สารานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับเฉลิมพระเกียรติ**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประเวศ วะสี. 2528. **พุทธธรรมกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมดชาวบ้าน.

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

พจน์ สะเพียรชัย. 2532. “การสร้างจริยธรรมในนักศึกษา: แนวคิดเชิงนโยบาย.” **เอกสารการสัมมนา การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนในระดับอุดมศึกษา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 12.

พนัส หันนาคินทร์. 2523. **การสอนค่านิยมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.

พยอม วงศ์สารศรี. 2545. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภา.

พริดา วิเชียรปัญญา. 2547. **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมกมลการพิมพ์.

พรนพ พุกกะพันธ์. 2544. **จริยธรรมทางธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.

พรรณี ช. เจนจิต. 2538. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). 2531. **เพื่ออนาคตของการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระเมธีธรรมาภรณ์. 2542. “ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์ และจริยศึกษา”. **ความรู้คู่คุณธรรม: รวบรวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2541. พุทธธรรมในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. 2543. ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

ธรรมสภา.

พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตฺโต). 2523. แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์การศาสนา.

พระวรศักดิ์ วรธัมโม. 2525. พุทธปัญญากับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พันธุ์ทิพย์ रामสูตร. 2540. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: พี เอ ลีฟวิ่ง.

พาสนา จุลรัตน์. 2548. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและ

จิตวิทยาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิภพ วังเงิน. 2545. จริยธรรมวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

_____. 2546. จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. 2545. กระบวนทัศน์ใหม่แห่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21.

กรุงเทพมหานคร: การศึกษาการพิมพ์.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2537. 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: กำเนิดและ พัฒนาการ.

กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. 2550. ข้อมูลคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (Online).

<http://www.bus.ku.ac.th/pirun/data.html>, 15 กุมภาพันธ์ 2550.

- มานิตย์ ลิทธิชัย. 2540. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์
อุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุสิต สาขาวิจัยและพัฒนา
หลักสูตร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มารศรี กลางประพันธ์. 2546. การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบัน
ราชภัฏตามแนวพุทธธรรมร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิต
สาขาจิตวิทยาการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธนา แซ่เตียว. 2548. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้: สร้างองค์กรอัจฉริยะ.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์.
- ระวี ภาวิไล. 2531. ศาสนากับปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กระรัต.
- ฤกษ์ชัย คุณูปการ. 2539. หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังจริยธรรม. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏ
พิบูลสงคราม.
- วรณารด แสงมณี. 2544. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- วริยา ชินวรรณ. (บรรณาธิการ). 2546. จริยธรรมในวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวน
พิมพ์.
- วสันต์ ทองไทย. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจิตพิสัยในการเรียนรู้
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิต สาขาการวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วารินทร์ รัศมีพรหม. 2542. การออกแบบและพัฒนาระบบการสอน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา
เทคโนโลยี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจารณ์ พานิช. 2547. การจัดการความรู้: ปัญญาที่ต้องสร้างภายใต้หลักประกันถ้วนหน้า.
(Online). www.kni.or.th vichom@trf.or.th, 8 มกราคม 2550.

วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. **วิสัยทัศน์การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริยุภา พูลสุวรรณ. 2539. “การวิเคราะห์ห้วงอวกาศการสร้างองค์ความรู้จากการวิจัย.”

พัฒนศึกษาศาสตร์ : ศาสตร์แห่งการเรียนรู้และการถ่ายทอด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. 2542. **รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยตามโครงการการศึกษาวิธีการเรียนและการสอนที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของเด็กไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. 2548. **การจัดการความรู้ในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สมคิด บางโม. 2549. **จริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนวิทย์การพิมพ์.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. 2544. **การวัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบูรณ์ สงวนญาติ. 2534. **เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

สมยศ นาวิการ. 2544. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

2546. **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย.

สมอาจ วงษ์ชมทอง. 2536. “แนวคิดการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม”.

สาขารณสุขมูลฐานและการพัฒนา. (มกราคม-มิถุนายน). 6 (1): 23-33.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544. การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรม
จริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2546. ข้อมูลหลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบัน
อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร. 2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action
Research-PAR) ทางเลือกใหม่ของการพัฒนาชุมชนไทย. เชียงใหม่: โครงการวิชาการ
เพื่อเด็กและชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2545. “จรรยาบรรณนักวิจัย”. พัฒนบริหารศาสตร์. (มกราคม-มีนาคม).
36(1): 21-37.

สุปรีดา ลีฉะณิมวงศ์. 2543. การศึกษาความต้องการของสถานประกอบการประเภท
ห้างสรรพสินค้าในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับความสามารถของผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการตลาด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
มหาวิทยาลัย สาขาหลักสูตรและการสอน, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุรางค์ จันทวานิช. 2537. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร พิศาลบุตร. 2549. จริยธรรมทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ. พรินติ้ง.

สุมน อมรวิวัฒน์. 2530. การสอนโดยโครงการศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุรเชษฐ์ ชีระมณี. 2545. กระบวนทัศน์ทางจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
หาดใหญ่. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2548. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช. 2548. **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสนาะ ดิยาว. 2544. **หลักการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง, บัณฑิต ผังนิรันดร์, และ ต่อศักดิ์ ซอแก้ว. 2546. **จริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

อานันท์ ปันยารชุน. 2542. **สิทธิมนุษยชน และจริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: พรสิวิ การพิมพ์.

อารี พันธุ์ณี. 2534. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อแกรมมี.

Atweh, B. *et al.* 1998. **Action Research in Practice**. New York: Routledge.

Bandura, A. 1977. **Social Learning Theory**. New Jersey: Prentice Hall.

Bell-Gredler, M. E. 1986. **Learning and Instructional Theory into Practice**. New York: Macmillan.

Benjafield, J. G. 1992. **Cognition**. New York: Prince Hall.

Bertalanffy, L. 1968. **General Systems Theory: Foundations, Development, Applications**. New York: G. Braziller.

Briggs, J. J. (Ed). 1997. **Instructional Design: Principles and Applications.**

Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Brown, R. 1965. **Social Psychology.** New York: Free Press.

Cooper, H. and L. V. Hedges. 1994. **The Handbook of Research Synthesis.** edited by
New York: Russell Sage Foundation.

Cotton, J. 1995. **The Theory of Learners an Introduction.** London: Kogan Page.

Crain, W. C. 1980. **Theories of Development: Concepts and Application.**
New Jersey: Prentice-Hall.

Dembo, M. H. 1994. **Applying Education Psychology in Classroom.** 5th ed. New York:
Longman.

Dick, W. and L. Carey. 1989. **The Systematic Design of Instruction.** Illinois: Scott,
Foreman and Company.

_____. 1997. **The Systematic Design of Instruction.** 4th ed. New York: Longman.

Gagne' R. M. and L. J. Briggs. 1974. **Principles of Instructional Design.** New York:
Hoth Rinehart and Winston.

_____. 1979. **Principles of Instructional Design.** New York: Hoth Rinehart and Winston.

Gagne' R. M. and K. L. Medsker. 1996. **The Conditions of Learning: Training Applications.**
Florida: Harcourt Brace.

Glass, G. V., B. McGaw and M. L. Smith. 1981. **Meta-Analysis in Social Research**.
London: Sage.

Gregorc, G. 2005. **Learning Styles** (Online). www.gregorce.com, January 5, 2005.

Hamacheck, D. 1995. **Psychology in Teaching, Learning and Growth**. 5th ed. Boston:
Allyn and Bacon.

Hammond, L. D., J. Ancess, and B. Falk. 1995. **Authentic Assessment in Action**.
New York: Teacher College Press.

Hinman, L. M. 1994. **Ethics: A Pluralistic Approach to Moral Theory**. Florida:
Harcourt Brace College.

John, E. H. and L. S. Frank. 1995. **Methods of Meta-Analysis**. California: SAGE.

Joyce, B. and M. Weil. 1986. **Models of Teaching**. 3rd ed. Englewood Cliffs: Prentice-Hall
International Editions.

_____. 1996. **Models of Teaching**. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.

Kant, I. 1968. "Critique of Practical Reason". **Critique of Practical Reason and Other
Writings in Moral Philosophy**. New York: Garland.

Kemmis, S. and R. Mc Taggart. 1990. **The Action Research Planner**. 3rd ed. Victoria:
Deakin University.

Kemp, J. E., G. R. Morrison and S. M. Ross. 1994. **Designing Effective Instruction**.
New York: Macmillan College.

Kohlberg, L. 1976. **Moral Development and Behavior**. New York: Holt Rinehart and Winston.

Kolb, K. 1990. **The Conative Connection**. New York: Addison-Wesley.

_____. 2005. **Learning Styles** (Online). www.faculty.washington.edu/chudler/baw1.html, January 9, 2005.

Krathwohl, D. R., B. S. Bloom and B. B. Masia. 1964. **Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals**. New York: David McKay.

Leslin, C. B., J. Pollock and C.M. Reigeluth. 1992. **Instructional Design Strategies and Tactics**. Educational Technology Publications Englewood Cliffs: New Jersey.

Mayer, R. E. 1987. **Educational Psychology: A Cognitive Approach**. Boston: Little Brown and Company.

Mischel, W. and H. N. Mischel. 1976. "A Cognitive Social-Learning Approach to Morality and Self-Regulation". **Moral Development and Behavior: Theory, Research, and Social Issues**. Editor: Thomas Lickona. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Nash, L. 1990. **A Manager's Guide to Resolving Ethical Problems**. Boston: Harvard Business School Press.

Piaget, J. 1960. **The Moral Judgment of Child**. Illinois: Free Press.

Raths, L. E., M. Harmin and S. Simon. 1978. **Values and Teaching**. Columbus: Charles E. Merrill Books.

Reichman, S. and G. Anthony. 1975. **Work Handout on Learning Styles**. Ohio: Faculty Resource Center, University of Cincinnati.

Reiser, R. A. and W. Dick. 1996. **Instructional Planning A Guide for Teachers**. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.

Rest, J. R. 1977. **Manual for the Defining Issues Test**. Minnesota: University of Minnesota.

Riding, R. and S. Rayner. 1999. **Cognitive Styles and Learning Strategies**. London: David Fulton Publishers.

Seels, B. and Z. Glasgow. 1990. **Exercise in Instructional Design**. Merrill Publishing Company: A Bell & Howell Information Company, Columbus, Ohio.

Sims, R. R. 2002. **Teaching Business Ethics for Effective Learning**. Westport: Quorum Books.

Snow, R. E. Lyn, C. and J. Douglas III. 1996. **Handbook of Educational Psychology**. USA: Simon and Schuster Macmillan.

Zimmerman, B. J. 1989. "A Social Cognitive View of Self-Regulated Learning". **Journal Educational Psychology**. 81(3): 329-339.

กนกวรรณ สุวรรณปฏิกรณ์. 2534. การเปรียบเทียบค่านิยมทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการสอนจริยธรรมโดยวิธีการทำค่านิยมให้กระจ่าง กับ การสอนโดยวิธีการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

จินดารัตน์ ปิรมณี. 2545. การพัฒนานั้้นะในการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิระประไพ แก้วภราดัย. 2547. การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคลากรทางการพยาบาล : กรณีศึกษางานผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพยาบาล, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชุติมา ปัญญาพินิจกุล. 2540. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนจริยธรรมทางการพยาบาลโดยบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธ และการเน้นปัญหาเป็นหลัก. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการอุดมศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นาริรัตน์ รักวิจิตรกุล. 2540. การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชา มน 102. รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุบผา เมฆศรีทองคำ. 2545. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในวิชาชีพหนังสือพิมพ์สำหรับนักศึกษาวารสารศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรีชา สายคำ. 2540. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของครูพลศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มานิตย์ สิทธิชัย. 2540. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครูศาสตร์อุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครูศาสตร์อุตสาหกรรม ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

มารศรี กลางประพันธ์. 2546. การพัฒนาพรหมวิหาร 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู สังกัดสถาบันราชภัฏตามแนวพุทธร่วมกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุพดี สมบูรณ์สิน. 2541. กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนว, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วัลลภา จันทรเพ็ญ. 2544. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรมตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิเชียร อินทรสมพันธ์. 2546. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

หรรษา สุขกาล. 2543. การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการทำงานระหว่างเรียนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในการทำงานของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อโนชา จังจรง. 2529. ผลของการบวชชีพรามณ์ต่อระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในจังหวัดภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อำไพพร ฉายศิริ. 2541. การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ตัดสินกีฬายิมนาสติกปี 2540. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ตัวอย่าง แผนการสอนที่ 11

ภาควิชา การจัดการการผลิต

คณะ บริหารธุรกิจ

ชื่อวิชา การจัดการธุรกิจพาณิชย์นาวี

จำนวน 3 หน่วยกิต

รหัสวิชา 133425

เวลา 14.00-17.00 น.

เรื่อง กฎหมายพาณิชย์นาวี

วันที่ 31 สิงหาคม 2550

จุดประสงค์การเรียนรู้การสอน

1. นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ และอธิบายความหมายและความสำคัญของกฎหมายพาณิชย์นาวีได้
2. เมื่อกำหนดสถานการณ์มาให้ นักศึกษาวิเคราะห์ และวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยใช้หลักการ และแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวีได้
3. นักศึกษาสามารถบอกจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวีที่พึงมีได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมาย และความสำคัญของกฎหมายธุรกิจพาณิชย์นาวี
2. หลักการ และแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน (ใช้เวลา 30 นาที) 14.00-14.30 น.

1. ผู้สอนกล่าวทักทายนักศึกษา พร้อมทั้งนำตัวอย่างอนุทินของนักศึกษาที่เขียนได้ถูกต้อง ชัดเจนมาอ่านให้ฟัง เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้นักศึกษาผู้ที่เขียนบันทึกได้ดี และให้ การเสริมแรง ให้กำลังใจนักศึกษาที่ยังเขียนได้ไม่ดีนัก เพื่อแก้ไขปรับปรุงและให้เกิดการเรียนรู้จาก ตัวอย่างการเขียนของเพื่อน
2. ผู้สอนแจ้งข่าวเรื่องการไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ณ ICD ลาดกระบัง ในวันที่ 21 กันยายน 2550 เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป และนักศึกษาคนใดมีความประสงค์จะไปให้มา ลงชื่อได้ไม่เกิน 20 คน ถ้าไม่มีใครไปจะใช้วิธีจับสลากคนไป
3. ผู้สอนสอบถามความรู้สึกของนักศึกษาเกี่ยวกับการสอนสอดแทรกจริยธรรมที่ได้เรียน กันตลอดมา ได้มีการซึมซับหรือได้นำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

4. ผู้สอนสอบถามความก้าวหน้าเกี่ยวกับการทำรายงานเดี่ยวของนักศึกษา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และให้คนที่ยังไม่ได้ทำอะไรเลยให้ทำสารบัญของเรื่องที่จะทำมาให้ดูก่อน เพื่อจะได้ทำงานออกมามีคุณภาพและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. ผู้สอนอธิบายความสำคัญของเรื่องที่จะเรียนในวันนี้ คือ กฎหมายพาณิชย์นาวี เพื่อให้ นักศึกษาเห็นภาพ จุดประเด็นความคิด และอยากที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ (ใช้เวลา 1 ชั่วโมง) 14.30-15.30 น.

6. ผู้สอนแจกเอกสารประกอบการสอนเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวี โดยให้นักศึกษาฟังการบรรยายจากผู้สอน โดยผู้สอนอธิบายเนื้อหาให้นักศึกษาเข้าใจก่อน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของกฎหมายพาณิชย์นาวี หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพาณิชย์นาวี

7. ผู้สอนให้นักศึกษาพักผ่อนน้ำ หรือเข้าห้องน้ำตามอัธยาศัย โดยใช้เวลา 15 นาที

ขั้นที่ 3 การฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (ใช้เวลา 25 นาที) 15.45-16.10 น.

8. ผู้สอนแจกใบงานการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน และเกณฑ์การประเมินการให้คะแนนของการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการวินิจฉัยข้อเท็จจริงโดยใช้หลักการหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพาณิชย์นาวี และการนำเสนอผลงาน

9. ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละบริษัท ส่งตัวแทนมาจับฉลากบริษัทละหนึ่งสถานการณ์สำหรับการวางแผนปฏิบัติการวิเคราะห์ และวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือความผิดของการกระทำ ตามหลักการหรือแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี เพื่อให้ได้ข้อสรุป ซึ่งสถานการณ์ที่ให้จับสลากมีดังนี้

9.1 ก เป็นบริษัทแม่ตกลงว่าจ้างให้บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ขนส่งผักและผลไม้ของตนจากเกาะจังหวัดกระบี่ ไปยังเกาะพีพี โดยมีข้อกำหนดในสัญญาว่าจะจ่ายค่าระวางพาหนะและค่าขนส่งเมื่อถึงปลายทาง ปรากฏว่าเมื่อบริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ได้ขนส่งมอบสินค้าไปถึงเกาะพีพีแล้ว บริษัท ก ไม่แสดงเจตนาว่าจะชำระค่าระวางพาหนะและค่าขนส่งให้เป็นการตอบแทน เช่นนี้บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข สามารถยึดหน่วงสินค้านั้นเพื่อรอจนกว่าตนเองจะได้รับชำระค่าระวางพาหนะและค่าขนส่ง ได้หรือไม่ พร้อมทั้งวินิจฉัยประกอบหลักกฎหมาย

9.2 ในการขนส่งสินค้าทางทะเลของลูกค้านั่งประกอบไปด้วยบริษัทขนส่งทางทะเล 3 บริษัทขนส่งด้วยกัน โดยมีการแบ่งการขนส่งออกเป็นช่วง ๆ จนกว่าจะถึงที่หมายปลายทาง ปรากฏว่าของที่ขนส่งเกิดการสูญหายไปบางส่วนในช่วงของการขนส่งของบริษัที่ 3 ก ซึ่งเป็นผู้

ส่งจึงเรียกร้องให้บริษัทขนส่งทางทะเลที่ 1 รับผิดชอบในความสูญหายนั้น แต่บริษัท ที่ 1 ปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่าความสูญหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของตน ดังนั้นการปฏิเสธความรับผิดชอบของบริษัทที่ 1 จะมีผลหรือไม่ เพราะเหตุใด

9.3 ก ว่าจ้างบริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ให้ไปส่งสินค้าไปยังเกาะสมุย ระหว่างทางเกิดโจรสลัดมาปล้นได้รับความเสียหาย ดังนั้น บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด

9.4 ก นั่งเรือรับจ้างท่องเที่ยวชมตลาดน้ำ ปรากฏว่าเรือโดยสารนั้นมีรอยรั่วน้ำไหลเข้าไป จนเรือพลิกคว่ำทำให้ ก ได้รับความบาดเจ็บสาหัส ก จึงฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากคนขับเรือรับจ้าง ซึ่งคนขับเรือรับจ้างก็อ้างว่าที่เรือรั่วนั้นเป็นเพราะเรือมีอายุมากแล้วไม่จึงผุ ซึ่งถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ในกรณีเช่นนี้ คนขับเรือรับจ้างต้องรับผิดชอบต่อ ก หรือไม่ เพราะเหตุใด

9.5 ก นั่งเรือโดยสารเพื่อไปพักผ่อนที่เกาะพีพี โดยได้นำกระเป๋าเอกสารของตนใส่ในช่องเก็บของเหนือศีรษะของตน ระหว่างทาง ก ลุกไปเข้าห้องน้ำ ครึ่งถึงเกาะพีพีปรากฏว่ากระเป๋าเอกสารนั้นหายไป ดังนั้นผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบต่อ ก ถึงการสูญหายไปของกระเป๋าเอกสารหรือไม่ เพราะเหตุใด

10. ผู้สอนแจกวัสดุ อุปกรณ์กระดาษ A4 สำหรับการปฏิบัติการเกี่ยวกับการวินิจฉัยความผิดที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพาณิชย์นาวิให้แก่ละบริษัท ซึ่งใช้เวลาปฏิบัติการ 25 นาที

ขั้นที่ 4 การอภิปรายผลและหาข้อสรุป (ใช้เวลา 30 นาที) 16.10-16.40 น.

11. ผู้สอนให้แต่ละบริษัทส่งตัวแทนมาจับสลาก 1 คน เพื่อสุ่มว่าบริษัทใดเป็นผู้นำเสนอผลงานก่อน-หลัง

12. ผู้สอนให้นักศึกษาทุกคนในแต่ละบริษัทออกมานำเสนอการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพาณิชย์นาวิตามที่ได้จับสลากไว้ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการนำเสนอ โดยใช้เวลาอย่างกระชับสั้น ๆ ให้เพื่อนเข้าใจง่าย ซึ่งผู้สอนจะทำการบันทึกเสียงเอาไว้พร้อมกับ จดบันทึกหัวข้อประเด็นการอภิปรายประกอบไว้ด้วย โดยให้เวลานำเสนอบริษัทละ 6 นาที

13. ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับวิธีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามหลักการหรือแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวิ จริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่บุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวิที่พึงมี พร้อมทั้งการบอกเหตุผล

ขั้นที่ 5 การนำไปประยุกต์ใช้ (ใช้เวลา 20 นาที) 16.40-17.00 น.

14. ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละบริษัทร่วมกันอภิปรายการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนในครั้งนี้มาใช้ประโยชน์ในบริษัทของตนเองได้อย่างไร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร โดยให้แต่ละบริษัทเปลี่ยนกันตั้งคำถามเพื่อสรุปความรู้ที่ได้จากการเรียนในครั้งนี้ แล้วให้บริษัทที่เหลือตอบคำถามนั้น ถ้าบริษัทใดตั้งคำถามได้ชัดเจนให้ 1 คะแนน และถ้าบริษัทใดตอบคำถามได้ถูกต้องชัดเจนก็จะได้ 1 คะแนนเช่นกัน ซึ่งคะแนนที่แต่ละบริษัทได้นี้ให้ประธานแต่ละบริษัทจดบันทึกเป็นผลงานการตั้งคำถามและตอบคำถามของบริษัทไว้ ซึ่งจะมีรางวัลให้ตอนปลายภาคเรียน ถ้าคำตอบใดยังไม่ชัดเจน ผู้สอนจะเป็นผู้อธิบายเพิ่มเติม

15. ผู้สอนแจกอนุทินคืนให้แก่นักศึกษา

16. ผู้สอนให้นักศึกษากลับไปอ่านหนังสือมาล่วงหน้าในเนื้อหาเรื่องจะเรียนในครั้งต่อไป ตามแผนการสอนที่ระบุไว้คือเรื่อง ความปลอดภัยในการเดินเรือทางทะเล

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง กฎหมายพาณิชย์นาวี
2. ใบงานการปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน
3. เกณฑ์การประเมินการให้คะแนนของการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับกฎหมายพาณิชย์นาวี และการนำเสนอผลงาน
4. สลากสำหรับสุ่มว่าบริษัทใดเป็นผู้นำเสนอผลงานก่อน-หลัง
5. กระดาษ A4
6. นาฬิกาจับเวลา
7. เทปบันทึกเสียง

การวัดและประเมินผลการเรียน

1. สังเกตจากพฤติกรรมการเรียน
2. การประเมินการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วินิจฉัยข้อเท็จจริงตามหลักการ และแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี และการนำเสนอผลงาน
3. อนุทิน
4. เช็กระบบการเข้าชั้นเรียน

บันทึกหลังสอน

เอกสารประกอบการสอน

รายวิชา รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ

ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรื่อง กฎหมายพาณิชยนาวิ

กฎหมายพาณิชยนาวิ คือ กฎหมายที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการเดินเรือ เช่น การขนส่งของทางทะเล การเช่าเรือ การจ้างเรือ การประกันภัยทางทะเล เรือโดนกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังกำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนที่รัฐกำหนดให้เอกชนต้องปฏิบัติตาม เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการเดินเรือ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันเรือโดนกัน กฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนเรือ และการให้สัญชาติแก่เรือ

กฎหมายพาณิชยนาวิแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กฎหมายพาณิชยนาวิภาคเอกชน จะกำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าและการเดินเรือ เช่น การขนส่งของทางทะเล การเช่าเรือ การจ้างเรือ การประกันภัยทางทะเล เรือโดนกัน เป็นต้น

กฎหมายพาณิชยนาวิภาคมหาชน จะกำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนที่รัฐกำหนดให้เอกชนต้องปฏิบัติตาม เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการเดินเรือ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันเรือโดนกัน กฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนเรือและการให้สัญชาติแก่เรือ

อนุสัญญา (convention) หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศ (International convention) ที่เกี่ยวกับการเดินเรือและการขนส่งระหว่างประเทศที่มีอยู่ 2 กลุ่ม ทำนองเดียวกับกฎหมายพาณิชยนาวิ โดยกลุ่มแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ กำหนดกฎเกณฑ์ทางด้านความปลอดภัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเดินเรือ และการขนส่งทางทะเลรวมทั้งการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และบังคับให้ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวเมื่อประเทศใดเข้าเป็นภาคี (party) ของอนุสัญญานั้นแล้วประเทศนั้นก็มีหน้าที่ที่จะต้องจัดการให้มีกฎหมายหรือกฎเกณฑ์

ในกลุ่ม ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามอนุสัญญานั้นๆ โดยกำหนดโทษทางอาญา เช่น โทษจำคุก หรือโทษปรับ สำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายไว้ด้วย

อนุสัญญาอีกกลุ่มหนึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ มีกฎหมายพาณิชย์นาวีเอกชน ที่ไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ซึ่งจะเป็นผลให้ไม่มีการได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกันระหว่าง ภาคเอกชนที่อยู่กันคนละประเทศแต่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในเรื่องการขนส่งทางทะเล การ เรือรือร่งค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่างๆ ไม่ว่าจะดำเนินการในประเทศต้นทางหรือปลายทางของ สินค้าหรือในประเทศที่สาม จะได้มีผลไม่ต่างกัน อนุสัญญากลุ่มนี้บางที่เรียกว่ากลุ่ม Uniformity of Private Maritime Law

กฎหมายพาณิชย์นาวีแตกต่างจากกฎหมายทะเล

กฎหมายทะเล เป็นกฎหมายระหว่างประเทศแขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการกำหนด และแบ่งสถานภาพของส่วนต่างๆ ทางทะเล เช่น ทะเลอาณาเขต ไหล่ทวีป เขตเศรษฐกิจจำเพาะ เขต ประมงและอนุรักษทรัพยากรที่มีชีวิตในทะเลหลวง การควบคุมและป้องกันสภาวะมลภาวะในทะเล ฯลฯ รวมถึงการควบคุมอำนาจและสิทธิอธิปไตยของรัฐต่างๆ ไม่ว่าจะไม่มีหรือไม่มีชายฝั่งทะเลใน การเรือรือร่งและขยายอาณาเขตในทะเล

อาณาเขตทางทะเล (Maritime Boundaries)

1. น่านน้ำภายใน (Internal Waters)

น่านน้ำภายใน หมายถึง น่านน้ำที่อยู่ภายในเส้นฐาน (baseline) ซึ่งเป็นเส้นที่ใช้วัดความ กว้างของทะเลอาณาเขต เช่น ลำคลอง แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ทะเลสาบ และอ่าว เป็นต้น โดยรัฐชายฝั่งมี อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เหนือน่านน้ำภายในนี้ เช่นเดียวกันกับที่รัฐมีอำนาจอธิปไตยเหนือ ดินแดน (Territory) และหากเรือต่างชาติจะเข้ามาในเขตน่านน้ำภายในจะต้องขออนุญาตจากรัฐ ชายฝั่งก่อน

2. ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea)

ทะเลอาณาเขต มีความกว้างไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล (Nautical miles) โดยวัดจากเส้นฐาน (Baseline) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 โดยรัฐชายฝั่งมีอำนาจ อธิปไตยเหนือทะเลอาณาเขตของตน รวมทั้งในห้วงอากาศเหนือทะเลอาณาเขต ในทะเลอาณาเขต และใต้อันทะเลอาณาเขตด้วย ซึ่งเรือต่างชาติมีสิทธิเดินทางผ่านได้หากเป็นการใช้สิทธิผ่านโดย สุจริต (Right of innocent passage)

3. เขตต่อเนื่อง (Contiguous Zone)

เขตต่อเนื่อง เป็นอาณาเขตทางทะเลที่มีความกว้างไม่เกิน 24 ไมล์ทะเล โดยวัดจากเส้นฐาน ซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) โดยภายในเขตต่อเนื่องนี้รัฐชายฝั่งจะมีอำนาจ เช่น ป้องกันมิให้มีการฝ่าฝืนกฎหมายและข้อบังคับว่าด้วยศุลกากร รัชฎาการ การเข้าเมือง การสุขาภิบาล และอำนาจในการลงโทษต่อการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว

4. เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone)

เขตเศรษฐกิจจำเพาะ มีความกว้างไม่เกิน 200 ไมล์ทะเล โดยวัดจากเส้นฐาน ซึ่งใช้วัดความกว้างของทะเลอาณาเขต (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982) โดยรัฐชายฝั่งมีอำนาhdังนี้ เช่น มีสิทธิอธิปไตยในการสำรวจและแสวงหาประโยชน์ การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างและอนุญาตให้สร้างหรือควบคุมงาน การใช้เกาะเทียม สิ่งติดตั้งหรือสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนมีอำนาจในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การคุ้มครองและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล

5. ไหล่ทวีป (Continental shelf Zone)

เขตไหล่ทวีป โดยทั่วไปมีความกว้างสูงสุดไม่เกิน 200 ไมล์ทะเล เว้นแต่สภาพทางภูมิศาสตร์ในบางประเทศที่อาจขยายได้ถึง 350 ไมล์ทะเล ในเขตไหล่ทวีปนี้รัฐชายฝั่งมีอำนาจในการสำรวจต่างๆ รวมถึงการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติใต้ท้องทะเลและใต้ผิวดินในทะเล

6. ทะเลหลวง (High Sea)

ทะเลหลวง หมายถึง ส่วนของทะเลที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ทะเลอาณาเขต หรือน่านน้ำภายในของรัฐชายฝั่ง หรือน่านน้ำหมู่เกาะของรัฐหมู่เกาะ โดยรัฐทุกรัฐไม่ว่าจะมีชายฝั่งทะเลหรือไม่ ก็มีเสรีในการใช้ท้องทะเลหลวงในการเดินเรือ การบิน การวางสายเคเบิลใต้ทะเล การทำประมง การสร้างเกาะเทียม และสิ่งติดตั้งอื่นๆ ตลอดจนการทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์

กฎหมายพาณิชย์นาวีเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่นๆ

1. กฎหมายปกครอง

กฎหมายพาณิชย์นาวีเกี่ยวข้องกับกฎหมายปกครองในลักษณะที่กฎหมายฉบับนั้น

กำหนดให้อำนาจแก่รัฐในการควบคุมดูแลตรวจสอบเรือ การเดินเรือ การให้บริการต่างๆ การเก็บภาษี และการส่งเสริมกิจการพาณิชย์ของประเทศเป็นต้น เช่น

◀ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456

มาตรา 312 เมื่อเกิดเหตุเรือ 2 ลำโค่นกันนั้นเวลาใด นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือทั้ง 2 ฝ่ายเมื่อเห็นว่าจะกระทำได้เพียงใดโดยไม่เป็นที่น่ากลัวอันตรายจะมีขึ้นแก่เรือหรือลูกเรือ หรือคนโดยสาร ที่หากจะมีในเรือของตน ท่านว่าเป็นหน้าที่ของนายเรือหรือผู้ควบคุมเรือควรจะทำดังต่อไปนี้

1. ต้องช่วยเหลือตามความสามารถที่จะกระทำได้ เพียงใดแก่เรืออีกลำหนึ่งที่โค่นกัน และแก่นายเรือ ลูกเรือ และคนโดยสาร ถ้าหากมีของเรือลำนั้น เพื่อป้องกันให้พ้นจากอันตรายที่จะพึงเกิดจากเหตุที่เรือโค่นกันนั้น และต้องรอเรืออยู่ใกล้กับเรือลำนั้น จนกว่าจะเป็นที่แน่ใจว่าไม่ต้องการให้ช่วยเหลืออีกต่อไป
2. ต้องแจ้งชื่อเรือ ชื่อเมืองท่าที่เป็นสำนักของเรือของตน และมาจากเมืองท่าใด จะไปเมืองท่าใด แก่นายเรือหรือผู้ควบคุมเรืออีกลำหนึ่งที่โค่นกันนั้นให้ทราบ

2. กฎหมายอาญา

กฎหมายพาณิชย์นาวีมีบทลงโทษทางอาญาหากปรากฏว่ามีการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ เช่น หน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเดินเรือ การควบคุมเรือไทย เป็นต้น เมื่อพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 กำหนดให้นายเรือต้องทำการช่วยเหลือเรืออีกลำที่โค่นกันและแจ้งชื่อเรือ ชื่อเมืองท่า ซึ่งถ้าหากไม่ทำก็จะมีโทษทางอาญา คือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับตั้งแต่ 1000 บาท - 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

3. กฎหมายระหว่างประเทศ

✿ กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

เนื่องจากการเดินทางของเรือมักจะเดินทางผ่านเข้าออกยังเมืองท่าของประเทศต่าง ๆ ทั้งเมืองท่าที่เรือมีสัญชาติหรือไม่ก็ตามเพื่อทำการขนถ่ายสินค้า เมื่อเป็นดังนี้แล้วบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเรือนี้จึงอาจจะมีสัญชาติต่างกันไป เช่น ผู้ขนส่งมีสัญชาติ A ผู้ส่งสินค้ามีสัญชาติ B ผู้รับตราส่งมีสัญชาติ C ผู้รับประกันภัยมีสัญชาติ D เป็นต้น เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างกันขึ้นเกี่ยวกับการใช้สอยประโยชน์จากเรือนี้ จึงทำให้มีกฎหมายของหลายประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง ในบางครั้งก็ก่อให้เกิดความยากลำบากในการที่จะนำกฎหมายฉบับใดมาใช้ จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลมาเป็นตัวกำหนด

ในประเทศต่างๆมักจะมีกฎหมายฉบับหนึ่งเหมือนกฎหมายไทย คือ กฎหมายว่าด้วยการจัดกันแห่งกฎหมาย สำหรับกฎหมายภายในของไทยในเรื่องนี้ คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. 2481 โดยเมื่อนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาพิจารณา ปรับใช้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดกันแห่งกฎหมายแล้ว พระราชบัญญัตินี้จะชี้ว่า ในกรณีเช่นนั้นจะให้ใช้กฎหมายใดมาบังคับใช้แก้คดี

และนอกจากนี้ยังมีปัญหาว่าศาลของประเทศใดของบุคคลที่เกี่ยวข้องจะเป็นศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี ซึ่งในต่างประเทศได้มีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาลในทางแพ่งและในทางอาญา ในกรณีที่เกิดเหตุเรือโดนกัน ในอันที่จะกำหนดเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

✿ กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

เรื่อนั้นจำเป็นต้องเดินทางเข้าไปยังท้องทะเลหลวง เขตเศรษฐกิจจำเพาะทะเลอาณาเขต หรือน่านน้ำภายในของประเทศต่าง ๆ เรือจะตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการที่รัฐนั้น ๆ ได้วางเอาไว้ และยังมีปัญหาว่าเมื่อเกิดข้อพิพาททางแพ่งหรือคดีอาญา จะใช้กฎหมายที่เรื่อนั้นชักธงหรือกฎหมายของประเทศที่เรือเข้าไปใช้น่านน้ำ และรัฐชายฝั่งจะมีอำนาจเหนือเรือต่างชาติอย่างไรบ้าง รัฐชายฝั่งจะดำเนินการติดตามจับกุมเรือที่จะกระทำความผิดได้หรือไม่ เช่นอำนาจของรัฐชายฝั่งเหนือคดีที่เกิดขึ้นในบริเวณทะเลอาณาเขตของตนจะมีหลักว่า ในกรณีที่มีการกระทำผิดทางอาญาเหนือการกระทำผิดบนเรือต่างชาติจะตกแก่รัฐเจ้าของสัญชาติของเรือ รัฐชายฝั่งไม่อาจใช้เขตอำนาจทางกฎหมายอาญา เพื่อจับกุมบุคคลใดหรือสอบสวนการกระทำผิดทางอาญาใดซึ่งได้กระทำขึ้นบนเรือต่างชาติในขณะที่เรื่อนั้นใช้สิทธิผ่านทะเลอาณาเขตของรัฐชายฝั่งได้ เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

1. ถ้าผลแห่งการกระทำความผิดทางอาญานั้นขยายไปถึงรัฐชายฝั่ง
2. ถ้าความผิดทางอาญานั้นกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของรัฐชายฝั่งหรือความสงบเรียบร้อยอันดีของทะเลอาณาเขต
3. ถ้านายเรือหรือเจ้าหน้าที่การทูตหรือเจ้าหน้าที่กงสุลของรัฐเจ้าของธง ได้ร้องขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐชายฝั่ง
4. ถ้ามาตรการเช่นนั้นจำเป็นสำหรับการป้องกันการลักลอบค้ายาเสพติดให้โทษหรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท

ความสำคัญของกฎหมายพาณิชย์นาวี

กฎหมายพาณิชย์นาวีเกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในการขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งของหรือคนโดยสาร เมื่อผู้ซื้อผู้ขายได้ทำสัญญาซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน สิ่งที่ตามมา คือ การส่งมอบสินค้าให้แก่กันโดยมีการขนส่งหลากหลายวิธี แต่เป็นที่ยอมรับกันว่าการขนส่งทางทะเลโดยเรือเดินทะเลนั้นเป็นวิธีการขนส่งที่ถูกต้องที่สุด เพราะต้นทุนในการดำเนินงานถูกกว่าและบรรทุกสินค้าได้คราวละมาก ๆ

โดยการขนส่งทางทะเลนั้นเริ่มต้นต้องมีเรือเดินทะเลก่อน ปกติเรือเดินทะเลจะเป็นทรัพย์สินที่มีเจ้าของ การเป็นเจ้าของเรือเดินทะเลอาจจะเป็นได้หลายวิธีการด้วยกัน แต่โดยทั่วไปแล้วการได้รับกรรมสิทธิ์ในเรือเดินทะเลมักจะได้รับมาโดยทางสัญญา ผู้ที่ต้องการจะเป็นเจ้าของเรือจะต้องมีเงินเป็นจำนวนมากเนื่องจากเรือเดินทะเลแต่ละลำจะมีราคาสูงมาก ดังนั้นเจ้าของเรือจำเป็นต้องหาแหล่งเงินกู้จากบรรดาสถาบันการเงินต่างๆ โดยสถาบันการเงินมักจะเรียกดอกเบี้ยประกันในการชำระหนี้คืนดังกล่าว ทางออกที่เป็นไปได้ก็คือ เจ้าของเรือสามารถเอาเรือเดินทะเลซึ่งมีราคาแพงอยู่แล้วมาเป็นหลักประกันโดยการนำมาจำนอง ในกรณีนี้สัญญาจำนองเรือเดินทะเลก็เกิดขึ้น

เจ้าของเรือเดินทะเลจำเป็นต้องจัดให้มีบุคลากรประจำเรือ ไม่ว่าจะเป็นกัปตันเรือ เจ้าหน้าที่อื่นประจำเรือ และลูกเรือ เจ้าของเรือจึงต้องทำสัญญาจ้างแรงงานบุคคลเหล่านี้ นอกจากนั้นแล้วสิ่งที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่งก็คือ การกำหนดเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของเรือเดินทะเลเพื่อบ่งชี้เรือ เช่น การกำหนดชื่อเรือ ขนาดและระวางบรรทุกของเรือ การให้สัญชาติแก่เรือ โดยวิธีการจดทะเบียนเรือ

เรือเดินทะเลจะต้องเดินทางเข้าไปยังท่าเรือต่างๆ ซึ่งท่าเรือมักตั้งอยู่บริเวณสันดอนที่เป็นอันตรายแก่เรือเดินทะเล กัปตันเรือจึงต้องขอความช่วยเหลือจากผู้นำร่องเพื่อนำเรือเดินทะเลเข้าออกยังท่าเรือโดยปลอดภัย จึงเกิดเรื่องสัญญานำร่องขึ้น และเมื่อเรือเดินทะเลเป็นเรือขนาดใหญ่การเดินเรือเพื่อเข้าไปเทียบท่าเรือก็เป็นเรื่องไม่ง่ายเพราะต้องมีการว่าจ้างเรือลากจูงเพื่อดึงหรือดันเรือ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการลากจูงเรือและสัญญาลากจูงเรือก็มีขึ้น

เจ้าของเรือมักจะแต่งตั้งตัวแทนเรือเพื่อดำเนินการหาสินค้าลงเรือ ส่งมอบสินค้าแทนเจ้าของเรือหรือผู้ขนส่งออกเอกสารต่าง ๆ แทนเจ้าของเรือ ติดต่อกับฝ่ายปกครองไม่ว่าจะเป็นท่าเรือ ศาลากร นำร่อง และการดำเนินการจัดหาสิ่งของที่เป็นแก่เรือ ส่วนสิ่งที่เรือเดินทะเลจะต้องเผชิญก็คือ บรรดาภัยทางทะเลต่างๆ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในทะเลได้ เช่น เรือเดินทะเลอาจจะโดนกับเรืออื่นซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตัวเรือ สินค้าบนเรือ และชีวิตของบุคคลบนเรือนำมาซึ่งปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น และการดำเนินการชดเชยค่าสินไหม

ทดแทน นอกจากเจ้าของเรือเดินทะเลจะได้รับประโยชน์จากเรือแล้ว เจ้าของเรืออาจจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการใช้เรือ เช่น ขาดได้รับความสูญหายหรือเสียหาย ผู้โดยสารได้รับบาดเจ็บ ในบางกรณีผู้เสียหายอาจจะเกรงว่าเจ้าของเรือจะไม่ยอมชดเชยให้ ทางออกของผู้เสียหายก็คือการยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้กักเรือลำดังกล่าวไว้เพื่อเป็นประกันในการชำระหนี้เมื่อคดีถึงที่สุด ในกรณีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้เจ้าของเรือชำระหนี้ กระบวนการที่ตามมาก็คือ การยึดเรือเพื่อออกขาย ซึ่งในระหว่างเวลานั้นอาจจะมีเจ้าหน้าทีอื่น ๆ ยื่นคำขอรับชำระหนี้ด้วย แต่ถ้าเรือที่ได้จากการขายเรือไม่เพียงพอในการชำระหนี้ และเจ้าหนี้ทุกรายอยากที่จะได้รับชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการขายเรือก่อนเจ้าหนี้รายอื่น ซึ่งกฎหมายเองก็ได้กำหนดว่าเจ้าหนี้บางรายจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่นๆ ซึ่งสิทธิพิเศษหรือสิทธิเหนือกว่าของเจ้าหนี้ก็เรียกว่าบุริมสิทธิทางทะเลที่มีเหนือเรือนั่นเอง

เมื่อมองภาพรวมการเดินทางทางเรือจะเห็นได้ว่าการเสี่ยงต่อภัยทางทะเลสูงมาก เจ้าของเรือก็ต้องการให้มีหลักประกันในการชดเชยดังกล่าว ดังนั้นจึงเกิดการประกันภัยตัวเรือและการประกันภัยความรับผิดชอบ นอกจากนั้นเจ้าของเรืออาจจะทำประกันภัยค่าระวางเรือก็ได้ ในด้านเจ้าของสินค้าจะสร้างความแน่ใจว่าสินค้าจะเดินทางไปถึงยังจุดหมายปลายทางโดยเรียบร้อยโดยการทำประกันภัยสินค้าเอาไว้

กฎหมายพาณิชย์นาวีของไทย

กฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยในปัจจุบัน

▶ สภาพกฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยก่อนมีการบังคับใช้ของพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534

- ✖ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456
- ✖ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481
- ✖ พระราชบัญญัติการทำเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2494
- ✖ พระราชบัญญัติส่งเสริมการพาณิชย์นาวี พ.ศ. 2521
- ✖ พระราชบัญญัติป้องกันการโดนกันของเรือ พ.ศ. 2522
- ✖ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 456 การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ ท่านว่าเป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้กับซื้อขายเรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่ 6 ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ 5 ตันขึ้นไป

มาตรา 609 วรรค2 รับขนของทางทะเล ท่านให้บังคับตามกฎหมายและกฎ
ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น

มาตรา 703 อันอสังหาริมทรัพย์นั้นอาจจำนองได้ไม่ว่าประเภทใด

มาตรา 868 อันสัญญาประกันภัยทะเล ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่ง
กฎหมายทะเล

มาตรา 1326 การเก็บได้ซึ่งทรัพย์สินอันตกหรือทิ้งทะเลหรือทางน้ำหรือน้ำ
ชัดขึ้นฝั่งนั้น ท่านให้บังคับตามกฎหมายและกฎข้อบังคับว่าด้วยการนั้น

✖ แนวคำพิพากษาศาลฎีกา ในทางทฤษฎีคำพิพากษาของศาลไม่ถือว่าเป็นที่มาของ
กฎหมาย แต่แนววินิจฉัยของศาลฎีกาจะมีความสำคัญมากในช่วงที่ประเทศไทยยังมิได้มีกฎหมาย
เฉพาะในบางเรื่องเพื่อบังคับใช้แก้คดี เมื่อมีปัญหาแห่งคดีที่มีเนื้อหาตรงกันหรือคล้ายคลึงกับคดีที่
ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไปแล้วขึ้นสู่ศาลในอนาคต ศาลก็จะวินิจฉัยคดีที่ให้ผลในทำนองเดียวกัน โดย
คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์นาวีไทย แบ่งออกเป็น 2 เรื่องใหญ่ คือ การรับขนของ
ทางทะเล และการประกันภัยทางทะเล

▶ สภาพกฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ
พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534

✖ พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.2534

✖ พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534

✖ พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537

✖ พระราชบัญญัติสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2537

✖ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่สำคัญ คือ การจำนองเรือเดินทะเลขนาด
ตั้งแต่ 60 ตันกรณีที่เดินด้วยเครื่องจักรกลและเป็นเรือที่มีลักษณะสำหรับใช้ไปในทะเลจะไม่ตกอยู่
ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องของการจำนองอีกต่อไปแต่จะไป
ตกอยู่ใต้พระราชบัญญัติการจำนองเรือและบุริมสิทธิทางทะเล พ.ศ. 2537 แทน

✖ แนวคำพิพากษา มีเพิ่มเติมในเรื่องการรับขนของทางทะเล และ การประกันภัย
ทางทะเล

กฎหมายพาณิชย์ของไทยในอนาคต

- ▶ ร่างพระราชบัญญัติการจำกัดความรับผิดชอบสำหรับสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือเดินทะเล
- ▶ ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางแพ่งเกี่ยวกับอุบัติเหตุทางทะเล ซึ่งจะมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเรือโค่นกัน การช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเลการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป
- ▶ ร่างพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจพาณิชย์

ลักษณะเฉพาะบางประการของกฎหมายพาณิชย์

สาเหตุที่ต้องมีกฎหมายพาณิชย์อันเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับแก่กิจการพาณิชย์นาวี เพราะภัยทางทะเลนั้นมีลักษณะที่รุนแรงกว่าภัยทางบกและทางอื่น ๆ ภัยทางทะเลอาจเกิดขึ้นโดยการกระทำของธรรมชาติ หรือเกิดจากการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ภายในเรือ หรือเกิดจากบุคคลภายนอกเรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เองที่ทำให้เกิดกฎหมายเฉพาะของกฎหมายพาณิชย์นาวี นอกจากนี้แล้วยังมีความคิดที่จะให้ผู้ขนส่งสามารถยกเว้นความรับผิดชอบได้มากกว่านั้น รวมทั้งยังให้เจ้าของเรือหรือผู้ขนส่งสามารถที่จะจำกัดความรับผิดชอบของตนเองได้อีก หากว่าจะต้องรับผิดชอบ

จุดกำเนิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี

☀ กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร

มีทั้งกฎหมายภายในของประเทศต่างๆ และอนุสัญญาระหว่างประเทศ ความแตกต่างในเนื้อหาหากกฎหมายนี้เองทำให้เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งทางการค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการพาณิชย์นาวี จึงมีความพยายามที่จะทำให้กฎหมายของประเทศต่างๆ มีเนื้อหาสาระที่เหมือนกัน โดยวิธีการหนึ่งก็คือการร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศแล้วทำให้ประเทศต่างๆ เข้ามาเป็นภาคี เพื่อนำสาระสำคัญของอนุสัญญาไปบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในหรือให้อนุสัญญาฉบับนั้นมีผลบังคับใช้แก่ข้อพิพาท

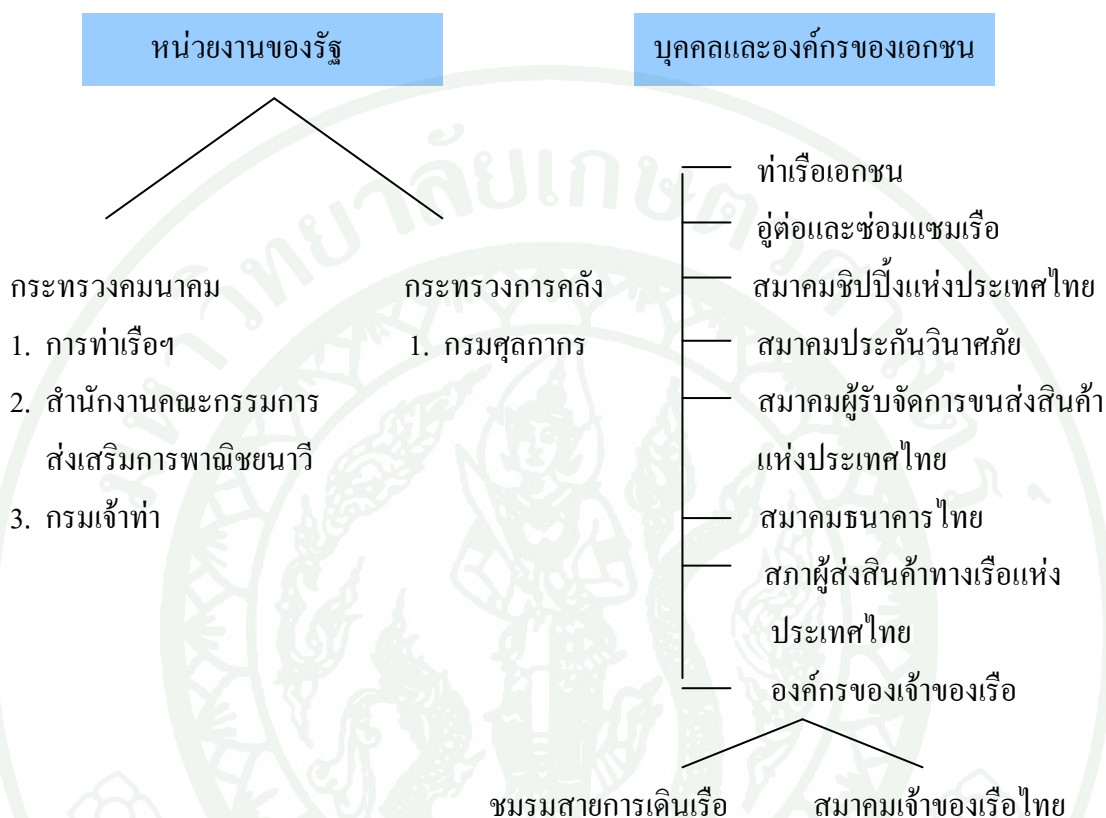
☀ กฎหมายที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร

■ **จารีตประเพณี** เป็นวิธีปฏิบัติและกฎเกณฑ์เรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเดินเรือที่ได้มีการยอมรับและใช้บังคับกันมาเป็นเวลานานๆ จนในที่สุดอาจมีการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรขึ้น

■ **คำพิพากษาของศาล** เป็นบ่อเกิดของกฎหมายพาณิชย์นาวีในทางอ้อมอันเกิดจากการใช้และตีความตัวบทกฎหมาย โดยศาลได้ตัดสินคดีที่มีปัญหาในลักษณะคล้ายคลึงกัน อาศัยหลักกฎหมายเดียวกันและให้ผลอย่างเดียวกัน ในอนาคตหากมีปัญหาในทำนองเดียวกันเกิดขึ้น ก็เป็นที่คาดหมายได้ว่าศาลจะพิพากษาคดีแบบนั้น

กิจการพาณิชย์ในประเทศไทย

บุคคลต่างๆที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจพาณิชย์

บุคคลในภาคเอกชน

เจ้าของเรือหรือผู้ขนส่ง ดำเนินกิจการให้บริการการรับขนของทางทะเล อาจอยู่ในรูปของบริษัทที่แยกกันเป็นอิสระ รูปแบบชมรมสายการเดินเรือ รวมตัวกันเป็น Consortium หรือแบบสมาคม

ตัวแทนเรือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนติดต่อกับเจ้าของสินค้าทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออก เป็นผู้ดำเนินพิธีการกับหน่วยงานราชการ รับทำพิธีผ่านศุลกากร รับบรรจุหีบห่อและทำการจัดส่งระหว่างเจ้าของเรือสินค้าและบริษัทเรือ ขนถ่ายสินค้าขึ้นลงจากเรือ บรรจุตู้สินค้า การจัดส่งเสบียงอาหารแก่เรือ การซ่อมเครื่องและการทำสีเรือ การจัดขบวนทั้งบนเรือและสถานที่เก็บตู้สินค้า การเช่าเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับยกตู้สินค้าหรือการเคลื่อนย้ายตู้สินค้า เป็นต้น

ผู้ส่งออกและผู้นำเข้า อาจจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายสินค้าที่ต้องการให้มีการขนส่งสินค้าและใช้บริการจากผู้ส่งสินค้าของเรือ ปัจจุบันผู้ส่งออกได้มีการรวมตัวกันมากขึ้นภายใต้การ

ช่วยเหลือจากทางราชการเป็นสภาผู้ส่งสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย เพื่อให้มีอำนาจในการเจรจาต่อรองกับบรรดาผู้ขนส่ง

ผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ หมายถึง บุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ให้บริการรับจัดการส่งสินค้าระหว่างประเทศ โดยมีกิจกรรมการจัดหา หรือให้บริการขนส่งสินค้าเป็นหลัก และอาจให้บริการกิจกรรมอื่นๆในขั้นตอนที่เกี่ยวกับการส่งสินค้าระหว่างประเทศ เช่น การจัดหีบห่อ การเตรียมเอกสาร เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยนั้น นอกจากจะมีผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเป็นรายๆแล้ว ยังมีการรวมตัวของผู้รับจัดการส่งสินค้าเป็นสมาคมที่เรียกว่า สมาคมผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เรียกย่อ ๆ ว่า TIFFA

ชิปปิง หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการทำพิธีการศุลกากร ไม่ว่าจะเป็น การส่งออกหรือการนำสินค้าเข้า ซึ่งบางทีจะเรียกว่า นายหน้าทำพิธีการผ่านศุลกากรหรือตัวแทนออกของก็มี บรรดาชิปปิงหรือตัวแทนออกของดังกล่าวได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสมาคมชิปปิงแห่งประเทศไทย

ท่าเรือของเอกชนหรือที่เอกชนเป็นผู้บริหาร การเกิดขึ้นนั้นสืบเนื่องมาจากการขาดแคลนท่าเรือหรือโกดังสินค้าของรัฐทำให้มีการลงทุนสร้างท่าเรือของรัฐและของเอกชนในภูมิภาคเพิ่มขึ้น

บริษัทรับประกันภัยทางทะเล

ธนาคารพาณิชย์และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า จะเกี่ยวข้องกับการชำระเงินค่าสินค้าที่ซื้อขายกัน โดยใช้วิธีการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต

บุคคลในภาครัฐ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวี หน้าที่คือ การศึกษาวิจัย วิเคราะห์โครงการแผนงาน ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการพาณิชย์นาวี จัดทำมาตรการนโยบาย วางแผนและเป็นศูนย์กลางการประสานงานทางวิชาการกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน สถาบัน และองค์กรระหว่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวกับการขนส่งทางทะเล การประกันภัยทางทะเล การเดินเรือ การสื่อสาร และเครื่องช่วยในการเดินเรือ กิจการอุ้งเรือ และกิจการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

การทำเรือต่างๆของรัฐ เป็นการทำให้รัฐจัดสร้างขึ้นเพื่อให้บริการขนถ่ายสินค้า ซึ่งในปัจจุบันนี้ท่าเรือของรัฐนั้นได้แก่ ท่าเรือคลองเตย ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือสงขลา ท่าเรือภูเก็ต และท่าเรือมาบตาพุด

 กรมเจ้าท่า เป็นกรมหนึ่งสังกัดกระทรวงคมนาคม ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบคือ ควบคุมตรวจตราการเดินเรือ ดำเนินการขุดลอกร่องน้ำทางเดินเรือพร้อมติดตั้งเครื่องหมายการเดินเรือ ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการนำร่อง เป็นต้น

 กรมศุลกากร จะเป็นผู้ตรวจสอบและเก็บภาษีสินค้าทั้งนำเข้าและส่งออก

การขนส่งของทางทะเลของประเทศไทย

 สภาพกองเรือพาณิชย์ของไทย ซึ่งมีความคิดในการพัฒนากองเรือไทยให้มีความสามารถในการขนส่งสินค้าเข้า-ออกไทยได้ โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การที่มีเรือไทยเพิ่มขึ้นในการขนส่งสินค้า จะทำให้ประเทศไทยสามารถสงวนเงินตราของประเทศไทยได้
2. การมีเรือไทยจะนำมาซึ่งรายได้แก่ประเทศเมื่อมีการใช้เรือไทยขนส่งสินค้าของประเทศอื่นๆ
3. การมีเรือไทยเพิ่มขึ้นจะก่อให้เกิดการจ้างแรงงานคนไทยเพิ่มขึ้น
4. การมีกองเรือเป็นของตนเองจะเป็นการช่วยสนับสนุนความมั่นคงของประเทศ

วิธีการพัฒนากองเรือไทยนั้นมีหลายวิธี ได้แก่

1. การหาแหล่งเงินทุนให้แก่เจ้าของเรือ โดยให้เงินกู้มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ และมีระยะเวลาในการชำระหนี้คั่นยาวเพื่อให้คนไทยสามารถเป็นเจ้าของเรือได้ง่ายขึ้น หรือการให้โอกาสแหล่งเงินทุนที่ถูกและไม่เสียดอกเบี้ย
2. การช่วยเหลือบริษัทเรือในการจัดหาเรือใหม่ โดยรัฐออกเงินช่วยเหลือเป็นค่าต่อเรือใหม่ การช่วยค่าภาระดอกเบี้ยกู้ยืมเงินในการซื้อเรือใหม่
3. การใช้มาตรการทางภาษีชนิดต่างๆ เพื่อช่วยเหลือเรือไทยและบริษัทเดินเรือไทย เพื่อเป็นการลดต้นทุนอันนำมาซึ่งผลกำไร เพื่อให้บริษัทอยู่รอดและมีผลกำไรไปลงทุนขยายกิจการเพิ่ม
4. การให้คนในชาติใช้บริการเรือไทย โดยการจูงใจให้ผู้ส่งออกหรือผู้นำเข้าใช้เรือไทยในการขนส่งสินค้าไปต่างประเทศ หรือจากต่างประเทศมายังประเทศไทย ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนวิธีการที่พ่อค้าหรือผู้นำเข้าหรือส่งออกของไทยให้เปลี่ยนวิธีการขายสินค้าแทนที่จะขายแบบ FOB (ราคาสินค้า ไม่รวมค่าระวางและเบี้ยประกัน) มาเป็นการขายแบบ CIF (ราคาสินค้ารวมค่าระวางและเบี้ยประกันภัย) และในการซื้อสินค้าจากต่างประเทศแทนที่จะซื้อแบบ CIF ก็ควรจะซื้อแบบ FOB

5. มาตรการทางกฎหมาย เช่น การออกกฎหมายพาณิชย์นาวีในเรื่องต่างๆอันเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ลงทุนในกิจการเดินเรือ ว่าตนเองมีสิทธิและหน้าที่อย่างไร เมื่อเกิดปัญหาในเรื่องต่างๆขึ้น

■ นโยบายส่งเสริมพาณิชย์นาวีของไทย ได้แก่

1. การสนับสนุนให้มีการขยายกองเรือพาณิชย์ และมีเรือที่ทันสมัย และปรับปรุงประสิทธิภาพของกองเรือไทย
2. การเปิดสายการเดินเรือของไทยไปยังภูมิภาคต่างๆรอบโลก
3. การส่งเสริมสนับสนุนกิจการอู่ต่อเรือและซ่อมเรือ
4. สนับสนุนให้เรือไทยมีบทบาทในการขนส่งสินค้าเข้า-ออกของไทยให้มากขึ้น
5. การปรับปรุงกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ และยกเลิกกฎหมายต่างๆที่เป็นอุปสรรค
6. การพัฒนากำลังคนและบุคลากรด้านพาณิชย์นาวีบนฝั่งและประจำเรือ

เอกสารอ้างอิง

ไพฑูริศ เอกจริยกร. 2537. *กฎหมายพาณิชย์นาวี*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

www.judiciary.go.th

www.marinerthai.com

www.bkp.port.co.th/csp

www.bkp.port.co.th/ie/th

www.bkp.port.co.th/rnp

www.laemchabangport.com

ใบงานครั้งที่ 11

กฎหมายพาณิชย์นาวี

รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชย์นาวี

31 สิงหาคม 2550

การปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน

ให้นักศึกษาแต่ละบริษัท ส่งตัวแทนมาจับฉลากบริษัทละหนึ่งสถานการณ์สำหรับการวางแผนปฏิบัติการวิเคราะห์ และวินิจฉัยเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือความผิดของการกระทำตามหลักการหรือแนวคิดของกฎหมายพาณิชย์นาวี เพื่อให้ได้ข้อสรุป ซึ่งสถานการณ์ที่ให้จับสลากมีดังนี้

1. ก เป็นบริษัทแม่ตกลงว่าจ้างให้บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ขนส่งผักและผลไม้ของตนจากเกาะจังหวัดกระบี่ ไปยังเกาะพีพี โดยมีข้อกำหนดในสัญญาว่าจะจ่ายค่าระวางพาหนะและค่าขนส่งเมื่อถึงปลายทาง ปรากฏว่าเมื่อบริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ได้ขนส่งมอบสินค้าไปถึงเกาะพีพีแล้ว บริษัท ก ไม่แสดงเจตนาว่าจะชำระค่าระวางพาหนะและค่าขนส่งให้เป็นการตอบแทน เช่นนี้บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข สามารถยึดหนี้สินค้ำประกันเพื่อรอนกว่าตนเองจะได้รับชำระค่าระวางพาหนะและค่าขนส่ง ได้หรือไม่ พร้อมทั้งวินิจฉัยประกอบหลักกฎหมาย
2. ในการขนส่งสินค้าทางทะเลของลูกค้ารายหนึ่งประกอบด้วยบริษัทขนส่งทางทะเล 3 บริษัทขนส่งด้วยกัน โดยมีการแบ่งการขนส่งออกเป็นช่วง ๆ จนกว่าจะถึงที่หมายปลายทาง ปรากฏว่าของที่ขนส่งเกิดการสูญหายไปบางส่วนในช่วงของการขนส่งช่วงของบริษัทที่ 3 ก ซึ่งเป็นผู้ส่งจึงเรียกร้องให้บริษัทขนส่งทางทะเลที่ 1 รับผิดชอบในความสูญหายนั้น แต่บริษัท ที่ 1 ปฏิเสธความรับผิดชอบโดยอ้างว่าความสูญหายที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของตน ดังนั้นการปฏิเสธความรับผิดชอบของบริษัทที่ 1 จะมีผลหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. ก ว่าจ้างบริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ให้ไปส่งสินค้าไปยังเกาะสมุย ระหว่างทางเกิดโจรสลัดมาปล้นได้รับความเสียหาย ดังนั้น บริษัทขนส่งทางทะเลของ ข ต้องรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ก นั่งเรือรับจ้างท่องเที่ยวชมตลาดน้ำ ปรากฏว่าเรือโดยสารนั้นมีรอยรั่วน้ำไหลเข้าไปจนเรือพลิกคว่ำทำให้ ก ได้รับบาดเจ็บสาหัส ก จึงฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากคนขับเรือรับจ้าง ซึ่งคนขับเรือรับจ้างก็อ้างว่าที่เรือรั่วนั้นเป็นเพราะเรือมีอายุมากแล้วไม่จึงผุ ซึ่งถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ในกรณีเช่นนี้ คนขับเรือรับจ้างต้องรับผิดชอบต่อ ก หรือไม่ เพราะเหตุใด

5. ก นั่งเรือโดยสารเพื่อไปพักผ่อนที่เกาะพีพี โดยได้นำกระเป๋าเอกสารของตนใส่ในช่องเก็บของเหนือศีรษะของตน ระหว่างทาง ก ลูกไปเข้าห้องน้ำ ครั้งถึงเกาะพีพีปรากฏว่ากระเป๋าเอกสารนั้นหายไป ดังนั้นผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบ ก ถึงการสูญหายไปของกระเป๋าเอกสารหรือไม่ เพราะเหตุใด

เกณฑ์การประเมินการให้คะแนนของการวางแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับ

กฎหมายพาณิชย์นาวี และการนำเสนอผลงาน

รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชย์นาวี

พิจารณาจากเกณฑ์ดังนี้

1. วางแผนปฏิบัติการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือความผิด 8 คะแนน
ของการกระทำตามหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับ กฎหมายพาณิชย์นาวี
ได้ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน อย่างมีหลักวิชาการ

1.1 ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน	8 คะแนน
1.2 ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ชัดเจน	7 คะแนน
1.3 ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน	6 คะแนน
1.4 ไม่ถูกต้อง	0 คะแนน

2. นำเสนอแผนปฏิบัติการวิเคราะห์และวินิจฉัยข้อเท็จจริง 7 คะแนน
หรือความผิดของการกระทำตามหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับ
กฎหมายพาณิชย์นาวีที่น่าสนใจ เช่น น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง
มีตัวอย่างประกอบ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าผู้มีความรู้ ความเข้าใจ
มีความคิดกว้างขวาง และความคิดเห็นที่เหมาะสมกับการเป็นนักวิชาการ

2.1 น่าสนใจ มีความรู้ ความเข้าใจ ถูกต้อง	7 คะแนน
2.2 น่าสนใจ มีความรู้ ความเข้าใจไม่ชัดเจน	6 คะแนน
2.3 น่าสนใจ ขาดความรู้ความเข้าใจ	5 คะแนน
2.4 ไม่น่าสนใจ ขาดความรู้ความเข้าใจ	0 คะแนน

รวม

15 คะแนน

การเขียนบันทึกอนุทิน (Journal)

ชื่อผู้บันทึก..... ชื่อวิชา.....

คณะ/ภาควิชา..... วันที่บันทึก.....

อาจารย์ผู้สอน..... ส่งงานวันที่.....ครั้งที่.....

คำแนะนำในการบันทึก : นักศึกษาจะต้องบอกเล่าว่าวันนี้เรียนเกี่ยวกับอะไร บรรยายการเรียนรู้เป็นอย่างไร บันทึกความรู้ ความเข้าใจจากที่เรียนในวันนี้ สิ่งที่เราเรียนรู้เข้าใจแล้ว สิ่งที่ยังไม่เข้าใจชัดเจน สิ่งที่จะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น สิ่งที่น่าสนใจ ข้อคิด คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่คิดว่าน่าจะมีให้อาจารย์ผู้สอนได้ทราบ

[illegible]

เกณฑ์การประเมินการเขียนบันทึกอนุทิน
รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ

1. ส่งอนุทินตรงเวลา (ทุกวันจันทร์ ภายในเวลา 16.00 น.)	2 คะแนน
1.1 ส่งตรงเวลา	2 คะแนน
1.2 ส่งไม่ตรงเวลา	1 คะแนน
1.3 ไม่ส่ง	0 คะแนน
2. ด้านความรู้	2 คะแนน
นักศึกษาสามารถบอกเล่าได้ว่าเรียนเกี่ยวกับอะไร บันทึกความรู้ ความเข้าใจ สิ่งที่ยังไม่รู้ เข้าใจแล้ว สิ่งที่ยังไม่เข้าใจชัดเจน สิ่งที่น่าจะปรับปรุงให้ดีขึ้น	
2.1 ถูกต้อง ชัดเจน	2 คะแนน
2.2 ไม่ชัดเจน	1 คะแนน
2.3 ไม่มีด้านความรู้	0 คะแนน
3. ด้านความรู้สึก	2 คะแนน
นักศึกษาสามารถบอกเล่าได้ว่าบรรยากาศการเรียนเป็นอย่างไร สิ่งที่น่าสนใจ	
3.1 ชัดเจน มองเห็นภาพบรรยากาศจริง	2 คะแนน
3.2 ไม่ชัดเจน	1 คะแนน
3.3 ไม่มีด้านความรู้สึก	0 คะแนน
4. ด้านจริยธรรม	2 คะแนน
นักศึกษาสามารถสะท้อนข้อคิด คุณธรรม จริยธรรม จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้	
4.1 ชัดเจน	2 คะแนน
4.2 ไม่ชัดเจน	1 คะแนน
4.3 ไม่มีด้านจริยธรรม	0 คะแนน
5. ด้านการนำไปใช้	2 คะแนน
นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ มีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้สอน แสดงให้เห็นการเป็นผู้มีเหตุผลเป็นนักคิด นักวิชาการ มีวิจารณญาณ และมีความคิดสร้างสรรค์	
5.1 ถูกต้อง ชัดเจน เป็นไปได้	2 คะแนน
5.2 ไม่ชัดเจน	1 คะแนน
5.3 ไม่มีด้านการนำไปใช้	0 คะแนน
รวม	10 คะแนน

**เกณฑ์การประเมินรายงานการศึกษาค้นคว้า
รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ**

1. ส่งรายงานการศึกษาค้นคว้าตรงเวลาที่กำหนด	2 คะแนน
2. เขียนถูกต้องตามรูปแบบการเขียนรายงาน	2 คะแนน
2.1 ถูกต้อง ชัดเจน	2 คะแนน
2.2 ไม่ถูกต้อง ชัดเจน	1 คะแนน
2.3 ไม่ถูกต้อง	0 คะแนน
3. เรื่องที่ศึกษาค้นคว้าน่าสนใจ ทำทนายให้เรียนรู้	1 คะแนน
4. ประมวลความรู้ นำมาเขียนเรียบเรียงได้อย่างเป็นระบบระเบียบ ครบถ้วน ถูกต้องอย่างมีหลักวิชาการ	5 คะแนน
4.1 ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน	5 คะแนน
4.2 ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ชัดเจน	4 คะแนน
4.3 ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน	3 คะแนน
4.4 ไม่ถูกต้อง	0 คะแนน
5. มีการอ้างอิงถูกต้อง ครบถ้วน	2 คะแนน
5.1 ถูกต้อง ครบถ้วน	2 คะแนน
5.2 ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน	1 คะแนน
5.3 ไม่มีการอ้างอิง	0 คะแนน
6. การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือวิเคราะห์วิจารณ์ความรู้ที่ศึกษาค้นคว้า สะท้อนการใช้หลักจริยธรรมและสอดแทรกความคิดเห็นของตนประกอบอย่างมีหลักวิชาการ	3 คะแนน
6.1 ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน	3 คะแนน
6.2 ถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ชัดเจน	2 คะแนน
6.3 ไม่ถูกต้อง ครบถ้วน	1 คะแนน
6.4 ไม่ถูกต้อง	0 คะแนน

รวม

15 คะแนน

กำหนดส่งวันที่ 21 กันยายน 2550 ไม่เกินเวลา 16.00 น. เท่านั้น

(หากเกินวันและเวลาที่กำหนด ไม่รับ)

รูปถ่าย

ใบแสดงผลการเรียน

รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ

ชื่อ-นามสกุล..... เบอร์โทรศัพท์.....

รหัสนักศึกษา..... คณะ/ภาควิชา/สาขา..... เลขที่.....

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ความสนใจ เข้าเรียน	การเขียนอนุทิน	การปฏิบัติ กิจกรรม ในชั้นเรียน	รายงาน	คะแนน กลาง ภาค	คะแนน ปลาย ภาค	รวม	เกรด
		10	10	15	15	25	25	100	
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
	รวม								

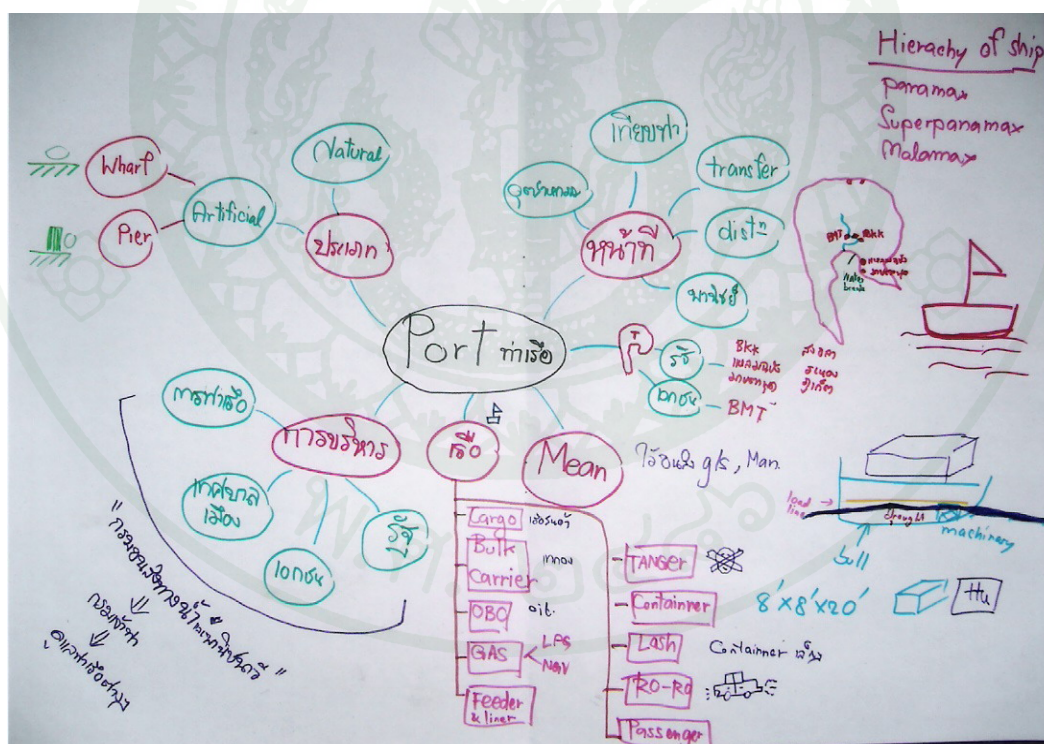
ตัวอย่างภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

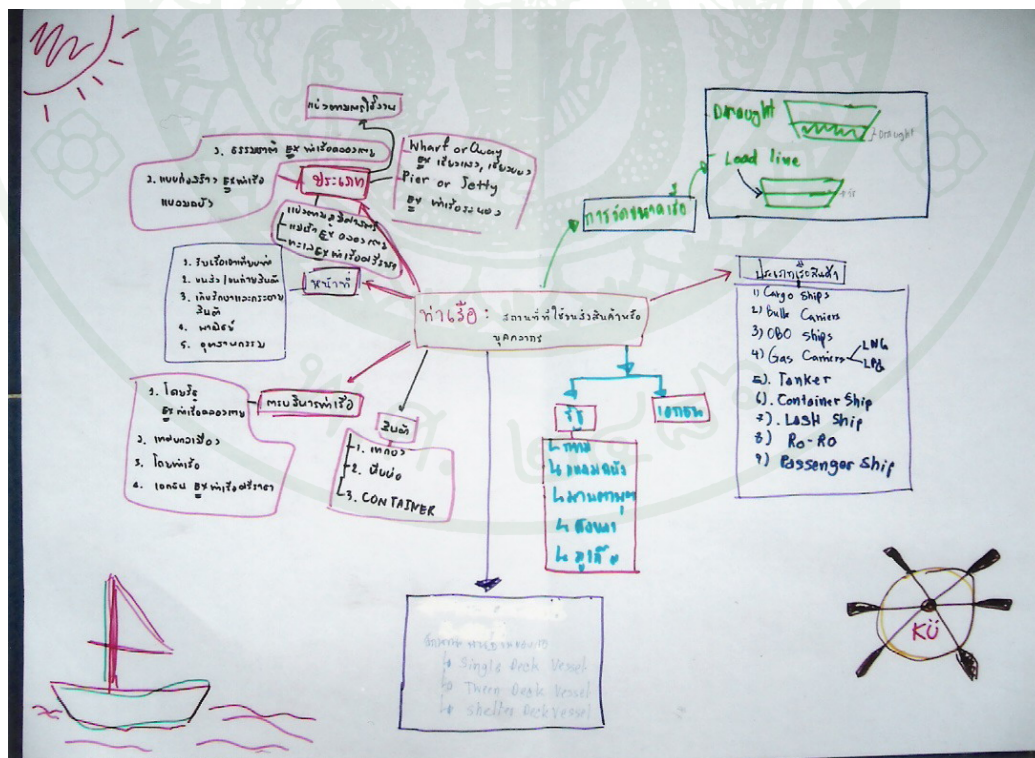
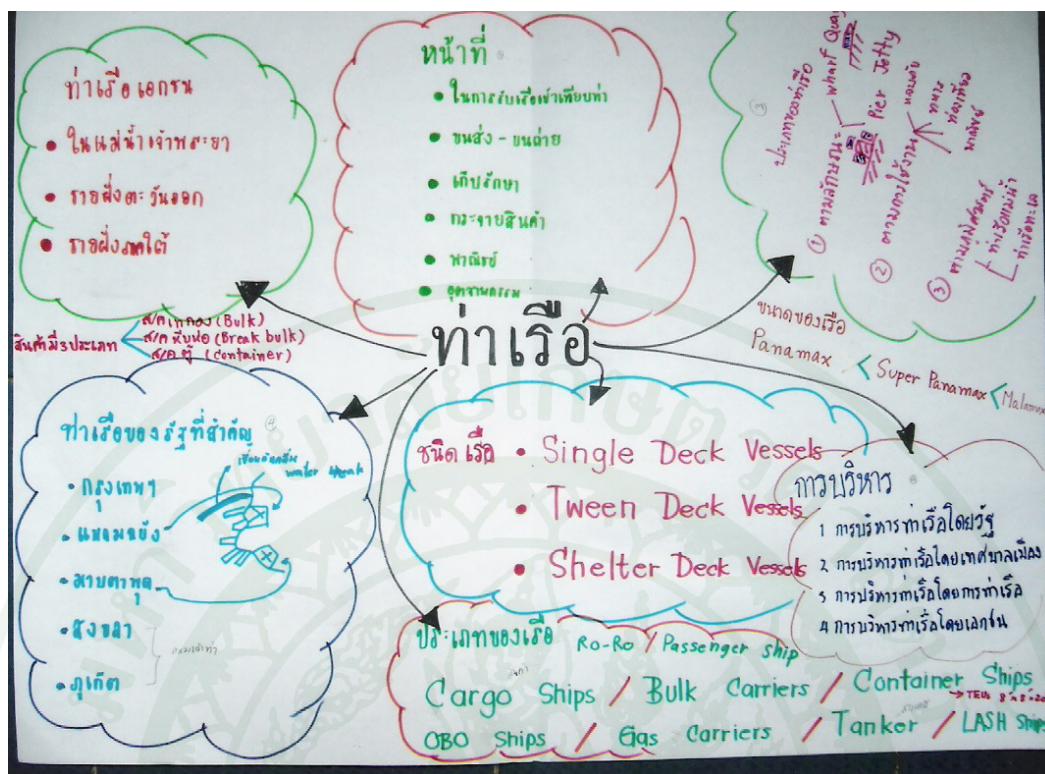

ผลงานของนักศึกษา

ให้นักศึกษาแต่ละบริษัทร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นความรู้จากสิ่งที่ได้ศึกษา พร้อมทั้งสรุปเป็นแผนภูมิโน้ตส์ (Mind Mapping) เกี่ยวกับหลักการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวี ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเรือสินค้าและลักษณะของเรือแบบต่าง ๆ การจัดหาเรือและการวางแผนการเดินทางเรือ และคุณลักษณะของบุคคลที่จะประกอบอาชีพธุรกิจพาณิชยนาวีทั้งในด้านความรู้ ความสามารถและจริยธรรม

18 ส.ค. 2550

การเขียนบันทึกอนุทิน (Journal)

ชื่อผู้บันทึก.....ผ.ศ. วัฒนพร วัฒนากัน..... ชื่อวิชา.....การศึกษาระบบขนส่งทางน้ำ.....

คณะ/ภาควิชา.....คณะบริหารธุรกิจ.....ภาควิชาการตลาด..... วันที่บันทึก.....18 ส.ค. 50.....

อาจารย์ผู้สอน.....ผ.ศ. วัฒนพร วัฒนากัน...../.....ผ.ศ. วัฒนพร วัฒนากัน..... ส่งงานวันที่.....18 ส.ค. 50.....ครั้งที่.....2.....

คำแนะนำในการบันทึก : นักศึกษาจะต้องบอกเล่าว่าวันนี้เรียนเกี่ยวกับอะไร บรรยายการเรียนเป็นอย่างไร บันทึกความรู้ ความเข้าใจจากที่เรียนในวันนี้ สิ่งที่เราได้รู้แล้ว สิ่งที่ไม่เข้าใจชัดเจน สิ่งที่เราจะปรับปรุงให้ดีขึ้น สิ่งที่เราประทับใจ ข้อคิด คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคิดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ที่คิดว่าน่าจะให้อาจารย์ผู้สอนได้ทราบ

ช่วงก่อนสอบเรื่องทฤษฎี Shipping Management ในวันที่ 15 ส.ค. นั้น อาจารย์ได้มอบหมายให้นักศึกษาทำโครงการเกี่ยวกับ Shipping Management และให้แบ่งกลุ่มละ 10 คน เพื่อจัดทำเป็นงานที่เกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

หลังจากที่ได้รับมอบหมายแล้ว กลุ่มของผมได้ปรึกษากันและได้ตกลงที่จะทำโครงการเกี่ยวกับ Shipping Management โดยจะนำเอาเรื่องเกี่ยวกับ Shipping Management มาทำเป็นโครงการ และจะนำเอาเรื่องเกี่ยวกับ Shipping Management มาทำเป็นโครงการ และจะนำเอาเรื่องเกี่ยวกับ Shipping Management มาทำเป็นโครงการ

หลังจากที่ได้รับมอบหมายแล้ว กลุ่มของผมได้ปรึกษากันและได้ตกลงที่จะทำโครงการเกี่ยวกับ Shipping Management โดยจะนำเอาเรื่องเกี่ยวกับ Shipping Management มาทำเป็นโครงการ และจะนำเอาเรื่องเกี่ยวกับ Shipping Management มาทำเป็นโครงการ

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

เราควรอ่านหนังสือเกี่ยวกับ Shipping Management และให้ส่งงานมาที่อาจารย์ผู้สอนในวันจันทร์ที่ 18 ส.ค. 50

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการวิจัย

ด้านรูปแบบการเรียนการสอนจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

1. ผศ.ดร.เพ็ญศิริ โชติพันธ์	อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และเป็น ผู้แต่งตำรา เรื่อง “จริยธรรมทางธุรกิจ”
2. ดร.ชมพูนุท ร่วมชาติ	อาจารย์สอนทางด้านหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
3. ดร.สุนทรา โตบัว	อาจารย์สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. ผศ.น.ท.สำราญ ทองเล็ก	อาจารย์สอนทางด้านบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ด้านรูปแบบการเรียนรู้

1. ดร.วสันต์ ทองไทย	อาจารย์สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ดร.วรรณรัตน์ ใจซื่อกุล	อาจารย์ด้านวิจัยและประเมินผล วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก
3. ดร.ชมพูนุท ร่วมชาติ	อาจารย์สอนทางด้านหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ด้านการวัดจริยธรรม

1. ผศ.นิศารัตน์ คงนาค	อาจารย์สอนทางด้านวิจัยและประเมินผล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2. ผศ.ดร.เพ็ญศิริ โชติพันธ์

อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และเป็น
ผู้แต่งตำรา เรื่อง “จริยธรรมทางธุรกิจ”

3. ดร.วรรณรัตน์ ใจเชื้อกุล

อาจารย์ด้านวิจัยและประเมินผล
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

ด้านการวิเคราะห์ห่อถักมาน

1. ดร.วรรณรัตน์ ใจเชื้อกุล

อาจารย์ด้านวิจัยและประเมินผล
วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

2. ดร.ปริดา เป็ดการ

อาจารย์ด้านวิจัยและประเมินผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. ดร.สุนทรา โตบัว

อาจารย์สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายชื่อหนังสือปริณญานอกที่ช่วยตรวจสอบเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ห่อถักมาน

1. นายวรัช ละครัยศรี

หนังสือปริณญานอกสาขาวิจัยและประเมิน
การศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. นางสาวชล เทียนงาม

หนังสือปริณญานอกสาขาวิจัยและประเมิน
การศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. นางสาววรรณภา แสงวัฒนกุล

หนังสือปริณญานอกสาขาวิจัยและประเมิน
การศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสำรวจจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาในวิชาชีพบริหารธุรกิจ

คำชี้แจง

แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียน การสอน เพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยขอความกรุณาท่านอ่านจริยธรรมตามรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่าจริยธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่ต้องเสริมสร้างให้นักศึกษาบริหารธุรกิจหรือไม่ พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

นอกจากนี้ขอให้ท่านใส่หมายเลขตามลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นของจริยธรรมที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างให้นักศึกษาในวิชาของท่าน เพียง 4 ลำดับ ขอขอบพระคุณอย่างสูง

1. ชื่อ – นามสกุล

2. โปรดระบุวิชาที่สอน 1).....

2).....

3).....

3. สาขาวิชาที่สังกัด

☐ การเงิน

☐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์

☐ การตลาด

☐ การจัดการ

☐ การบริหารสำนักงาน

☐ ธุรกิจระหว่างประเทศ

☐ การจัดการอุตสาหกรรม

☐ การบริหารทรัพย์สิน

4. ความคิดเห็น

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
1. ความรับผิดชอบ				
2. ความซื่อสัตย์				
3. ความขยันในการทำงาน				
4. การรักษาระเบียบวินัย				
5. ความตรงต่อเวลา				
6. ความสามารถในการทำงาน				
7. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับ ความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
8. การมีมนุษยสัมพันธ์				
9. ความมีน้ำใจ				
10. ความเสียสละ				
11. ความจงรักภักดีต่อองค์กร				
12. ความเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม				
13. การกล้าทำการกล้า แสดงออก				
14. การรับฟังคำตำหนิและ พร้อมที่จะแก้ไข				
15. การเชื่อถือ				
16. ความสนใจในการพัฒนา ตนเอง				
17. ความสุภาพอ่อนน้อม				
18. การหมั่นแสวงหาความรู้อยู่ เป็นประจำ				
19. การยอมรับความคิดเห็น และให้ความสำคัญผู้อื่น				
20. รักการทำงานเป็นทีม				
21. การยอมรับ การเปลี่ยนแปลง				
22. ความฉลาด				
23. ความมีเหตุผล				
24. ความกตัญญูกตเวที				
25. ความสามัคคี				
26. การประหยัด				
27. ความยุติธรรม				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับ ความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
28. ความอดุสาหะ				
29. ความเมตตากรุณา				
30. ความรักชาติ				

5. จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ต้องการ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

6. ท่านต้องการรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจหรือไม่

☐ ต้องการ

☐ ไม่ต้องการ

แบบสำรวจจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นักศึกษาต้องการได้รับการเสริมสร้าง

คำชี้แจง

แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจที่นักศึกษาต้องการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดแก่ตนเอง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ โดยขอความกรุณานักศึกษาอ่านจริยธรรมตามรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่าจริยธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดแก่ตนเองหรือไม่ พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของนักศึกษา

นอกจากนี้ขอให้นักศึกษาใส่หมายเลขตามลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นของจริยธรรมที่นักศึกษาต้องการได้รับการเสริมสร้างให้เกิดแก่ตนเองเพียง 4 ลำดับ ขอขอบใจเป็นอย่างสูง

1. กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ☐ ปีที่ 1 ☐ ปีที่ 2 ☐ ปีที่ 3 ☐ ปีที่ 4

2. สาขาวิชาที่สังกัด

☐ การเงิน

☐ การบริหารทรัพยากรมนุษย์

☐ การตลาด

☐ การจัดการ

☐ การบริหารสำนักงาน

☐ ธุรกิจระหว่างประเทศ

☐ การจัดการอุตสาหกรรม

☐ การบริหารทรัพย์สิน

3. ความคิดเห็น

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
1. ความรับผิดชอบ				
2. ความซื่อสัตย์				
3. ความขยันในการทำงาน				
4. การรักษาระเบียบวินัย				
5. ความตรงต่อเวลา				
6. ความสามารถในการทำงาน				
7. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
8. การมีมนุษยสัมพันธ์				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับ ความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
9. ความมีน้ำใจ				
10. ความเสียสละ				
11. ความจงรักภักดีต่อองค์กร				
12. ความเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม				
13. การกล้าทำการกล้า แสดงออก				
14. การรับฟังคำตำหนิและ พร้อมที่จะแก้ไข				
15. การเชื่อถือ				
16. ความสนใจในการพัฒนา ตนเอง				
17. ความสุภาพอ่อนน้อม				
18. การหมั่นแสวงหาความรู้ อยู่เป็นประจำ				
19. การยอมรับความคิดเห็น และให้ความสำคัญผู้อื่น				
20. รักการทำงานเป็นทีม				
21. การยอมรับ การเปลี่ยนแปลง				
22. ความฉลาด				
23. ความมีเหตุผล				
24. ความกตัญญูทุกเวที				
25. ความสามัคคี				
26. การประหยัด				
27. ความยุติธรรม				
28. ความอดุสาหะ				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับ ความสำคัญ
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
29. ความเมตตากรุณา				
30. ความรักชาติ				

4. นักศึกษาต้องการให้อาจารย์พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ
บริหารธุรกิจสำหรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับนักศึกษาหรือไม่

☐ ต้องการ

☐ ไม่ต้องการ

แบบสำรวจความต้องการจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจของเจ้าของสถานประกอบการ

คำชี้แจง

แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการให้ผู้ที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพบริหารธุรกิจในอนาคตพึงมี ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจในครั้งนี้จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจ ที่สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ได้ ดังนั้นจึงใคร่ขอความกรุณาให้ท่านอ่านจริยธรรมตามรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่าจริยธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่ต้องเสริมสร้างให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจหรือไม่ พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

นอกจากนี้ขอให้ท่านใส่หมายเลขตามลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นของจริยธรรม ผู้ที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพบริหารธุรกิจในอนาคตพึงมีจากมากไปหาน้อยเพียง 4 ลำดับแรก
ขอขอบพระคุณอย่างสูง

1. ชื่อสถานประกอบการ

2. ลักษณะของสถานประกอบการ

☐ ประกอบธุรกิจการเงิน

☐ ประกอบธุรกิจการค้า การตลาด

☐ ประกอบธุรกิจบริการ

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

3. ความคิดเห็น

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ (ใส่หมายเลข เพียง 4 ลำดับ)
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
1. ความรับผิดชอบ				
2. ความซื่อสัตย์				
3. ความขยันในการทำงาน				
4. การรักษาระเบียบวินัย				
5. ความตรงต่อเวลา				
6. ความสามารถในการทำงาน				
7. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
8. การมีมนุษยสัมพันธ์				
9. ความมีน้ำใจ				
10. ความเสียสละ				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ (ใส่หมายเลข เพียง 4 ลำดับ)
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
11. ความจงรักภักดีต่อองค์กร				
12. ความเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม				
13. การกล้าทำการกล้า แสดงออก				
14. การรับฟังคำตำหนิและ พร้อมที่จะแก้ไข				
15. การเชื่อถือ				
16. ความสนใจในการพัฒนา ตนเอง				
17. ความสุภาพอ่อนน้อม				
18. การหมั่นแสวงหาความรู้ อยู่เป็นประจำ				
19. การยอมรับความคิดเห็น และให้ความสำคัญผู้อื่น				
20. รักการทำงานเป็นทีม				
21. การยอมรับ การเปลี่ยนแปลง				
22. ความฉลาด				
23. ความมีเหตุผล				
24. ความกตัญญูทุกเวที				
25. ความสามัคคี				
26. การประหยัด				
27. ความยุติธรรม				
28. ความอดุสาหะ				
29. ความเมตตากรุณา				
30. ความรักชาติ				

4. จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ต้องการ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสำรวจความต้องการจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจของผู้ใช้บริการทางธุรกิจ

คำชี้แจง

แบบสำรวจฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องการให้ผู้ประกอบวิชาชีพบริหารธุรกิจพึงมี ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจในครั้งนี้จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการทางธุรกิจที่สามารถให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้ได้ ดังนั้นจึงใคร่ขอความกรุณาให้ท่านอ่านจริยธรรมตามรายการที่กำหนด แล้วพิจารณาว่าจริยธรรมนั้นเป็นจริยธรรมที่ต้องเสริมสร้างให้แก่นักศึกษาบริหารธุรกิจหรือไม่ พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่าน

นอกจากนี้ขอให้ท่านใส่หมายเลขตามลำดับความสำคัญ หรือความจำเป็นของจริยธรรม ผู้ที่จะเข้ามาสู่วิชาชีพบริหารธุรกิจในอนาคตพึงมีจากมากไปหาน้อยเพียง 4 ลำดับแรก ขอขอบพระคุณอย่างสูง

1. ประเภทของการใช้บริการ

- ☐ ด้านธุรกิจการเงิน
 ☐ ด้านการค้า การตลาด
☐ ด้านธุรกิจบริการ
 ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. ความคิดเห็น

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ (ใส่หมายเลข เพียง 4 ลำดับ)
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
1. ความรับผิดชอบ				
2. ความซื่อสัตย์				
3. ความขยันในการทำงาน				
4. การรักษาระเบียบวินัย				
5. ความตรงต่อเวลา				
6. ความสามารถในการทำงาน				
7. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
8. การมีมนุษยสัมพันธ์				
9. ความมีน้ำใจ				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ (ใส่หมายเลข เพียง 4 ลำดับ)
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
10. ความเสียสละ				
11. ความจงรักภักดีต่อองค์กร				
12. ความเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวม				
13. การกล้าทำการกล้า แสดงออก				
14. การรับฟังคำตำหนิและ พร้อมที่จะแก้ไข				
15. การเชื่อถือ				
16. ความสนใจในการพัฒนา ตนเอง				
17. ความสุภาพอ่อนน้อม				
18. การหมั่นแสวงหาความรู้ อยู่เป็นประจำ				
19. การยอมรับความคิดเห็น และให้ความสำคัญผู้อื่น				
20. รักการทำงานเป็นทีม				
21. การยอมรับการ เปลี่ยนแปลง				
22. ความฉลาด				
23. ความมีเหตุผล				
24. ความกตัญญูกตเวที				
25. ความสามัคคี				
26. การประหยัด				
27. ความยุติธรรม				
28. ความอดุสาหะ				
29. ความเมตตา กรุณา				

จริยธรรม	ความคิดเห็น			ลำดับความสำคัญ (ใส่หมายเลขเพียง 4 ลำดับ)
	ต้องการ	ไม่ต้องการ	ไม่แน่ใจ	
30. ความรักชาติ				

4. จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ต้องการ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการอ่านงานวิจัย

1. ชื่อวิทยานิพนธ์

.....

.....

.....

2.

ผู้ทำ.....

สถาบัน..... ปีที่จบ

3. ระดับการศึกษา ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

4. สาขาวิชา

.....

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้นที่ศึกษา.....

.....

5.2 ตัวแปรตามที่ศึกษา จำนวน ตัว ได้แก่

5.2.1

เครื่องมือที่ใช้วัด คือ.....

จำนวน.....ข้อ

ที่มาของเครื่องมือ ☐ ผู้วิจัยพัฒนาเอง ☐ ดัดแปลงมาจากผู้อื่น

☐ อื่น ๆ.....

คุณภาพของเครื่องมือ ☐ ตรวจสอบด้านความตรง โดย

☐ ตรวจสอบด้านความเที่ยง โดย

ค่าความเที่ยงเท่ากับ

☐ อำนาจจำแนก โดย

5.2.2

เครื่องมือที่ใช้วัด คือ.....

จำนวน.....ข้อ

ที่มาของเครื่องมือ ☐ ผู้วิจัยพัฒนาเอง ☐ ดัดแปลงมาจากผู้อื่น

☐ อื่น ๆ.....

- คุณภาพของเครื่องมือ ☐ ตรวจสอบด้านความตรง โดย
- ☐ ตรวจสอบด้านความเที่ยง โดย
- ค่าความเที่ยงเท่ากับ
- ☐ อำนาจจำแนก โดย

5.2.3

เครื่องมือที่ใช้วัด คือ.....

จำนวน.....ข้อ

ที่มาของเครื่องมือ ☐ ผู้วิจัยพัฒนาเอง ☐ คัดแปลงมาจากผู้อื่น

☐ อื่น ๆ.....

- คุณภาพของเครื่องมือ ☐ ตรวจสอบด้านความตรง โดย
- ☐ ตรวจสอบด้านความเที่ยง โดย
- ค่าความเที่ยงเท่ากับ
- ☐ อำนาจจำแนก โดย

6. วิชาที่ศึกษา หรือ จัดกิจกรรมพิเศษ

ระยะเวลาที่ใช้สอน.....

7. แบบแผนการวิจัย

- ☐ Research and Development
- ☐ Action Research
- ☐ One group pre-post
- ☐ Control group pre-post
- ☐ อื่น ๆ

8. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

8.1 ขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....

8.2 จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่ม

จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง คน

จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม.....คน

8.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

- ☐ การสุ่มอย่างง่าย ☐ การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ
- ☐ การสุ่มแบบกลุ่ม ☐ การเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง
- ☐ อื่น ๆ

การวิเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน

1. ทฤษฎีจริยธรรมที่ใช้

- ☐ ทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget)
- ☐ ทฤษฎีของโคลบลเบิร์ก (Kohlberg)
- ☐ ทฤษฎีของ فروยด์ (Freud)
- ☐ ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Psychosocial Theory)
- ☐ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการเสริมแรงหรือการวางเงื่อนไขปฏิบัติการ
(Reinforcement Theory or Operant Conditioning)
- ☐ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)
- ☐ ทฤษฎีการกระจ่างค่านิยม (Values Clarification Theory)
- ☐ แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับตนเอง (Self-Regulation)
- ☐ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคม (Social Cognitive Theory)
- ☐ แนวคิดเกี่ยวกับระบบคู่สัญญาสำหรับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม
(Contract Control System)
- ☐ ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมเชิงพุทธ
- ☐ อื่น ๆ

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้

- ☐ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)
- ☐ กลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism)
- ☐ กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)
- ☐ อื่น ๆ

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

- ☐ พัฒนาสติปัญญา
- ☐ พัฒนาจิตพิสัย
-
- ☐ พัฒนาการประพฤติปฏิบัติ
- ☐ พัฒนาจริยธรรม
- ☐ อื่น ๆ

4. เนื้อหาสาระ

.....

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การมองเห็น		
☐ การฟัง		
☐ การปฏิบัติ		
☐ อื่น ๆ		

7. บทบาทของผู้เรียน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยว		
☐ ปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม		
☐ รับการถ่ายทอดความรู้ โดยการมองเห็น		
☐ รับการถ่ายทอดความรู้ โดยการฟัง		
☐ อื่น ๆ		

8. รูปแบบการสอน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ ใช้กระบวนการทางสังคม		
☐ ให้ข่าวสารข้อมูล		
☐ เน้นตามลักษณะเฉพาะของบุคคล		
☐ เน้นกลุ่มพฤติกรรมนิยม		
☐ อื่น ๆ		

9. บทบาทผู้สอน

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ ถ่ายทอดความรู้ โดยการมองเห็น		
☐ ถ่ายทอดความรู้ โดยการฟัง		
☐ ถ่ายทอดความรู้ โดย.....		
☐ จัดสภาพแวดล้อม		
☐ อื่น ๆ		

10. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ สื่อเพื่อการมองเห็น		
☐ สื่อเพื่อการฟัง		
☐ สื่อเพื่อการปฏิบัติ		
☐ อื่น ๆ		

11. วิธีการประเมินผลการเรียนการสอน

☐ ด้านความรู้

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ แฟ้มพัฒนางาน		
☐		
☐		

☐ ด้านจิตพิสัย

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ แฟ้มพัฒนางาน		
☐		
☐		

☐ ด้านทักษะปฏิบัติ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ เพิ่มพัฒนางาน		
☐		
☐		

☐ ความรู้ด้านจริยธรรม

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ เพิ่มพัฒนางาน		
☐		
☐		

☐ ความรู้สื่อต่อจริยธรรม

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ เพิ่มพัฒนางาน		
☐		
☐		

☐ พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ เพิ่มพัฒนางาน		
☐		

☐ อื่น ๆ

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
☐ การทดสอบ		
☐ การสอบถาม/การซักถาม		
☐ การสังเกต		
☐ เพิ่มพัฒนางาน		
☐		
☐		

12. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

☐ Independent t-test

☐ Dependent t-test

☐ One way ANOVA

☐ อื่นๆ

.....

13. ผลการวิจัย

ตัวแปรตาม	x		S.D.		n		t	sig	α
	c/1	e/1	c/2	e/2	c	e			

ตัวแปรตาม	x		SS			df			F	sig	α
	c/1	e/1	B	AB	W	B	AB	W			

14. ข้อสังเกตอื่น ๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบวัดความรู้ด้านจริยธรรม

ชื่อ – นามสกุล

สาขาวิชา/ภาควิชา.....คณะ.....

คำชี้แจง

แบบวัดฉบับนี้เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้ด้านจริยธรรมของนักศึกษา ซึ่งการตอบแบบทดสอบนี้ไม่มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นขอให้นักศึกษาอ่านข้อคำถามแล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยทำเครื่องหมายกากบาท X ในช่องตัวอักษรในกระดาษคำตอบ

1. ข้อใดถือว่าการแสดงออกทางจริยธรรมที่มีคุณค่ามากที่สุด
 - ก. เขียนมาทำงานแต่เช้าทุกวัน
 - ข. แดงตั้งใจจะมาทำงานแต่เช้า
 - ค. คำบอกกับเพื่อน ๆ ว่าตนจะมาทำงานแต่เช้า
 - ง. ขาวเขียนข้อความเตือนตนเองว่าต้องมาทำงานแต่เช้า

2. สาเหตุสำคัญที่ต้องมีจริยธรรมทางธุรกิจ คือข้อใด
 - ก. จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น
 - ข. ความอ่อนแอของกฎหมาย
 - ค. ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม
 - ง. การแข่งขันทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

3. การกระทำของบุคคลใดต่อไปนี้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความรักชอบ
 - ก. มานะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณภาพทุกครั้ง
 - ข. มาลัยปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของบริษัทอย่างเคร่งครัด
 - ค. มานียอมชดใช้ค่าเสียหายแทนเพื่อน
 - ง. มาลีนำงานที่ได้รับมอบหมายไปทำต่อที่บ้านจนเสร็จ

4. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้ที่ขาดความมีระเบียบวินัย
- ก. มานะส่งสินค้าครบถ้วนตามที่ลูกค้าสั่งตรงเวลา เพราะจะได้รับกลับบ้าน
 - ข. มาลัยแต่งกายตามระเบียบของบริษัทอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้จะไม่ชอบก็ตาม
 - ค. มาลินำงานพิเศษมาทำที่บริษัทในเวลาพักเพื่อหารายได้เพิ่มเติม
 - ง. มานีมีธุระสำคัญที่ด่วนมากจึงหลบออกไปทำธุระก่อนในขณะทำงาน เมื่อกลับมาถึงที่ทำงานจึงรีบไปอธิบายให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
5. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรที่เหมาะสมที่สุด
- ก. มานะขยันคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
 - ข. มาลัยขยันแย่งลูกค้าจากคู่แข่งเพื่อให้ขายของได้มาก ๆ
 - ค. มานีขยันขายสินค้าที่ใกล้หมดอายุให้หมดเร็ว ๆ
 - ง. มาลีขยันทำงานแต่ก็ยังมีข้อผิดพลาดเหมือนเดิม
6. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์
- ก. แดนบอกกับลูกค้าว่าสินค้าที่นำมาขายนั้นมีจุดบกพร่องอยู่บ้างจึงต้องลดราคาให้
 - ข. คำัดดแปลงเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ผู้อื่นคิดขึ้นมาแล้วนำไปแอบอ้างว่าตนคิดขึ้นเอง
 - ค. ดิบบอกกับลูกค้าว่าสินค้าที่ขายมีคุณภาพดีมาก ทั้ง ๆ ที่สินค้านั้นยังมีข้อบกพร่องอยู่
 - ง. ดวงโฆษณาคุณภาพสินค้าเกินความจริงเพื่อให้ขายสินค้าได้ในปริมาณมาก ๆ
7. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของจริยธรรมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ
- ก. เป็นการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี
 - ข. เป็นการสร้างความไว้วางใจจากสังคม
 - ค. เป็นการทำการกุศล
 - ง. เป็นการพัฒนายั่งยืน
8. “การกระทำของพ่อค้าที่ไม่ได้มุ่งหวังผลเพียงแต่กำไรอย่างเดียว” จะมีผลดีต่อใครมากที่สุด
- ก. นายจ้าง
 - ข. ลูกค้า
 - ค. สังคม
 - ง. ลูกจ้าง

9. การประกอบกิจการใดของ นักธุรกิจมีผลเสียต่อความเสื่อมโทรมของสังคมน้อยที่สุด

- ก. เปิดแหล่งการพนัน
- ข. เปิดสถานที่ท่องเที่ยวยามราตรี
- ค. การรับซื้อของโจร
- ง. การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า

10. การกระทำในข้อใดที่มีผลต่อรัฐมากที่สุด

- ก. สมชายขายของที่มีราคาสูงเกินความเป็นจริงให้แก่ลูกค้า
- ข. สมคิดกักตุนน้ำตาลทรายเอาไว้เพื่อให้มีราคา
- ค. สมศรียื่นเสียภาษีต่ำกว่ารายได้ที่แท้จริง
- ง. สมศักดิ์ไม่ยอมจ่ายเงินค่าสวัสดิการให้แก่ลูกจ้าง

11. ข้อใดไม่ใช่ข้อที่พึงปฏิบัติของนักธุรกิจที่มีต่อลูกจ้าง

- ก. ให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถ
- ข. พัฒนาให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น
- ค. ให้ทำงานในตำแหน่งเดิม เพื่อจะได้มีความรู้ความชำนาญมากขึ้น
- ง. พิจารณาความดีความชอบจากผลงานที่ปรากฏ

12. ข้อใดไม่ใช่ข้อที่พึงปฏิบัติของนักธุรกิจที่มีต่อผู้ลงทุน

- ก. ให้ข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงแก่ผู้ลงทุน
- ข. จัดสรรรายได้และกำไรให้แก่ผู้ลงทุนอย่างเหมาะสม
- ค. ดำเนินกิจการให้มีความเจริญก้าวหน้าสมกับความไว้วางใจของผู้ลงทุน
- ง. ขยายกิจการให้มากขึ้นเพื่อจูงใจให้ผู้ลงทุนร่วมลงทุนด้วย

13. ข้อใดไม่ใช่ข้อที่พึงปฏิบัติของนักธุรกิจที่มีต่อลูกค้า

- ก. ขายสินค้าในที่มีราคาเหมาะสมกับฐานะของกลุ่มลูกค้า
- ข. ขายสินค้าที่ใกล้จะหมดอายุในราคาถูกให้แก่ลูกค้าที่มีรายได้น้อย
- ค. กำหนดเงื่อนไขในการซื้อสินค้าให้ลูกค้าปฏิบัติตาม
- ง. ให้โอกาสลูกค้าทุกคนในการซื้อสินค้าอย่างเท่าเทียมกัน

14. ข้อใดเป็นข้อที่พึงปฏิบัติของนักธุรกิจที่มีต่อคู่แข่ง

- ก. การแย่งลูกค้า
- ข. การทุ่มเงินเข้าตลาด
- ค. การร่วมมือกันทางธุรกิจ
- ง. การนำข้อมูลของคู่แข่งมาเปิดเผย

จากสถานการณ์ต่อไปนี้จงตอบคำถามข้อ 15 - 17

สมชายเป็นพ่อค้าขายเงาะ โดยเขาได้นำเงาะที่มีผลขนาดใหญ่และสดวางไว้ด้านหน้าของกองเงาะเพื่อให้ลูกค้าได้มองเห็นอย่างชัดเจน ส่วนด้านหลังจะเป็นเงาะที่มีผลขนาดเล็ก เวลาลูกค้ามาซื้อสมชายจะรีบหยิบเงาะให้กับลูกค้าด้วยตนเอง

15. การกระทำของสมชายแสดงว่าเขาจริยธรรมในข้อใดมากที่สุด

- ก. ความซื่อสัตย์
- ข. ความรับผิดชอบ
- ค. ความยุติธรรม
- ง. ความมีเหตุผล

16. การกระทำของสมชายมีผลต่อลูกค้าอย่างไรมากที่สุด

- ก. ลูกค้าไม่มีโอกาสได้เลือกเงาะตามที่ต้องการ
- ข. ลูกค้าได้เงาะที่มีลักษณะไม่ตรงกับที่ตนเองมองเห็น
- ค. ลูกค้าได้เงาะที่มีขนาดเล็กซึ่งมักจะมีเนื้อน้อย
- ง. ลูกค้าได้ผลเงาะที่ไม่สดและมีราคาแพง

17. ถ้านักศึกษาเป็นสมชายแล้วนักศึกษจะทำอย่างไร

- ก. เก็บผลเงาะที่มีขนาดเล็กไว้รับประทานเอง
- ข. ทำเหมือนสมชายเพื่อจะได้มีคนมาซื้อเงาะมาก ๆ
- ค. เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้เลือกขนาดผลเงาะตามความพอใจ
- ง. แยกเงาะออกเป็นสองกองตามขนาดผล แล้วขายในราคาที่ต่างกัน

จากสถานการณ์นี้จึงตอบคำถามข้อ 18 - 20

มาลีเป็นแม่ค้าขายส้มได้ทำป้ายบอกราคาสินค้าไว้ดังภาพ ซึ่งในเวลานั้นโดยทั่วไปแล้วส้ม
ราคา กิโลกรัมละ 20 บาท

ครึ่งโล 12 บาท

18. การกระทำของมาลีแสดงว่าขาดจริยธรรมในด้านใดมากที่สุด

- ก. ความยุติธรรม
- ข. ความซื่อสัตย์
- ค. ความมีน้ำใจ
- ง. ความฉลาด

19. การกระทำของมาลีมีผลต่อลูกค้าอย่างไร

- ก. ลูกค้าบางคนอาจเข้าใจผิด
- ข. ลูกค้าได้ซื้อส้มในราคาที่ถูกลงกว่าโดยทั่วไป
- ค. ลูกค้าได้ซื้อส้มที่มีการบอกราคาที่ชัดเจน
- ง. ไม่น่ามีผลกระทบใด ๆ ต่อลูกค้า

20. ถ้านักศึกษาเป็นมาลีแล้วนักศึกษาจะทำอย่างไร

- ก. ปิดป้ายที่ชัดเจนเพื่อให้ลูกค้าเห็นราคาส้มตามความเป็นจริง
- ข. ลดราคาส้มให้เท่ากับราคาระหว่างท้องตลาด
- ค. ทำเหมือนมาลีเพราะจะได้มีคนมาซื้อส้มมาก ๆ
- ง. ไม่ปิดป้ายบอกราคาส้ม แต่ร้องเชิญชวนให้ลูกค้ามาซื้อส้ม

จากสถานการณ์นี้จึงตอบคำถามข้อ 21- 22

สุดาळกัถอบนำกัถ้วยไม้ป่าซึ่งเป็นสินค้ำต้องห้ามมาขายให้แก่ลูกค้า

21. สุดาขาดจริยธรรมในด้านใดมากที่สุด

- ก. ความรับผิดชอบต่อนตนเอง
- ข. ความรับผิดชอบต่อลูกค้า
- ค. ความรับผิดชอบต่อสังคม
- ง. ความรับผิดชอบต่อคู่แข่ง

22. ใครเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของสุดามากที่สุด
- ผู้ซื้อกล้วยไม้เพราะได้ซื้อสินค้าต้องห้ามไป
 - ตำรวจป่าไม้เพราะต้องคอยเฝ้าระวังไม่ให้คนมาลักกล้วยไม้ป่า
 - พ่อค้ากล้วยไม้คนอื่น ๆ เพราะไม่มีกล้วยไม้ป่ามาขายแข่งกับสุดา
 - ทุกคนในสังคมเพราะกล้วยไม้ป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติของส่วนรวม

จากสถานการณ์นี้จงตอบคำถามข้อ 23 - 25

นารีเป็นพนักงานของบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งมักจะส่งของให้ลูกค้าผิดอยู่เป็นประจำ เมื่อ นายจ้างได้ว่ากล่าวตักเตือนแล้วนารีก็ยังไม่ปรับปรุงข้อผิดพลาดของตนเอง จนในที่สุดนายจ้างจึง ตัดสินใจให้นารีออกจากงาน

23. การกระทำของนารีแสดงว่าขาดจริยธรรมในข้อใดมากที่สุด
- ความซื่อสัตย์
 - ความรับผิดชอบ
 - ความขยันหมั่นเพียร
 - ความมีระเบียบวินัย
24. การกระทำของนารีมีผลกระทบกับใครมากที่สุด
- ตนเองเพราะถูกไล่ออกจากงาน
 - ลูกค้าเพราะได้รับสินค้าที่ไม่ตรงกับที่ต้องการ
 - นายจ้างเพราะต้องคอยกำกับดูแลการทำงานของนารี
 - บริษัทเพราะไม่ได้รับความไว้วางใจจากลูกค้า
25. ถ้านักศึกษาเป็นนารี นักศึกษาควรจะแก้ไขปัญหอย่างไร
- หางานทำใหม่ให้เร็วที่สุด
 - พูดขอร้องนายจ้างให้จ้างงานต่อไปโดยอธิบายเหตุผลประกอบ
 - เมื่อได้รับคำตักเตือนจากนายจ้างก็นำมาปรับปรุงแก้ไข
 - ไปขโมยกล้วยไม้ และบอกว่าตนเองจะรับผิดชอบเรื่องทั้งหมด

จากสถานการณ์นี้จึงตอบคำถามข้อ 26-28

ตำรวจจับแม่ค้าที่นำสินค้าประเภทเสื้อผ้าและกระเป๋าสะพาย ซึ่งทำเลียนแบบยี่ห้อดังของต่างประเทศรวมทั้งหมดกว่า 4,000 ชิ้น ภายในห้างดัง ดำเนินคดีข้อหาผิดกฎหมายเพื่อจำหน่ายซึ่งสินค้ามีเครื่องหมายการค้าปลอม

26. สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวคือข้อใด

ก. แม่ค้าขาดความซื่อสัตย์ต่อตนเอง	ข. แม่ค้าขาดความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า
ค. แม่ค้าขาดความซื่อสัตย์ต่อคู่แข่ง	ง. แม่ค้าขาดความซื่อสัตย์ต่อสังคม

27. ปัญหาข้อดังกล่าวจะส่งผลกระทบอย่างไรมากที่สุด

- ก. ประเทศไทยจะไม่ได้รับความไว้วางใจจากต่างประเทศ
- ข. ประเทศไทยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจับกุมสินค้าปลอมแปลงมากขึ้น
- ค. ประเทศไทยจะไม่มีคนต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวเพราะกลัวมาซื้อของปลอม
- ง. ประเทศไทยจะสูญเสียลูกค้าต่างประเทศ

28. ถ้านักศึกษาเป็นแม่ค้านักศึกษาจะอย่างไร

ก. ขายของแท้	ข. คอยเฝ้าระวังตำรวจ
ค. ขายของที่ทำขึ้นเองในเมืองไทย	ง. บอกกับลูกค้าว่าตนเองขายของปลอม

จากสถานการณ์นี้จึงตอบคำถามข้อ 29 - 34

สมชายทำงานในบริษัทแห่งหนึ่ง แต่เนื่องจากเขาขาดงานเป็นประจำโดยไม่มีความจำเป็น พร้อมทั้งไม่ตั้งใจทำงาน และไม่ยอมรับข้อวิจารณ์ของนายจ้าง ในที่สุดเขาจึงถูกให้ออกจากงาน

29. ข้อใดไม่เป็นปัญหาจากสถานการณ์ดังกล่าว

ก. พนักงานขาดงาน	ข. พนักงานไม่ตั้งใจทำงาน
ค. นายจ้างให้ลูกจ้างออกจากงาน	ง. นายจ้างวิจารณ์การทำงานของพนักงาน

30. สาเหตุของปัญหาดังกล่าวคือข้อใด
- ก. พนักงานขาดความอดทนต่อคำวิจารณ์ของนายจ้าง
 - ข. พนักงานขาดความรับผิดชอบ
 - ค. พนักงานขาดความขยันหมั่นเพียร
 - ง. พนักงานขาดความมีระเบียบวินัย
31. ปัญหาข้อดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร
- ก. มีภาวการณ์ต่งงานเพิ่มขึ้น
 - ข. ทำให้เกิดปัญหาความยากจน
 - ค. รัฐสูญเสียภาษีรายได้จากพนักงาน
 - ง. ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น
32. ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลต่อนายจ้างอย่างไร
- ก. เสียเวลาในการทำงาน
 - ข. ต้องประกาศหาพนักงานใหม่
 - ค. นายจ้างอาจถูกมองว่าเป็นคนใจร้าย
 - ง. พนักงานที่เหลืออยู่จะขาดขวัญและกำลังใจ
33. ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลอย่างแรกต่อสมชายอย่างไร
- ก. ต่งงาน
 - ข. ขาดรายได้
 - ค. สุขภาพจิตเสีย
 - ง. ถูกประณามจากสังคม
34. ถ้านักศึกษาเป็นสมชาย นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. ตั้งใจทำงาน
 - ข. มาทำงานอย่างสม่ำเสมอ
 - ค. นำข้อวิจารณ์ของนายจ้างมาปรับปรุงตนเอง
 - ง. ถูกทุกข้อ

จากสถานการณ์นี้จึงตอบคำถามข้อ 35 - 40

มานะเป็นพนักงานของร้านขายส่งอาหารทะเลแห่งหนึ่งซึ่งทำหน้าที่จับรถขนส่งอาหารทะเลให้แก่ลูกค้าตามที่ต่าง ๆ แต่เขามักจะส่งอาหารทะเลให้แก่ลูกค้าล่าช้าเป็นประจำ จนทางร้านค้าถูกต่อว่าจากลูกค้า หรือไม่ยอมรับอาหารทะเลที่ส่งจึงทำให้ร้านค้าได้รับความเสียหายหลายล้านบาท”

35. สาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ดังกล่าวคือข้อใด

- ก. ลูกค้าส่งสินค้าคืน
- ข. ลูกค้าไม่ยอมรับสินค้า
- ค. พนักงานส่งสินค้าไม่ตรงเวลา
- ง. บริษัทได้รับความเสียหาย

36. สาเหตุของปัญหาดังกล่าวคือข้อใด

- ก. พนักงานขาดความอดทน
- ข. พนักงานขาดความซื่อสัตย์
- ค. พนักงานขาดความมีระเบียบวินัย
- ง. พนักงานขาดความพยายาม

37. ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อบริษัทอย่างไร

- ก. จะไม่ได้รับความไว้วางใจจากลูกค้า
- ข. จะไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ขายอาหารทะเล
- ค. จะไม่ได้รับความสำเร็จในการประกอบการค้า
- ง. จะไม่สามารถขายสินค้าได้หมดตามเวลาที่กำหนด

38. ปัญหาดังกล่าวจะส่งผลต่อลูกค้าอย่างไร

- ก. จะได้รับสินค้าที่ไม่มีคุณภาพ
- ข. จะได้รับสินค้าที่ไม่ตรงกับความต้องการ
- ค. จะได้รับสินค้าซึ่งเป็นสัตว์ที่ควรอนุรักษ์
- ง. จะได้รับสินค้าไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด

39. ข้อใดไม่ใช่ผลที่อาจเกิดขึ้นต่อพนักงาน
- ก. อาจได้รับการลงโทษจากบริษัท
 - ข. อาจได้รับการประณามจากสังคม
 - ค. อาจได้รับความไม่ไว้วางใจจากลูกค้า
 - ง. อาจไม่ได้รับความสำเร็จในการประกอบหน้าที่การงาน

40. ถ้านักศึกษาเป็นมานะ นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. อธิบายสาเหตุของการส่งของล่าช้าให้นายจ้างเข้าใจ
 - ข. อธิบายสาเหตุของการส่งของล่าช้าให้ลูกค้าเข้าใจ
 - ค. ขอให้ทางร้านค้าจ้างพนักงานใหม่อีกคนเพื่อช่วยกันส่งสินค้า
 - ง. วางแผนและดำเนินการส่งสินค้าให้ตรงเวลา

แบบวัดความรู้สึก/ความคิดเห็นที่มีต่อจริยธรรมทางการบริหารธุรกิจ

คำชี้แจง

แบบวัดฉบับนี้เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อจริยธรรมทางธุรกิจ ซึ่งการตอบแบบวัดฉบับนี้ไม่มีถูกหรือผิด และการตอบไม่มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นขอให้นักศึกษาตอบคำถามให้ตรงกับความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักศึกษาให้มากที่สุด โดยให้นักศึกษาอ่านข้อความที่กำหนด แล้วพิจารณาว่าตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักศึกษาในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความรู้สึก หรือความคิดเห็นตามที่นักศึกษาเลือก

ชื่อ-นามสกุล.....

สาขาวิชา/ภาควิชา.....คณะ.....

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เราควรทำงานตามที่ได้รับมอบหมายทันทีด้วยความเต็มใจ					
2. การพูดคุยและเล่นกับเพื่อนจนทำงานไม่เสร็จเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ					
3. เราควรจดบันทึกเตือนความจำว่าต้องทำงานอะไรบ้าง					
4. เราควรศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำเพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพ					
5. รู้สึกดีใจเมื่อไปทำงานแล้วไม่มีงานให้ทำ					
6. ขณะที่ทำงานถ้าว่างก็ไปแอบหลับได้					
7. เราควรติดตามข่าวสารข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานตลอดเวลา					
8. เราควรทบทวนและแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมงาน ๆ อยู่เสมอเป็นเรื่องที่จำเป็น					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. เราอาจละทิ้งงานที่ทำอยู่เมื่อเพื่อนมาชวนไปทำธุระหรือทำกิจกรรมอื่นที่เราสนใจ					
10. เราควรวางแผนแบ่งงานออกเป็นส่วนแล้วทำทีละส่วนอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทั้งหมด					
11. เมื่อเราทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จจะรู้สึกเบื่อและอยากที่จะหยุดทำ					
12. เราควรพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จ					
13. เราควรมีการประเมินผลงานของตนเองทุกครั้งเมื่อมีการมอบหมายงาน					
14. การไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานที่เราทำจนชำนาญแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น					
15. เราควรเตรียมตัวก่อนมาทำงาน หรือมาเรียนทุกครั้ง					
16. การมาทำงานตรงเวลาเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ					
17. เราควรมีการวางแผนการทำงานอย่างชัดเจน					
18. การทำงานเราไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ก็ได้					
19. ขณะทำงานเราสามารถนำงานพิเศษมาทำได้เป็นบางครั้ง					
20. การแอบหลับขณะทำงานเป็นบางครั้ง เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้					
21. เราควรเก็บอุปกรณ์การทำงานเป็นระเบียบทุกครั้งเป็นสิ่งที่ควรกระทำหลังจากทำงานเสร็จสิ้นในแต่ละวัน					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
22. การหลบหนีออกไปทำธุระที่จำเป็นในขณะที่ทำงานก็สามารถทำได้					
23. เราควรรีบเดินมาเข้าทำงานหรือมาเรียนเมื่อได้ยินสัญญาณ					
24. พนักงานควรแต่งกายถูกต้องตามที่บริษัทกำหนด					
25. เราสามารถหยุดงานโดยไม่ส่งใบลาก็ได้					
26. เมื่อเราอยู่ในห้องทำงานร่วมกับผู้อื่น เราสามารถพูดคุย เล่น หรือส่งเสียงดังในขณะที่คนอื่นนั่งทำงาน					
27. ถ้าเพื่อนไม่อยู่ก็สามารถหยิบของเพื่อนมาใช้ก่อนได้ แล้วจึงค่อยขออนุญาตภายหลัง					
28. แจ้งให้ผู้รับผิดชอบทราบเมื่อเห็นทรัพย์สินบัติของสำนักงานชำรุดเสียหาย เช่น ก๊อกน้ำ หลอดไฟ					
29. การส่งสินค้าที่ล่าช้าเล็กน้อยไม่เกิดผลเสียหาย					
30. การตรงต่อเวลาต่อลูกค้ามีความจำเป็นมาก					
31. เราควรทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ กำลังความสามารถของตนเอง					
32. เมื่อทำงานได้ที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จก็ไม่ควรนำไปทำต่อที่บ้านเพราะเป็นเวลาพักผ่อน					
33. ถ้าเราได้รับมอบหมายงานที่มากเกินไป ก็ยังสามารถทำงานแบบขอไปทีได้					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
34. ถ้าพบกับงานที่ยากเกินความสามารถก็ควรที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อทำงานนั้นให้สำเร็จ					
35. เราควรใช้อุปกรณ์ที่เป็นของสำนักงานอย่างทะนุถนอม					
36. เมื่อลูกค้าซื้อสินค้าที่ซื้อจากเราไปแล้วและใช้การไม่ได้มาขอเปลี่ยน เราไม่ควรเปลี่ยนให้					
37. เราควรยอมรับการลงโทษจากนายจ้างเมื่อไม่ได้ทำงานตามกำหนดเวลา					
38. เมื่อเราทำงานไม่เสร็จ เราควรรหาข้ออ้างหรือเหตุผลมาอธิบายให้นายจ้างเข้าใจ					
39. เมื่อทำงานได้ไม่ดีและยังไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้จะพยายามทำต่อไปอย่างเต็มความสามารถ					
40. การทำธุรกิจควรได้รับผลตอบแทน 100% จึงจะอยู่รอด					
41. การให้ความร่วมมือกับคู่แข่งกันคิดค้นผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่พึงกระทำ					
42. การให้ความร่วมมือกับคู่แข่งกันวางแผนป้องกันการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติทำให้เสียเวลา					
43. การแย่งลูกค้าจากคู่แข่งกันเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ					
44. เราสามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของลูกค้าได้					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
45. เราควรคืนเงินให้แก่ลูกค้าถ้าเราไม่สามารถทำตามสัญญาที่ตกลงไว้กับลูกค้าได้					
46. ข้าพเจ้าจะไม่สบายใจ ถ้าไม่ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับลูกค้า					
47. ถ้าความต้องการสินค้ามีมาก ควรลดจำนวนวัสดุลงบ้างในการผลิตสินค้า					
48. การนำสินค้าที่มีคุณภาพต่างกันมาขายคละกันเป็นการบริหารงานที่ดี					
49. การแข่งขานวิ่งเป็นบางครั้งเพื่อให้ลูกค้ารีบซื้อสินค้าโดยเร็วเป็นเรื่องปกติ					
50. การเก็บสินค้าไว้เพื่อขายในราคาสูง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ					
51. ลูกค้ามักเป็นเหยื่อของพ่อค้าเจ้าเล่ห์ ถ้าเราไม่หลอกเขา เขาก็ต้องถูกคนอื่นหลอกอยู่แล้ว					
52. การผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานเป็นสิ่งที่สำคัญมาก					
53. การเลียนแบบสินค้าของผู้อื่นเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้					
54. เราควรอธิบายคุณภาพของสินค้าในด้านดีเท่านั้น					
55. เราควรอธิบายเหตุผลที่แท้จริงของการขาดงานให้นายจ้างรับฟัง					
56. การติดสินบนให้กับข้าราชการเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ แต่ระวังอย่าให้ผู้อื่นรู้					
57. ควรนำสินค้าหนีภาษีมาขายปนกับสินค้าปกติ					

ข้อความ	ระดับความรู้สึก/ความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
58. เวลาสอบสัมภาษณ์เข้าทำงาน เราควรพูดแต่ในสิ่งที่ดี ๆ					
59. การให้ความเคารพในสิทธิทางปัญญาของผู้อื่นเป็นสิ่งดี					
60. การโฆษณาสินค้าที่กล่าวอ้างสรรพคุณของสินค้าเกินจริง จะช่วยดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้					

แบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้

ชื่อ – นามสกุล

สาขาวิชา/ภาควิชา คณะ.....

คำชี้แจง

แบบวัดฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดรูปแบบการเรียนรู้ หรือลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยให้นักศึกษาอ่านข้อความที่กำหนดให้ในแต่ละข้อ แล้วเลือกคำตอบที่นักศึกษาคิดว่าตรงกับความเป็นจริงของตนเองให้มากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย x ทับตัวอักษรที่เป็นตัวเลือกนั้น ซึ่งการตอบข้อคำถามนี้ไม่มีถูกหรือผิด และไม่มีผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาใด ๆ ทั้งสิ้น

1. ถ้านักศึกษาต้องนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน นักศึกษาจะเลือกนำเสนอรายงานด้วยวิธีการใด
 - ก. ทำเป็นไดอะแกรม หรือแผนภาพช่วยในการพูด
 - ข. พูดโดยใช้คำอธิบาย หรือยกตัวอย่างประกอบ
 - ค. เขียนคำพูดเล็กน้อย แล้วแสดงท่าทางประกอบ
2. ถ้านักศึกษาต้องการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมหนึ่งที่นักศึกษาไม่เคยใช้มาก่อน นักศึกษาจะอย่างไรเป็นลำดับแรก
 - ก. อ่านคู่มือประกอบ
 - ข. สอบถามจากคนที่เคยใช้โปรแกรมนั้น
 - ค. เปิดเครื่องคอมพิวเตอร์แล้วลงมือปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก
3. ถ้ามีเพื่อนของนักศึกษามาถามเกี่ยวกับการทำรายงาน นักศึกษาจะอย่างไร
 - ก. ให้เพื่อนอ่านจากตัวอย่างรายงานของนักศึกษา
 - ข. อธิบายให้เพื่อนฟัง พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
 - ค. ลงมือปฏิบัติให้เพื่อนดูเป็นตัวอย่าง พร้อมกับให้เขาปฏิบัติตาม

4. ถ้านักศึกษาต้องประกอบอาหารให้แก่ครอบครัว แต่นักศึกษายังไม่เคยปรุงอาหารชนิดนั้นมาก่อน นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. อ่านจากตำราอาหาร
 - ข. สอบถามจากคนที่ทำเป็น
 - ค. ทดลองทำผิดทำถูกก่อน
5. ถ้านักศึกษาไปร้านอาหาร นักศึกษาจะเลือกสั่งอาหารโดยวิธีการใด
- ก. อ่านจากเมนูอาหาร
 - ข. ถามรายการอาหารแนะนำจากบริกร
 - ค. ลองสั่งอาหารจากรูปภาพมาชิมก่อน
6. ถ้าต้องการจัดโปรแกรมไปเที่ยวในวันหยุดพักผ่อน นักศึกษาจะมีวิธีการอย่างไร
- ก. อ่านรายละเอียดจากวารสารการท่องเที่ยว
 - ข. โทรศัพท์สอบถามจากเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยว
 - ค. ลงมือปฏิบัติจัดโปรแกรมท่องเที่ยวตามที่ตนเองคิด
7. ถ้านักศึกษาต้องการที่จะเรียนรู้วิธีการใช้กล้องดิจิทัลรุ่นใหม่ นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. อ่านจากคู่มือ
 - ข. สอบถามผู้ขาย
 - ค. ทดลองถ่ายภาพด้วยตนเอง
8. นักศึกษาต้องการให้ Website มีลักษณะเป็นแบบใด
- ก. มีข้อความให้อ่าน ประกอบกับมีภาพให้ดู
 - ข. มีสถานการณ์ให้ลงมือปฏิบัติ
 - ค. มีเสียงบรรยาย
9. ถ้านักศึกษาไม่แน่ใจว่าคำว่า “ศิริษะ” สะกดแบบ “ศรีษะ” หรือ “ศิรษะ” นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. ถามอาจารย์ภาษาไทย
 - ข. เปิดดูในพจนานุกรม
 - ค. ลองเขียนคำทั้งสองคำก่อน แล้วเลือกคำใดคำหนึ่งที่คิดว่าถูกต้อง

10. ถ้านักศึกษาต้องตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง นักศึกษาจะเลือกวิธีใด
- ก. อ่านจากคู่มือการเลือกซื้อสินค้า
 - ข. สอบถามราคาและคุณภาพของสินค้าจากผู้ขาย
 - ค. ตัดสินใจเลือกซื้อสินค้านั้นไปทดลองใช้
11. นักศึกษาต้องการให้อาจารย์สอนแบบใดเป็นส่วนใหญ่
- ก. อธิบาย บรรยาย
 - ข. สาธิตให้อ่านเอกสาร
 - ค. ให้ลงมือปฏิบัติ
12. ถ้านักศึกษาต้องทำการทดลองอย่างหนึ่งที่นักศึกษาไม่เคยทำมาก่อน นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. ถามจากครู หรือจากรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์
 - ข. อ่านจากคู่มือ หรือเอกสารประกอบ
 - ค. ลงมือปฏิบัติเพื่อลองผิดลองถูก
13. ถ้ามีบุคคลคนหนึ่งมาถามทางเดินไปร้านอาหารที่อยู่ใกล้บ้านของนักศึกษา นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. วาดแผนภาพให้ดู
 - ข. อธิบายเส้นทางการเดิน
 - ค. เดินพาบุคคลนั้นไปร้านอาหาร
14. ถ้านักศึกษาต้องเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิดหนึ่งที่นักศึกษาไม่เคยใช้มาก่อน นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. อ่านจากคู่มือ
 - ข. ถามจากผู้รู้
 - ค. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
15. นักศึกษาคิดว่าวิธีการใดที่จะทำให้นักศึกษาจำสิ่งที่นักศึกษาได้เรียนไปได้ดีที่สุด
- ก. อ่านจากสมุดจด หรือตำรา
 - ข. ฟังบรรยายจากผู้สอน
 - ค. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

16. ถ้านักศึกษาต้องอธิบายขั้นตอนการประกอบอาหารชนิดหนึ่งให้เพื่อนฟัง นักศึกษาจะเลือกวิธีการแบบใด
- ก. นำตำราปรุงอาหารชนิดนั้นมาให้เพื่อนอ่าน
 - ข. พูดอธิบายส่วนประกอบ และขั้นตอนการปรุงอาหารชนิดนั้นให้เพื่อนฟัง
 - ค. ลงมือสาธิตการปรุงอาหารชนิดนั้นให้เพื่อนได้ทดลองลงมือปฏิบัติตาม
17. ในวิชาบัญชีนักศึกษาต้องการให้อาจารย์ประเมินผลการเรียนของนักศึกษาด้วยวิธีการใดมากที่สุด
- ก. อ่านหนังสือแล้วสรุปความรู้ที่ได้ทั้งหมด
 - ข. ให้อาจารย์ซักถามความรู้ที่ได้จากการเรียน
 - ค. ลงมือปฏิบัติทำบัญชี
18. นักศึกษาต้องการเรียนรู้ในวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชย์ด้วยวิธีการใดมากที่สุด
- ก. อ่านเอกสารด้วยตนเอง
 - ข. ฟังคำบรรยายจากอาจารย์ผู้สอน
 - ค. ลงมือปฏิบัติทำโครงการ
19. นักศึกษาชอบกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใด
- ก. ฟังบรรยาย อธิบาย
 - ข. อ่านตำราด้วยตนเอง
 - ค. ลงมือปฏิบัติกิจกรรม
20. ถ้านักศึกษามีความจำเป็นต้องการเดินทางไปสถานที่แห่งหนึ่งที่นักศึกษาไม่เคยไปมาก่อน นักศึกษาจะอย่างไร
- ก. อ่านจากแผนที่
 - ข. ถามจากเพื่อนที่เคยไปมาแล้ว
 - ค. ลองเดินทางไปตามที่ตนเองเข้าใจ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หัวข้อ “ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน” รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชย์ ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 จัดขึ้นในวันศุกร์ที่ 5 ตุลาคม 2550 เวลา 13.00-14.20 น. ณ ห้อง 5B คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

1. ทำไมจึงมาเลือกเรียนวิชานี้
2. ความคาดหวังที่มีต่อการเรียนวิชานี้ตอนที่เลือกเรียนเป็นอย่างไรบ้าง และเมื่อได้มาเรียนแล้วเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ อย่างไร
3. สิ่งที่ได้รับจากการเรียนในวิชานี้มีอะไรบ้าง (เช่น ในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม)
4. จะนำสิ่งที่ได้รับจากการเรียนวิชานี้ไปประยุกต์ใช้อย่างไรบ้าง
5. กิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งหมด 5 ชั้น ได้แก่
 - 5.1 ชั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ในชั้นตอนนี้อาจารย์ได้มาทบทวนความรู้เดิม อ่านอนุทินให้ฟัง อ่านข่าว หรือประเด็นที่จะเรียนในแต่ละครั้ง
 - 5.2 ชั้นให้ข่าวสารข้อมูล หรือความรู้ ในชั้นตอนนี้อาจารย์สามารถได้มาพูดคุยอธิบายความรู้ในบทเรียนประกอบกับเอกสารประกอบการสอนที่แจกให้
 - 5.3 ชั้นการฝึกคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ในชั้นตอนนี้อาจารย์ได้ให้แต่ละบริษัทฝึกคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ หรือทำงานตามใบงานที่แจกให้
 - 5.4 ชั้นการอภิปรายผลและหาข้อสรุป ในชั้นตอนนี้แต่ละบริษัทก็จะออกมานำเสนอผลงาน บางครั้งก็ออกมาแสดงละคร บทบาทสมมติ หรือทำแผนผังมโนทัศน์ แล้วพวกเราก็ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นที่เพื่อน ๆ ในแต่ละบริษัทออกมานำเสนอ
 - 5.5 ชั้นการนำไปประยุกต์ใช้ ในชั้นตอนนี้อาจารย์และพวกเราได้ช่วยกันบอกแนวทางการนำความรู้ที่ได้ไปใช้

จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาจารย์ได้กล่าวมาข้างต้น นักศึกษาชอบขั้นตอนใดมากที่สุด เพราะเหตุใด

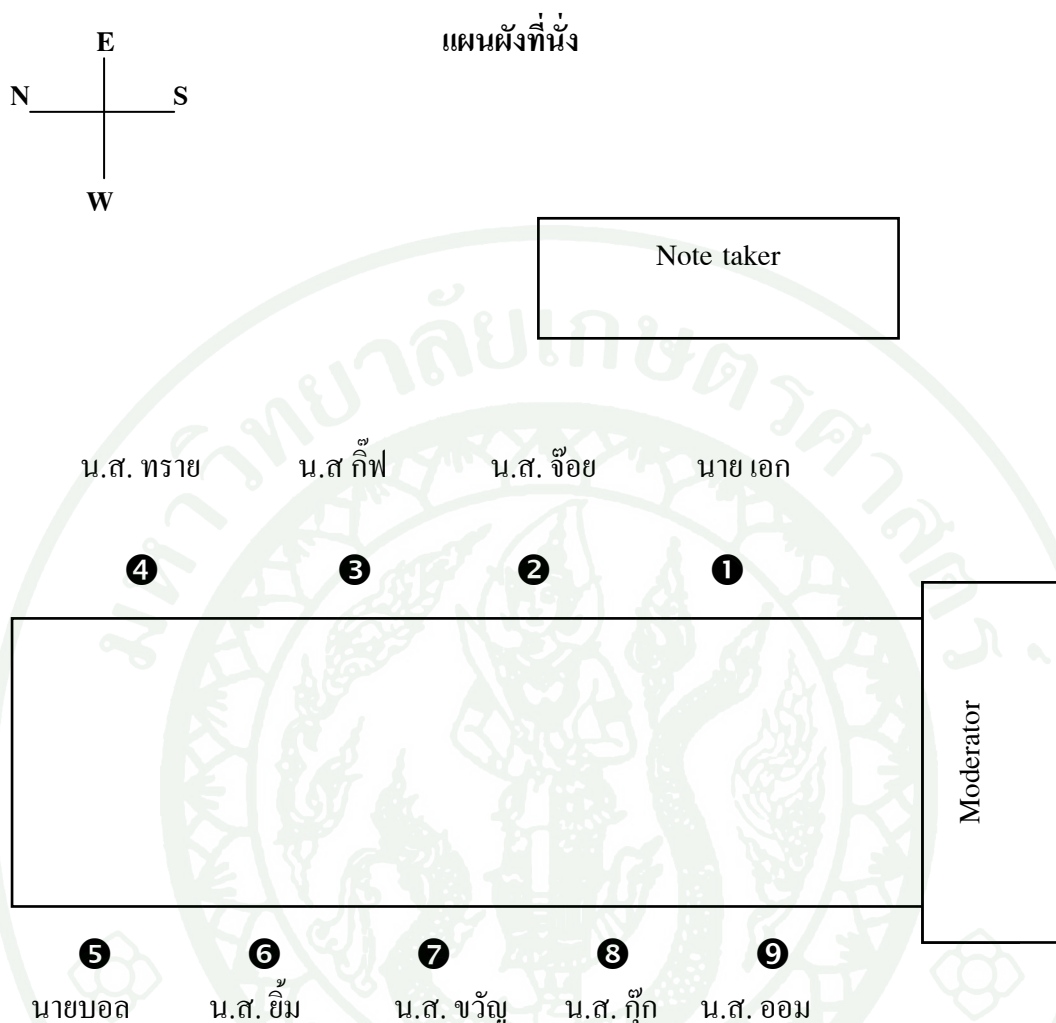
6. จุดเด่นและจุดด้อยของการเรียนในรายวิชานี้คืออะไร เพราะอะไร
 - 6.1 ข้อใดเด่นที่สุด 3 อันดับแรก
 - 6.2 ข้อใดด้อยที่สุด 3 อันดับแรก
7. รู้สึกอย่างไรกับการเขียนอนุทิน
8. จะบอกให้คนอื่น ๆ มาเรียนวิชานี้หรือไม่ เพราะเหตุใด

กระบวนการสนทนากลุ่ม

Moderator กล่าวแนะนำตัวเองโดยบอกชื่อ นามสกุล พร้อมกับตำแหน่ง และบอกว่าวันนี้มาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ (Moderator) จากนั้นก็แนะนำกรรมให้ผู้เข้าร่วมสนทนารู้จักอีกครั้ง โดยบอกว่าวันนี้มาทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note taker) เมื่อ Moderator กล่าวแนะนำตัวเองพร้อมกับ Note taker เรียบร้อยแล้ว จากนั้น Moderator ก็ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนแนะนำชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น คณะ ชั้นปี อายุ ศาสนา ภูมิลำเนา กรรมในฐานะ Note taker ได้นั่งประจำที่พร้อมกับจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแต่ละคน

จากนั้น Moderator บอกหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนทราบ และบอกว่าข้อมูลที่ได้ตรงนี้จะประโยชน์ต่ออาจารย์ณัฐพงษ์ชัยและรุ่นน้องมากในการนำไปปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป ขอให้ตอบคำถามด้วยความจริง ไม่ต้องกลัวว่าข้อมูลจะถูกเผยแพร่ ทั้งนี้จะปิดเป็นความลับ เพราะต้องการที่จะทราบถึงความคิดเห็นต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น ไม่ได้นำไปใช้อย่างอื่น ขอให้มั่นใจได้ นอกจากนี้ Moderator ได้ถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนว่าจะชอบบันทึกเสียงและถ่ายภาพในขณะสนทนากลุ่มประกอบด้วยจะอะไรไหม ถ้าในช่วงไหนที่ไม่ต้องการให้บันทึกเสียงหรือถ่ายภาพก็ให้บอก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มก็ยินดีให้บันทึกเสียงและถ่ายภาพ

ก่อนเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม Moderator ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มปฏิบัติตามกติกา คือให้พูดทีละคน ไม่ขัดจังหวะการพูดของคนอื่น และสามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. ชื่อ เอก คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 21 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.ราชบุรี
2. ชื่อ จ้อยซ์ คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.สงขลา
3. ชื่อ กิ๊ฟ คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.ราชบุรี
4. ชื่อ ทราข คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.ราชบุรี
5. ชื่อบอล คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 22 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.ชุมพร
6. ชื่อ ยิ้ม คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.กรุงเทพมหานคร
7. ชื่อ ขวัญ คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.สงขลา
8. ชื่อ กุ๊ก คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 21 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.กรุงเทพมหานคร
9. ชื่อ ออม คณะบริหารธุรกิจ ชั้นปีที่ 3 อายุ 20 ปี ศาสนาพุทธ ภูมิลำเนา จ.กรุงเทพมหานคร

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หัวข้อ “ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอน ครั้งที่ 2” รายวิชา 133425 การจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ ภาคต้น ปีการศึกษา 2550 จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 8 ธันวาคม 2550 เวลา 10.00-12.00 น. ณ โรงอาหารกลาง 1 (บาร์ใหม่) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม

1. ทำไมจึงมาเลือกเรียนวิชานี้
2. ความคาดหวังที่มีต่อการเรียนวิชานี้ตอนที่เลือกเรียนเป็นอย่างไรบ้าง และเมื่อได้มาเรียนแล้วเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ อย่างไร
3. มาเรียนวิชานี้คิดว่าได้ความรู้ในเรื่องใดบ้าง และคิดว่าจะนำความรู้นั้นไปใช้อย่างไร
4. รู้สึกอย่างไรกับการเรียนการสอนในรายวิชานี้
5. มาเรียนวิชานี้แล้วบุคลิกหรือคุณลักษณะที่นักศึกษาคิดว่าตนเองได้รับการพัฒนาขึ้นมีอะไรบ้าง และนักศึกษาดูจากอะไร
6. มาเรียนวิชานี้ นักศึกษาได้ฝึกทำอะไรบ้าง และจะนำสิ่งที่ฝึกไปใช้อย่างไรบ้าง
7. คิดว่ากิจกรรมในวิชานี้มีมากหรือน้อยเกินไป ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
8. คิดว่าเนื้อหาสาระในวิชานี้มีมากหรือน้อยเกินไป ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
9. สิ่งที่ชอบ 3 อันดับแรกจากการมาเรียนในรายวิชานี้มีอะไรบ้าง และสิ่งที่ไม่ชอบ 3 อันดับแรกจากการมาเรียนในรายวิชานี้มีอะไรบ้าง (กลุ่มสรุปว่าอย่างไร เพราะอะไรจึงจัดอันดับแบบนี้)

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาการจัดการธุรกิจพาณิชยนาวิ

จำนวน 6 คน คือ

1. นางสาวแพรว
2. นางสาวตุ้ม
3. นายเจ
4. นางสาวมด
5. นางสาวกิมลิ่ง
6. นายตัม

ขั้นตอนดำเนินการสนทนากลุ่ม

การเตรียมความพร้อม

ก่อนเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม กระผมได้จัดเตรียมโต๊ะเก้าอี้ให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จากนั้นได้เตรียมน้ำ ขนม และท็อฟฟี่ วางไว้บนโต๊ะเพื่อเป็นอาหารว่างสำหรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคน จากนั้นเวลาประมาณ 9.45 น. กระผมได้เชิญผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมานั่งที่โต๊ะตามที่จัดเตรียมไว้ เมื่อพร้อมเพรียงกันแล้ว กระผมได้เขียนแผนผังที่นั่งพร้อมชื่อหมายเลขประจำตัวของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม พร้อมทำการสำเนา 2 ชุด โดยใช้กระดาษคาร์บอนเพื่อให้ Moderator 1 ชุด จะได้ทราบว่าใครชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหน และกระผมในฐานะ Note taker 1 ชุด

บทบาทผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator)

เวลา 10.00 น. Moderator กล่าวต้อนรับผู้ร่วมสนทนากลุ่มทุกคนด้วยน้ำเสียงและสีหน้าที่เป็นมิตรและบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางคนทำสีหน้าเหมือนคุ้น ๆ กับ Moderator กระผมจึงบอกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนว่า Moderator ได้มาร่วมงานการประกวด Shipping Contest ของพวกเราจำได้ไหม ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มร้อง อ้อ...พร้อมพยักหน้าและบอกว่าจำได้ จากนั้น Moderator และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคน ได้พูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบางคนไม่ได้เจอเพื่อนมาเป็นเดือน เนื่องจากบางคนออกไปฝึกงานนอกสถานที่ บางคนตั้งใจสอบถามสารทุกข์สุกดิบและพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน

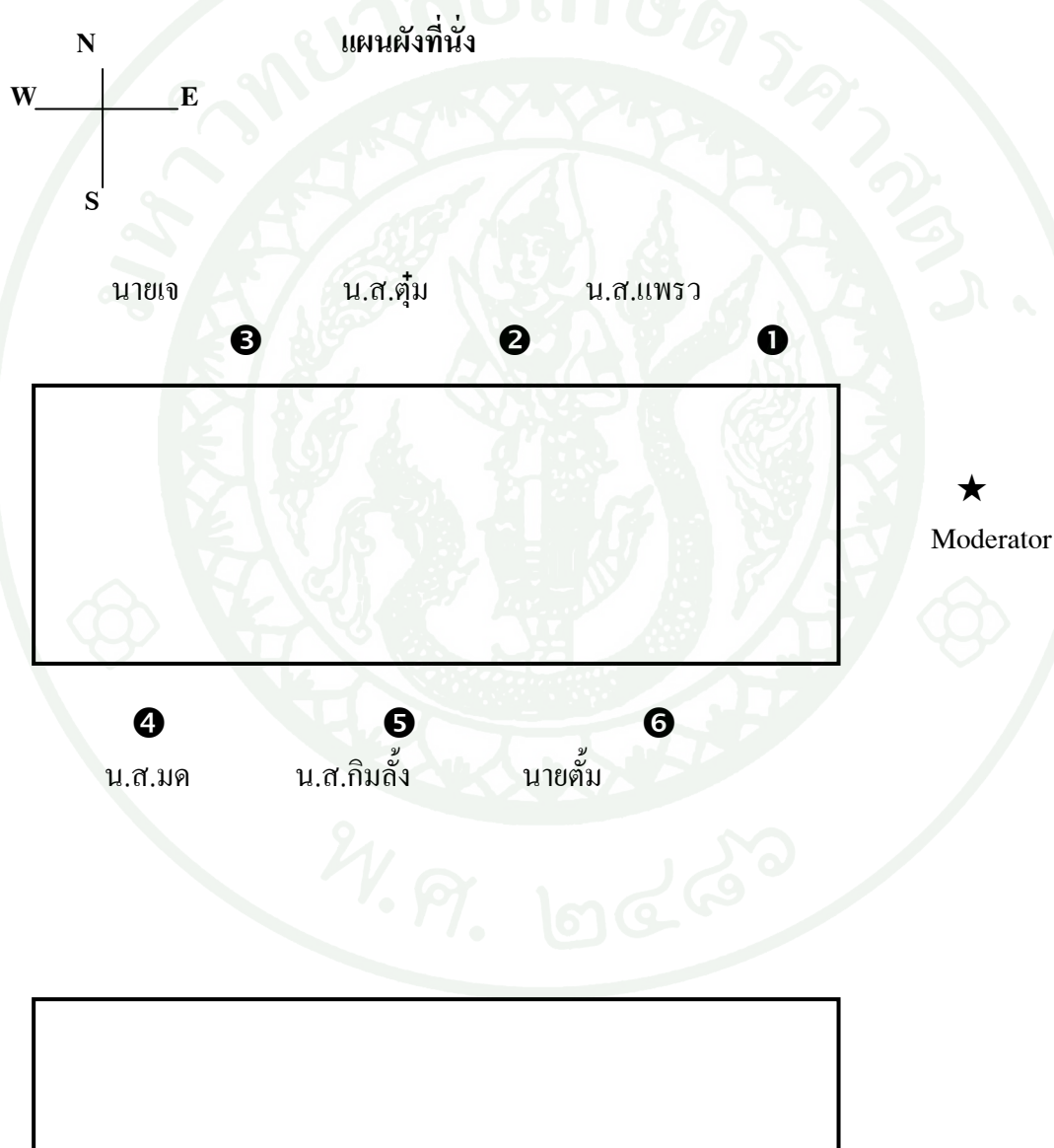
กระบวนการสนทนากลุ่ม

Moderator กล่าวแนะนำตัวเองโดยบอกชื่อ นามสกุล พร้อมกับตำแหน่ง และบอกว่าวันนี้มาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ (Moderator) จากนั้นก็แนะนำกระผมให้ผู้เข้าร่วมสนทนารู้จักอีกครั้ง โดยบอกว่าวันนี้มาทำหน้าที่เป็นผู้จดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note taker) เมื่อ Moderator กล่าวแนะนำตัวเองพร้อมกับ Note taker เรียบร้อยแล้ว จากนั้น Moderator ก็ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนแนะนำชื่อ นามสกุล ชื่อเล่น คณะ ชั้นปี อายุ กระผมในฐานะ Note taker ได้นั่งประจำที่พร้อมกับจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแต่ละคน

จากนั้น Moderator บอกหัวข้อและวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนทราบ และบอกว่าข้อมูลที่ได้ตรงนี้จะไปประโยชน์ต่ออาจารย์ณัฐพงศ์ชัยและรุ่นน้องมากในการนำไปปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป ขอให้ตอบคำถามด้วยความจริง ไม่ต้องกลัวว่าข้อมูลจะถูกเผยแพร่ ทั้งนี้จะปิดเป็นความลับ เพราะต้องการ

ที่จะทราบถึงความคิดเห็นต่อการเรียนวิชานี้เท่านั้น ไม่ได้นำไปใช้อย่างอื่น ขอให้มั่นใจได้
นอกจากนี้ Moderator ได้ถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนว่าจะขอบันทึกเสียงและ
ถ่ายภาพในขณะสนทนากลุ่มประกอบด้วยจะอะไรไหม ถ้าในช่วงไหนที่ไม่ต้องการให้
บันทึกเสียงหรือถ่ายภาพก็ให้บอก ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มก็ยินดีให้บันทึกเสียงและถ่ายภาพ

ก่อนเริ่มต้นการสนทนากลุ่ม Moderator ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มปฏิบัติตามกติกา คือให้
พูดทีละคน ไม่ขัดจังหวะการพูดของคนอื่น และสามารถแสดงความคิดเห็น ได้เต็มที่

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. น.ส.แพรว

คณะวิทยาศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 4 อายุ 21 ปี

2. น.ส.ตุ้ม

คณะวิทยาศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 อายุ 21 ปี

3. นายเจ

คณะวิทยาศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 อายุ 22 ปี

4. น.ส.มด

คณะเศรษฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ชั้นปีที่ 4 อายุ 21 ปี

5. น.ส.กิมตั้ง

คณะเศรษฐศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ชั้นปีที่ 4 อายุ 21 ปี

6. นายต๋ม

คณะอุตสาหกรรมเกษตร สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ ชั้นปีที่ 4 อายุ 21 ปี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ ศธ 0513.10901 / 104

วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550

เรื่อง ขออนุมัติโครงการเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน คณบดีคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจฯ 1 ฉบับ

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ จึงขออนุญาตใช้สถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอนร่วมกับ ผศ.นท.สำราญ ทองเล็ก อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในระหว่างภาคการศึกษาภาคต้นและภาคปลาย ประจำปีการศึกษา 2550

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติโครงการ ได้โปรดพิจารณาให้ นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ ได้เก็บข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(ผศ.ดร.พนิต เข้มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ ศธ. 0513.109/ก.พ.

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม.
10900

๙ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ โชติพันธ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ
บริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ
โชติพันธ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมใน
วิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย
ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.พนิต เข้มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร 0-2579-7114 ต่อ 111
โทรสาร 0-2579-3993

ที่ ศธ. 0513.109/ก-๗๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม.
10900

๕ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ดร.ชมพูนุท ร่วมชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ
บริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ และแบบประเมินแบบสำรวจรูปแบบ
การเรียนรู้

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรางค์ โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.แมนมาศ สีสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ดร.ชมพูนุท ร่วมชาติ เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับ
นักศึกษาบริหารธุรกิจ และแบบประเมินแบบสำรวจรูปแบบการเรียนรู้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย
ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. หนิต เป็มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร 0-2579-7114 ต่อ 111
โทรสาร 0-2579-3993

ที่ ศธ. 0513.109/ก.๖๖๖

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม.
10900

๘ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิตยารัตน์ คงนาลึก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัดความรู้สึทาง
จริยธรรม

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิตยารัตน์
คงนาลึก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัด
ความรู้สึทางจริยธรรม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย
ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร. นิต เบียมทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร 0-2579-7114 ต่อ 111
โทรสาร 0-2579-3993

ที่ ศธ. 0513.109/ก ๔๔๔

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม.
10900

๙ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ดร.วรรณรัตน์ ใจชื้อกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัดความรู้สึทางจริยธรรม

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ดร.วรรณรัตน์ ใจชื้อกุล เป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัดความรู้สึทางจริยธรรม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.พนิต เข้มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร 0-2579-7114 ต่อ 111
โทรสาร 0-2579-3993

ที่ ศธ. 0513.109/ค.ศ.ศ.

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กทม.
10900

๘ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ดร.ปรีดา เบญจการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัดความรู้สึทาง
จริยธรรม

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิสุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.แมนมาศ ลีลสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ดร.ปรีดา เบญจการ เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจแบบประเมินแบบวัดความรู้ทางจริยธรรม และแบบประเมินแบบวัดความรู้สึทางจริยธรรม

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย
ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รศ.ดร.พนิต เบ็ญทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทร 0-2579-7114 ต่อ 111
โทรสาร 0-2579-3993

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่ ศธ 0531.10901/ ๗. 103

วันที่ ๙ มิถุนายน 2550

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผศ.นท.สำราญ ทองเล็ก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพ
บริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

เนื่องด้วย นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ รหัสประจำตัว 48860373 นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี โพธิ์สุข อาจารย์ ดร.วสันต์ ทองไทย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมนมาศ สีสัตยกุล เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ขอเรียนเชิญ ผศ.นท.สำราญ ทองเล็ก เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมในวิชาชีพบริหารธุรกิจสำหรับนักศึกษาบริหารธุรกิจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายณัฐพงศ์ชัย ไทรพงษ์พันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

(รศ.ดร.พนิต เข้มทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	นายณัฐพงศ์ชัย ไตรพงษ์พันธุ์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันจันทร์ที่ 29 เดือนกันยายน พ.ศ. 2518
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	- พ.ศ. 2539-2540 ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาการบริหารงานบุคคล - พ.ศ. 2541-2543 ปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บธ.ม.) สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ (MBA)